

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BALTİK SAVUNMA PLANI ÇERÇEVESİNDE NATO-RUSYA
İLİŞKİLERİ

Tuğçe Cansu ÇELİKTUĞ

HAZİRAN – 2023

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BALTİK SAVUNMA PLANI ÇERÇEVESİNDE NATO-RUSYA
İLİŞKİLERİ

Tuğçe Cansu ÇELİKTUĞ

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Emre OZAN

BEYAN

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde bizzat elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada özgün olmayan tüm kaynaklara eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Tuğçe Cansu ÇELİKTUĞ

14.06.2023

ÖZ

BALTIK SAVUNMA PLANI ÇERÇEVESİNDE NATO-RUSYA İLİŞKİLERİ

Çeliktuğ, Tuğçe Cansu

Yüksek Lisans, Uluslararası İlişkiler

Tez yöneticisi: Dr. Öğr. Üyesi Emre Ozan

Haziran 2023

Bu tez, Baltık Savunma Planı'nın NATO-Rusya ilişkilerine ve uluslararası sisteme etkisini incelemektedir. Söz konusu çalışmada, 'Baltık Savunma Planının, NATO-Rusya ikili ilişkilerine ve uluslararası sisteme etkisi ne olmuştur?' sorusuna cevap aranmıştır. Batı dünyasının savunma örgütü olan NATO ve büyük güç olma iddiasındaki Rusya arasındaki ilişkiler çok aktörlü ve stratejik bir bölge üzerinde hegemonya savaşına dönüşmüştür. Birçok aktörün bulunduğu bu güç mücadelesinde bölge askeri, güvenlik, jeopolitik ve stratejik açıdan analiz edilmeye çalışılmıştır. Baltık Savunma Planı ile gerilen NATO-Rusya ilişkilerinin, Rusya-Ukrayna savaşı ile daha da tırmandığı süreçte değişen güvenlik politikaları tahlil edilmiştir. NATO-Rusya ilişkilerini etkileyen Baltık Devletleri ve Polonya'nın bölgesel gücü nasıl şekillendirdiği analiz edilmiştir. Bu çalışmada ele alınan temel argüman Baltık Savunma Planının NATO-Rusya ilişkilerinde dönüm noktası olduğudur. NATO'nun Doğu Avrupa genişleme politikası ve Baltık Devletleriyle iş birliği halinde olması, NATO'nun oluşumuna sebep olan asıl tehdit Rusya ile ilişkilerinde ve uluslararası sistemde yeni bir dönemi başlatmıştır. Bu yeni dönemin küresel boyutta, güvenlik algısında ve savunma politikalarında hedefleri değiştirdiği iddia edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Realizm, Güvenlik Politikaları, NATO-Rusya İlişkileri, Baltık Savunma Planı, Rusya-Ukrayna Savaşı

ABSTRACT

NATO-RUSSIA RELATIONS IN THE CONTEXT OF THE BALTIC DEFENSE PLAN

Çelikutğ, Tuğçe Cansu

Master of Arts, International Relation

Supervisor: Dr. Emre Ozan

June 2023

This thesis examines the impact of the Baltic Defence Plan on NATO-Russia relations and the international system. In this study, the question 'What has been the impact of the Baltic Defence Plan on NATO-Russia bilateral relations and the international system? The relations between NATO, the defence organisation of the Western world, and Russia, which claims to be a great power, have turned into a war of hegemony over a multi-actor and strategic region. In this power struggle involving many actors, the region has been analysed from a military, security, geopolitical and strategic perspective. The changing security policies in the process of NATO-Russia relations, which were strained by the Baltic Defence Plan and further escalated with the Russia-Ukraine war, were analysed. It has been analysed how the Baltic States and Poland have shaped the regional power affecting NATO-Russia relations. The main argument of this study is that the Baltic Defence Plan was a turning point in NATO-Russia relations. NATO's Eastern European expansion policy and its co-operation with the Baltic States initiated a new era in the international system and in relations with Russia, the main threat that led to the formation of NATO. It has been argued that this new era has changed the goals in the global dimension, security perception and defence policies.

Key Words: Realism, Security Policies, NATO-Russia Relations, Baltic Defense Plan, Russia-Ukraine War

ÖNSÖZ

Bazen sadece yolun sonuna varmak değil, hedeflenen yolda devam edebilmek bir başarıdır. Uzun ve zorlu bir yolculuk olan bu tez yazım sürecinin bana öğrettikleri, kazandırdıkları ve kattığı değerler yadsınamaz. Desteğini ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen, yolumu aydınlatan ve çalışmama katkı sağlayan değerli danışmanım Öğr. Üyesi Dr. Emre OZAN'a bana gösterdiği sabır, anlayış, özveri ve emekleri için minnettarım, kendisine ne kadar teşekkür etsem azdır. Tez savunma jürisinde yer alan ve değerli fikirleriyle çalışmama katkı sağlayan saygıdeğer hocalarım Doç. Dr. Muharrem EKŞİ ve Doç. Dr. Volkan TATAR'a çok teşekkür ederim. Lisans ve yüksek lisans eğitimimde üzerimde emeği olan kıymetli hocalarım Doç. Dr. Ekrem Yaşar AKÇAY, Doç. Dr. Nuri Gökhan TOPRAK ve tüm hocalarıma teşekkür ederim. Bu süreçte bana her türlü destekleriyle sabır gösteren ve her koşulda yanımda olan değerli aileme, canlarım Umut ve Sıla'ya minnettarım, sonsuz teşekkür ederim. Tezimde değerli danışmanım, hocalarım ve ailemin katkıları elbette önemli ve büyüktür ancak, çalışmamda bulunan hataların, eksiklerin benden kaynaklı ve tamamen bana ait olduğunu belirtmek isterim.

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	x

GİRİŞ	1

1.BÖLÜM:

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	5
1.1. Uluslararası İlişkiler Disiplininde Güvenlik Algısı.....	5
1.2. Uluslararası İlişkilerde Realist Yaklaşımlar.....	8
1.2.1. Klasik Realizm Çerçevesinde NATO-Rusya İlişkileri	16
1.2.2. Neo-Realizm Çerçevesinde NATO-Rusya İlişkileri	19
1.2.3. Realizm Kuramı Bağlamında İkili İlişkilerin Geleceği	31
1.3. Realizm Kuramına Yöneltilen Eleştiriler.....	33

2.BÖLÜM:

NATO-RUSYA İLİŞKİLERİNDE TARİHSEL ARKA PLAN.....	38
2.1. Soğuk Savaş Dönemi NATO-SSCB İlişkileri.....	38
2.1.1. NATO'nun Oluşumu	42
2.1.2. Varşova Paktının Oluşumu	46

2.1.3. Yumuşama Dönemi İkili İlişkiler	49
2.2. Soğuk Savaş Sonrası NATO-Rusya İlişkileri	51
2.2.1. 1990'lı Yıllar	56
2.2.2. NATO'nun Genişlemesi	58
2.2.3. Baltık Ülkelerinin NATO'ya Üyeliği	60
2.2.4. NATO-Rusya İlişkilerinde Artan Gerginlikler	65

3.BÖLÜM:

BALTIK SAVUNMA PLANININ NATO-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ.....	69
3.1. Ukrayna Krizi Sonrası NATO.....	69
3.1.1. NATO'nun Değişen Güvenlik Konsepti	70
3.1.2. Kırım'ın İlhakı Sonrası Baltık Devletlerinin Güvenliği	73
3.2. NATO'nun Baltık Savunma Planı Hazırlığı	74
3.2.1. NATO 2014 Galler Zirvesi.....	75
3.2.2. NATO 2016 Varşova Zirvesi	77
3.2.3. NATO 2018 Brüksel Zirvesi	79
3.2.4. NATO 2019 Londra Zirvesi	80
3.2.5. Baltık Savunma Planının Hayata Geçirilmesi	82
3.3. Baltık Savunma Planına Zemin Hazırlayan Etmenler	83
3.3.1. NATO'nun Baltık Devletleri Güvenlik Politikaları	84
3.3.2. NATO'nun Baltık Devletleri Siyasi Politikaları.....	85
3.3.3. NATO'nun Baltık Devletleri Askeri Politikaları.....	87
3.3.4. NATO'nun Baltık Devletleri Jeopolitiği	90
3.3.5. Rusya'nın Baltık Devletleri Güvenlik Politikaları	92
3.3.6. Rusya'nın Baltık Devletleri Siyasi Politikaları.....	93

3.3.7. Rusya'nın Baltık Devletleri Askeri Politikaları.....	95
3.3.8. Rusya'nın Baltık Devletleri Jeopolitiği	97
3.4. Baltık Savunma Planı Kapsamında Planlanan Askeri Yapılanmalar....	99
3.4.1. Baltık Savunma Planı Kapsamında Planlanan Tatbikatlar	102
3.4.2. Baltık Savunma Planı Perspektifinde Askeri Güvenlik Politikaları.....	104
3.5. Rusya'nın Baltık Savunma Planı Kapsamında Değişen Güvenlik Stratejileri.....	105
3.5.1. Rusya'nın Değişen Güvenlik Stratejileri	109
3.5.2. Rusya Perspektifinde Baltık Savunma Planı	113
3.6. Baltık Savunma Planının NATO-Rusya İlişkilerine Yansımaları	115
3.6.1. Ukrayna-Rusya Savaşı.....	117
3.6.2. NATO'nun Yenilenen Stratejik Konsepti – 2022 Stratejik Konsept.....	120
3.6.3. NATO 2030 Vizyonu Değerlendirmesi.....	121
3.6.4. Finlandiya ve İsveç'in NATO'ya Üyelikleri	122
3.6.5. Ukrayna'nın NATO'ya Üyelik Olasılığı	123
3.7. Baltık Savunma Planının Mevcut Durumu ve Geleceği	126
3.7.1. Bir Dönüm Noktası Olarak Baltık Savunma Planı.....	130
3.7.2. Baltık Bölgesinin Artan Önemi	131
3.7.3. Baltık Savunma Planının Geleceği	132
SONUÇ.....	134
KAYNAKÇA	138

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Age	: Adı geçen eser
AGİK	: Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Konferansı
agm	: Adı geçen makale
AKKA	: Avrupa Konveksiyonel Kuvvetler Anlaşması
ANZUS	: Avustralya, Yeni Zelanda-Birleşik Devletler Güvenlik Antlaşması
BALTBAT	: Baltık Taburu
BALTDEFCOL	: Baltık Savunma Koleji
BALTOPS	: Baltık Devletleri Tatbikatları
BALTRON	: Baltık Donanma Filosu
BDT	: Bağımsız Devletler Topluluğu
BM	: Birleşmiş Milletler
BRICS	: Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin, Güney Afrika Birliği
BSP	: Baltık Savunma Planı
CBSS	: Baltık Denizi Devletleri Konseyinde
CENTO	: Orta Doğu Merkezî Teşkilatı
CFE	: Konvensiyonel Silahlı Kuvvetler Antlaşması
COMECON	: Karşılıklı Ekonomik Yardım Konseyi
COMİNFORM	: Komünist Bilgi Bürosu
COVID19	: Korona Virüs Hastalığı
CSCE	: Avrupa Güvenlik ve İş birliği Konferansı
CSTO	: Bağımsız Devletler Topluluğu Güvenlik Antlaşması
çev	: Çeviren

ed	: Editör
INF	: Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler
JTF	: Müşterek Görev Kuvveti
MBFR	: Karşılıklı ve Dengeli Güç İndirimi
NATO	: Kuzey Atlantik İş birliği Örgütü
NRF	: NATO Mukabele Kuvveti
NRK	: NATO-Rusya Konseyi
PfP	: Barış İçin Ortaklık
SALT 1-2	: Stratejik Silahların Sınırlandırılması Görüşmeleri
SEATO	: Güneydoğu Asya Antlaşması Örgütü
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
ŞİO	: Şanghay İş birliği Örgütü
ÜEP	: Üyelik Eylem Planı
VJTF	: Çok Yüksek Hazırlık Ortak Görev Gücü

GİRİŞ

Soğuk Savaş dönemi (1947-91) boyunca Doğu ve Batı bloğu arasında yaşanan politik, askeri, ideolojik rekabet uluslararası sistemde iki güç arasındaki dengeleri karşılıklı olarak etkilemiştir. Soğuk Savaş döneminde, Batı bloğunu temsil eden NATO ve Doğu bloğunu temsil eden Varşova Paktı arasında yaşanan güç mücadelesi ikili ilişkilere de yansımıştır. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) 1991 yılında dağılma sürecine girmiştir. SSCB'nin dağılma süreci ile birlikte ise Soğuk Savaş sonrası dönemin temelleri atılmıştır. Batı bloğu karşısındaki Doğu bloğu kendi içerisinde dağılmalar yaşamış, yeni bir yapılanmayla Rusya Federasyonu olarak güç mücadelesini sürdürmeye devam etmiştir. Bu süreçte, Baltık devletleri (Estonya, Letonya, Litvanya) bağımsızlıklarını kazanmıştır. Bu ülkelerin bağımsızlıklarını kazanması ve Sovyetler Birliği'nin dağılması, Batı ile ilişkilerde güvenlik denklemini değiştirmiştir. Baltık devletleri ve Polonya, SSCB'nin parçalanmasından sonra tekrar Rusya hakimiyetine girmemek adına Batı ile iyi ilişkiler geliştirmiş ve NATO'ya katılmak için başvuruda bulunmuşlardır. Ancak, Rusya'nın bu ülkelerin NATO'ya üyeliğine karşı çıkması, bölgedeki askeri gerilimi artırmıştır. 1999 yılında Polonya, 2004 yılında ise Baltık devletlerinin NATO'ya açık kapı politikası bağlamında üye olmaları Rusya ile NATO arasındaki ilişkileri de olumsuz etkilemiştir. NATO-Rusya ilişkilerinde iş birliğine dayalı diyaloglar da geliştirilmiş ancak 2014 yılında Rusya'nın Kırım'ı ilhakı sonrası ikili ilişkiler gerilmeye başlamıştır. Baltık Savunma Planı, 2014 yılında Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi ve Ukrayna krizi sonrasında NATO'nun bölgedeki varlığını artırmak için geliştirdiği bir stratejidir. Rusya'nın olası bir askeri saldırısına karşı hazırlıklı olmak ve caydırıcılığı arttırmak amacıyla planlanmıştır. Rusya, NATO'nun savunma stratejilerini bir tehdit olarak değerlendirmekte ve kendi güvenlik doktrinini buna göre şekillendirmektedir. Dolayısıyla NATO-Rusya ikili ilişkilerindeki güvenlik algısı her iki taraf içinde değişim sürecine girmiştir.

Bu çalışmada NATO-Rusya ilişkilerinin tarihsel süreçte nasıl şekillendiği ve ikili ilişkilerin kırılma noktalarının neler olduğu irdelenmiştir. İkili ilişkilerde gerilime neden olan Baltık Savunma Planının amaçları, NATO-Rusya ilişkilerine yansımaları tezin konusunu oluşturmaktadır. Araştırmalar şu sorular üzerinden yapılmıştır ve çalışma süresince yanıt aranmıştır; ‘Baltık Savunma Planı NATO-Rusya ilişkilerini nasıl etkilemiştir?’, ‘NATO’nun Baltık Savunma Planı Doğu Avrupa’da nasıl bir savunma yapılanması yaratmıştır?’, ‘Rusya’nın Baltık Savunma Planı ile güvenlik ve tehdit algısı ne denli değişmiştir?’ ‘Rusya-Ukrayna savaşında Baltık Savunma Planının etkisi nedir ve NATO-Rusya ilişkilerine yansımaları nasıl olmuştur?’, ‘NATO-Rusya ilişkilerini etkileyen Baltık Devletleri ve Polonya bölgesel güvenliği nasıl şekillendirmiştir?’, ‘NATO-Rusya ilişkilerinde Baltık Savunma Planının etkisiyle, değişen ulusal güvenlik ve tehdit algısı uluslararası sisteme ne gibi etkilerde bulunmuştur?’

Bu sorular kapsamında birinci bölümde kavramsal ve kuramsal çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır. Öncelikle uluslararası sistemde güvenlik algısı ele alınmış, güvenlik algısını etkileyen unsurlara değinilmiştir. NATO-Rusya ikili ilişkilerinde tehdit algısındaki değişimler irdelenmiştir. Akabinde NATO-Rusya ilişkisi realizm kuramı çerçevesinde analiz edilmiştir. Uluslararası ilişkilerde realizm kuramının temel kavramları ve varsayımları açıklanmış, bu doğrultuda ikili ilişkiler realist perspektifte analiz edilmiştir. NATO-Rusya ilişkilerinde Soğuk Savaş dönemi dinamikleri klasik realizm çerçevesinde, Soğuk Savaş sonrası dönem dinamikleri ise neorealizm çerçevesinde değerlendirilmiştir. NATO-Rusya ilişkilerinin mevcut durumu ve geleceği yine realizm kuramının varsayımları doğrultusunda incelenmiş, Baltık Savunma Planı sonrasında ikili ilişkilerin güç mücadelesine dönüşümü ve bu bağlamda uluslararası sisteme yansımaları analiz edilmiştir. Son olarak bu bölümde realizm kuramına yöneltilen eleştiriler tartışılmıştır.

İkinci bölümde NATO-Rusya ilişkileri tarihsel perspektifle ele alınarak, Kırım’ın ilhakına (2014) kadar geçen süreçte NATO ile Rusya arasında yaşanan iş birliği ve gerilimler irdelenmiştir. Bu bölümde NATO-Rusya ilişkilerini değerlendirirken 2014 yılına kadar sınırlama getirilmesinin sebebi

Baltık Savunma Planının hazırlık sürecinin 2014 yılında başlaması dolayısıyla Baltık Savunma Planının öncesi ve sonrası ikili ilişkilerde yaşanan değişimlerin karşılaştırılmasını sağlama çabası olmuştur. Bu bölümde NATO-Rusya ilişkilerinde Kırım'ın ilhakına kadar geçen süre bir bütün olarak incelenmiştir. Öncelikle Soğuk Savaş döneminde NATO-SSCB ilişkileri ve NATO'nun oluşumu, Varşova Paktıyla olan ilişkileri incelenmiştir daha sonra Soğuk Savaş sonrası dönemde NATO-Rusya ilişkileri irdelenmiştir. İki bölüm halinde tasnif edilerek analiz edilen bu bölümde ayrıca, NATO'nun genişleme politikası, Baltık devletlerinin NATO'ya üyelik süreçleri ve ikili ilişkilere yansıyan gerilimler incelenmiştir.

Tezin son bölümünde Kırımın ilhakı sonrası NATO'nun güvenlik algıları ele alınarak, NATO'nun geçmişten günümüze dönüşen yapısı, güvenlik politikaları ve değişen konseptleri NATO-Rusya ilişkileri bağlamında tespit edilmiştir. Baltık Devletlerinin güvenlik kaygıları değerlendirilerek, Baltık Savunma Planına zemin hazırlayan süreçler analiz edilmiştir. NATO ve Rusya açısından Baltık Devletlerine yönelik güvenlik kaygıları irdelenmiştir. Dolayısıyla çok aktörlü ve stratejik bir bölgenin incelemesini içeren bu bölümde güvenlik politikaları, siyasi politikalar, askeri politikalar ve jeopolitik hem NATO, hem de Rusya açısından ayrı ayrı incelenmiştir. Daha sonra bu politikalardan hareketle Baltık Savunma Planında hedeflenen konuların adım adım hangi süreçten geçtiği ele alınmıştır. Baltık Savunma Planının uygulanmasıyla beraber Rusya'nın NATO'ya yönelik geliştirdiği politikalar Rusya'nın değişen güvenlik stratejileri ve doktrinleri kapsamında analiz edilmiştir. Baltık Savunma Planı bağlamında NATO'nun Baltık Devletleri ve Polonya ile iş birliği ve güvenlik politikaları tespit edilerek Baltık Savunma Planının NATO-Rusya ilişkilerine yansımaları analiz edilmiştir. NATO-Rusya ilişkilerini olumsuz etkileyen Rusya-Ukrayna savaşı, Ukrayna'nın NATO'ya üyelik olasılığı, Finlandiya ve İsveç'in NATO'nun genişleme politikası kapsamında üyelik durumları ve NATO'nun yenilenen stratejik konsepti, BSP kapsamında değerlendirilmiştir. Baltık Savunma Planı ile bağlantılı olarak ikili ilişkileri olumsuz etkileyen faktörler genel bir çerçevede ele alınarak, Baltık Savunma Planının mevcut durumu ve geleceği tartışılmıştır.

Araştırma konusu olan Baltık Savunma Planının NATO-Rusya ilişkilerine olan etkileri hakkındaki veriler literatür taraması sonucunda çeşitli makalelerden, kitaplardan, haber kaynaklarından, düşünce kuruluşu analizlerinden ve NATO resmî web sayfası ile Rusya Federasyonu resmî web sayfasından elde edilmiştir.

Soğuk Savaş sonrası dönemde, NATO ve Rusya ikili ilişkilerinde yaşanan gerilimler; ‘yeni bir Soğuk Savaş dönemi mi yaşıyoruz?’ sorusunu akıllara getirebilmekte ancak süreç izlendiğinde yenilenen güvenlik doktrinleri ve Soğuk Savaş döneminden farklı güvenlik kaygıları dolayısıyla yeni bir dönemin başlangıcı olabilecek etkiler gözlemlenebilmektedir. Küresel boyutta uluslararası güvenlik dinamiklerinin değişimi stratejik bir bölge üzerinden incelenmiştir. NATO-Rusya açısından stratejik öneme sahip Baltık bölgesinde uygulanan politikaların güvenlik, siyasi, askeri ve jeopolitik boyutlarıyla incelenmesi ve aktörlerin ayrı ayrı ele alınması bölgenin kapsamlı bir şekilde analiz edilmesine olanak sağlamıştır. Baltık Savunma Planı çerçevesinde NATO-Rusya ilişkilerinin değerlendirilmesi ise, ikili ilişkilerin analizinde farklı bir bakış açısı kazandıracak kanaatiyle irdelenmiştir.

1.BÖLÜM:

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Uluslararası İlişkiler Disiplininde Güvenlik Algısı

Uluslararası ilişkiler disiplininde güvenlik algısı, ülkelerin veya aktörlerin kendilerini dış tehditlere veya risklere karşı korumak için uyguladıkları politikaları ve savunma stratejilerini şekillendiren bir kavramdır.¹ Güvenlik algısı, bir ülkenin ulusal güvenliği ile ilgili olarak neyin tehdit olarak algılandığına ve bu tehditlere nasıl yanıt verildiğine dair farkındalığı ifade etmektedir. Güvenlik algısı, bir ülkenin ulusal güvenlik anlayışını ve politikalarını revize etmelerini sağlamaktadır. Devletler, kendilerini farklı tehditlere karşı korumak için farklı güvenlik stratejileri ve politikaları benimseyebilmektedirler. Örneğin, bir ülke askeri tehditleri daha büyük bir tehdit olarak algılamak, diğer bir ülke terörizm veya siber güvenlik tehditlerini daha büyük bir risk olarak görebilmektedir. Güvenlik algısı, ülkelerin kendilerini korumak için hangi araçları kullanacaklarına da karar verebilmek amacıyla önem taşımaktadır. Askeri harcamalar, silahlanma, diplomatik çözümler, müttefiklerle iş birliği, istihbarat toplama, siber güvenlik önlemleri gibi farklı araçlar, ülkelerin güvenlik politikalarının bir parçası olabilmektedir. Güvenlik algısıyla, bir ülkenin uluslararası ilişkilerdeki rolünü ve etkisini de belirleyebildiği söylenebilir. Güvenlik algısının, bir ülkenin diğer ülkelerle olan ilişkilerine ve uluslararası güvenlik konularındaki tutumuna da yansıdığı ifade edilebilir.²

Ulusal güvenlik, bir devletin bütünlüğünü, güvenliğini ve refahını koruma amacıyla yürüttüğü politikaların ve faaliyetlerin bütünüdür. Bu kapsamda, devletler terörizm, siber saldırılar, savaş, işgal, ekonomik yaptırımlar, iç isyanlar, suç ve yasadışı göç gibi tehditlere karşı önlem alır ve ülkenin güvenliğini sağlamak için askeri, diplomatik, ekonomik ve istihbarat faaliyetleri yürütürler. Ulusal güvenliği sağlama sorumluluğu, genellikle

---

¹ John Baylis, Smith Steve ve Owens Patricia, *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*. 7th ed., Oxford University Press, 2017, s 32

² Ken Booth, *Security, Threats, and the Dynamic of Trust in Contemporary International Relations*, Cambridge University Press, 2007, s 12

hükümetlerin en önemli görevlerinden biri olarak kabul edilmekte ve askeri savunma, istihbarat, sınır güvenliği, kamu düzeni ve acil durum yönetimi gibi birçok alanı kapsamaktadır.³

NATO perspektifinde Batı'nın ulusal güvenlik algısı incelendiğinde ise Soğuk Savaş dönemi SSCB ile rekabet hali söz konusu olmuş, bu rekabet hali hegemonya mücadelesine dönüşmüştür. Soğuk Savaş döneminde SSCB ve Batı arasında tehdit algılamasına bağlı olarak pro-aktif politikalar geliştirilmiş, dolayısıyla konvansiyonel silahların geliştirildiği, nükleer gücün caydırıcı olacağı düşüncesiyle savunma sanayiye önem verilmiştir. Güvenliğin önem kazandığı Soğuk Savaş döneminde, nükleer gücün ön plana çıkması her iki tarafın da güvenlik algısında değişimler meydana geldiğinin göstergesi niteliğinde olmuştur. SSCB'nin dağılması akabinde başlayan Soğuk Savaş sonrası dönemde ise ABD'nin tek süper güç olduğunun uluslararası sistemde ispatı niteliğinde olduğu ileri sürülebilir. Batı perspektifinde tek düşman olan ve algıları şekillendiren SSCB'nin dağılması, yeni dünya düzeni adında bir dönemi başlatmakla beraber odak noktasını değiştirmiştir. Düşmanlaştırılan tek güç yerine, tehdit algısında çeşitlilik artmış ve güvenlik algısında değişimlere neden olmuştur. Söz konusu dönemde ulusal çıkarlar ön planda tutularak, dünya güvenliği adına adımların atıldığı ifade edilmektedir.⁴

Küreselleşmenin önem kazandığı Soğuk Savaş sonrası dönemde, ulusal güvenlik algısı kolektif biçimde şekil almıştır, bu bağlamda NATO'nun da güvenlik konseptlerinde değişiklikler, revizyonlar gerçekleşmiştir. Şöyle ki NATO, SSCB tehdidine karşı oluşturulan bir ittifakken, SSCB'nin dağılması sonrası, varlık amacını yenileme arayışına girdiği ve güvenlik algısında değişime gittiği iddia edilebilmektedir. Rusya'nın tek süper güç ABD karşısında tekrar güç kazanması ve yapılanması tekrar Batı ile ilişkilerin gerilmesine zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda Soğuk Savaş döneminde güvenlik algısı tek düşman SSCB'nin politikaları doğrultusunda

---

³ Stephen J. Blank, "The Russian Military Today and Tomorrow: Essays in Memory of Mary Fitzgerald" Abingdon, UK: Routledge. (2019), s 51

⁴ Çağrı Erhan, "ABD'nin Ulusal Güvenlik Anlayışı", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 56, S. 4, s. 77-93

şekillenirken, Soğuk Savaş sonrası dönemde güçlenen düşman Rusya ve küreselleşmenin neden olduğu çeşitli tehdit unsurları güvenlik algısını değiştirmiştir. NATO'nun açık kapı politikası bağlamında, üye sayısını arttırması ve bu minvalde Doğu Avrupa'da ilerlemesi, Rusya nezdinde tehdit olarak algılanmış ve Batı ile ilişkilerde daha sert politikalar geliştirmesine neden olmuştur.⁵ Uluslararası sistemde güvenli ve güvensiz kavramları genel bir tanıma sahip değildir ve bu durumda ulusal güvenlik veya uluslararası güvenlik anlayışları tehdit algılarına yönelik gelişim göstermektedir.⁶ Soğuk Savaş sonrası dönemde de iki kutuplu, hegemonik mücadeleler Batı ve Rusya arasında devam etmiş, bu bağlamda ulusal güvenlik arayışı tehdit algısını, tehdit algısı ise politikaları şekillendirmiştir.

Rusya'nın güvenlik algısı, NATO'nun Doğu Avrupa'ya genişlemesi ve ABD'nin Rusya'yı çevreleyen füze savunma sistemleri gibi faktörlerle şekillenmiştir. Putin doktrini, bu güvenlik algısına dayanarak, Rusya'nın savunma stratejilerini, askeri güçlerinin modernizasyonunu ve ülkenin güvenlik çıkarlarını savunmak için gerekli olduğunu savunmaktadır.⁷ NATO'nun oluşturduğu Baltık Savunma Planıyla, Rusya'nın sınırlarına kadar ilerleyerek askeri yapılanma içerisinde olması, Rusya'nın politikaları incelendiğinde güvenlik algısında değişime yol açtığı ileri sürülebilmektedir. Rusya, planın, kendisine karşı bir askeri tehdit oluşturduğunu düşünmekte ve bu durum Rusya'nın bölgedeki askeri varlığını artırmasına ve Batı'ya karşı daha sert bir retorik kullanmasına neden olmaktadır. Putin doktrini de Rusya'nın NATO'nun bölgedeki askeri varlığına karşı güçlü bir şekilde tepki göstermesi gerektiğini vurgulamaktadır.⁸

---

⁵ NATO, "NATO'nun Dönüşümü", https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120116_nato-trans-tur.pdf, (Erişim: 08.06.2022)

⁶ John Baylis, "Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, C. 5, S. 18, (Yaz 2008), s. 69-85

⁷ Taras Kuzio, "Russia's Security Doctrine and Geopolitical Revisionism under Putin." *Journal of Slavic Military Studies*, C. 31, S. 4, (2018) S. 535-550.

⁸ Stephen j. Blank, "Russia's National Security Strategy: Between Continuity and Change", *Journal of Slavic Military Studies*, C. 31 S. 2, (2018), s 163-181.

1.2. Uluslararası İlişkilerde Realist Yaklaşımlar

Realizm kuramı, uluslararası ilişkilerin ana akım kuramlarındandır. Bu kurama göre devletler, kendi çıkarları doğrultusunda hareket eden ve diğer devletlerle rekabet halindeki bağımsız aktörlerdir.⁹ Realistler, devletlerin güçlerinin dengelenmesi üzerinde durur ve devletlerin güç kullanarak diğer devletler üzerinde baskı kurabileceklerini savunurlar.¹⁰ Bu teorinin, devletlerin hareket tarzlarını ve diğer devletlerle ilişkilerini anlamak açısından önemli olduğu ileri sürülebilir. Bu bağlamda NATO-Rusya ilişkilerinde güç, rekabet, çıkarlar ve güç dengesi konuları ikili ilişkilerin tespiti açısından önem taşımaktadır.

Realizm kuramı, uluslararası ilişkilerin temel aktörünün devletler olduğunu savunmaktadır. Devletler, kendi çıkarlarını korumak ve güvenliklerini sağlamak amacıyla politikalar üretmektedirler. Dolayısıyla realizm kuramında, devletlerin davranışları ve stratejileri önem teşkil etmektedir. Devlet merkezli yaklaşım, realizm kuramının temel özelliklerindendir ve uluslararası ilişkilerin analiz edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Devletler, uluslararası sistemde bağımsız ve egemen aktörler olarak kabul edilmekte ve kendi çıkarlarını korumak, güvenliklerini sağlamak ve refahlarını artırmak için hareket etmektedirler. Bu bağlamda devletlerin güvenlik, ekonomi, dış politika ve ulusal çıkarlar gibi konularda sergiledikleri politikalar ve kararlar odak noktasını oluşturmaktadır.¹¹

Realizm kuramında güç odaklı yaklaşım, güçlü devletlerin çıkarlarını ve güvenliklerini ön planda tutmaktadır, bir başka ifadeyle güçlü devletlerin, kendi çıkarlarını diğer devletlerin çıkarlarından üstün tutma eğiliminde oldukları ifade edilebilir. Devletler, güçlerini korumak ve çıkarlarını korumak için diğer devletlerle rekabet halindedirler ve ilişkilerde rekabet, savaş veya

---

⁹ Kenneth Waltz, "Theory of International Politics", *International Security Archiv*, C.6, S. 2, (1979), s. 9-39.

¹⁰ A.g.e, s. 21-34

¹¹ Kenneth Waltz, "Realism in International Relations: Assumptions, Limitations, and Relevance", *International Studies Quarterly*, (1979), s. 12-18

çatışma şeklinde olabileceği gibi, diplomasi ve müzakereler yoluyla barışçıl yöntemlerle de gerçekleştirilebilmektedir.¹²

Realizm kuramında devletlerin davranışları temelde güç, çıkar ve güvenlik kaygılarına dayandığı ileri sürülebilmektedir. Devletler, kendi güvenliklerini sağlamak ve çıkarlarını korumak amacıyla stratejiler geliştirmekle beraber, devletlerarası ilişkilerde rekabetçi bir şekilde hareket edebilmektedirler. Bu bağlamda geliştirilen strateji ve politikalar, devletlerin diğer devletlerle veya aktörlerle ilişkilerini şekillendirmektedir ve uluslararası sistemdeki güç dengelerinin oluşmasına zemin hazırlayabilmektedir. Devletler arasındaki ilişkiler merkeze alındığında, söz konusu ilişkiler, çatışma, iş birliği, ittifaklar, müzakereler ve diplomasi gibi farklı araçsal stratejilerle yapılabilmektedir. Devletlerin bir başka devlet veya aktörle kendi çıkarları doğrultusunda stratejik kararlar alarak iş birliği içerisinde olması güç dengesini değiştirebilmektedir. Devletlerin uluslararası ilişkilerde bağımsız ve egemen bir konumda olması neticesinde kendi iç işlerini yönetme, ulusal politikalarını belirleme ve dış ilişkilerini yürütme gücüne sahip olduğu varsayılmaktadır. Dolayısıyla devletler, kendi çıkarlarını gözeterek diğer devletlerle ilişkilerini kurmakta ve iş birliği, ittifak oluşturma, müzakere ve diplomasi yürütme, çatışmacı politikalar geliştirme konularında bağımsız hareket etmektedirler.¹³

Realizm kuramında güç kavramı, uluslararası ilişkilerde belirleyici bir unsur olmakla beraber, devletler, güçlerini askeri, ekonomik ve siyasi alanlarda geliştirmek amacıyla politikalar üretmektedirler. Realizm kuramında merkeze alınan bir kavram olan güç ile, devletlerin birbirini üzerinde etkilerini arttırmayı da hedefledikleri ileri sürülebilir. Bazı devletlerin diğer devletlerden görece daha güçlü konumda olması uluslararası ilişkilerin temel dinamiklerini de değiştirebilmektedir. Realist bakış açısıyla güç, uluslararası ilişkilerde odak noktası haline gelmiştir ve devletlerin

---

¹² John A. Vasquez, "Power in International Relations: An Analysis of Power Shifts and Power Balances", *International Studies Review*, C. 3, S.1, (2017), s. 1-28

¹³ Randall L. Schweller, "State Strategies and International Relations: A Neorealist Analysis", *Princeton Studies in International History and Politics*, C. 30, (1997), s. 1-25

güçlerini korumak, sınırlarını korumak ve genişletmek, güçlerini diğer devletlere karşı kullanmak amacıyla önem teşkil etmektedir.¹⁴

Böylesi bir güç mücadelesinde dikkat çeken bir başka kavram ise güç dengesi kavramıdır. Güç dengesi, güçlü devletlerin güçlü olmayan devletlere karşı aşırı bir üstünlük elde etmemesi veya baskı kurmasının önlenmesi sebebiyle iş birliği ve ittifak stratejilerini önemli kılmıştır. Bu denge, devletlerin birbirlerini dengelemek için ittifaklar kurması veya stratejik hamleler yapmasıyla sağlanabilmektedir.¹⁵ Güç dengesinin, uluslararası sistemde istikrarı korumak ve çatışmaları önlemek amacıyla önemli olduğu ileri sürülebilmektedir.

Realist bakış açısıyla uluslararası sistem anarşik bir yapıdadır ve merkezi bir otorite veya düzenleyici olmadığı savunulmaktadır. Anarşik bir yapı dolayısıyla, devletlerin kendi güvenliklerini ve çıkarlarını korumak için mücadele içerisinde olmaları gerekmektedir. Uluslararası sistemde anarşi, devletler arasında güvensizliklerin yaşandığı ve rekabete bağlı olarak güç mücadelesinin yaşandığı bir sistemi tasvir etmektedir. Realizmde uluslararası anarşi altında, devletlerin kendi güvenlikleri ve çıkarları öncülenmektedir. Anarşik bir sistemde, her devlet diğer devletlerin niyetlerini ve eylemlerini belirsizlik içinde değerlendirmekte ve kendi güvenliklerini korumak için pro-aktif politikalar geliştirmekte, stratejik hamleler yapmaktadırlar.¹⁶ Bu durum, devletlerin rekabetçi ve çıkar odaklı bir şekilde hareket etmelerine yol açmakta ve güvenlik kaygılarına neden olmaktadır. Anarşinin hâkim olduğu bir sistemde devletler, güvensizlik ve belirsizlik içinde hareket etmekte ve devletlerin hamlelerini yanlış değerlendirme riskini taşımaktadırlar. Böyle bir durumda devletlerin güvenliklerini sağlamak amacıyla tedbirler almak ve olası saldırılara yönelik teyakkuzda olmalarını gerekli kılmıştır. Anarşik bir sistemde, güç dengesi, çıkar çatışmaları ve rekabet devletlerin hareketlerini

---

¹⁴ Hedley Bull, *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*, Columbia University Press, (1977), s. 45-51

¹⁵ Joseph M. Grieco, "The Balance of Power: Prescription, Concept, or Propaganda?", *World Politics*, C. 51, S. 2, (1988), s. 1502-1528

¹⁶ Kenneth N. Waltz, "Power and the Structure of the International System", *International Security*, (1979), s. 54-78

şekillendirmekle beraber ilişkilerin temel dinamiklerini analiz etmekte de önem teşkil etmektedir.¹⁷

Güvenlik ikilemi, devletlerin dış politikalarını ve ilişkilerini belirleyen önemli bir kavramdır. Devletlerin güvenlik ikilemi her koşulda devletin devamlılığını sağlamak ve varoluşu için gerekli hamlelerin öngörülmesini sağlayan stratejilerin bütünüdür ifade etmektedir. Realizm kuramında devletlerin en temel amacının, kendi varlıklarını ve bağımsızlıklarını korumak olduğu ileri sürülebilir. Güvenlik ikilemiyle devletler çevrelerindeki diğer devletleri, güçlerini korumak amacıyla potansiyel tehdit olarak algılayabilmektedirler. Tehdit algısı, devletlerin güvenliklerini sağlamak için güç kullanma veya güç dengesi politikaları izlemelerine neden olmaktadır.¹⁸ Bu bağlamda güvenlik ikilemini, devletlerin savunma stratejilerini ve ittifak oluşturma eğilimlerini etkilediği ileri sürülebilir. Aynı zamanda güvenlik ikilemi devletler arasında rekabet ve çatışma potansiyelini de tetikleyebilmektedir. Devletler, kaynaklara, güce ve bölgesel etkiye ulaşmak için birbirleriyle rekabet etmektedirler ve güvenlik kaygıları çıkar çatışmalarını artırabileceği gibi potansiyel olarak da askeri çatışmalara zemin hazırlayabilmektedir.¹⁹

Realizm kuramı en temelde insan doğasını incelemektedir ve insanın doğası gereği rekabetçi ve bencil olduğunu varsaymaktadır. Realist bakış açısıyla insanlar, sınırsız bir güç ve kaynak hırsına sahiptirler ve daha fazla güç, toprak, zenginlik ve prestij elde etme isteğiyle hareket etmektedirler. Ayrıca bu teori doğrultusunda, insan doğası gereği güç kazanmak adına her türlü yönteme başvurabilir ve etik değerlere aykırı hareket edebilir. Bireylerin toplumu, toplumun ise devletleri oluşturduğu bir sistemde devletlerin politikaları incelendiğinde yine bu varsayım üzerinden realizm kuramı açıklanmaktadır. Realizm kuramının temelinde yer alan güç, çıkar, güvenlik güdüsü gibi faktörler ile insanların doğasında yer alan rekabetçilik ve çıkar

---

¹⁷ Robert Jervis, "The Security Dilemma and Power Politics", *The American Political Science Review*, C. 72, S. 3, (1978), s. 786-805

¹⁸ Barry Buzan, "The Security Dilemma Revisited", *World Politics*, C.44, S. 2, (1991), s. 251-281

¹⁹ Glenn H. Snyder, "Security Competition and Alliances", *Journal of Conflict Resolution*, C. 41, S. 2, (1997), s. 196-225

odaklılık, uluslararası ilişkilerin analizinde de yol gösterici olmuştur. Realist perspektifte insan doğasının bu özellikleri, uluslararası ilişkilerde devletlerin politikalarını açıklamada da yardımcı olmaktadır.²⁰

Realizm kuramı tarihsel süreçte klasik realizm, yapısal realizm (neorealizm) olmak üzere farklı perspektiflerden ele alınmıştır. Klasik realizm, güç mücadelesine ve devletlerin rekabetçi yapısına odaklanmaktadır. Klasik realizmde, devletlerin insan doğasının rekabetçi ve kendini koruma eğilimleri nedeniyle güç kazanma ve güvenliklerini sağlama çabalarına yönelik söylemler kullanılmaktadır. Klasik realizme göre, devletlerin temel hedefi güçlerini korumak ve artırmaktır, dolayısıyla bu kuram politikanın öncelikle güç ve çıkarlar üzerine inşa edildiğini savunmaktadır. Klasik realizm, devletlerin insan doğasından kaynaklanan güvensizlik, rekabet ve çatışma eğilimlerine dayandığından dolayı devletlerin kendi güvenliklerini sağlamak için sınırsız bir güç için mücadele sürecini açıklamaktadır. Klasik realizm ayrıca, devletler arasındaki ilişkilerde sık sık çatışmaların ve savaşların ortaya çıkacağını öngörmektedir ve devletlerin politikalarını ulusal çıkarlar ve güvenlik kaygıları üzerine şekillendirdiğini bu sebeplerle, güçlerini koruma ve çıkarlarını gözetme amacıyla hareket ettiğini savunmaktadır.²¹

Realizm kuramı tarih boyunca savaşların nedenlerini açıklamak için kullanılmış ve günümüzde de uluslararası ilişkilerin birçok yönünü açıklamak için kullanılmaktadır. Realist kurama göre, uluslararası ilişkilerin temelinde uluslararası sistemdeki devletlerin güç mücadelesi yatmaktadır. Realist bakış açısıyla, uluslararası ilişkilerde en önemli etken, her devletin kendi güvenliği için yarattığı askeri, siyasi ve ekonomik güçtür. Realizm, uluslararası ilişkilerde devletlerin aralarındaki ilişkileri, devletlerin güvenliğini koruma ve diğer devletlerin saldırganlığına karşı savunma politikaları üzerinden açıklar. Devletlerin kendilerini korumak için gerektiği zaman diğer devletlere savaş açabileceğini öngören realizm, devletlerin iç politikaları veya

---

²⁰ John J. Mearsheimer, "Human Nature and International Relations: A Realist Analysis", *Review of International Studies*, C. 23, S. 3, (2001), s. 471-488

²¹ D. Murat Düzgün, "Realizm Teorisinin Ortaya Çıkışı ve Gelişme Evreleri", *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, C. 47, (2020), s. 149-179

ekonomik sistemlerinden daha çok devletler arası ilişkileri odak noktası yapmaktadır.²²

Uluslararası ilişkilerde realizm kuramı, güç, çıkar ve devlet egemenliği gibi faktörleri merkeze almaktadır. Realizme göre, devletler uluslararası ilişkilerde egemen aktörlerdir ve kendi çıkarlarını korumak için hareket etmektedirler. Realizm, gücü ön planda tutar ve önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda güç, devletlerin birbirlerine karşı üstünlük sağlama konusunda politik olarak da kullanılmaktadır.²³

Realizm kuramı devletleri merkeze alarak, uluslararası sistemin asıl aktörleri olarak kabul etmektedir. Söz konusu kurama göre devletler, egemenliklerini korumak ve çıkarlarını ön planda tutmak için politikalarını belirlemektedirler. Realizme göre, uluslararası sistemde merkezi bir otorite yoktur ve devletler güvenliklerini kendi kendine sağlamayı gerektirir dolayısıyla anarşi kaçınılmazdır. Anarşinin olduğu bir düzende ise devletlerin ulusal çıkarları esastır ve güvenlik, güç ve ekonomik refah ön planda tutulması gereken çıkarlar arasındadır. Realizm, kuramında güç merkeze alındığında birçok alanda bu kavram kullanılabilir. Örneğin askeri güç, realizmde önemli bir faktördür. Devletler, askeri güçlerini kullanarak ulusal güvenliklerini sağlamaya çalışmakta ve güç dengesini belirleyebilmektedirler.

Morgenthau, “Uluslararası Politika” adlı kitabında devletlerin çıkarlarını ele almakla birlikte uluslararası politikadaki güç politikalarını incelemektedir. Devletler arasında yaşanan rekabet ve gerilimin asıl nedenini, devletlerin güçlerini koruma ve dengeleme çabalarına bağlayan Morgenthau, Klasik realizm üzerine çalışmalar yapmış ve devletlerin güvenlik hedefleri ile güç odakları üzerine tespitlerde bulunmuştur.²⁴ Klasik realizmin gelişimine katkı sağlayan bir diğer teorisyen Carr ise “Yirmi Yıl Krizi” eserinde birinci dünya savaşının nedenlerini realist bakış açısıyla incelemekte, 1919-1939

---

²² Anthony W. Mitchell ve Jakub Grygiel “Rethinking NATO's Russia Policy from a Realist Perspective”, *The Washington Quarterly*, C. 43, S. 3, (2020) s. 59-77.

²³ Poul R. Viotti ve Mark V. Kauppi, *Uluslararası İlişkiler Teorisi*, çev. Metin Aksoy, İstanbul: Nobel Yayınları, 2016, s. 39-80

²⁴ Hans J. Morgenthau, *Uluslararası Politika*, çev. Baskın Oran ve Ünsal Oskay, Ankara: Türk Siyasi İlimler Yayınları, 1970, s. 1-46

yılları arasında yaşanan krizlerin ve tüm bu sürecin uluslararası sistemde meydana getirdiği değişimleri ele almaktadır. Güç mücadelesini merkeze alan Carr devletler arasındaki ilişkilerin gerilimli olduğunu ve uluslararası politikanın doğası gereği devletlerin sürekli olarak rekabet halinde olduğunu savunmaktadır.²⁵ Kenneth Waltz barışın sağlanabilmesi için, savaşın asıl nedenleri üzerinde incelemelerde bulunurken Morgenthau ve Carr'ın bakış açısının aksine başka bir perspektif ile analizlerde bulunmuştur. Uluslararası sistemdeki yapısal faktörlerin devlet davranışını belirleyici olduğunu savunmuş ve bu bakış açısıyla analizleri yapısalcı realizmin yapı taşı haline gelmiştir. Uluslararası ilişkilerde devletlerin sürekli bir güç mücadelesi içerisinde olmalarını ve bu bağlamda çıkar çatışmaları yaşamalarının anarşiden kaynaklandığını belirten Waltz, uluslararası sistemde yapısal faktörleri belirleyen bir faktöründe anarşi olduğunu vurgulamaktadır.²⁶

Yapısal realizmde ise, güç dengeleri analiz edilmekte ve uluslararası sistemdeki yapısal faktörler, devletlerin davranışlarını ve stratejilerini belirlediği ifade edilmektedir. Devletler arasındaki güç dengeleri ve yapısal faktörler, uluslararası politikadaki dinamikleri açıklamada önem taşımaktadır. Yapısal realizme göre, uluslararası sistem anarşiktir ve anarşi, merkezi bir otoritenin eksikliği ve devletlerin egemenlikleriyle doğru orantılıdır. Söz konusu anarşik yapı ise, devletlerin kendi güvenliklerini sağlama ve çıkarlarını koruma eğiliminde hareket etmelerine neden olmaktadır. Yapısal realizm ayrıca, güç dengelerinin uluslararası politikadaki önemine de değinmektedir. Devletler, diğer devletlerin güçlerini dengelemek ve potansiyel tehditlere karşı önlem almak için stratejiler geliştirmektedirler bu bağlamda, güç, askeri kapasite, ekonomik kaynaklar gibi unsurlar önem kazanmaktadır.

Yapısal realizme göre, uluslararası sistemdeki yapısal faktörler devletlerin davranışlarını ve politikalarını etkilemektedir ve devletler, sistem içindeki diğer aktörlerle ilişkilerinde bu yapısal faktörleri göz önünde

---

²⁵ Seven Erdoğan, E.H. Carr'ın "Yirmi Yıl Krizi 1919-1939" Kitabında Birinci Dünya Savaşı ve Sonrası Düzen", *Aydın İktisat Fakültesi Dergisi*, C. 5, S. 5, (2020), s.11-24

²⁶ Kenneth N. Waltz, "The Origins of War in Neorealist Theory", *Journal of Interdisciplinary History*, C. 18, S. 4, (1988), s. 615-628

bulundurmaktadırlar. Bunların yanı sıra yapısal realizm, devletler arasında saldırganlık eğilimlerinin doğal olduğunu savunmaktadır. Söz konusu saldırganlık durumu devletlerin güç kazanma ve güvenliklerini sağlama çabalarına yönelik izlediği politikalar olduğu ileri sürülmektedir. Bir devletin güvenliği için aldığı önlemler, diğer devletlerin güvensizlik ve tedbir alma eğilimine yol açabilmektedir ve karşılıklı tehdit algılarının şekillendiği bu durumda güvenlik ikilemi oluşmaktadır.²⁷ Yapısal realizme göre, uluslararası sistemin dinamikleri ve değişimleri devletlerin davranışlarını etkilemektedir, bir devlette görülebilecek güç kaybı veya güç artışı uluslararası sistemi de etkileyebilmekte ve devletlerin stratejilerini değiştirmelerine neden olabilmektedir. Dolayısıyla uluslararası sistemin yapısındaki değişimler, devletlerin davranışlarını ve politikalarını etkileyebileceği gibi bir devlette yaşanan güç değişimi uluslararası sistemi de etkileyebilmektedir, bu minvalde yapısal değişimlerin çok yönlü bir etkiye neden olabileceği ifade edilebilir.²⁸

Savunmacı realizm, uluslararası ilişkilerde devletlerin güvenlik ve savunma odaklı politikalar izlediklerini ve güçlerini saldırganlık yerine kendini koruma amacıyla kullandıklarını ileri süren bir kuramdır. Savunmacı realizm, devletlerin uluslararası sistemin rekabetçi yapısında yaşanan belirsizlik ve tehditler karşısında güçlenme ve güvenliklerini sağlama ihtiyacı duyduklarını savunmaktadır. Bu perspektif, devletlerin çıkarlarını ulusal güvenlik kaygıları üzerine inşa ederek, politikalarını savunma ve caydırıcılık üzerine şekillendirdiğini öne sürmektedir. Saldırganlık yerine kendini koruma amacı güden devletler, askeri kapasitelerini geliştirme, ittifaklara katılma ve güç dengesini sağlama gibi adımlarla ulusal güvenliklerini güvence altına almaya çalışırlar.²⁹

Saldırgan realizm, uluslararası ilişkilerde devletlerin saldırganlık ve güç kullanımına yönelik politikalar izlediğini savunmakta ve devletlerin güçlü

---

²⁷ Mustafa Aydın, "Uluslararası İlişkilerin "Gerçekçi" Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, C. 1, S. 1, (Bahar 2004), s. 33-60

²⁸ Sadık Ünay, "Yapısal realizm ve ötesi Kenneth Waltz'un" *Uluslararası Siyaset Teorisi*" ne eleştirel bir yaklaşım", *Dîvân: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, C. 4, (1998), s. 207-216.

²⁹ Dursun Murat Düzgün, "Realizm Teorisinin Ortaya Çıkışı ve Gelişme Evreleri", *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, C. 47, (2020), s. 256-276

olmak, güvenliklerini sağlamak ve çıkarlarını elde etmek için saldırgan politikalar izleyebileceğini öngörmektedir. Saldırgan realizm, devletlerin rekabetçi ve anarşik uluslararası sistemin etkisi altında olduğunu ve çıkarlarını korumak için askeri güçlerini maksimize ettiklerini belirtmektedir. Bu kuram perspektifinde devletler, diğer devletlerle rekabet halindedir ve ulusal çıkarlarını korumak için genişleme politikaları izleyebileceği askeri güçlerini geliştirebilir ve diğer devletlere baskı uygulayabilirler.³⁰ Savunmacı realizm, uluslararası ilişkilerde devletlerin güvenlikle ilgili kaygılarını ve kendini koruma eğilimlerini realist çerçevede anlamlandırmayı sağlarken, saldırgan realizm teorisi gücün hegemonik mücadelesini dolaylı olarak açıklamaktadır.

1.2.1. Klasik Realizm Çerçevesinde NATO-Rusya İlişkileri

Realizm kuramı, uluslararası sistemde devletlerin davranışlarını, ulusal çıkarlarını ve güç arayışını temel almaktadır. Realist bakış açısı, uluslararası sistemin anarşik olduğunu ve bu nedenle devletlerin güçlerini korumak ve arttırmak için rekabet etmeleri gerektiğini savunmakta, devletlerin çıkarlarını sadece kendi güvenlikleri ile sınırlı olarak tanımlamaktadır. Aynı zamanda bu teori uluslararası ilişkilerde devletlerin ittifaklar kurarak diğer devletlere karşı güçlerini artırdığına ve hegemonya arayışında olduğuna inanmaktadır. Realist kurama göre, savaş kaçınılmazdır ve savaşların sıklığı, devletlerin arasındaki güç dengesi ile yakından ilişkilidir.³¹ Bu bağlamda, NATO-Rusya ilişkilerinde realizm teorisinin yansımaları görülmektedir.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Sovyetler Birliği'nin güçlenmesi ve yayılmacı politikaları, Batı Avrupa ülkeleri için ciddi bir güvenlik tehdidi oluşturmuştur. Sovyetler Birliği'nin Doğu Avrupa ülkelerini hegemonyası altına alması ve komünist rejimleri desteklemesi, Batı Avrupa ülkelerinde güvenlik tehdidi olarak algılanmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Avrupa'da güvenlik ve istikrarın sağlanması amacıyla bir ittifak oluşturma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Amerika Birleşik Devletleri 33. Başkanı Harry S.

---

³⁰ A.g.e, s. 256-276

³¹ Mearsheimer, John J. "Realism Reconsidered: The Necessity and Limits of a Realist Foreign Policy Today", *Foreign Affairs*, C. 93, S. 5 (2014), s. 143-153.

Truman ve ABD Dışışleri Bakanı George C. Marshall, Sovyetler Birliğı'nin yayılmacı politikasına karşı Truman Doktrini ve Marshall Planı bağlamında politikalar geliştirmişlerdir. Truman Doktrini ve Marshall Planı gibi politikalarla Soğuk Savaş döneminde Avrupa'daki müttefiklerin güvenliğini ve ekonomik iyileşmesini destekleyerek, Sovyet tehdidine karşı Batı blokunu birleştirmek ve güçlü bir savunma ittifakı oluşturmak için planlamalar yapılmıştır. NATO'nun oluşumuna zemin hazırlayan bu hususlar bağlamında Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) 1949 yılında kurulmuştur.³²

NATO'nun kuruluşuyla, Sovyetler Birliğı'ne karşı bir savunma ittifakı oluşturarak Batı Avrupa ülkelerini güvence altına almak ve SSCB'nin gücünün dengelenmesi hedeflenmiştir. İkinci Dünya Savaşının yıkıcı etkileri de göz önünde bulundurulduğunda Avrupa'da büyük bir toplumsal istikrarsızlık ve güvensizlik ortamı oluşmuştur. NATO ile üye ülkeler, dayanışmayı ve istikrarı sağlamak için ortak bir savunma politikası ve kolektif güvenlik anlayışı üzerinde anlaşarak birlik sağlamışlardır. NATO'nun kuruluşuyla Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Avrupa'nın güvenliğini sağlama vizyonu ve Batı Avrupa ülkelerine askeri yardım sağlayarak, Avrupa ülkeleri arasında güçlü bir askeri, politik ve ekonomik iş birliğı ağı oluşturmuş, bu birleşime liderlik etmiştir. NATO'nun kuruluşu ABD'nin liderliğinde Batı Avrupa ülkelerinin güvenliğini sağlamak, Avrupa ülkeleriyle bağları güçlendirmek, Sovyet tehdidine karşı direnç oluşturmak ve toplumsal istikrarı sağlamak amacıyla gerçekteleşmiştir.³³ Böyle bir süreçte SSCB'ye karşı ABD'nin elinin güçlendiğı ileri sürülebilmektedir.

İki kutuplu bir yapıya bölünmüş dünya sisteminde, Batı Bloku ve Doğu Bloku arasında yaşanan ideolojik ve siyasi çatışmalar, Soğuk Savaş olarak adlandırılan dönemi başlatmıştır. NATO, Batı Blok'unun merkezinde yer alarak Amerika Birleşik Devletleri'nin liderliğinde anti-komünist bir ittifak olarak konumlanmıştır. Soğuk Savaş boyunca NATO, Batı Avrupa ülkelerini Sovyet tehdidine karşı korumayı ve ittifak üyeleri arasında askeri ve politik

---

³² Lawrence S. Kaplan, "The Formation of NATO and the Cold War: American, British, and French Perspectives", *Diplomatic History*, C. 30, S. 1, (2006), s. 65-94

³³ Brian J. Smith, "The Creation of NATO and Its Significance as an American Foreign Policy Goal", *Presidential Studies Quarterly*, C. 22, S. 2, (1992), s. 269-280

iş birliğini sağlamayı amaçlamıştır.³⁴ NATO, Soğuk Savaş döneminde Batı Bloku ülkelerin, Sovyetler Birliği ve Varşova Paktı'na karşı olası bir saldırıya karşı birlikte hareket etmelerini sağlamak amacıyla önemli bir stratejik yapı haline gelmiştir. Antlaşma, saldırganlığa karşı bir kolektif güvenlik mekanizması oluşturmayı hedeflemektedir bu bağlamda bir NATO üyesi ülkeye yapılan bir saldırı, diğer üyelerin de saldırıya uğramış sayılacağı anlamına gelecek ve bu durumda tüm üyelerin birlikte savunma yapması gerekecektir. Aynı zamanda NATO, üye ülkeler arasında istihbarat paylaşımı, ortak tatbikatlar, eğitim ve lojistik destek gibi faaliyetler yürütmektedir. Bu stratejiler, NATO üye ülkelerinin güçlerini artırmalarını, askeri hazırlıklarını sürdürmelerini ve potansiyel saldırganlara karşı caydırıcılık sağlamayı amaçlamaktadır.³⁵

Realizm kuramına göre, devletlerin uluslararası ilişkilerde temel olarak güç ve çıkarlarına odaklandığı savunulmaktadır ve devletler egemenliklerini ve güvenliklerini korumak için güçlü olmaları öncülenmektedir. Dolayısıyla ABD ve Avrupa ülkelerinin SSCB tehdidine karşı çıkarlarını ve güçlerini ön planda tutarak ortak savunma örgütü NATO'nun kurulmasını sağlamaları stratejik bir hamle olmuştur. Bu bağlamda, NATO'nun güvenlik ve savunma stratejileri realizm kuramının temel prensiplerine dayandığı ileri sürülebilmektedir. Realizm kuramı çerçevesinde incelendiğinde, NATO'nun güvenlik ve savunma stratejileri uluslararası anarşi koşullarında devletlerin güçlerini birleştirerek güvenliklerini sağlamayı, NATO üye ülkeleriyle, askeri güçlerini ve kaynaklarını birleştirerek caydırıcılık sağlamayı ve olası tehditlere karşı güçlü bir duruş sergilemeyi amaçlamaktadır. Böylelikle, NATO'nun güvenlik ve savunma stratejilerinin güç odaklılık, çıkarlar ve rekabet üzerine inşa edildiği görülebilmektedir.³⁶

Soğuk Savaş döneminde NATO-SSCB ilişkilerinde de güvenlik algısı iki kutuplu sistemde politikaları şekillendirmiştir. Her iki taraf da diğer tarafın

---

³⁴ Lawrence S. Kaplan, "NATO's Role in the Cold War: Defending the West Against the Soviet Threat", *International Social Science Review*, C. 89, S. 1/2, s. 20-34

³⁵ Lawrence Freedman, "NATO's Collective Defense in the Cold War: The Evolution of a Strategic Posture", *The Journal of Strategic Studies*, C.23, S. 3, s. 65-92

³⁶ Nicholas Kitchen, "Realist Perspectives on NATO's Security and Defense Strategies", *Journal of Transatlantic Studies*, C.12, S. 1, (2014), s. 39-56

politikalarını ve askeri güçlerini tehdit olarak değerlendirmiş ve kendi güvenliklerini sağlama amacıyla önlemler almışlardır ve bu durum güç mücadelesine dönüşmüştür. Bu güvenlik endişeleri uzun vadede rekabeti ve gerilimi artırmıştır. NATO'nun oluşumundan 1980'li yıllara kadar NATO-SSCB arasında tırmanan gerilim, yumuşama döneminde etkisini azaltmıştır. Yumuşama dönemi NATO ve SSCB arasında diplomatik ilişkilerin güçlendiği ve iş birliği arayışının arttığı bir dönem olmuştur. Bu bağlamda yumuşama döneminin açıklanmasında klasik realizm varsayımları geçerliliğini kaybetmeye başlamıştır. Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Doğu Blok'unun dağılmasıyla 1991'de sona eren Soğuk Savaş dönemi yeni bir dönemi başlatmıştır. SSCB'nin dağılması sonrası ABD tek süper güç konumuna yükselmiş, yeni kurulan Rusya ise güç kazanmaya odaklanmıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemde ise ikili ilişkiler minvalinde güç dengesinin ve yapısal faktörlerin önem kazandığı ve klasik realizminde kendi içerisinde dönüşüm geçirdiği ileri sürülebilmektedir.³⁷

1.2.2. Neo-Realizm Çerçevesinde NATO-Rusya İlişkileri

Realizm kuramına göre, uluslararası ilişkilerde güç dengesi devletler arası ilişkilerde temel belirleyici faktör olmakla beraber devletlerin güç arayışı, çıkar çatışmaları ve rekabet içinde olması yine teori ışığında analiz edilebilmektedir. Güç, realizmde askeri, ekonomik, politik ve diplomatik alanlarda sahip olunan kaynaklar ve yeteneklerin toplamıdır. Devletler, güçlerini koruma, genişletme ve diğer devletlerle rekabet etme amacıyla ulusal güvenlik politikalarını belirlemektedirler. Güç, bir devletin diğerlerine üstünlük sağlaması ve çıkarlarını koruması için önemli bir araçtır. Devletler arasındaki rekabet, güç dengesini etkileyen çıkar çatışmaları ve rekabetçi eylemlerle kendini göstermektedir. Her devlet, güçlerini artırmak ve diğer devletlerin gücünü sınırlamak için stratejik hamleler yapmakta ve söz konusu rekabet, uluslararası sistemin temel bir özelliği olarak kabul edilmektedir. Realizm, uluslararası ilişkileri sıfır toplam oyunu (zero-sum game) olarak tanımlamaktadır. Bu anlayışa göre, bir devletin gücünün artması, diğer

---

³⁷ John J. Mearsheimer, "The Transformation of Realism in the Post-Cold War Era: Power Shifts, Hegemonic Decline, and Structural Realignment", C.36, S. 2, (1994), s. 39-60

devletlerin gücünü otomatik olarak azaltır veya tehdit algısı oluşturur ve karşı tarafın güçlenmesine neden olur. Dolayısıyla, realizm kuramı devletler arasında güç dengesinin sağlanması ve güçlü bir konuma sahip olmanın önemini ifade etmektedir.³⁸

NATO, Soğuk Savaş sonrası dönemde 'Açık Kapı' politikasıyla üye sayılarını arttırmış ve Doğu Avrupa'ya genişlemeye başlamıştır. NATO'nun bu hamlesi Rusya açısından tehdit olarak algılanmıştır. Rusya'nın NATO'ya bakış açısı da realist kurama uygun düşmektedir. Rusya, NATO'nun genişlemesini ulusal güvenliği için bir tehdit olarak görmektedir ve bu nedenle kendisini güçlendirmeye odaklanmaktadır. Rusya, NATO'nun Baltık bölgesinde askeri varlığına ve savunma sistemlerine karşı çıkmakta ve bunun ulusal güvenliğine yönelik bir tehdit oluşturduğunu savunmaktadır.³⁹ Dolayısıyla NATO-Rusya ilişkileri, her iki tarafın da ulusal çıkarlarını korumak ve güç dengesini sağlamak için rekabet ettiği bir ilişki olarak realist kuramın öngördüğü şekilde incelenebilmektedir.

Neorealizm kuramına göre devletler arasındaki ilişkiler uluslararası sistemdeki güç dengesine bağlıdır. Bu kurama göre devletler kendi güçlerini korumak ve arttırmak için diğer devletlere karşı rekabet halindedirler.⁴⁰ NATO ve Rusya arasındaki ilişkiler de bu çerçevede değerlendirilebilmektedir. Rusya'nın Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra yaşadığı güç kaybı, NATO'nun genişlemesi ve Rusya'nın bu genişlemeyi tehdit olarak algılaması ilişkilerde gerilime sebep olmuştur. Bu durum neorealizme göre Rusya'nın güvenlik endişelerini tetiklediği ve kendisini savunmak için çeşitli askeri ve siyasi hamleler yaptığı şeklinde ifade edilebilmektedir.⁴¹

Rusya açısından stratejik öneme sahip Baltık bölgesinde NATO'nun varlığı öncelikle Polonya'nın (1999) ve akabinde Baltık devletlerinin (2004)

---

³⁸ Mehmet Keyik ve Mehmet Seyfettin Erol, "Realizme Göre Güç ve Güç Dengesi Kavramları" *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi* C. 3, S. 1, (2019), 12-49.

³⁹ Jeffrey Mankoff, "Russia's Insecurity and the Role of NATO Expansion. In Russia and Its Neighbors: Beyond the Ukraine Crisis", *Council on Foreign Relations Press*, (2019), s. 91-112

⁴⁰ Viotti ve Kauppi, *Uluslararası İlişkiler Teorisi*, s. 39-80

⁴¹ Mark Webber, "NATO-Russia Relations in the Twenty-First Century: Realism, Power Politics, and Security Dilemma", *Europe-Asia Studies*, C. 69, S. 7, (2017), s. 1056-1078

NATO'ya üyelik statüleri ile birlikte artmıştır. NATO'nun açık kapı politikası adı altında Doğu Avrupa'ya genişlemesi Rusya perspektifinde güvenlik tehdidi olarak algılanmıştır. NATO'nun müttefiklerine yönelik askeri destekleri kapsamında, söz konusu bölgede askeri eğitimler, askeri üsler ve savunma sanayii konularında desteklerde bulunması, Rusya'nın sınırlarında tarihsel süreçte süregelen hegemonik mücadelenin tarafı Batı ile karşı karşıya gelmek olarak algılanmıştır. Dolayısıyla Rusya'nın, sınırlarında NATO varlığına karşın daha sert politikalar geliştirdiği ileri sürülebilmektedir.⁴² Bu bağlamda Rusya'nın NATO'nun hamlelerine karşın, yeni pro-aktif askeri politikalar geliştirdiği, sınır güvenliğini sağlamak açısından stratejik bölgelerde askeri birliklerin sayısını arttırdığı ve Rusya'nın egemenlik haklarına herhangi bir tehdide karşı gerekli tüm müdahalelerin yapılacağına dair açıklamaları, NATO'nun genişleme politikasına yönelik atılan adımlar olmuştur.⁴³

Devletlerin güç dengesini koruma ve farklı koşullarda güçlerini dengeleme çabası içinde olduğu savunulmakla birlikte, güçlü devletlerin zayıf olanları tehdit etme potansiyeline sahip olduğu, zayıf devletlerin egemenliklerini kaybederek yok oluşa doğru sürüklendiği bir sistemi tanımlamaktadır. Devletler güçlü kalma çabalarını, ittifaklar kurarak veya dengeleme politikaları uygulayarak korumaya çalışmaktadırlar. Güç dengesi, realizm kuramında tek düze tanımlanmamış, simetrik veya asimetrik olabileceği ifade edilmiştir. Bir devlet diğerlerinden daha güçlü veya daha zayıf olabileceği durumlarda güç dengesi kavramı devreye girmektedir. Bu teori kapsamında asimetrik güç ilişkilerinin, devletlerin stratejilerini belirlerken dikkate alınması gerekmektedir, başka bir ifadeyle daha güçlü olan devletler, güçlerini kullanarak diğer devletlerin davranışlarını etkileyebileceği ve dengeleri değiştirebileceği öngörülebilmektedir.⁴⁴

---

⁴² John J. Mearsheimer, "Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault", <https://www.mearsheimer.com/wp-content/uploads/2019/06/Why-the-Ukraine-Crisis-Is.pdf>, (Erişim. 05.06.2023)

⁴³ John J. Mearsheimer, "The Causes and Consequences of the Ukraine War", *CIRSD*, <https://www.cirsd.org/en/horizons/horizons-summer-2022-issue-no.21/the-causes-and-consequences-of-the-ukraine-war>, (Erişim. 05.06.2023)

⁴⁴ John Mearsheimer, "The Tragedy of Great Power Politics." *Foreign Affairs*, C. 80, (2001) s. 50-76

Devletler arasındaki ilişkilerde eğer bir devlet diğerlerinden daha güçlü ise, diğer devletler onunla karşı karşıya geldiğinde kaçınmak yerine onunla iş birliği yapmayı tercih edebileceği realizm kuramının bir başka varsayımlarındandır. Bu nedenle, devletlerin kendi güçlerini korumak ve artırmak için pragmatik politikalar izleyebileceği öne sürülebilir.⁴⁵ Bu bağlamda Baltık devletlerinin, Rusya'ya karşı NATO ile iş birliği yolunu tercih ettiği yönünde çıkarımlarda bulunulabilmektedir. NATO ve Rusya arasındaki ilişkiler, her iki tarafın da güç dengesini korumak ve artırmak için çabalarına dayanmaktadır. NATO ülkeleri, askeri ittifakları ve diğer güvenlik önlemleri aracılığıyla kendi güçlerini artırmaya çalışırken, Rusya da savunma ve güvenlik kapasitelerini güçlendirmektedir. Bu nedenle, NATO-Rusya ilişkilerinde güç dengesi önemli bir faktördür ve bu dengenin sağlanması veya bozulması, her iki tarafın da ulusal güvenliği açısından ve bölge dinamiklerinin değişimi bakımından büyük önem taşıdığı ileri sürülebilir.⁴⁶

Güç dengesi bağlamında eski Doğu Bloku devletlerin, süper güç olma iddiasındaki Rusya'nın gücünü dengelemek amacıyla ve güvenlik kaygılarından dolayı Batı ile iyi ilişkiler geliştirdikleri ve NATO ittifakında yer aldıkları iddia edilebilir. Geçmişte Doğu Bloğu ülkeleri kendilerini, Sovyetler Birliği'nin baskısı ve tehdidi altında hissetmişlerdir. Soğuk Savaş sonrası dönemde ise demokratik reformlara yönelerek, NATO üyeliğiyle Batı dünyasıyla daha yakın ilişkiler kurma ve Batı'nın politik ve ekonomik sistemine entegre olma fırsatı elde etmek istemişlerdir. Güvenlik bağlamında da NATO'ya üye olarak, askeri koruma ve güvenlik sağlama amacı gütmüşlerdir. Bu perspektifte Baltık devletlerinin NATO üyeliği, Rusya'nın etkisine karşı bir güvence olarak değerlendirilmiştir.⁴⁷

Polonya ve Baltık devletlerinin Rusya'nın gücünü dengelemek adına NATO ile iş birliği içerisinde olması güç dengesi kavramı minvalinde değerlendirildiğinde, NATO-Rusya ilişkilerinde Baltık devletlerinin

---

⁴⁵ Randall L. Schweller, "The Relevance of Machiavelli's The Prince to Contemporary World Politics", *International Security*, C. 25, S. 1, (2002), s. 5-28.

⁴⁶ Hyunseok Chey, "A Neoclassical Realist Explanation of Russia's Assertive Foreign Policy: Balancing Interests, Identity, and Power", *Journal of Slavic Military Studies*, C. 31, S. 2, (2018), s. 186-205.

⁴⁷ Mark Kramer, "The Collapse of East European Communism and the Repercussions within the Soviet Union (Part 1)", *Journal of Cold War Studies*, C. 5, S. 4, (2003), s. 178-256

dengeleri değiştirdiği ve bölgede güç dengelerini belirleyici rol üstlendiği iddia edilebilir. Başka bir ifadeyle bölgede başat gç mücadelesi içerisinde olan NATO ve Rusya'nın, ittifak veya iş birliği ile gç dengelerini değiştirebileceği ileri sürülebilir. Rusya'nın Batı ile ilişkilerinde güç dengesini sağlamak amacıyla Bağımsız Devletler Topluluğu, şangay İş birliği rgt ve Kolektif Güvenlik Antlaşması rgt gibi ideolojik olarak Batıya nispeten uzak örgütler ile iş birliği içerisinde olması yine gç dengesi bağlamında incelenebilmekle beraber, Rusya'nın bu hamlelerinin gç dengesi arayışına örnek olacak nitelikte olduğu ileri sürülebilir.⁴⁸

NATO'nun Doğu Avrupa ülkelerine genişlemesi, Rusya'nın sınırlarına daha yakın bir NATO varlığına yol açmıştır. Bu durum NATO yesi ülkelerin askeri varlığını arttırarak, Rusya'nın doğrudan NATO ile sınır komşusu olmasına neden olmuştur. Rusya, bu durumu kendi güvenlik çıkarlarına yönelik bir tehdit olarak değerlendirmektedir. NATO'nun genişlemesiyle birlikte askeri denge ve tehdit algısının değiştiği görülebilmektedir. NATO yesi ülkelerin askeri güçlerini doğu sınırlarında konuşlandırması, Rusya'nın askeri gücünün sınırlanacağı endişesine neden olmuş, Rusya'nın sınırlarına doğrudan komşu olan NATO askeri üslerin ve birliklerin bulunması dengeleri değiştirmiştir. Rusya, Doğu Avrupa lkelerinin NATO'ya katılmasıyla evrelenme hissi yaşamaktadır ve etki alanının daraldığını ileri sürmektedir.⁴⁹ Buradan hareketle NATO'nun Rusya'ya sınır komşusu olması Rusya'nın bölgesel politikalarını da etkilemiştir. Rusya, doğu sınırlarında askeri birliklerini arttırarak olası saldırılara yönelik önlemler almaktadır. Rusya perspektifinde NATO'nun genişlemesiyle ilgili kaygılar, iç politikada da değişikliğe sebebiyet vermiştir. Rus hkmetinin, NATO'nun genişlemesini kamuoyuna taşıyarak iç politikada milliyetçi bir söylem oluşturmaya çalıştığı iddia edilmektedir.⁵⁰ Dolayısıyla gç dengesini sağlamak adına ve

⁴⁸ Emre Ozan, "Ukrayna Krizi ve Avrupa Güvenlik Mimarisinin Geleceği", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, C. 1, S. 1, (2017), s. 36-59

⁴⁹ Keir A. Lieber ve Daryl G. Press, "NATO Expansion and Russian Insecurity: Applying the Security Dilemma", *International Security*, C. 25, S. 2, (2017), 87-120

⁵⁰ Robert W. Orttung, "NATO Enlargement and Russia's Changing Regional and Domestic Policies", *Journal of Communist Studies and Transition Politics*, C. 26, S. 1, (2010), s. 57-82

NATO'nun genişleme politikasına yönelik Rusya, çeşitli hamlelerle karşılık vermiştir.

Rusya, 2002 yılında Bağımsız Devletler Topluluğu Güvenlik Antlaşması Örgütü (CSTO) kurarak eski Sovyet Cumhuriyetleri arasında bir güvenlik ve savunma ittifakı oluşturmuştur. CSTO'nun amacı, üye ülkeler arasındaki iş birliğini güçlendirmek, bölgesel güvenliği sağlamak ve ortak savunma politikaları izlemektir. Bu ittifakın Rusya'nın NATO'ya karşı bir güç oluşturma, çıkarlarını koruma ve güç dengesini sağlama girişimlerinden biri olduğu iddia edilebilir.⁵¹ Şanghay İş birliği Örgütü (ŞİÖ) ise Rusya, Çin, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistan tarafından 2001 yılında kurulmuştur. Bu örgüt, başta bölgesel güvenlik olmak üzere ekonomik ve siyasi iş birliğini hedeflemektedir. Rusya'nın, ŞİÖ aracılığıyla bölgesel çıkarlarını koruma ve NATO'nun etkisini dengeleme hedefi güttüğü ileri sürülebilmektedir.⁵² Rusya aynı zamanda, Brezilya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika ile oluşturulan BRICS ittifakının üyesidir. Söz konusu ittifak, ekonomik ve siyasi alanda iş birliğini teşvik etmektedir. Rusya, BRICS aracılığıyla diğer güçlü uluslararası aktörlerle ortak hareket etmektedir. Rusya'nın bu hamlesi NATO'nun etkinliğini sınırlama ve kendi çıkarlarını koruma çabası olarak değerlendirilebilmektedir.⁵³

Rusya, ittifakların yanı sıra bazı ülkelerle stratejik iş birliği anlaşmaları da imzalayarak güvenlik ve savunma alanında iş birliğini derinleştirmektedir. Örneğin, Belarus ile 2000 yılında yapılan Birlik Devleti Anlaşması, Rusya'nın bölgesel güç olarak varlığını sürdürme ve NATO'ya karşı güvenlik çıkarlarını koruma amacını taşımaktadır. Bu ittifak arayışları, Rusya'nın NATO'nun bölgedeki varlığını tehdit olarak algılaması ve kendi güvenlik çıkarlarını koruma amaçlı güvenlik güdüsüyle bağlantılı stratejiler olduğu ileri sürülebilmektedir. Rusya, NATO'nun Doğu Avrupa'daki genişlemesini ve askeri varlığını bölgesel güvenlik dengelerini bozacak bir hamle olarak

---

⁵¹ Martha Brill Olcott, "The Collective Security Treaty Organization: Successes and Failures in Creating a Russian-Led Security Bloc", *Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization*, C. 17, S. 3 (2009), s. 223-245

⁵² Alexander Lukin, "The Shanghai Cooperation Organization: A Russian Balance to NATO?", *China and Eurasia Forum Quarterly*, C. 3, S. 3, (2005), 69-82

⁵³ Artyom Lukin, "Russia and the BRICS: A Pragmatic Partnership for Multipolar World Order", *Global Policy*, C. 4, S. 2, (2013), 210-218

görmekte ve bu duruma karşı önlemler almaya çalışmaktadır. Realizm kuramı, devletlerin güç ve çıkarlarına odaklanırken, Rusya'nın NATO'ya karşı ittifak arayışları da bu temel prensipler üzerine kurulmaktadır.⁵⁴

Rusya, uluslararası ilişkilerde de çeşitli dengeleme stratejileri izlemektedir. Bu dengeleme stratejileri, güç dengelerini koruma, çıkarlarını güvence altına alma ve etkin bir aktör olarak uluslararası sistemde varlığını sürdürme amacını taşımaktadır. Bu bağlamda Rusya, askeri gücün yanı sıra, asimetrik güç kullanarak diğer devletlerle ilişkilerini dengelemeye çalışmaktadır. Şöyle ki siber güç, enerji politikaları, enformasyon operasyonları ve ticari politikalar gibi alanlarda etkinlik göstererek karşı aktörlere yönelik asimetrik güç kullanmaktadır. Asimetrik güç, kendi gücüne nispeten daha zayıf bir güce sahip olan bir aktörün, güçlü rakiplerine karşı rekabet üstünlüğü sağlamak amacıyla çeşitli yöntemler kullanması anlamına gelmektedir.⁵⁵

Rusya'nın, siber alanda diğer ülkeler üzerinde etkili bir şekilde faaliyet gösterme kabiliyetine sahip olduğu iddia edilmektedir. Siber saldırılarla bilgi sızdırma, casusluk, propaganda ve altyapıya zarar verme gibi faaliyetlerde bulunarak hedef ülkelerin hassas bilgilerine erişebilmekte, istihbarat toplama amacıyla kullanılabilir.⁵⁶ Rusya'nın kamuoyu algısını etkileme yeteneğine sahip olduğu ve medya kuruluşlarını kontrol ettiği de ileri sürülmektedir. Rusya'nın zengin enerji kaynaklarına sahip olması, enerji politikalarını kullanarak diğer ülkeler üzerinde etkili olmasını sağlayabilmektedir.⁵⁷ Enerji arzının kesilmesi, fiyatlandırma politikaları ve enerji bağımlılığı yaratma gibi yöntemlerle diğer ülkeleri etkileyerek politikalarını şekillendirdiği ifade edilmektedir. Rusya ayrıca, askeri alanda da asimetrik güç kullanımına yönelik stratejiler geliştirmektedir. Rusya'nın geleneksel askeri gücün yanı sıra, özellikle hibrit savaş yöntemleri ve yüksek

---

⁵⁴ Dmitry Gorenburg, "Russia's Security Interests and the Collective Security Treaty Organization", *Problems of Post-Communism*, C. 59, S. 6, (2012), s. 27-41

⁵⁵ Hanna Smith, "Russia's Asymmetric Responses to US Power: Exploring Cyber and Energy Weapons", *Europe-Asia Studies*, C.70, S. 6, (2018), s. 881-905

⁵⁶ Mark Galeotti, "Russian Cyber Operations: State-led or State-inspired?", *Journal of Cyber Policy*, C. 3, S. 3, (2018), s.358-376

⁵⁷ Edward Lucas, "The Kremlin's 'Information War': How Russia is Using Public Relations and Media to Influence the World", *CEPS Policy Brief*, S. 334, (2016), s. 1-13

teknolojili silah sistemlerine yatırım yaparak askeri üstünlük elde etme girişimleri bulunmaktadır.⁵⁸

Rusya, NATO'nun genişlemesini kendi güvenliği açısından bir tehdit olarak değerlendirirken, NATO ise üye ülkelerin güvenliğini sağlama çabası olarak görmektedir. Bu durum, NATO-Rusya ilişkilerinde gerilime ve rekabete neden olmaktadır. Realizme göre, uluslararası ilişkilerde çıkar çatışmaları ve rekabet olasıdır. Bu bağlamda NATO ve Rusya arasındaki ilişkilerde de rekabet ve çatışma potansiyeli bulunduğu ileri sürülebilir. Sahada çıkar çatışmaları, askeri tatbikatlar, enformasyon savaşları ve diplomatik gerilimler gibi unsurlar ikili ilişkilere yansımaktadır. NATO-Rusya ilişkileri, realist bakış açısıyla incelendiğinde karşılıklı geliştirilen politikalar çıkarların dengelenmesi ve rekabetin kontrol altında tutulması çabalarıyla şekillenmektedir.⁵⁹

NATO kendini savunma ittifakı olarak tanımlamakta ve Rusya açısından bir tehdit olarak algılanmaması gerektiği şeklinde açıklamalar yapmaktadır⁶⁰ ancak NATO tarihsel süreçte süregelen, hegemonik güç mücadelesinde rekabet halinde olduğu Rusya'ya yönelik 'caydırıcı' politikalar geliştirmeye devam etmektedir. Öte yandan, NATO'nun, Rusya'nın Ukrayna ile ilgili politikalarını ve Kırım'ın ilhakı gibi eylemlerini tehdit olarak görmesi de güç dengesinin önemi açısından neorealist bir yaklaşımla incelenebilmektedir. Neorealizm kuramı, devletler arasındaki rekabetin sürdüğü bir dünya düzeninde her iki tarafın da kendi güçlerini koruma ve artırma çabalarını analiz etmekte yardımcı olmaktadır. Ancak, ilişkilerin çözümü için yalnızca neorealizm yeterli değildir, çünkü güvenlik kaygılarının yanı sıra ekonomik, sosyal ve kültürel faktörler de ilişkileri etkilemektedir. Neorealizm, uluslararası ilişkilerde güç, güvenlik ve ulusal çıkarların önemine odaklanan bir kuram olmakla beraber, bu kurama göre devletler, uluslararası sistemi

---

⁵⁸ Thane Gustafson, "Russia's Energy Weapon: Is It Different This Time?", *Foreign Affairs*, C. 97, S. 6, (2018), s. 20-28

⁵⁹ Güngör Şahin, "Küresel Güvenliğin Dönüşümü; NATO Bağlamında Kavramsal, Tarihsel ve Teorik Bir Analiz", *Savunma Bilimleri Dergisi*, C. 16, S. 2, (2017), s. 59-81.

⁶⁰ NATO, "Rusya'nın Suçlamaları Karşısında Doğruları Ortaya Koyalım", https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20140604_TUR_Factsheet_Russia.pdf, (Erişim: 11.08.2022)

yöneten ana aktörlerdir ve devletlerin davranışları, içinde bulundukları güç dengeleri tarafından belirlenmektedir.⁶¹

NATO, askeri, ekonomik ve politik açıdan güçlü bir ittifakken, Rusya da bölgesel ve küresel olarak güçlü bir aktördür bu sebeplerle güç dengesi önem taşımaktadır. Her iki aktörün ikili ilişkilerde istikrarı sağlaması bağlamında politikalarını şekillendirirken güç dengesi unsuruna önem verdiği ileri sürülebilir. Realizm çerçevesinde NATO-Rusya ilişkilerini değerlendirirken bir başka önemli husus güvenlik çıkarlarının ön planda tutulmasıdır. NATO Soğuk Savaş döneminde Batı bloğunu temsilen, üye ülkelerin güvenliğini sağlamak amacıyla kurulmuştur dolayısıyla güvenlik algısı ile politikalarını yönetmektedir, Rusya ise, sınırlarına doğru genişleyen NATO askeri ittifak örgütüne karşı güvenliğini ön planda tutmakta ve sert politikalar geliştirmektedir. Her iki aktörün de güvenlik kaygıları ön plandadır ve söz konusu durum, tehdit algısı kapsamında çatışmacı politikalara neden olmaktadır. Realizm perspektifinde, devletlerin sınırlarının ve toprak bütünlüğünün korunması ulus egemenliği ve varlığının devamlılığı açısından önem teşkil etmektedir. Realizm, devletlerin güçlerini arttırmaları adına birleşerek ittifaklar kurmalarını ve stratejik planlama yapmalarını olası kılmaktadır. NATO ve Rusya arasındaki ilişkilerde de ittifaklar ve stratejik planlamalar görülmekte ve karşılıklı geliştirilen politikalar güvenlik ilişkilerine yansımaktadır.⁶²

NATO'nun Rusya'yı tehdit olarak algılaması ve güç dengesi çerçevesinde Baltık devletlerine yönelik askeri varlığını artırması, Rusya'nın da güç kazanma hedeflerini arttırmış ve bölgedeki dengeyi, istikrarı bozmuştur.⁶³ Realizm kuramında güvenlik ikilemi kavramı güvenlik arayışını ifade etmektedir. Devletlerin güvenlik arayışında olmaları realizm kuramı bağlamında devletler arasında güvensizlik ve rekabeti arttırabilmekte ve bu durum güvenlik ikilemine neden olmaktadır. NATO-Rusya ilişkilerinde de

---

⁶¹ Jessica Weeks Knopf, "Russia, NATO Enlargement, and the Erosion of Norms Against the Use of Force", *Journal of Conflict Resolution*, C. 62, S. 10, (2018), s. 2067-2095.

⁶² Matthew E. Smith, "The West and Russia: A Constructivist Analysis of Power, Identity, and Security", *European Journal of International Relations*, C. 23, S. 2, (2017), s. 290-314

⁶³ Christopher S. Chivvis, "The Return of Geopolitics: Russia's Challenge to the International System", *Brookings Institution Press*, (2018), s. 33-48

bu bağlamda güvenlik ikilemi yaşandığı ileri sürülebilir. NATO'nun Doğu Avrupa'ya kadar genişlemesi ve Rusya'nın sınırlarına kadar askeri yapılanma içerisinde olması Rusya perspektifinde güvenlik tehditi olarak algılanmakta ve dolayısıyla Rusya'yı da güvenlik politikaları gereği askeri hazırlık sürecine yöneltmektedir. NATO perspektifinde ise Baltık devletlerinin NATO'ya üyelikleri sonrası, Baltık devletlerinin güvenlik kaygıları bağlamında Baltık Savunma Planı ile birlikte Baltık bölgesinde barış ve istikrarı sağlamayı misyon edinen ittifak, Rusya'ya yönelik caydırıcı politikalar üretmekte, Rusya'yı tehdit olarak algılamaktadır. Bu bağlamda karşılıklı olarak güvensizlik duygusunun hâkim olduğu ilişkide güvenlik politikalarına daha fazla önem verilmekte ve askeri alanda güç ön planda tutulmaktadır. NATO-Rusya ilişkileri güvenlik ikilemi teorisiyle incelendiğinde, NATO ve Rusya'nın güvenliklerini sağlamak için aldıkları önlemlerin, karşılıklı olarak güvensizlik ve rekabeti arttırdığı ileri sürülebilir. NATO ve Rusya'nın güvenlik önlemleri alması neticesinde ikili ilişkilerde "güç dengesi" kaygısı potansiyel bir tehdit algısı yaratmaktadır. Bu durumda, NATO veya Rusya'nın daha fazla güvenlik arayışı, ikili ilişkilerde daha fazla güvensiz hissettirebilmekte ve onları daha fazla güç kazanmaya teşvik edebilmekte ve güvenlik ikilemi, devletler arasında silahlanma yarışına yol açabilmektedir. Bu varsayımdan yola çıkarak NATO-Rusya ilişkileri de karşılıklı tehdit algısı ve güvensizliklerin temelinde olumsuz etkilenmektedir. Güvenlik ikilemi sadece askeri alanda değil, siyasi ve ekonomik alanlarda da bir aktörün diğer bir aktörü tehdit olarak algılaması sonucunda da meydana gelebilmektedir. Güvenlik ikilemi minvalinde alınan önlemler veya geliştirilen politikalar tehdit algısı ve güven dürtüsü ile şekillenmekte, karar alma mekanizmasını etkilemektedir.⁶⁴

Realizme göre, devletler güvenliklerini sağlamak için saldırgan veya savunmacı politikalar izleyebilmektedirler. Devletler, güçlerini ve askeri kapasitelerini artırarak diğer devletlerin saldırganlık potansiyelini dengelemeye çalışmaktadırlar. Realizm, uluslararası iş birliği ve anlaşmaların

---

⁶⁴ Mithat Çelikpala, "Güvenlik İkilemi", *Güvenlik Yazıları Serisi*, C. 48, (Kasım 2019), https://trguvenlikportali.com/wpcontent/uploads/2019/12/GuvenlikIkilemi_MitatCelikpala_v.1.pdf (Erişim: 19.04.2023)

devletler arası ilişkileri belirlemekte yetersiz veya daha az öneme sahip olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla devletler, anarşik bir düzende ancak kendi çıkarlarına göre hareket etmekte ve genellikle güç dengesi ve ulusal çıkarları merkeze almaktadır.⁶⁵ Rusya, NATO'nun genişlemesi ve Baltık devletlerinin NATO'ya üyeliği gibi gelişmeleri kendi güvenlik çıkarlarına tehdit olarak görmüştür. Bu nedenle Rusya, kendi güvenlik çıkarlarını korumak amacıyla Baltık devletlerine yönelik askeri varlığını artırmış, hava sahası ihlalleri yapmış⁶⁶ ve NATO ile karşılıklı yaptırımlar uygulamıştır. Bu bağlamda, realizm teorisi doğrultusunda NATO-Rusya ilişkilerinin karşılıklı güç kazanma hedefleri, güç dengesi ve uluslararası sistemin anarşik yapısı üzerine de kurulu olduğu söylenebilir.⁶⁷

Rusya ayrıca, bu stratejik hamlelere karşı uluslararası ilişkilerde diplomatik stratejiler geliştirerek güç dengesi sağlamaya çalışmaktadır. Bu bağlamda diplomatik girişimler, anlaşmalar, müzakereler ve uluslararası kuruluşlarda üstlendiği rollerle çıkarlarını koruma ve diğer devletlerle ilişkilerini yönetme çabası göstermektedir. Rusya eski Sovyet Cumhuriyetleriyle ve Asya ülkeleriyle ilişkilerini sıkı tutarak, yükselen güç Çin ve Türkiye, İran, Suriye, Hindistan ile stratejik ortaklıklar geliştirmektedir. Bu politikalar, NATO'nun genişlemesine yönelik Rusya'nın kaygılarının ve güvenlik algısının değiştiğini ispatlar niteliktedir. Rusya, kendi güvenlik ve çıkarlarını korumak amacıyla NATO'nun faaliyetlerini yakından takip etmekte ve yeni güvenlik politikaları geliştirmektedir. Rusya'nın NATO'ya yönelik politikalarına örnek olarak askeri tatbikatlar, sınırların güçlendirilmesi, bölgesel müttefikler edinme çabaları gösterilebilmektedir. NATO'nun Rusya'ya sınır komşusu olması aynı zamanda jeopolitik hassasiyetleri de arttırmıştır. Öyle ki Baltık bölgesinde varlığını arttıran NATO, Rusya'nın stratejik çıkarlarını da etkilediği ifade edilebilmektedir. Özellikle Gürcistan ve Ukrayna'nın NATO üyeliğine

---

⁶⁵ Mucahit Özdoğan, "Realizm ve Neorealizm Bağlamında Soğuk Savaş Sonrası Güvenlik Anlayışının Değerlendirilmesi", *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, C. 8, S. 1, s. 1-24.

⁶⁶ "Russian fighter jet violates NATO airspace over Bornholm Island", *NATO News*, <https://ac.nato.int/archive/2020/russian-fighter-jet-violates-nato-airspace-over-bornholm-island> (Erişim: 15.06.2021)

⁶⁷ Maarif Konaev, "NATO and Russia in the Baltic Sea Region: A Realist Perspective", *Baltic Security & Defence Review*, C. 22, (2020), s. 56-73.

yönelik adımları bölgede ki istikrarsızlığı ve güvenlik kaygılarını arttırmaktadır.

NATO-Rusya ilişkileri neorealizm kuramıyla incelendiğinde, her iki tarafın da ulusal güvenliğine ve güç dengesine odaklandığı görülmektedir. Rusya, süregelen Batı ile hegemonya mücadelesi kapsamında Batı'nın hamlelerine sert politikalarla karşılık vermekte, NATO'nun genişlemesini ve sınırlarına yakınlaşmasını bir güvenlik tehdidi olarak algılamaktadır. Bu nedenle Rusya, askeri güç ve bölgesel etki alanını korumak için askeri tatbikatlar yapmak ve savunma sistemlerini güçlendirecek adımlar atmaktadır. NATO'nun genişleme politikasıyla da neorealizm kuramı bağlamında incelendiğinde, NATO'nun bu hamleleriyle gücünü artırma ve güvenliğini sağlama amacı güttüğü ileri sürülebilir. NATO, Rusya'nın Ukrayna'ya müdahalesini ve Kırım'ın ilhakını kınamış ve Baltık devletlerine savunma amaçlı askeri güçler yerleştirmiştir.⁶⁸ Bu adımlar, NATO'nun gücünü artırmak ve Rusya'nın güç dengesindeki etkisini azaltmak için atılan adımlar olarak yorumlanabilir.

NATO üyeleri ve Rusya arasındaki ilişkilerinin temelinde tüm bu varsayımlar dikkate alındığında, ulusal çıkarlar ve güç dengesi kavramlarının olduğu ileri sürülebilmektedir. NATO'nun Rusya'ya karşı askeri varlığı ve güçlü bir ittifak olması, Rusya'nın güç dengesi ve ulusal çıkarlarının tehdit edilmesi olarak algılanmaktadır. NATO ülkeleri de Rusya'nın askeri varlığı ve politikalarından rahatsızlık duymaktadır. Özellikle, Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi, Ukrayna'daki krize müdahalesi, Baltık devletleri üzerindeki askeri baskısı, NATO ülkelerini tedirgin etmektedir. Bu durum da NATO ülkelerinin güç dengesi kavramı çerçevesinde, kendi güçlerini artırma, askeri varlıklarını güçlendirme ve ittifaklarını genişletme yoluna gitmelerine neden olmaktadır.⁶⁹

Neorealizm kuramı, devletlerin davranışlarını güç dengeleri ve ulusal çıkarlar ile açıklamaktadır ve NATO-Rusya ilişkileri de güç, güvenlik ve

---

⁶⁸ Robert A. Manning, "NATO-Russia Relations: A Neorealist Examination", *Survival*, C. 58, S. 2, (2016), s. 85-108

⁶⁹ Mark Webber, "NATO-Russia Relations: Power, Identity, and the Balance of Interests", *International Politics*, C. 54, S. 3, (2017), s. 338-356

ulusal çıkarlar etrafında şekillenmektedir.⁷⁰ NATO-Rusya ilişkileri rekabet ve güç dengesi kavramlarına göre değerlendirildiğinde, her iki taraf da kendi güçlerini ve çıkarlarını korumak için çaba gösterdikleri görülebilmektedir. Bu nedenle, ilişkilerin geleceği de güç dengesi ve çıkarların korunması amacıyla şekillenecektir. Bu bağlamda neorealizm, NATO-Rusya ilişkilerinin incelenmesinde uluslararası sistemin açıklanmasında yardımcı olmaktadır. NATO-Rusya ilişkilerinde Baltık Savunma Planı sonrasında yaşanan gerilimlerin ve Rusya Ukrayna savaşının etkileri bakımından uluslararası sistemde meydana gelen değişimlerin analizinde, realizm kuramının varsayımları önem kazanmış ve realizm kuramının varsayımları üzerinden stratejilerin okunmasının sürecin analizinde daha belirleyici olacağı iddia edilebilir.

1.2.3. Realizm Kuramı Bağlamında İkili İlişkilerin Geleceği

NATO-Rusya ilişkileri, bölgesel dinamiklere bağlı olarak gelişim göstermektedir ve bölgesel güvenlik küresel boyutta güvenlik dengelerini değiştirebilmektedir. Aynı zamanda taraflar arasındaki güç dengesinin ve rekabetin, gelecekteki küresel sistemi de şekillendirebileceği ileri sürülebilir. Özellikle Doğu Avrupa'da Baltık ülkelerinin, NATO-Rusya ilişkilerinde kritik bir rol oynadığı tespit edilebilmektedir. Bu bölgelerdeki güvenlik endişeleri, taraflar arasında gerilime yol açmaktadır ve rekabetin devam etmesi halinde güvenlik ikilemi bağlamında gerilimin artacağı da öngörülebilmektedir. NATO ve Rusya, karşılıklı olarak askeri politikalarını geliştirmektedir. Yeni silah sistemlerinin geliştirilmesi, askeri tatbikatlar ve bölgesel askeri varlığın artırılması gibi faktörler, gerilimi arttırmakta ve bölgenin silahlandırılmasına neden olmaktadır. Uluslararası sistemdeki güç dengesindeki değişiklikler, NATO-Rusya ilişkilerinde önemli bir unsurdur, dolayısıyla yeni yükselen güçlerin ortaya çıkması veya diğer büyük güçlerin güç kaybetmesi, ilişkilerdeki dengeleri değiştirebilecektir. Öte yandan Çin'in yükselişi, Orta Doğu ve Asya'daki çıkar çatışmaları gibi faktörler, NATO-

---

⁷⁰ Robert W. Orttung, *The Handbook of European Defence Policies and Armed Forces*, ed. Hugo Meijer ve Marco Wyss, "Russia and NATO: From Cooperation to Confrontation", (2019), s. 259-274

Rusya ilişkilerini etkileyebileceği gibi dinamikleri de değiştirebilecektir. NATO-Rusya ilişkilerinde, yeni yükselen güç olan Çin'in Rusya ile iş birliği içerisinde olması güç dengesi bakımından önem teşkil etmektedir.⁷¹

İki kutuplu dünya sisteminin çok kutuplu sisteme dönüşümüyle beraber uluslararası sistemde değişimlerin gözlenebildiği ileri sürülebilmektedir. Bu bağlamda Soğuk Savaş döneminin aksine alternatif güç ve iş birliği arayışları gözlemlenebilmektedir.⁷² Bu durum, rekabeti artırabilmekte ve taraflar arasında güvenlik kaygılarına yol açabilmekte ayrıca bu faktörler uluslararası sistemde dinamiklerin değişimine de yol açabilmektedir.⁷³ Uluslararası sistemdeki krizler ve çatışmalar, NATO-Rusya ilişkilerini dolaylı olarak etkilemektedir. Şöyle ki Ukrayna krizi ve sonrasında yaşanan çatışmalar, taraflar arasında ciddi gerilimlere yol açmıştır. Bu tür krizler, güvenlik algıları, sınırların güvenliği ve çıkar çatışmaları gibi konularda tarafları karşı karşıya getirebilmektedir. Aynı zamanda, krizler ve çatışmalar, tarafların stratejik hedeflerini ve politikalarını yeniden değerlendirmesine ve revize etmelerine neden olabilmektedir.

NATO-Rusya ilişkilerinde her iki aktör için stratejik bir bölge olan Baltık bölgesinde devletlerin, Rusya'ya karşı NATO ile iş birliği içerisinde yakın ilişkiler geliştirmesi de bölge dinamiklerini değiştirmektedir. Baltık Savunma Planı, NATO'nun Doğu Avrupa'da varlığını arttırmasına ve Rusya ile ilişkilerin gerilmesine neden olmuştur. Bu nedenle, NATO-Rusya ilişkilerini analiz ederken realizm kuramı, güç dengesi teorilerinin önemi artmaktadır.⁷⁴ İkili ilişkilerde rekabetçi politikalar ve bölgenin değişen dinamikleri dikkate alındığında bölgenin daha da hassaslaşması mümkün olabilecektir. Bölgede güvenlik ikileminden kaynaklı istikrarsızlık durumu sert ve askeri politikalar

---

⁷¹ Robert E. Kanet ve Julie W. Schild, "Russia, China, and the balance of power in Asia", *International Politics*, C. 53, S. 5, (2016), s. 589-605

⁷² Amitav Acharya, "From regional order to order in regions: Security institutions and order dynamics in a changing world", *International Studies Quarterly*, C. 58, S. 2, (2014), s. 335-346.

⁷³ Emre Ozan, "Tek Kutupludan Çok Kutupluya Uluslararası Sistemin Dönüşümü", *Uluslararası İlişkilerde Güncel Sorunlar*, ed. Muharrem Ekşi ve M. Seyfettin Erol, Ankara, Akçağ Yayınları, 2019, s. 18-36

⁷⁴ Uğur Yasin Asal ve Furkan Terzi, "Rus Dış Politikasında Değişimin Felsefi Temelleri: NATO Genişlemesine Yönelik Baltıklarda Bir İmparatorluk Tepkisi", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. Bahar 2020/1, S. 37, (2019), s.619-633

geliştirilmesine neden olmaktadır. NATO-Rusya ilişkilerinin realizm kuramı çerçevesinde güç, çıkar, güç dengesi, rekabet üzerine kurulu olduğu varsayımından yola çıkıldığında gelecek perspektifinde de NATO-Rusya ilişkileri bağlamında güç mücadelesinin devam edeceği iddia edilebilmektedir.

1.3. Realizm Kuramına Yöneltilen Eleştiriler

Klasik realizm, uluslararası ilişkilerde önemli bir teorik yaklaşımdır ve uzun bir süre boyunca uluslararası sistem realizm kuramının varsayımları üzerinden analiz edilmiştir. Klasik realizm, 20. yüzyılın başlarından itibaren etkili olmaya başlamıştır ve Soğuk Savaş döneminde özellikle önem kazanmıştır. Soğuk Savaş'ın başlangıcıyla birlikte, uluslararası ilişkilerde güç mücadelesinin ön plana çıkması ve süper güçler arasındaki gerilimin artması, klasik realizmin etkisini daha da güçlendirmiştir. Soğuk Savaş döneminde, özellikle 1950'lerden 1980'lere kadar olan süreçte, klasik realizm uluslararası ilişkilerin temel bir çerçevesini oluşturmuş ve popülerliğini korumuştur.⁷⁵ Bu dönemde, uluslararası sistemdeki kutuplaşma, güç mücadelesi ve çıkar çatışmaları, klasik realizmin temel prensiplerini desteklemiştir. Ancak 1980'lerin sonlarından itibaren, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte klasik realizmin önemi azalmıştır. Sovyetler Birliği'nin çöküşü realizm kuramı varsayımları doğrultusunda birçok teorisyenin öngörüsünün dışında gerçekleşmiştir. Bu durum realizm kuramının eleştirilmesine neden olmuştur. Soğuk Savaş'ın sona ermesi, uluslararası ilişkilerde yeni dinamiklerin ortaya çıkmasına yol açmış ve alternatif teorik yaklaşımların ön plana çıkmasına neden olmuştur. Yeni dönemde, küreselleşme, bölgesel entegrasyon, insan hakları ve çevre gibi konular uluslararası ilişkilerde daha fazla önem kazanmış ve klasik realizmin odaklandığı devlet merkezli güç mücadelesi perspektifi fazlasıyla eleştirilmiştir.⁷⁶

Waltz'a göre, Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve yeni bir uluslararası düzenin ortaya çıkması, uluslararası sistemdeki yapısal değişikliklere bağlıdır ve

⁷⁵ Mustafa Aydın, “Uluslararası İlişkilerin ‘Gerçekçi’ Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, C. 1, S. 1, (Bahar 2004), s. 33-60

⁷⁶ Birkan Ertoý, “Uluslararası İlişkilerde Realist Geleneğin Dönüşümü ve Neoklasik Realizm”, *Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 1, (2019), s. 1-26

Soğuk Savaş'ın sona ermesi, uluslararası sistemdeki yapısal dönüşümlerin sonucudur.⁷⁷ Waltz Soğuk Savaş döneminde, ABD ve SSCB arasındaki güç dengesinin nispeten sabit kaldığını fakat Soğuk Savaş'ın sonlarına doğru, SSCB'nin ekonomik ve siyasi zorluklarının arttığını ve ABD'nin üstünlüğünün daha belirgin hale geldiğini iddia etmektedir. Güç dengesinin bozulmasının, uluslararası sistemin yapısal bir dengesizlik içinde olmasına bağlayan Waltz bu durumun sistemin dönüşümüne yol açtığını ileri sürmektedir. Waltz'a göre, Soğuk Savaş'ın sona ermesine yol açan bir diğer faktör, uluslararası sistemde yapısal değişikliklerin gerçekleşmesidir. Özellikle Sovyetler Birliği'nin çöküşü ve Doğu Bloku ülkelerindeki değişimler, uluslararası sistemin yapısal dengesini etkilemiştir. Bu değişiklikler, Soğuk Savaş'ın sona ermesine ve yeni bir düzenin doğmasına yol açmıştır. Waltz'ın varsayımları doğrultusunda Soğuk Savaş'ın bitişi, uluslararası sistemde yeni bir denge arayışına ve uluslararası sistemde yeni bir dönemin başlamasına yol açmıştır.⁷⁸ Soğuk Savaş sonrası dönem güç dengesinin ön plana çıkması ve sistemin yapısal etkilerinin de dikkate alınması bağlamında neorealizm kuramının varsayımlarını kapsamaktadır. Realizm kuramı da Waltz'ın görüşleri doğrultusunda kendi içerisinde dönüşüm yaşamıştır ve Soğuk Savaş döneminin açıklanmasında nispeten yararlanılan kuram olan klasik realizmin varsayımlarını eleştirilmiştir. Klasik realizmin eleştirilere açık bir kuram haline gelmesinde klasik realizm çerçevesinde Soğuk Savaş döneminin öngörülemez bir şekilde sona ermesi etkili olmuştur. Buradan hareketle Soğuk Savaş sonrası dönem yeni dinamiklerin ortaya çıktığı ve güç dengesine dayalı yeni bir dönem olmuştur. Realizm kuramı fazlasıyla eleştirilere açık olsa da uluslararası sistemin güvenlik perspektifinde incelenmesinde açıklayıcı bir kuram olmaya devam etmektedir.⁷⁹

Realizm kuramı farklı kuramların temsilcileri ve teorisyenler tarafından da eleştirilmektedir. Robert Keohane ve Joseph Nye Realizm kuramını

---

⁷⁷ K. Waltz, "International Politics is not Foreign Policy", *Security Studies*, C. 6, S. 1, (1996), s. 54-61

⁷⁸ A.g.m, s. 54-61

⁷⁹ John J. Mearsheimer, "An Offensive Realist Between Geopolitics and Power", *Journal of International Relations and Development*, C. 8, S. 4, (2005)

devletler arası ilişkileri açıklamak için oldukça dar bir çerçevede ele alması dolayısıyla eleştiren teorisyenlerdir, uluslararası sistemin sadece güç ve çıkar odaklı bir yapıyla incelemenin yetersiz kalacağını öne sürmektedirler.⁸⁰ Alexander Wendt ise realizm kuramını insan doğasının varsayımları üzerinden eleştirmektedir. İnsanın komplike bir yapıda olduğunu ve insanın sadece rekabetçi, çıkar ve güç odaklı olmadığını bunların yanı sıra sosyal faktörlerinin ve ideolojilerinin de dikkate değer olduğunu savunmaktadır.⁸¹ Realizmin eleştirileri arasında, insan doğasının rekabetçi olduğu varsayımı çok genel bir tanımla ortaya konulmakta, diğer faktörlerin göz ardı edilebileceği ve çözüm odaklı politikalara katkıda bulunmada sınırlamalara neden olabileceği görüşü hâkim olmuştur. Bu minvalde, eleştiriler realizm varsayımlarının aksine devletler arası ilişkileri belirleyen çok çeşitli unsurlar olabileceğini ifade etmektedir.⁸² Anne-Marie Slaughter ve Robert Keohane devletlerin birbirlerinden farklı yapılarının realizm kuramında dikkate alınmadığı yönünde eleştirmektedirler. Devletlerin birbirlerine benzemediği ve yapısal farklılıkları dolayısıyla politikalarının da tek bir kalıp halinde incelemenin ve devletlerin iç politikalarının dış politikalarını da etkileyeceğinin göz ardı edilmesinden dolayı yanlış varsayımlara neden olacağını ileri sürmektedirler.⁸³ John Herz ve Joseph Grieco da realizm kuramının sadece güç ve savaş odaklı bir kuram olduğunu ve bu perspektiften uluslararası sistemin açıklanmasının, savaşa teşvik edici bir bakış açısına neden olabileceği yönünde eleştirilerini ifade etmişlerdir. Uluslararası sistemde tek çözümün savaş yoluyla değil, daha barışçıl çözümlerin iş birliği ile mümkün olabileceğini savunmuşlardır ve bu bağlamda realizm kuramını eleştirmişlerdir. Bu eleştiriler, realizm kuramının eksiklerini farklı bakış açılarıyla ortaya koyarak, uluslararası ilişkileri daha kapsamlı bir şekilde açıklamayı hedefleyen diğer kuramların gelişimini sağlamıştır.⁸⁴

---

⁸⁰ Robert O. Keohane ve Joseph S. Nye, "Power and Interdependence", *Survival*, C. 15, S. 4, (1973), s. 158-165.

⁸¹ Alexander Wendt, "Constructing International Politics", *International Security*, C. 20, S. 1, (1995), s. 71-81

⁸² Viotti ve Kauppi, *Uluslararası İlişkiler Teorisi*, s. 39-80

⁸³ J. Goldstein, M. Kahler, Keohane, R. O ve A. M. Slaughter, "Introduction: Legalization and world politics", *International organization*, C. 54, S. 3, (2000), s. 385-399.

⁸⁴ Joseph Grieco, "Anarchy and the limits of cooperation: a realist critique of the newest liberal institutionalism", *International organization*, C. 42, S. 3, (1988), s. 485-507.

Tüm bu eleştirilere rağmen realizm kuramının varsayımları güç mücadelesi, çıkar odaklılık ve rekabet üzerine kurulu olsa da NATO-Rusya ilişkilerinde ve uluslararası sistemin dönüşümünün incelenmesinde katkı sağladığı ileri sürülebilir. Soğuk Savaş ve Soğuk Savaş sonrası dönemin değişen dinamiklerini açıklaması bakımından realizm kuramının varsayımları halen geçerliliğini korumaktadır. NATO-Rusya ilişkilerinin mevcut durumda güç mücadelesine dönüştüğü ve geliştirilen askeri politikaların Baltık bölgesinde gerilimi arttırdığı argümanı ile ikili ilişkiler analiz edildiğinde realizm kuramının varsayımları doğrultusunda uluslararası sistemde meydana gelen değişimler tespit edilebilmektedir. Başka bir ifadeyle Soğuk Savaş döneminde ABD ve SSCB arasında yaşanan güç mücadelesi benzer bir şekilde NATO-Rusya arasında yaşanmaktadır fakat Soğuk Savaş sonrası uluslararası sistemde değişen dinamikler ve yapısal farklılıklar mevcut durumda da varlığını devam ettirmektedir. NATO-Rusya arasında yaşanan güç mücadelesinin ve uluslararası sistemdeki dönüşümün ikili ilişkilerde realist bakış açısıyla yeni bir dönemi başlatma potansiyeline sahip olduğu iddia edilebilir. NATO-Rusya ilişkilerinde realizm kuramının varsayımları çerçevesinde ikili ilişkilerin analizi önem taşımaktadır fakat bazı noktalarda elbette eleştirilebilir. Realizm kuramı, uluslararası ilişkilerde güçlü devletlerin uluslararası sistemin yapısal özellikleri nedeniyle diğer devletlerin güvenlik ve çıkarlarına karşı çıkabileceğini ve savaşın kaçınılmaz olduğunu savunmaktadır.⁸⁵ Bu perspektifte, devletlerin uluslararası ilişkilerde birbirlerine güvenmedikleri ve çıkarları için savaşabilecekleri varsayılır. NATO ve Rusya ilişkilerinde realizm kuramının varsayımları, devletlerin davranışlarını sadece askeri ve güç unsurlarına indirgemekle eleştirilebilir. Öte yandan NATO-Rusya ilişkilerini analiz ederken realizm kuramının devletlerin dış politikalarında her zaman savaşın kaçınılmaz olduğu varsayımını içermesi dolayısıyla da eleştirilebilir, bunun sebebi ikili ilişkilerde Soğuk Savaş sonrası dönemde özellikle bu yeni dönemin ilk yıllarında diplomasiye de önem verilmiş olmasıdır. Bu bağlamda realizm kuramı incelenirken, diğer disiplinlerin analizlerinin dikkate alınmaması,

---

⁸⁵ Hans Morgenthau, K. W. Thompson ve W. D. Clinton, *Politics among nations: The struggle for power and peace*, (1985)

bölgesel ve tarihsel farklılıkların göz ardı edilmesi ve devletler arası iş birliği gibi olumlu ilişki biçimlerinin dikkate alınmaması sebebiyle de eleştirilere sebebiyet verebilmektedir.⁸⁶ Bu sebeplerle NATO-Rusya ilişkilerinin tarihsel arka planının da incelenmesi ikili ilişkilerin gelişim sürecinin tespitine katkı sağlayacaktır.

---

⁸⁶ Tim Manderson, “The Limits of Realism: Perceptions of Modern International Relations and the Scope for Intervention”, *International Journal of Humanities and Social Science Research*, C. 2, S. 1, (2012), s.49-56.

2.BÖLÜM:

NATO-RUSYA İLİŞKİLERİNDE TARİHSEL ARKA PLAN

2.1. Soğuk Savaş Dönemi NATO-SSCB İlişkileri

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği federal bir devlet olmakla birlikte 1917 yılında Rusya’da gerçekleşen Ekim Devrimi⁸⁷ sonrasında 1922’de 15 cumhuriyetin birleşimiyle teşekkül etmiştir. SSCB, 1991 yılına kadar varlığını sürdürmüştür. İkinci Dünya Savaşı’nda Almanya’ya karşı zafer kazanarak müttefiklerin galibiyetinde önemli bir rol oynamıştır. Savaş sonrası dönemde, dünya çapında etkili bir süper güç haline gelmiş ve ABD ile birlikte Soğuk Savaş dönemine Doğu bloğunun hegemonik gücünü temsil etmiştir. Sovyetler Birliği, küresel siyasi, ekonomik ve askeri gücü ile tarihte önemli bir yere sahiptir.⁸⁸ SSCB’nin son dönemleri ise ekonomik zorluklar ve siyasi baskılarla maruz kalmıştır. 1980’lerin sonlarına doğru, Mikhail Gorbaçov’un geniş kapsamlı reform programıyla başlayan reform hareketleri, ülkedeki demokratikleşme sürecini hızlandırmıştır. Demokratikleşme sürecinin de etkisiyle 1991 yılında Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla, federe devletler bağımsız cumhuriyetler olarak ayrılmıştır. Batının, SSCB’ye yönelik kaygılarının temelinde iki unsur bulunmaktadır; SSCB’de benimsenen ideoloji farkı ve yadsınamaz ölçüde güçlü olan askeri yapısı olduğu ileri sürülebilir. Batı kapitalist bir ekonomi modeli ve demokratik bir sistem benimserken, SSCB komünist bir ekonomi ve otoriter bir sistem benimsemiştir. Bu farklı ideolojiler, Batı ve SSCB arasında karşılıklı güvensizlik ve düşmanlık ortamı oluşturmuştur. Ayrıca SSCB, II. Dünya Savaşı’ndan sonra dünyanın en büyük askeri güçlerinden biri haline gelmiştir

---

⁸⁷ Ekim Devrimi, Rus İmparatorluğu’ndaki Bolşevik Partisi’nin 1917 yılında gerçekleştirdiği bir devrimdir. Bu devrim, Rusya’nın monarşik yönetimini yıkmış ve Sovyetler Birliği’nin kurulmasına yol açmıştır. 25 Ekim 1917’de gerçekleşen devrim, Lenin liderliğindeki Bolşeviklerin, kentlerdeki işçi ve askerlerin desteğiyle St. Petersburg’da gerçekleştirdiği bir ayaklanmadır. Bu devrim, Rusya’nın içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik sorunlar, I. Dünya Savaşı’nın yıkıcı etkileri ve monarşinin çöküşü gibi faktörlerden kaynaklanmıştır. Ekim Devrimi, tarihte önemli bir olay olarak kabul edilir ve Sovyetler Birliği’nin kuruluşuyla dünya tarihinde önemli bir dönüm noktası olmuştur.

⁸⁸ David Holloway, “The Collapse of the Soviet Union and the End of the Cold War: A Reassessment”, *Europe-Asia Studies*, C. 66, S. 7, (2014), s. 1109-1129

ve nükleer silah envanteri güçlüdür. Bu bağlamda Batının, SSCB'ye yönelik kaygıları hegemonik güç mücadelesine dönüşmüştür.⁸⁹

Bunların yanı sıra SSCB yayılma politikası ile birçok devleti etkileyerek hegemonyası altına almak istemiş, Batı ise SSCB'nin politikalarına karşı stratejiler geliştirmeyi hedeflemiştir. SSCB'nin yayılma politikası, sosyalist devrimin dünya genelinde yayılmasını hedefleyen ideolojik ve stratejik bir yaklaşımdır. Sovyet liderleri, komünizmin zaferinin dünya tarihinde kaçınılmaz olduğuna inanmışlar ve bu nedenle diğer ülkelerdeki sosyalist hareketleri destekleyerek SSCB'nin güç ve etkisini artırmaya çalışmışlardır. SSCB'nin yayılma politikası, Sovyetler Birliği'nin kurulmasından başlayarak, dağılmasına kadar (1991) devam etmiştir. Bu politika, birçok ülkede komünist partilerin kurulması ve desteklenmesi, Sovyetler Birliği'nin desteğiyle gerçekleştirilen devrimler ve darbeler, Sovyet ordusunun diğer ülkelere müdahaleleri ve Sovyetler Birliği'nin Doğu Avrupa'daki ülkeleri Sovyet etki alanı haline getirmeye çalışması gibi eylemleri kapsamıştır.⁹⁰ SSCB II. Dünya Savaşı'nın ardından, Doğu Avrupa ülkelerinde güçlerini arttırmış ve bu ülkeleri Sovyetler Birliği'nin etki alanına almak için çalışmalar yürütmüşlerdir.

Bu dönemde realizm akımının etkisi altında olan Sovyetler Birliği, uluslararası ilişkilerde güç, çıkar ve denge gibi faktörleri ön planda tutmuştur. Bu bağlamda Soğuk Savaş döneminde, Sovyetler Birliği'nin Batılı devletlerle gerilimler yaşadığı, çıkarlarını korumak için ideolojik veya stratejik ittifaklar kurduğu ve rekabetçi bir güç dengesi içinde yer aldığı tespit edilebilmektedir. Bu bağlamda SSCB 1947 yılında Cominform (Kommunisticheskaya Informatsiya veya Komünist Bilgi Bürosu) adında komünist görüşü benimseyen partilerle iş birliği sağlama adına ittifaka öncülük etmiştir. Bu ittifak ile Sovyetler Birliği, Doğu Avrupa'da komünist rejimlerin iktidara gelmesini ve bu rejimlerin güçlendirilmesini hedeflemiştir. Cominform ile komünist partiler aralarında iş birliği ve koordinasyon sağlanmıştır. Söz

---

⁸⁹ Mark Kramer, "The Myth of a No-Nukes Moscow in the Cold War: History and Reality in Soviet-Western Nuclear Relations", *Journal of Cold War Studies*, C.16, S. 2, (2014), s. 3-34.

⁹⁰ Melvyn P. Leffler ve David S. Painter, "Origins of the Cold War: An International History", *Routledge*, (2018), s. 32-51

konusu ittifak aynı zamanda Batı bloğunun komünizme karşı geliştirdiği politikalara karşı da mücadele etmiştir. Öte yandan bulundukları devletlerde komünist hükümetlerin kurulması amacıyla politikalar izlemişlerdir. Cominform özellikle Doğu Avrupa’da çalışmalar yürütmüştür.⁹¹ Sovyetler Birliği ayrıca 1947 yılında Molotof Planı adında Sovyetler Birliği’nin Doğu Avrupa ülkelerinde etkisini arttırmayı hedefleyen bir plan geliştirmiştir. Bu plan Dışişleri Bakanı Vyacheslav Molotov tarafından ileri sürülmüştür ve Doğu Avrupa ülkelerini Sovyetler etkisi altına alarak askeri, ekonomik ve siyasi iş birliğini öngörmüştür. Bu plan doğrultusunda Doğu Avrupa ülkelerine ekonomik yardımlar sunulmuş, sosyalist rejimlerin bu bölgede hâkim olmasını amaçlamışlardır. SSCB’nin Molotof Planı ile Batı bloğunda güvenlik endişeleri artmış, SSCB ve Batı bloğu arasında ilişkiler olumsuz etkilenmiştir. Bu plan ile Doğu Avrupa ülkeleri SSCB’nin hegemonyası altına girmiştir. SSCB 1949 yılında Karşılıklı Ekonomik Yardım Konseyi (Council for Mutual Economic Assistance-Comecon) oluşturmuştur. Bu konsey Doğu bloğunda yer alan sosyalist devletlerle ekonomik olarak iş birliğini hedeflemiştir. Comecon SSCB liderliğinde, Macaristan, Bulgaristan, Romanya Doğu Almanya, Polonya ve Çekoslovakya’nın katılımıyla oluşturulmuş, ilerleyen zamanlarda Moğolistan, Küba ve Vietnam’da katılmışlardır. Ticari ilişkilerde entegrasyonu sağlamayı ve ortak pazar oluşturmayı taahhüt etmişlerdir. Comecon Soğuk Savaş döneminde sosyalist ülkelerle iş birliğinin gelişimini sağlamıştır.⁹²

Batı bloğunun, SSCB’nin bu hamlesine yönelik devletleri kontrol etmek ve kendi etki alanını genişletmek için kullanabileceği endişesiyle pro-aktif politikalar arayışına girdikleri ileri sürülebilir. Bu minvalde 12 Mart 1947 tarihinde ABD Başkanı Harry S. Truman tarafından Truman Doktrini oluşturulmuştur. Soğuk Savaş döneminde ABD’nin SSCB tehdidine yönelik Çevreleme Politikasıyla, pro-aktif politikalar içeren Truman Doktrini ABD’nin uluslararası sistemde gücünü arttırmak adına atılan bir adım olarak

---

⁹¹ Levent Ersin Orallı, “Doğu Bloku’nun Yıkılması ve Avrupa Bütünleşmesinde Ortak Avrupa Evi Tezi”, *TESAM Akademi Dergisi*, C. 8, S. 2, (2021), s. 343-369

⁹² Marie Lavigne, "The Soviet Union inside Comecon" *Soviet Studies*, C. 35, S. 2, (1983), s. 135-153.

değerlendirilebilir. SSCB'nin yayılma politikalarına karşı geliştirilen doktrin Batı bloğuna ve SSCB hegemonyası altına girebilecek stratejik ülkelere siyasi, askeri ve Marshall Planı ile ekonomik yardımlar sağlamayı amaçlamıştır. Bu bağlamda komünizm ideolojisinin etkisini sınırlamayı, yayılmacı politikanın ilerlemesini durdurmayı ve güçlü bir koalisyon kurmayı öngörmüştür. Müttefik ülkelerin güvenliğini sağlamayı da amaçlayan Truman Doktrini NATO'nun oluşumuna da zemin hazırlamıştır.⁹³ SSCB'nin yayılmacı politikalarına karşı ayrıca 1955 yılında Bağdat Paktı oluşturulmuştur. Irak'ın Pakt'tan ayrılmasıyla Orta Doğu Merkezî Teşkilatı (CENTO) adını almıştır. Bu teşkilat SSCB'nin Orta Doğu'da yayılmasını engellemek amacıyla, İngiltere, İran, Irak, Pakistan ve Türkiye'nin katılımıyla oluşturulan siyasi, askeri ve ekonomik politikalar geliştirmeyi hedefleyen bir teşkilattir.⁹⁴ Soğuk Savaş döneminde SSCB'nin politikalarına karşı kurulan bir başka ittifak ise Güneydoğu Asya Antlaşması Örgütü (SEATO) olmuştur. Bu örgüt 1954 yılında ABD, Fransa, Yeni Zelanda, İngiltere, Avustralya, Tayland, Filipinler, Pakistan'ın katılımıyla kurulmuş ve Güneydoğu Asya'da SSCB'nin hâkim ideolojisi komünizm ile mücadeleyi amaçlamıştır. Siyasi ve askeri iş birliğini hedefleyen bu örgüt aynı zamanda Güneydoğu Asya'da güvenlik ve istikrarı sağlamayı da ilke edinmiştir. Batı bloğunun savunma örgütü olması beklenen örgüt kolektif savunmayı taahhüt etmiştir ve stratejik öneme sahip olduğu ifade edilebilir. Öyle ki 1955 yılında yaşanan Vietnam Savaşında Vietnam'ın ikiye bölünmesi ve Kuzey Vietnam'da komünist bir rejim kurulurken, Güney Vietnam'da ise anti-komünist bir hükümetin oluşması bölgenin ve SEATO'nun stratejik olarak önemini arttırmıştır.⁹⁵ Batı bloğu öncülüğünde kurulan bir başka savunma ittifakı Australia, New Zealand, United States Security Treaty – ANZUS'dur. ABD, Avustralya ve Yeni Zelanda arasında imzalanan güvenlik antlaşmasına göre üye ülkelere karşı olası tehditlere yönelik iş birliği öngörülmüştür. Bir takım askeri politikalar içeren savunma ittifakı ortak savunmayı sağlamak

⁹³ Çağrı Erhan, "Ortaya Çıkışı ve Uygulanışıyla Marshall Planı", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 51, S. 1, (1996), s. 275-287

⁹⁴ Mustafa Bostancı, "Türk-Arap İlişkilerine Etkisi Bakımından Bağdat Paktı." *Gazi Akademik Bakış*, C. 13, (2013), s. 171-184.

⁹⁵ Leszek Buszynski, "SEATO: Why it survived until 1977 and why it was abolished." *Journal of Southeast Asian Studies*, C. 12, S.2, (1981), s. 287-296

adına askeri iş birliğine önem vermiştir. Sovyetler Birliğinin tehdit olarak algılanması ve olası saldırıları önlemek amacıyla oluşturulduğu ileri sürülebilir.⁹⁶ Buradan hareketle Batı bloğunun SSCB ile güç mücadelesinin yaşandığı Soğuk Savaş döneminde, SSCB'nin gücünü dengelemek ve yayılma politikasına engel olmak adına çeşitli ittifaklar kurduğu görülmektedir, bu ittifaklar arasında savunma örgütü olarak Sovyet tehdidine karşı kurulan ve halen günümüzde varlığını devam ettiren NATO'da bulunmaktadır.

2.1.1. NATO'nun Oluşumu

NATO'nun kuruluş amacı, II. Dünya Savaşı sonrası dönemde Batı Avrupa'nın güvenliğini sağlamak ve Sovyetler Birliği'nin olası saldırılarına karşı önlem almak olarak ifade edilebilir. 1949 yılında Kuzey Atlantik Antlaşması'nın imzalanması ile kurulan siyasi ve askeri örgüt, başlangıçta 12 üyesi olan bir savunma ittifakı olarak yapılanmıştır. Ayrıca, NATO bölgesel ve küresel istikrarın korunmasını, savaşın önlenmesini ve dünya barışına katkıda bulunmayı da hedeflemiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Batı Avrupa ülkelerinin güvenliğini sağlamak amacıyla kurulan NATO, bu dönemde Batı Avrupa'da Sovyetler Birliği'nin artan etkisi ve yayılmacı politikalarına tepki olarak yapılandığı ileri sürülebilir. NATO, Batı Avrupa ülkeleri arasında askeri iş birliği ve savunma amaçlı bir ittifak olarak kurulmuştur. Ayrıca NATO'nun kuruluş amacı, üye ülkeler arasında ekonomik, sosyal ve siyasi iş birliği sağlamak ve üye ülkelerin birbirleriyle yaklaşmasını sağlamak olarak da belirtilebilmektedir. NATO'nun kurulmasıyla birlikte, Avrupa'da güvenlik ve savunma konularında koordinasyon sağlanarak, üye ülkelerin askeri kabiliyetleri artırılmış ve birlikte hareket etme yetenekleri geliştirilmiştir.⁹⁷

NATO ayrıca, üye ülkeler arasında askeri eğitim ve iş birliği faaliyetlerini yürütmekte, kriz yönetimi ve barışı koruma operasyonlarına liderlik

---

⁹⁶ Henry Brands, "From ANZUS to SEATO: United States Strategic Policy towards Australia and New Zealand, 1952–1954", *The International History Review* C. 9, S. 2, (1987), s. 250-270

⁹⁷ Alessandro Nuvolari ve öte., "The European Defence Industry in a Transatlantic Context", *Economic Policy*, C. 34, S. 98, (2019), s. 287-333.

etmektedir. NATO'nun başka amaçları da bulunmaktadır. Bunlar arasında askeri, ekonomik ve siyasi iş birliğini teşvik etmek, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi değerleri korumak, üye ülkelerin savunma harcamalarını artırmak ve savunma teknolojileri üzerinde çalışmak gibi hedefler yer almaktadır. NATO, Soğuk Savaş döneminde Doğu Blok'una karşı Batı Blok'unun savunmasını sağlamış ve 1990'lardan itibaren, Doğu Avrupa ülkeleri de dahil olmak üzere yeni üye ülkeler eklemiştir.⁹⁸

Soğuk Savaş döneminde NATO'nun güvenlik stratejisi, Sovyetler Birliği ve Varşova Paktı'nın olası bir saldırısına karşı askeri savunma gücünü artırmak ve Doğu Avrupa ülkelerindeki üyelikleri teşvik etmek üzerine kurulmuştur. Bu amaçla NATO, askeri tatbikatlar düzenlemek, savunma sistemleri geliştirmek, askeri üsler kurmak ve üye ülkelerin savunma kapasitelerini artırmak gibi faaliyetlerde bulunmuştur. NATO ayrıca, üye ülkeler arasındaki iş birliğini artırmak amacıyla diplomatik ve politik girişimlerde bulunarak ve kriz durumlarında ortak hareket etmek için acil durum planları hazırlamıştır. Bu stratejinin, özellikle 1980'lerde Sovyetler Birliği'nin Afganistan işgalinden ve Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Antlaşması (INF) krizinden sonra daha da yoğunlaştığı söylenebilir. Soğuk Savaş dönemi NATO güvenlik stratejisi belgesi, 1949'da NATO'nun kurulmasından sonra bir dizi belge olarak yayınlanmıştır. Bu belgeler zaman içinde değişiklik göstermiş ve yenilenmiştir.⁹⁹

Soğuk Savaş dönemi NATO güvenlik stratejisi belgesi, 1950'lerde özellikle Sovyetler Birliği'ne karşı koruma ve caydırıcılık amacıyla geliştirildiği ileri sürülebilir. Soğuk Savaş dönemi güvenlik strateji belgesinde NATO'nun, üye ülkelerin bağımsızlığını, bütünlüğünü ve güvenliğini korumak için var olduğu vurgulanmıştır. Üyelerinin topraklarını ve halkını korumak için herhangi bir saldırı durumunda harekete geçilebileceği ifade edilmiştir. Caydırıcılık politikaları uygulayarak, saldırganlığı engellemeyi ve askeri güç kullanımının riskini azaltmayı

⁹⁸ Stephen J. Blank, "NATO: Its Past, Present, and Future", *Journal of Conflict and Security Law*, (2003), s. 1-5

⁹⁹ NATO, *Yirmibirinci Yüzyılda NATO*, https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120117_21st_tur.pdf, (Erişim: 15.06.2022)

amaçlamıştır. Üye ülkelerin savunma kabiliyetlerini artırmak için askeri eğitim ve donanım sağlayabileceğini taahhüt etmiştir. Bunların yanı sıra ortak askeri planlar ve stratejiler geliştirerek, düzenli olarak güncelleme konusunda görüş bildirmiştir. Üye ülkelerin ekonomik, siyasi ve askeri iş birliğini teşvik etmeyi hedeflemiştir. Barışı koruma operasyonları ve insani yardım sağlamak gibi hedeflerle barışa katkıda bulunmak için misyon edinmiştir. Diğer ülkeler ve uluslararası örgütlerle iş birliği yapılabileceği vurgulanarak, diyalog yoluyla dünya barışına katkıda bulunabilme konusunda görüş beyan edilmiştir.¹⁰⁰ Bu maddeler, NATO'nun temel misyonlarını ve güvenlik stratejilerini özetlemektedir. Ancak, zamanla NATO'nun güvenlik stratejileri değişmiştir ve günümüzde farklı tehditlere karşı korunma ve savunma planlarına odaklanmaktadır.

NATO, üye ülkelerin ortak savunması için ve üye ülkelerin güvenliğini sağlamak için de politikalar geliştirmiştir. Bu politikaların ilki kolektif savunma politikasıdır. NATO'nun kolektif savunma politikasındaki temel amacı, üye ülkelerin ortak savunması olmuştur, bu bağlamda bir üye ülkeye yapılan saldırı, diğer üye ülkelerin savunma kabiliyeti ile karşılanacağı açıkça ifade edilmiştir. Bu ilke, 1949 tarihli NATO Antlaşması'nın temelini oluşturmaktadır. Askeri iş birliği politikasında ise NATO üyesi ülkeler, askeri iş birliği yaparak, ortak savunma kabiliyetlerini arttırmayı hedeflemektedirler. Bu iş birliği, askeri tatbikatlar, ortak savunma planları ve teknoloji paylaşımı gibi çeşitli alanlarda gerçekleşmektedir. Bölgesel istikrar anlayışı ile NATO, bölgesel istikrarı sağlamak için çalışmakta ve bu, üye ülkelerin iç ve dış politikalarını koordine etmek, çatışmaları önlemek ve diyalog yoluyla krizleri çözmek gibi çeşitli yollarla gerçekleştirilmektedir. NATO, diğer ülkelerle ve uluslararası kurumlarla da iş birliği yapmaktadır. Ortak güvenlik endişeleri ve çıkarlarına yönelik olarak diyalog ve iş birliği yoluyla güvenlik ve istikrarı artırmayı hedeflemektedir. NATO'nun terörle mücadele politikalarıyla, terörizme karşı mücadelede üye ülkeler arasında iş

---

¹⁰⁰ Andrew J. Bailes ve Helene Sjursen, "NATO, the European Union, and the Atlantic Community: The Three Pillars of Western Security", *Journal of Transatlantic Studies*, C. 6, S. 1, (2008), s. 7-25.

birliği yapmak ve bu kapsamda, istihbarat paylaşımı, terörizmle mücadele eğitimleri ve operasyonları gibi çalışmalar yürütölmektedir.¹⁰¹

NATO, krizlerle başa çıkmak için politik, diplomatik ve askeri araçlara da başvurmuştur. NATO'nun kriz yönetimi faaliyetleri arasında barışı koruma, insani yardım ve sınır ötesi terörle mücadele yer almaktadır. NATO aynı zamanda, üye ölkelerin savunma harcamalarını artırmalarını teşvik etmektedir. Savunma harcamalarının artırılmasının sebebi askeri kabiliyetleri artırarak NATO'nun savunma gücünü artırmaya yönelik kolektif bir politikadır. NATO üyeleri, savunma harcamalarını paylaşmakta ve savunma güçlerini modernize etmektedirler. NATO üyelerinin, milli gelirlerinin %2'sini savunma harcamalarına ayırması öngörülmektedir.¹⁰² NATO'nun güvenlik politikaları, üye ölkelerin güvenliğini sağlamak için sürekli olarak güncellenmekte ve değiştirilmektedir. Yeni güvenlik tehditleri ortaya çıktıkça bu tehditlere yanıt vermek için yeni stratejiler geliştirdiği ileri sürölebilir.¹⁰³ NATO'nun güvenlik politikalarını belirleyen ve üyeler arasındaki iş birliğini sağlayan temel prensipler ise NATO'nun savunma ilkeleriyle şekillenmektedir.¹⁰⁴ NATO'nun güvenlik konseptleri, kuruluşundan günümüze çevresel koşulların ve değişen dinamiklerin etkisiyle değişiklik göstermiş, yenilenmiştir. NATO'nun kuruluş amacı, Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'ne karşı bir savunma paktı olarak başlamıştır ancak Soğuk Savaş sonrası dönemde SSCB odak noktası olmaktan çıkmış, NATO'nun güvenlik konseptleri, terörizm, siber güvenlik ve enerji güvenliği gibi konuları da kapsar hale gelmiştir.¹⁰⁵

---

¹⁰¹ NATO, "Terörizme İlişkin NATO-Rusya Eylem Planı", https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_21003.htm , (Erişim: 08.04.2022)

¹⁰² Andrew W. Mitchell, "NATO's Strategic Concept and the Changing International Security Environment", *Journal of Strategic Studies*, C. 33, S. 2(2010), s. 171-200.

¹⁰³ Beatrice Heuser, "The Evolution of NATO's Strategic Concept and Its Impact on European Security", *European Security*, C. 23, S. 1, (2014), s. 1-20

¹⁰⁴ Robert W. Ortung ve S. Enders Wimbush, "NATO's Evolving Roles and Missions in Collective Defense", *Journal of Transatlantic Studies*, C. 15, S. 3, (2017).

¹⁰⁵ A. Wess Mitchell, "NATO's Strategic Concept and the Changing International Security Environment", *Journal of Strategic Studies*, C. 33, S. 2, (2010), s. 179-209.

2.1.2. Varşova Paktının Oluşumu

Varşova Paktı, Sovyetler Birliği liderliğinde, 14-15 Mayıs 1955 tarihlerinde, Varşova’da imzalanan askeri bir savunma ittifakıdır. Varşova Paktı, NATO’ya karşılık olarak Sovyetler Birliği tarafından oluşturulmuş ve NATO üyesi devletlerin müdahalesi ile doğrudan askeri müdahaleye hazır bir blok oluşturmayı amaçlamıştır. Pakt, Sovyetler Birliği, Polonya, Doğu Almanya, Çekoslovakya, Macaristan, Romanya ve Bulgaristan’ın imzaladığı bir anlaşma ile kurulmuştur. Paktın kurulması, Doğu ve Batı blokları arasında ideolojik bir kutuplaşmanın göstergesi olarak kabul edilmektedir. Varşova Paktı Sovyetler Birliği’nin çıkarlarını korumak ve NATO ülkelerinin olası saldırılarına karşı koymak maksadıyla oluşturulduğu ve üyeler arasında iş birliği yoluna başvurulduğu söylenebilmektedir. Pakt üyeleri arasında askeri eğitim ve iş birliği faaliyetleri de gerçekleştirilmiştir.¹⁰⁶

Varşova Paktı ülkeleri askeri alanda da iş birliği yaparak ortak savunma stratejileri geliştirmişlerdir. Varşova Paktı, Sovyetler Birliği’nin savunma ilkesini benimsemiştir. Bu ilke, Sovyetler Birliği’nin ve Varşova Paktı ülkelerinin sadece kendilerini savunacaklarını ve hiçbir ülkeye saldırmayacaklarını öngörmektedir. Bununla birlikte, Batı bloğunun bu ilkeyi kabul etmemesi nedeniyle, Varşova Paktı ülkeleri de NATO’ya karşı saldırı planları geliştirmişlerdir.¹⁰⁷ Varşova Paktı’nın Soğuk Savaş dönemindeki en önemli faaliyetleri arasında, 1956 Macaristan İhtilali’ne müdahale etmek, 1968 Prag Bahar’ına müdahale etmek ve Sovyet-Afgan Savaşı’na müdahil olmak sayılabilmektedir. Bunların yanı sıra, pakt üyeleri arasında askeri iş birliği anlaşmaları imzalanmış ve askeri teknolojilerin paylaşımı gerçekleştirilmiştir. Varşova Paktı’nın faaliyetleri 1989 yılında Sovyetler Birliği’nin çöküşüne kadar sürmüştür. 1989 yılında, Berlin Duvarı’nın yıkılması sonrasında Paktın dağılmasına yol açan süreç başlamıştır. Pakt resmen 1 Temmuz 1991 tarihinde feshedilmiştir.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Thomas C. Bruneau ve Florina Cristiana Matei, “The Warsaw Pact: Rise, Fall, and Relevance”, *The Journal of Slavic Military Studies*, C. 26, S. 4, (2013), s. 603-618.

¹⁰⁷ Igor Maçek, “The Warsaw Pact Reconsidered: International Relations in Eastern Europe, 1955-1969”, *Routledge*, (2018)

¹⁰⁸ Thomas C. Bruneau ve Florina Cristiana Matei, “The Warsaw Pact: Rise, Fall, and Relevance” s. 481-497.

Soğuk Savaş döneminde NATO ve Sovyetler Birliği arasında askeri yarış ve casusluk faaliyetleri gerçekleşmiştir. Ayrıca Sovyetler Birliği, Doğu Avrupa ülkelerindeki komünist hükümetleri destekleyerek Batı Avrupa ülkeleri ve ABD'yi ideolojik olarak tehdit etmiştir.¹⁰⁹ Bu bağlamda Soğuk Savaş boyunca, NATO ve Varşova Paktı arasında birçok askeri rekabet ve gerilim yaşanmıştır.¹¹⁰ NATO, üyeleri arasında askeri harcamaları artırarak ve askeri teçhizatı modernleştirerek savunma kabiliyetlerini arttırmış, Varşova Paktı da benzer bir yaklaşım benimsemiştir. Ancak, Sovyet ekonomisi zayıf olduğu için, Varşova Paktı ülkeleri genellikle eski Sovyet silahlarını kullanmak zorunda kalmışlardır. NATO ve Varşova Paktı arasında doğrudan bir çatışma yaşanmamıştır, ancak üye ülkeler arasında birçok gerilim ve çatışma yaşanmıştır.¹¹¹ SSCB'nin Afganistan'a müdahalesi ve Vietnam savaşı bu duruma örnek teşkil etmektedir. 1964-1973 yılları arasında, ABD destekli Güney Vietnam ve Sovyetler Birliği destekli Kuzey Vietnam arasında yaşanan savaşta, Sovyetler Birliği, Kuzey Vietnam'a silah yardımıyla bulunmuştur.¹¹² 1979-1989 yılları arasında ise, Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal etmesi sonucu, Afgan gerillalarına silah ve mali yardım sağlayan ABD, Varşova Paktı ülkelerini de karşı taraf olarak görmüşlerdir.¹¹³ Bu örnekten hareketle, Doğu ve Batı bloğu dolaylı olarak sıcak savaşlara müdahil olmuşlardır.

NATO ve Varşova Paktı arasındaki ilişkiler Soğuk Savaş dönemi boyunca oldukça sert ve rekabetçi koşullarda gelişim göstermiştir. İki blok arasındaki çatışmacı politikaların, Batı Avrupa ve Doğu Avrupa ülkeleri arasında nükleer savaş riskini arttırdığı ileri sürülebilir. NATO ve Varşova Paktı arasındaki ilişkilerin en sıcak dönemleriyse, Küba Füze Krizi, Berlin Krizi ve Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Antlaşması (INF) krizidir. Küba Füze Krizi, 1962 yılında Sovyetler Birliği'nin Küba'ya füze yerleştirmesi ve

---

¹⁰⁹ Melvyn P. Leffler, "The Origins of the Cold War: An International History", *Survival: Global Politics and Strategy*, C. 57, S. 4, (2015), s. 165-174

¹¹⁰ Paul J. Gilpin, "NATO and the Warsaw Pact: A Historical Overview", *Journal of Slavic Military Studies*, C. 13, S.2, (2000), s. 113-143

¹¹¹ Leffler, "The Origins of the Cold War: An International History", s. 165-174

¹¹² David M. Barrett, "The United States, NATO, and the Soviet Threat in Vietnam", *Diplomatic History*, C. 27, S. 1, (2003), s. 95-120.

¹¹³ David R. Stone, "The Afghan War and the Transformation of the Soviet Union", *Journal of Cold War Studies*, C. 7, S. 4, (2005), s. 67-107

ABD'nin bu hamleye tepki olarak Sovyetler Birliği'ne karşı abluka uygulaması ile başlamıştır. Kriz sebebiyle iki ülke nükleer savaşın eşiğine gelmiştir. Tarihinin en tehlikeli krizlerinden biri olarak kabul edilen Küba Krizi, Sovyetler Birliği'nin Küba'daki füzeleri geri çekmesiyle sonuçlanmıştır.¹¹⁴ Berlin Krizi ise Doğu Almanya'nın Batı Berlin'i abluka altına almasıyla başlamış ve NATO'nun Doğu Almanya'ya askeri müdahale tehdidiyle sona ermiştir. Kriz, Batı Avrupa'yı sınırlandırma amacı taşıyan Varşova Paketi'nin Batı Almanya'ya yönelik hamlelerine yanıt olarak ortaya çıkmıştır.¹¹⁵ Soğuk Savaş dönemi, nükleer silah kategorisinde olan orta menzilli füzeler ABD ve SSCB arasında nükleer savaş riskini arttırmıştır. Nükleer gücün caydırıcı politikalar kapsamında silah envanterlerinde halihazırda mevcut bulundurulmasını ve güvenlik ikilemi bağlamında geliştirilmesinin engellenmesi amacıyla 1987 yılında ABD ve Rusya arasında Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Antlaşması imzalanmıştır. INF Antlaşması nükleer silahların ve başlıkların her iki taraf için tasfiyesini öngörmüş ve iki güç arasında orta menzilli füzelerin tehdit unsuru olmaktan çıkarılması hedeflenmiştir.¹¹⁶

NATO ve Varşova Paketi arasında krizlerin yanı sıra iş birliği anlamında Avrupa Konvansiyonel Kuvvetler Anlaşması (AKKA) imzalanmıştır. AKKA, 1990 yılında imzalanmış bir uluslararası güvenlik anlaşmasıdır. Anlaşmanın amacı, Avrupa kıtasında bulunan NATO ve Varşova Paketi ülkeleri arasındaki askeri güçlerin miktarını, konumunu ve hareketlerini sınırlamak ve böylece Avrupa kıtasındaki askeri dengenin korunmasına ve bölgeler arası çatışmaların önlenmesine katkıda bulunmaktır. Anlaşma, üye ülkelerin askeri güçlerinin yerleşim yerlerini, sınırlarını, silah ve askeri teçhizatlarını belirleyen ve her yıl bu bilgilerin düzenli olarak diğer üye ülkelere raporlanmasını öngören bir rejim oluşturmuştur. Ayrıca, AKKA anlaşması ile üye ülkelerin belirli bir askeri güç sınırını aşmaları durumunda,

¹¹⁴ John P. Burke, "The Cuban Missile Crisis: A Case Study in Crisis Decision-Making", *Journal of Conflict Studies*, C. 32, S. 2, (2012), s. 89–107.

¹¹⁵ Henry William Brands ve Odd Arne Westad, "Berlin Crisis of 1961: A Reappraisal", *Journal of Modern History*, C. 84, C. 4, (2012), s. 814-847

¹¹⁶ NATO, "NATO and the INF Treaty", https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_166100.htm, (07.06.2023)

anlaşmanın düzenlediği birtakım mekanizmalar devreye girerek diğer üye ülkeleri bilgilendireceği ve gerektiğinde müdahale edeceği kararlaştırılmıştır. AKKA, Soğuk Savaş döneminin sona ermesi ve Avrupa'daki askeri güçlerin azaltılması sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Ancak, Rusya'nın 2007 yılında anlaşmadan çekilmesi ve diğer üye ülkelerin anlaşmaya uymamaları sonucu anlaşma pratikte işlevsiz hale gelmiştir.¹¹⁷ NATO ve Varşova Paktı arasındaki ilişkilerin gerilimli hali yumuşama döneminde nispeten daha ılıman gelişmiştir ancak, Soğuk Savaş'ın etkisi devam etmiştir. NATO ve SSCB arasında diyalog yolunun açılması, SSCB'nin aynı zamanda iç politikalarında demokratikleşme sürecinin yaşandığı yumuşama döneminde başlamıştır.¹¹⁸

2.1.3. Yumuşama Dönemi İkili İlişkiler

Yumuşama dönemi, Soğuk Savaş döneminde ABD ve Batı Avrupa ülkeleri ile SSCB ve Doğu Avrupa ülkeleri arasındaki gerginliklerin azaldığı veya azaltılmaya çalışıldığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde NATO ve Sovyetler Birliği arasında birçok diplomatik temas gerçekleşmiştir. NATO ve Sovyetler Birliği arasında ilk somut adım 1975 yılında Helsinki'de gerçekleştirilen Güvenlik ve İş birliği Konferansı (CSCE) görüşmeleri olmuştur. Bu görüşmelerde NATO ve Varşova Paktı ülkeleri arasında silah kontrolü, güven artırıcı önlemler ve insani konular ele alınmıştır. Helsinki'de gerçekleştirilen güvenlik ve iş birliği konferansından sonra, 1979 yılında da NATO ülkeleri ve Varşova Paktı ülkeleri arasında Avrupa Güvenlik ve İş birliği Konferansı (MBFR) başlamıştır. Bu konferansta, NATO ve Varşova Paktı arasında Avrupa'da silahların azaltılması ve dengelenmesi konuları ele alınmıştır. 1985 yılında Sovyetler Birliği'nin yeni lideri Mihail Gorbaçov, Glasnost (açıklık) ve Perestroyka (yeniden yapılanma) politikalarını başlatmıştır. Bu politikalar, NATO ve Sovyetler Birliği arasındaki gerginliği azaltmaya ve iki taraf arasındaki iletişimi artırmaya yönelik olduğu ifade

---

¹¹⁷ Oliver Meier, "The Future of Conventional Arms Control in Europe", *Survival: Global Politics and Strategy*, C. 58, S.5 (2016), s.83-102

¹¹⁸ Kaan Kutlu Ataç, "Soğuk Savaş", *Güvenlik Yazıları Serisi*, C. 35, (Kasım 2019). https://trguvenlikportali.com/wpcontent/uploads/2019/11/SogukSavas_KKAtac_v.1.pdf , (Erişim: 15.06.2022)

edilmektedir.¹¹⁹ Yumuşama dönemi, Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle sona ermiştir, bu dönem, NATO ve Sovyetler Birliği arasındaki iletişim ve iş birliği için bir temel niteliğinde olduğu ileri sürülebilir. Yumuşama dönemi boyunca NATO ve Batı bloğu ile SSCB arasında yapılan anlaşmalar şunlardır;

- Helsinki Final Act (1975): Helsinki'de gerçekleştirilen Avrupa Güvenlik ve İş birliği Konferansı'nda imzalanmıştır. Anlaşma, Avrupa'daki sınırların dokunulmazlığını, uluslararası iş birliğini ve insan haklarını güvence altına almayı amaçlamıştır. NATO ve Varşova Paktı ülkeleri de anlaşmaya imza atmışlardır.¹²⁰
- SALT I Antlaşması (1972): ABD ve SSCB arasında yapılmış ve nükleer silahların sınırlandırılması konusunda ilk anlaşma olarak tarihe geçmiştir.¹²¹
- SALT II Antlaşması (1979): Bu anlaşma, ABD ve SSCB arasında yapılmış ve nükleer silahların sınırlandırılması konusunda bir sonraki adım olarak kabul edilmiştir. Ancak anlaşma, ABD Senatosu tarafından onaylanmamıştır.¹²²
- INF Antlaşması (1987): ABD ve SSCB arasında yapılarak kısa menzilli nükleer füzelerin yasaklanmasını hedeflemiştir.¹²³
- CFE Antlaşması (1990): NATO ve Varşova Paktı ülkeleri arasında yapılmıştır. Avrupa'da konvansiyonel silahların sınırlandırılması amacıyla imzalanmıştır.¹²⁴

---

¹¹⁹ Wilfried Loth, "The Cold War and the Origins of European Detente: Soviet-American Relations and the Emergence of the European Security Regime, 1963-1975", *Journal of Cold War Studies*, C. 13, S. 4, (2011), s. 68-98.

¹²⁰ Sara Binzer Hobolt, "The Helsinki Final Act and the Transformation of Europe", *Journal of Cold War Studies*, C. 11, S. 3, (2009), s. 3-27

¹²¹ Richard H. Immerman, "The Strategic Arms Limitation Talks and the Test Ban Treaty: Soviet-American Negotiations and the U.S. Senate's Ratification Debate, 1969-1972", *Journal of Cold War Studies*, C. 16, S.1, (2014), s. 5-34

¹²² David S. Yost "SALT II: The Failure of a Treaty, the Demise of Detente, and the Rise of the New Cold War", *Journal of Cold War Studies*, C. 5, S. 1, (2003), s.34-57.

¹²³ George H. Quester ve Christopher A. Ford, "The INF crisis and the future of arms control", *The Nonproliferation Review*, C. 22, S. 3-4, (2015), s.381-404

¹²⁴ Oliver Meier, "The Conventional Armed Forces in Europe Treaty: A Model for Future Arms Control Negotiations?" *Journal of Conflict & Security Law*, C. 12, S. 3, (2007), s. 463-482.

2.2. Soğuk Savaş Sonrası NATO-Rusya İlişkileri

Soğuk Savaş döneminin son zamanlarında Sovyetler Birliği'nin iç politikalarında yaşanan demokratikleşme süreci Mihail Gorbaçov'un reform ve politikaları doğrultusunda gerçekleşmiş, bu durum SSCB'nin dağılmasına zemin hazırlamış ve Soğuk Savaş döneminin sonunu hızlandırmıştır.¹²⁵ Öyle ki Doğu Avrupa'da gerçekleşen demokratik devrimlerin dolayısıyla komünist rejimlerin etkisini kaybetmesi ve Berlin Duvarının yıkılmasıyla Doğu ve Batı bloğunun bölünmesine neden olan ideolojik bölünmenin sonlanması iki kutuplu sistemde değişikliklere yol açmıştır. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte SSCB ve ABD arasında yaşanan gerilimlerin neden olduğu iki kutuplu sistem yerini tek kutuplu sisteme bırakmıştır. SSCB'nin dağılmasından sonra ABD dünya siyasetinde tek süper güç olmuştur. Bu bağlamda Soğuk Savaş sonrası dönemde askeri ve politik denge değişmiştir. Tek kutuplu bir dünya sisteminde ABD'nin tek süper güç olarak kalması ABD'nin dünya siyasetinde etkisini arttırmıştır.¹²⁶ Uzun yıllar boyunca SSCB ve ABD arasında yaşanan gerilimlerin ortadan kalkması sonucu uluslararası sistemde diplomasiğin değer kazandığı, daha fazla iş birliği ve diyalog geliştirme politikaları geliştirildiği ileri sürülebilir. Sovyetler Birliği'nin dağılması neticesinde 1991 yılında Soğuk Savaş dönemi kapanmış, yeni bir dönemin başlamasına ve uluslararası sistemde dinamiklerin değişmesine neden olmuştur.¹²⁷

Soğuk Savaş sonrası dönemde tek kutuplu dünya sisteminden çok kutuplu dünya sistemine yönelik değişim meydana gelmiştir. Soğuk savaş sonrası dönemde tek süper güç olan ABD'nin egemen olduğu sistemde süreç içerisinde yükselen güçlerin meydana gelmesi, yeni aktörlerin oluşması ve küreselleşmenin etkisiyle bağlantılı olarak tek kutupluluktan çok kutupluluğa doğru bir dönüşüm sürecine girilmiştir.¹²⁸ Bununla beraber ulusal güvenlik

---

¹²⁵ Archie Brown, "Gorbachev, Perestroika, and the End of the Cold War: A New Assessment" *Cold War History*, C. 16, S. 4, (2007), s. 345-367.

¹²⁶ John Ikenberry, "America's Imperial Ambition", *Foreign Affairs*, C. 81, C. 5, (2002), s. 44-60.

¹²⁷ Robert Legvold, "After the Cold War: The Changing Face of International Politics in the Post-Soviet Era", *International Affairs*, C. 85, S. 3, (2009), s. 559-577.

¹²⁸ John G. Ikenberry, "Liberal internationalism 3.0: America and the dilemmas of liberal world order", *Perspectives on Politics*, C. 9, S. 4, (2011), s. 751-771.

ve tehdit algıları da değişim sürecine girmiştir. Soğuk Savaş dönemi boyunca hâkim olan güvenlik anlayışında askeri politikalar, güç mücadeleleri, nükleer tehlike unsuru ve çatışmacı politikalar yerine değişen dinamikler doğrultusunda yeni güvenlik tehditleri üzerine politikalar üretilmiştir. Soğuk Savaş sonrasında dikkat çeken yeni güvenlik tehditleri enerji güvenliği, çevresel sorunlar, terörizmle mücadele, silahsızlanma, siber güvenlik, ekonomik istikrarsızlıklarla mücadele konuları olmuştur ve bu konular üzerine ve güvenlik algılarında yaşanan değişimler sebebiyle yeni politikalar geliştirilmiştir.¹²⁹ Soğuk Savaş Sonrası dönem güvenlik algılarının değişiminin etkisiyle çatışmaların önlenmesi, krizlerin yönetimi, insani yardım ve barışın korunması gibi konular ön planda tutulmuştur. Soğuk Savaş sonrası dönemde, uluslararası toplumda güvenlik algısı da değişim göstermiştir. Güvenlik ile bağlantılı konular sadece devlet güvenliğine indirgenmemiş çok boyutlu bir yapıya bürünmüş, sosyal güvenlik çevre güvenliği, ekonomik güvenlik ve siyasi güvenlik önem kazanmıştır. İnsan haklarının ve hukuki değerlerin önem kazandığı bu dönemde demokratikleşme ve demokratik değerler politikalarda belirleyici olmuştur. Uluslararası sistemde çatışmaların önlenmesi, krizlerin yönetimi, insani yardım ve barışın korunması gibi konular güvenlik gündeminin ana konuları haline gelmiştir.¹³⁰

Soğuk Savaş döneminde güç mücadeleleri dikkat çekerken, Soğuk Savaş sonrası dönemde güç dengelerinin önem kazandığı ileri sürülebilmektedir. ABD ve Sovyetler Birliği'nin hegemonyasının sona ermesiyle, diğer bölgesel ve küresel güçlerin etkisi artmış ve uluslararası ilişkilerde denge arayışı ön plana çıkmıştır. Güç dengesinin önem kazandığı bu süreçte diplomatik bağlantılar, müzakereler, uluslararası iş birliği ve diyalog önemli hale gelmiştir. Soğuk Savaş sonrası dönemde krizlerin çatışmacı politikalarla değil, barışçıl yollarla ve hukukun üstünlüğünü de dikkate alarak çözümlenmesi adına girişimlerde bulunulduğu ve uluslararası kurumlarla,

---

¹²⁹ Müge Palancı, "Soğuk Savaş Sonrası Küreselleşen Dünyada Değişen Güvenlik Tehditleri", *YDÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 12, S. 2, (2021), s. 224-244

¹³⁰ Barry Buzan ve Lene Hansen, "The Evolution of International Security Studies", *Cambridge Review of International Affairs*, C. 22, S. 1, (2009), s. 29-46.

bölgesel iş birliği örgütlerinin önem kazandığı ifade edilebilir. Bu girişimlere örnek olarak. Birleşmiş Milletler (BM), NATO, Avrupa Birliği (AB) gibi uluslararası kuruluşlar gösterilebilir ve bu yapılanmalar uluslararası düzeni korumak ve çeşitli sorunlara çözüm bulmak amacıyla daha aktif politikalar geliştirmişlerdir. Dolayısıyla iş birliğine dayalı yeni bir düzen oluşmuştur.¹³¹

Bu dönemde küreselleşmenin de etkisinin artmasıyla beraber uluslararası etkileşim artış göstermiş, bu doğrultuda devletlerarası iletişim hız kazanmıştır. Küreselleşmeyle beraber ticari bağlantılar, ekonomik iş birliği, ulaşım ve teknoloji alanlarında gelişmelerin yaşandığı ifade edilebilir. Küreselleşme devletler arasında ekonomik koordinasyonun sağlanmasını ve birbiriyle entegre bir sistemin oluşmasına katkı sağlamış, uluslararası ekonomik yapılanmayı oluşturmuştur. Uluslararası ilişkilerde ekonomik yapılanmalar, devletler arası politikaları da etkilemiştir. Küreselleşmenin ayrıca uluslararası siyasette de etkileri gözlemlenebilmektedir. Uluslararası ilişkilerde devletler arası etkileşimlerin yanı sıra, uluslararası kurumlar ve bölgesel iş birliği örgütleri gibi aktörlerin faaliyetleri küreselleşmenin etkisiyle artmıştır. Bu kurumlar, küresel sorunlara çözüm bulmak, uluslararası güvenliği ve istikrarı sağlamak için çalışmalar yürütmeyi hedeflemişlerdir. Küresel meselelerde ortak hareket etme ihtiyacı ve uluslararası hukuka uyum sağlama eğilimi güçlenmiştir. Kültürel konularda da küreselleşmenin etkileri görülebilirken Soğuk Savaş sonrası dönemde gelişen teknoloji ve kitle iletişim araçlarıyla kültürler arası etkileşim artmıştır. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve iletişimin hız kazanması devletler arası politikalarda enformasyonun stratejik olarak kullanılmasını da sağlamıştır. Bu bağlamda yeni dünya düzeninde dinamiklerin değiştiği ileri sürülebilir.¹³²

Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası sistemde yaşanan değişimler NATO-Rusya ilişkilerinin şekillenmesinde de etkili olmuştur. Soğuk Savaş döneminde Batı bloğunun ittifak kurarak SSCB'nin gücünü dengelemek

---

¹³¹ Robert O. Keohane ve Joseph S. Nye, Power and interdependence revisited. International Organization, C. 41, S. 4, (1987), s. 745-759

¹³² Fuat E. Keyman, "Küreselleşme, Uluslararası İlişkiler ve Hegemonya", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, C. 3, S. 9 (Bahar 2006), s. 1-20

amacıyla oluşturulan NATO, Soğuk Savaş sonrası dönemde de varlığını devam ettirmiştir. SSCB ile güç mücadelesi içerisinde olan NATO, SSCB'nin dağılmasından sonra varoluşsal sorgulama sürecine girmiş, hedef ve vizyonunu güncellemiştir. NATO Londra Deklarasyonu ile yeni kararlar almış ve dönüşüm yoluna girmiştir.¹³³ Bu bağlamda NATO, artık sadece Doğu Avrupa'daki ülkeleri Sovyet tehdidine karşı savunmakla sınırlı kalmayarak, yeni güvenlik tehditlerine karşı mücadele etmek için daha geniş bir görev yelpazesi benimsemiştir. Terörizm, siber güvenlik, enerji güvenliği ve diğer çeşitli alanlarda iş birliği yaparak, üye ülkeler arasındaki askeri iş birliğinin yanı sıra siyasi ve ekonomik iş birliği de yapmayı hedeflemiştir.¹³⁴

Soğuk Savaş dönemi sonrası değişen güvenlik algısı ve küresel sorunların getirdiği yeni tehditlere yönelik politikalar geliştiren NATO, aynı zamanda Açık kapı politikasıyla genişleme sürecine girmiştir.¹³⁵ NATO Soğuk Savaş sonrası döneminde değişen dinamikler ve dönüşen uluslararası sistemin etkileri doğrultusunda yeni kurulan ve güç kazanmaya çalışan Rusya ile ikili ilişkilerinde diyalog geliştirme ve iş birliği sağlama yollarını aramıştır. Rusya Federasyonu'nun kurulmasından sonra Rusya, iç politikalarında ekonomik ve siyasi konularda birçok iç sorunla mücadele ettiği tespit edilebilmektedir. Rusya açısından güç kazanma süreci olan ilk yıllarda uluslararası sistemde konumu ve NATO'ya karşı güç dengeleri değişmiştir.¹³⁶

NATO-Rusya ilişkilerinde 90'lı yıllar diplomasinin önem kazandığı ve ilişkilerin güçlenmesi adına atılan adımları yansıtmaktadır. Küreselleşen dünyada barışın korunması ve diplomasinin ön planda tutulması çabaları ikili ilişkilerde iş birlikleri ve diyalog sağlanması sebebiyle olumlu bir seyir izlemiştir. Ancak NATO'nun genişleme politikasıyla, Soğuk Savaş

¹³³ NATO, "Declaration on a Transformed North Atlantic Alliance", https://www.nato.int/cps/en/SID-7DCBA901-BAFDD895/natolive/official_texts_23693.htm, (Erişim: 02.05.2022)

¹³⁴ Wolfgang Lorenz, "NATO-Russia Relations After the Cold War: Between Cooperation and Confrontation", *International Journal of Conflict and Violence*, C. 8, S. 1, (2014), s. 101-113

¹³⁵ NATO, "Yirmibirinci Yüzyılda NATO", https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120117_21st_tur.pdf, (Erişim: 15.06.2022)

¹³⁶ Mücahit Özdoğan, "Realizm ve Neorealizm Bağlamında Soğuk Savaş Sonrası Güvenlik Anlayışının Değerlendirilmesi", *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, C. 8, S.1, (2019), 1-24.

döneminde SSCB hakimiyetinde olan ve sonradan ayrılarak bağımsızlıklarını ilan eden öncelikle Polonya ve sonra Baltık devletlerinin üyeliklerini kabul etmesi ve Doğu Avrupa'ya yönelik politikaları NATO-Rusya ilişkilerini olumsuz etkilemiştir. NATO-Rusya ilişkilerinde olumlu ilerleyen süreç NATO'nun 1999 yılında Kosova Savaşı sırasında sahaya inerek müdahale etmesi ve Rusya'nın bölgede Sırlara destek vermesi nedeniyle olumsuz etkilenmiş, sonrasında da ilk olarak Polonya ve ilerleyen süreçte Baltık devletlerinin NATO'ya üyelikleri ikili ilişkilerde olumlu atmosferi etkilemiştir.¹³⁷

2002 yılına gelindiğinde NATO üye devletlerin ve Rusya Federasyonu başkanının ortak yayınladığı bildiri üzerine NATO-Rusya Daimî Ortaklık Konseyi, NATO-Rusya Konseyi adıyla değiştirilmiş ve iş birliği içerisinde çalışılması hedeflenen konular belirlenmiştir. Kriz yönetimi, silahların yayılmasının önlenmesi, acil durumlarda iş birliği, askeri alanda ortak girişimler, olası tehditlere karşı iş birliği ve terörle mücadele konularında taraflar taahhütte bulunmuşlardır. NATO-Rusya iş birliği girişimlerinde önemli olan bir diğer hususun terörle mücadele konusu olduğu ileri sürülebilir. Uluslararası sistemde 11 Eylül olayından sonra terörle mücadele alanında yapılan çalışmalarda Rusya'nın NATO'ya güçlü bir desteği görülebilmektedir.¹³⁸

Öte yandan Ukrayna ve Gürcistan'ın NATO'ya üye olma istekleri NATO-Rusya ilişkilerini olumsuz etkileyen bir başka unsur olmuştur. NATO'nun 2008 yılında Ukrayna ve Gürcistan'ın üyelik isteklerine ılımlı yaklaştığını açıklaması üzerine NATO-Rusya ilişkileri olumsuz etkilenmiştir. 2008 yılında Rusya-Gürcistan arasında yaşanan çatışmada etnik faktörler sebebiyle Güney Osetya ve Abhazya'yı tanıması ve askeri müdahalesi ikili ilişkilerde gerilimi artırmıştır. 2014 yılında ise Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi Ukrayna Krizine neden olmuş ve NATO-Rusya ilişkilerinde yaşanan

---

¹³⁷ İrem M. Yapıcı, "Rusya-NATO İlişkilerinin Dünyü, Bugünü ve Geleceği", <https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/YAPICI-Merve-%C4%B0rem-RUSYA-NATO-%C4%B0L%C4%B0C5%9EK%C4%B0LER%C4%B0N%C4%B0N-D%C3%9CN%C3%9C-BUG%C3%9CN%C3%9C-VE-GELECE%C4%9E%C4%B0.pdf> , (Erişim: 18.04.2023)

¹³⁸ NATO, *NATO-Russia Relations: A New Quality*, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_19572.htm?, (Erişim: 18.04.2023)

bir başka gerilim olmuştur.¹³⁹ Soğuk Savaş sonrası dönemde NATO-Rusya ilişkilerinde Rusya'nın bağımsızlığını ilan etmesinden sonra olumlu anlamda ilerlemeler kaydedilmiştir. Bir başka ifadeyle Soğuk Savaş sonrası dönemde genel olarak NATO-Rusya ilişkileri değerlendirildiğinde ikili ilişkilerde diplomasinin önem kazandığı görülebilmektedir, bazı dönemlerde iş birliği ve diyalog görülürken bazı dönemlerde gerilimlerin yaşandığı ileri sürülebilmektedir.

2.2.1. 1990'lı Yıllar

Soğuk Savaş sonrası dönemde varlığını devam ettiren NATO hedef ve politikalarında dönüşüm sürecine girmiştir. NATO yenilenen hedefleri doğrultusunda diyalog ve iş birliğini geliştirmek ve tüm Avrupa'da 'güven ve istikrarı sağlamak' amacıyla NATO üyesi olmayan devletleri de 1994 yılında Barış İçin Ortaklık Programı'na davet etmiştir. Söz konusu program ortak askeri tatbikatları, insani yardımları, askeri ve siyasi konularda NATO ile iş birliği içerinde olmayı içermektedir.¹⁴⁰ Rusya, 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bağımsızlığını ilan etmiştir. Rusya'nın bağımsızlığının ardından NATO'nun Barış İçin Ortaklık Programı girişimine 1994 yılında katılmasıyla NATO-Rusya ilişkileri yeni bir boyut kazanmıştır.¹⁴¹ NATO ve Rusya arasında iş birliği ve diyalogu geliştiren bir diğer adım "NATO-Rusya İş birliği ve İkili İlişkileri" çerçevesinde geliştirilen diyalog ve iş birliği mekanizması olmuştur. NATO-Rusya İş birliği Konseyi (NATO-Russia Cooperation Council), 1997 yılında kurulmuş ve NATO ile Rusya arasındaki politik, güvenlik ve savunma konularında diyalog ve iş birliğini teşvik etmeyi amaçlamıştır. Bu konsey, her iki tarafın ortak çıkarlarını ele almak, güven artırıcı önlemleri tartışmak ve iş birliği alanlarını belirlemek için düzenli toplantılar gerçekleştirmiştir. İkili ilişkilerin geliştirilmesi adına atılan bir diğer adım 1997 yılında NATO-Rusya Daimî

¹³⁹ John J. Mearsheimer, "Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault", <https://www.mearsheimer.com/wp-content/uploads/2019/06/Why-the-Ukraine-Crisis-Is.pdf>, (Erişim: 05.06.2023)

¹⁴⁰ NATO, "Partnership for Peace: Invitation Document", https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_24468.htm?selectedLocale=en, (Erişim: 12.05.2022)

¹⁴¹ NATO, "Ortaklık Yoluyla Güvenlik", <https://www.nato.int/docu/sec-partnership/sec-partner-turkish.pdf>, (Erişim: 12.05.2022)

Ortaklık Konseyi'nin kurulması olmuştur. Bu bağlamda NATO-Rusya arasında Paris'te yapılan zirve sonrası NATO-Rusya kurucu senedi imzalanmıştır. NATO-Rusya arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve karşılıklı karar alma mekanizmasının oluşturulması hedeflenen konseyde Rusya ile diyalogun daha üst seviyeye çıkarılması öngörülmüştür.

İlişkiler olumlu seyrederken 1998-1999 yılları arasında Kosova'nın Sırbistan'dan ayrılma isteği ve bu durumun çatışmaya yol açması sonrasında NATO'nun sahaya inerek Sırbistan'a yönelik hava saldırısı düzenlemesi ve Kosova'ya destek olması, Rusya ile ilişkilerin olumsuz etkilenmesine neden olmuştur. NATO'nun müdahalesinin uluslararası hukuka aykırı olduğu yönünde açıklama yapan Rusya Sırbistan'ı desteklemiştir.¹⁴² Soğuk Savaş sonrası dönemde 1991-1999 yıllarına kadar güven artırıcı politikalar geliştiren NATO ve Rusya, 1999'dan sonra ikili ilişkilerinde dalgalanmalar yaşamıştır. NATO'nun ilk kez kendi sınırları dışında bir bölgede askeri faaliyette bulunmasıyla beraber Rusya'nın NATO'ya karşı tehdit algısının değiştiği ileri sürülebilir. NATO'nun Doğu Avrupa'ya yönelik genişleme politikası adı altında atılan adımları, Rusya tarafından Kosova Savaşının da etkisiyle tehdit olarak algılanmıştır.¹⁴³ Rusya'nın NATO'nun genişleme politikaları ve etki alanının genişlemesi konusundaki endişelerini arttırmıştır. Bu olay, NATO ve Rusya arasında güvenlik algılarında derin bir ayrışmayı tetiklemiştir, aynı zamanda NATO ile ilişkilerinde stratejilerini gözden geçirmeye başladığı ileri sürülebilir. Bu bağlamda Rusya, etki alanının sınırlarını korumak ve Batı'nın etkisini sınırlamak amacıyla stratejik politikalar geliştirmiştir.¹⁴⁴ NATO'nun Açık Kapı Politikası bağlamında Doğu Avrupa'ya doğru ilerlemesi 90'lı yıllarda da Rusya'nın tepkisine neden olmuştur. Rusya bu yıllarda NATO'dan sınırlarında askeri yapılanma

---

¹⁴² Andrew Cottey, "The Kosovo War in Perspective", *International Affairs* C. 85, S. 3, (2009), s. 593-608

¹⁴³ Tarik Oğuzlu, "NATO Rusya İlişkileri", *Güvenlik Yazıları Serisi*, C. 27, (Ekim 2019). https://trguvenlikportali.com/wp-content/uploads/2019/11/NATORusyaIliskileri_TarikOguzlu_v.1.pdf, (Erişim: 11.02.2021)

¹⁴⁴ Kimberly Marten, "Russia's Response to NATO Enlargement: Preemptive or Defensive?", *International Security*, C. 29, S. 2, (2004), s. 78-114

içerisine girmeme sözü aldığını iddia etsede, NATO bu iddianın asılsız olduğunu belirtmektedir.¹⁴⁵

2.2.2. NATO'nun Genişlemesi

NATO'nun Açık Kapı politikası, NATO'ya üye olmak isteyen ve gerekli kriterleri sağlayan her ülkenin NATO üyesi olabilmesini öngörmektedir. Soğuk Savaş sonrası dönemde NATO kendi içerisinde dönüşümler yaşamış ve değişen dinamikler bağlamında revizyon sürecine girmiştir. Uluslararası sistemde değişen güvenlik algısı ve yeni tehditler doğrultusunda hedefleri de değişim göstermiştir. Dolayısıyla Soğuk Savaş sonrası dönemde üye sayısını arttırarak sınırlarını genişletmeyi ve böylelikle Avrupa'nın güvenliğini sağlamayı misyon edinmiştir. NATO'nun genişleme politikasının diğer amaçları güvenlik, istikrar, iş birliği sağlamak olarak tanımlanmıştır.¹⁴⁶ Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası sistemde meydana gelen değişimler güç dengesinin önemini arttırmakla beraber Avrupa siyasetinde entegre bir yapılanmaya neden olmuştur. NATO'nun genişleme politikası bağlamında Avrupa ülkelerinin olası tehditlere yönelik caydırıcı politikalar izleyen NATO'ya üye olmak istemeleri, uluslararası sistemde güç dengesini sağlamak amacıyla atılan bir adım olarak görülebilmektedir. NATO oluşumunda 12 üye iken genişleme politikası ile üye sayısını arttırmaktadır.¹⁴⁷ NATO'nun genişleme politikası bağlamında üye olmak isteyen ülkelere, belli kriterlerin sağlanması adına ülkelerin yapısına göre özel olarak 'Üyelik Eylem Planı (ÜEP)' oluşturulmakta ve üye olmak isteyen adayın durumu siyasi, askeri, ekonomik ve yasal açılardan değerlendirilmektedir. NATO'ya üyelik için aday olan ülkelerin NATO'nun standartlarına uyum sağlaması, savunma yeteneklerinin geliştirmesi, NATO'nun politikalarına uyum sağlaması beklenmektedir. Gerekli

---

¹⁴⁵ NATO, "Rusya'nın Suçlamaları Karşısında Doğruları Ortaya Koyalım", https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20140604_TUR_Factsheet_Russia.pdf, (Erişim: 15.06.2022)

¹⁴⁶ NATO, "Yirmibirinci Yüzyılda NATO", https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120117_21st_tur.pdf, (Erişim: 15.06.2022)

¹⁴⁷ Gediminas Vitkus, "Changing Security Regime in the Baltic Sea Region", <https://www.nato.int/acad/fellow/99-01/vitkus.pdf>, (Erişim:22.12.2022)

reformların yapılması durumunda üyelik başvurusu yapan ülkenin üyeliği onaylanmaktadır.¹⁴⁸

Soğuk Savaş sonrası dönemde NATO'nun genişleme politikaları genişleme dalgalarıyla gerçekleşmiştir. Birinci genişleme dalgası genişleme dalgası, 1999 yılında Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan'ın NATO üyeliğine kabul edilmesiyle gerçekleşmiştir. İlk genişleme dalgasıyla Baltık bölgesinde stratejik konuma sahip Polonya'nın üyeliği Rusya açısından tehdit olarak algılanmıştır. Çek Cumhuriyeti ve Macaristan'ın üye olmasıyla da NATO, Doğu Avrupa'ya ilerlemiştir. Bu ülkeler geçmişten gelen Sovyet tehdidine karşı Batı ile iyi ilişkiler geliştirmeyi ve NATO ittifakında yer almayı tercih etmişlerdir. Dolayısıyla NATO'nun genişleme politikası bağlamında ilk dalgasının Doğu Avrupa'ya ilerlemeyi sağladığı ileri sürülebilir.¹⁴⁹ NATO'nun ikinci genişleme dalgası 2004'de Bulgaristan, Estonya, Letonya, Litvanya, Romanya, Slovakya ve Slovenya'nın üye olmaları neticesinde gerçekleşmiştir. NATO'nun Doğu Avrupa'ya daha da yakınlaştığı söz konusu genişleme dalgasında Baltık devletlerinin üyeliği sebebiyle Rusya, NATO ile sınır komşusu haline gelmiştir ve Rusya'nın bu durumu güvenlik tehdidi olarak algıladığı ifade edilebilir. Üçüncü genişleme dalgası ise 2009 yılında Hırvatistan ve Arnavutluk'un üye olmasıyla gerçekleşmiştir ve NATO'nun bu hamlesi Balkanlarda genişlemeyi sağlamıştır Doğu Avrupa'ya her genişleme dalgasıyla biraz daha yaklaşan NATO dördüncü dalga olarak 2017 yılında Karadağ'ın üyeliğini kabul etmiştir. Son olarak NATO'nun beşinci genişleme dalgası olarak kabul edilebilecek Finlandiya ve İsveç'in NATO'ya üye olma durumları söz konusudur. (Bu bölüm 2014 yılına kadar sınırlandırıldığından dolayı, ayrıntılar 3.bölümde irdelenmiştir.) NATO'nun genişleme dalgaları nedeniyle Rusya'nın güvenlik politikalarında ve güvenlik algısında değişiklikler meydana gelmiştir.¹⁵⁰

¹⁴⁸ NATO, "Membership Action Plan (MAP)", https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_27444.htm, (Erişim: 15.06.2022)

¹⁴⁹ Margarita M. Balmaceda, "The Expansion of NATO and Its Impact on Eastern Europe: A View from Moscow", *International Politics*, C. 1, S. 38, (2001), s. 315-332

¹⁵⁰ Roger E. Kanet, "NATO Enlargement and Russia's Changing Security Policy", *Journal of Strategic Studies*, C. 28, S. 4, (2005), s. 697-728

NATO'nun genişleme politikası NATO-Rusya ilişkilerinde gerilime neden olmuştur. Rusya NATO tarafından çevrelendiğini ve Doğu Avrupa'da varlığını arttırarak sınırlarını tehdit ettiğini iddia etmektedir. Rusya'nın tehdit algısında, NATO'nun varlığına dayalı değişimler güvenlik doktrinlerine ve dolayısıyla politikalarına yansımıştır. Rusya NATO'nun genişleme politikasına karşı Doğu sınırlarında askeri varlığını arttırmış, olası saldırılara yönelik önlemler almıştır.¹⁵¹ Rusya kamuoyunda ve diplomatik görüşmelerde, NATO'nun genişleme politikasını sıkça eleştirmiştir.¹⁵² Bununla beraber Rusya, NATO'nun Doğu Avrupa'yı içine alan güçlü ittifakını dengelemek amacıyla bölgesel ittifak arayışına girmiştir. Bu ittifaklara örnek olarak Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ve Şanghay İş birliği Örgütü (ŞİO) gösterilebilir. Rusya bölgesel ittifaklarla askeri ve ekonomik iş birliğini güçlendirmeyi hedeflemektedir.¹⁵³ NATO'nun Doğu Avrupa'ya doğru genişlemesi, NATO-Rusya ilişkilerinde güvenlik ikilemine sebep olmuştur. Rusya NATO'nun genişlemesini tehdit olarak algılarken, NATO ise Rusya'nın geliştirdiği güvenlik politikalarını tehdit olarak algıladığı ifade edilebilir.¹⁵⁴ Dolayısıyla NATO'nun genişleme politikası Rusya'nın askeri alanda politikalarını yenilediği, güç dengesini sağlamak amacıyla ittifak arayışına girdiği ve NATO ile ilişkilerinde gerilim yaşadığı bir süreci başlatmıştır.

2.2.3. Baltık Ülkelerinin NATO'ya Üyeliği

Polonya, 1945 yılında II. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle Sovyetler Birliği'nin kontrolü altına girmiştir. Sovyetler Birliği, Polonya'da komünist bir yönetim kurmuş ve Polonya Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşunu ilan etmiştir. 1956 yılında ise Polonya'da Stalinist yönetim dönemi sona ermiş ve yerini daha ılımlı bir hükümet almıştır. 1980'lerin sonunda, Polonya'da

---

¹⁵¹ Julie Wilhelmsen, "NATO Enlargement and Russia's Changing Perceptions of Threat and Security", *Europe-Asia Studies*, C. 59, S. 8, (2007), s. 1319-1343

¹⁵² REUTERS, "Putin's speech showed why NATO must enlarge", <https://www.reuters.com/article/uk-russia-usa-czech-idUSL1126843820070211> , (Erişim: 28.05.2023)

¹⁵³ David Lewis, "Russia's Pursuit of Regional Alliances: The Case of the Collective Security Treaty Organization (CSTO)", *Europe-Asia Studies*, C. 67, S. 7, (2015), s. 1004-1027

¹⁵⁴ Jeffrey D. Simon, "NATO Expansion and Russia: A Comparative Analysis of Perceptions, Policies, and Perspectives", *Parameters*, C. 39, S. 2, (2009), s. 41-55

komünist hükümet zayıflamaya başlayarak muhalefet hareketleri güçlenmeye başlamıştır. 1989 yılında Polonya’da serbest seçimler yapılmış ve muhalefet partisi “Hukuk ve Adalet” (Solidarność) zafer kazanmıştır. Bu olaylar ile Sovyetler Birliği’nin Doğu Avrupa’daki hegemonyasının sarsıldığı ileri sürülebilir. Haziran 1989’da Polonya, Çekoslovakya, Macaristan ve Doğu Almanya liderleri, Almanya’nın birleşmesi ve Avrupa’da istikrarlı bir güvenlik düzeni için ortak bir deklarasyon yayınlamışlardır. Bu deklarasyon, 1 Aralık 1989’da Paris’te yapılan Avrupa Güvenlik ve İş birliği Konferansı’na (AGİK) zemin hazırlayan unsur olmuştur. Ayrıca Polonya, AGİK sonrası bağımsızlığını ilan eden ilk Varşova Paktı üyesi olmuştur.

Baltık devletleri olan Estonya, Letonya ve Litvanya Sovyetler Birliği’ne 1940 yılında katılmak durumunda kalmışlardır. Sovyetler Birliği’nin dağılma süreci başladığında, Baltık devletleri de bağımsızlıklarını yeniden kazanma çabalarına girişmişlerdir.¹⁵⁵ 1987 yılında, Sovyet lideri Mihail Gorbaçov, Letonya ve Estonya’da kendi kendini yönetme haklarını tanımıştır. Litvanya da 1988 yılında Sovyetler Birliği’nden ayrılmayı talep etmiş ancak Sovyet hükümeti Baltık devletlerinin ayrılma taleplerini reddetmiştir. 1989 yılında Baltık devletlerinde bağımsızlık hareketleri artmıştır. Öyle ki insan zincirleri¹⁵⁶ oluşturulmuş ve halkın bağımsızlık talepleri uluslararası kamuoyunda destek bulmuştur. 1990 yılında ise Estonya ve Litvanya, Sovyetler Birliği’nden bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Letonya’da Estonya ve Litvanya’nın ardından bağımsızlığını ilan etmiştir. Sovyetler Birliği, Baltık devletlerinin bağımsızlıklarını tanımayarak askeri müdahale tehdidinde bulunmuştur ancak, 1991 yılında Sovyetler Birliği’nin dağılmasının akabinde Baltık devletlerinin bağımsızlıkları uluslararası toplum tarafından tanınmıştır.¹⁵⁷ Batı ülkeleri ve uluslararası toplum Baltık Devletleri’nin bağımsızlıklarını desteklemiş ve bu ülkelerin Birleşmiş

---

¹⁵⁵ Michael Cohen, “The Baltic States and Their Integration into the European Union” *Journal of Baltic Studies*, C. 34, S. 1, (2013), s. 1-23.

¹⁵⁶ Bu olay literatürde; ‘Baltık Yolu’, Baltık Zinciri’ veya ‘Özgürlük Zinciri’ olarak da geçmektedir.

¹⁵⁷ Cas Mudde, “The Soviet Union and the Baltic States, 1944-1953: The Sovietization of Estonia, Latvia, and Lithuania”, *Journal of Baltic Studies*, C. 34, (2003), s. 1-25

Milletler (BM) üyeliklerini kabul etmişlerdir.¹⁵⁸ Sovyetler Birliği'nde ulusal hareketler, başlangıçta Sovyetler Birliği'nin bölgesel özerkliklerini güçlendirmek amacıyla ortaya çıkmıştır fakat daha sonra bu hareketler Sovyetler Birliği'nin tamamen dağılması yönünde bir etki yaratmıştır.¹⁵⁹

Polonya'nın NATO'ya üyelik süreci, Sovyetler Birliği'nden bağımsızlığını kazanmasından hemen sonra başlamış, NATO'ya 12 Mart 1999 tarihinde üye olmuştur. Polonya, 1994 yılında NATO Ortaklık Programına katılarak 1997 yılında NATO'nun Enlargement Study Group'una (Genişleme Çalışma Grubu) katılıp çalışmalara iştirak etmiştir.¹⁶⁰ Polonya'nın, NATO'ya üyelik sürecinde diğer ülkelerle birlikte birçok kriteri yerine getirmesi gerekmiştir ve bu minvalde NATO'dan destek aldığı ileri sürülebilir. Bu kriterler arasında, demokrasi, insan hakları, ekonomik reformlar, askeri yapı ve savunma harcamalarındaki artışlar yer almıştır. Polonya, NATO'ya üyelik sürecinde diğer eski Varşova Paktı ülkeleriyle birlikte birçok askeri tatbikat düzenleyerek üyelik süreci boyunca NATO tarafından sağlanan eğitim ve diğer desteklerden yararlanmıştır. Nihayetinde, Polonya, 1999 yılında NATO'ya resmen üye olmuştur. Polonya'nın NATO'ya üyelik durumu, Batı Avrupa'yla daha sıkı bir şekilde entegre olmasına ve güvenliğini artırmasına katkı sağlamıştır.¹⁶¹ Polonya NATO üyeliği sonrasında 2004 yılında da AB'ye üye olmuştur ve bu stratejik hamle ile de Avrupa Birliği'nin doğuya doğru genişlemesi süreci başlamıştır.¹⁶²

NATO'nun Açık Kapı Politikası ile Soğuk Savaş sonrası dönemde NATO'ya üyelik başvurusunda bulunan devletlerin üyelik başvurularını kabul

---

¹⁵⁸ Anatol Lieven, "The Road to Baltic Independence: Lithuania, Latvia and Estonia and the Collapse of the Soviet Union." *International Affairs*, C. 69, S. 3 (1993), s.409-427.

¹⁵⁹ Andris Spruds, "The Baltic States and their relations with Russia after 1991: the impact of EU and NATO enlargement", *Journal of Baltic Studies*, C. 41, S. 2, (2010), s. 157-176.

¹⁶⁰ Enlargement Study Group (ESG), Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) içindeki bir çalışma grubudur. ESG, NATO üyeliğine aday ülkelerin birlikte çalışarak katılım sürecinde karşılaştıkları zorlukları değerlendirmekte ve NATO'ya katılım sürecindeki politikaların geliştirilmesine yardımcı olmaktadır. ESG, özellikle 1990'larda NATO'nun genişlemesi sırasında çok önemli bir rol oynamıştır ve hala genişleme konularında çalışmalarına devam etmektedir. ESG üyeleri, NATO üyesi ülkelerin temsilcileri ve akademisyenlerden oluşmaktadır.

¹⁶¹ David N. Nelson, "Poland and NATO Enlargement: A Study in Political and Military Cooperation", *Polish Review*, C. 45, S. 2, (2000), s. 165-182.

¹⁶² Stefan Hofmann ve Florian Burkhardt, "The Collapse of Communism in Poland and Its Impact on Europe", *European Security*, C. 19, S.3, (2010), s. 411-431.

etmiş ve bu politikayla Doğu Avrupa'ya genişlemiştir. Açık kapı politikasıyla, Avrupa ve Atlantik bölgesindeki istikrarın ve güvenliğin güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede, NATO, uygun niteliklere sahip ve NATO üyelik kriterlerini karşılayan ülkeleri üyeliğe davet etmiş ve yeni üyelerin ittifaka katılmasına olanak tanımıştır.¹⁶³ Baltık devletleri, Sovyetler Birliği'nden ayrıldıktan sonra NATO'ya katılım sürecine girmişlerdir. Bu süreç, üyelik için birçok aşamayı kapsamaktadır ve birtakım anlaşmalara da öncülük ettiği söylenebilmektedir. İlk olarak Ortaklık için İş birliği Anlaşması (PfP) yapılmıştır. NATO 1994 yılında, Baltık devletleri (Estonya, Letonya ve Litvanya) ve diğer eski Varşova Paktı ülkeleriyle iş birliği yapmak için Ortaklık için İş birliği Anlaşması (PfP) adı verilen bir program başlatmıştır.¹⁶⁴ NATO ile iş birliği yapmak isteyen devletler için öncü niteliğindeki söz konusu anlaşma Baltık devletlerine NATO ile iş birliği yapma fırsatı vermiştir.¹⁶⁵

1999 yılında NATO, ilk kez Doğu Avrupa ülkelerini (Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan) üye olarak kabul etmiş, bu süreç, Baltık devletlerinin NATO'ya üyelik taleplerini arttırmıştır.¹⁶⁶ 1999 yılında NATO, yeni bir stratejik konsept kabul etmiş ve Baltık devletlerinin NATO'ya üyeliği için bu bağlamda önemli adımlar atılmıştır.¹⁶⁷ Baltık devletleri, NATO zirvelerinde NATO üyeliği için başvurularını sunmuşlardır ve nihayet 2002 yılında, NATO zirvesinde Estonya, Letonya ve Litvanya'nın NATO'ya üyeliği kabul edilmiştir.¹⁶⁸ 2003 yılında ise NATO, Estonya, Letonya ve Litvanya'nın üyelik protokolleri imzalanmıştır¹⁶⁹ 2004 yılında, Estonya,

---

¹⁶³ NATO, "Study on NATO Enlargement", https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_24733.htm, (Erişim: 13.05.2021)

¹⁶⁴ NATO, "Ortaklık Yoluyla Güvenlik", <https://www.nato.int/docu/sec-partnership/sec-partner-turkish.pdf>, (Erişim: 11.05.2022)

¹⁶⁵ Gregor Heiduk ve Ksenia Yudaeva, "Cooperation or Confrontation? EU-Russia Relations in the New Era of Global Politics", *European Politics and Society*, C. 21, S. 4, (2020), s. 491-508.

¹⁶⁶ Itzkowitz Shiffrinson, "The Politics of NATO Enlargement: Explaining Alliance Expansion" *International Security*, C. 40, S. 4, (2016), s. 7-44.

¹⁶⁷ Anthony Treacher, "Exploring NATO's New Strategic Concept: A Critical Appraisal", *International Affairs*, C. 87, S. 5, (2011), s. 1149-1164

¹⁶⁸ Audrius Bryc, "Baltic States' NATO Membership: The Challenge of Integration into the Alliance", *European Security*, C. 20, S.4, (2011), s. 571-588.

¹⁶⁹ "Baltic Protocols", <https://www.reuters.com/article/us-nato-baltics/nato-signs-protocols-with-baltic-states-idUSKBN0D50MQ20140408>, *Reuters*, (Erişim: 08.04.2021)

Letonya ve Litvanya, NATO'ya tam üye olarak kabul edilmiştir.¹⁷⁰ Baltık devletleri, NATO'ya üyelik için başvurularından itibaren uzun bir süreç geçirmiş ve bu süreçte NATO ile iş birliği yaparak askeri ve siyasi açıdan entegrasyonlarını sağlamışlardır. 2004 yılında NATO'ya üye olan Baltık devletleri, NATO'nun genişlemesi ve Doğu Avrupa'daki güvenliğin artırılması için önem teşkil etmektedir.¹⁷¹

Baltık devletlerinin (Estonya, Letonya ve Litvanya) NATO'ya üyeliğinin NATO-Rusya ilişkileri bağlamında önemli bir kırılma noktası olduğu ileri sürülebilir.¹⁷² Baltık devletlerinin perspektifinde, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra NATO'ya üye olmak, ülkelerin bağımsızlıklarını güvence altına almak için önemli bir adım olmuştur. Rusya Baltık devletlerinin NATO'ya üyeliklerini şiddetle eleştirmiş ve NATO'nun doğuya doğru genişlemesini tehdit olarak algılamıştır. Batı tarafından kuşatılmış gibi hisseden Rusya, Baltık devletlerine yönelik uyguladığı sert politikalarla tepki göstermiştir.¹⁷³ Rusya, Baltık devletlerinin NATO'ya üye olmalarından sonra ve NATO'nun genişleme politikasına karşı bölgede daha sert politikalar geliştirmiştir. NATO'nun Rusya açısından stratejik öneme sahip Baltık bölgesinde varlığını arttırmasına karşın Rusya, tehdit algısına binaen askeri birliklerinin sayısını arttırmış, düzenli askeri tatbikatlar gerçekleştirmiştir. Rusya'ya bağlı ancak Rusya ile kara bağlantısı bulunmayan, Polonya ve Litvanya arasında yer alan Klaningrad Oblastı bölgesine, Rusya'ya yönelik olası saldırılara önlem olarak füze sistemleri yerleştirilmiştir.¹⁷⁴

Baltık devletleri ekonomik olarak, özellikle enerji konusunda Rusya'ya bağımlı durumdadır ve Rusya, Baltık devletlerine yönelik ekonomik yaptırım gücünü de kullanabilmektedir. Baltık devletleri ayrıca Rusya'nın siber

---

¹⁷⁰ "Estonia, Latvia, and Lithuania Join NATO", NATO, <https://www.nato.int/docu/update/2004/03-march/e0319a.htm>, (Erişim: 09.04.2021)

¹⁷¹ Audrius Bryc, "Baltic States' NATO Membership: The Challenge of Integration into the Alliance", *European Security*, C. 20, S. 4, (2011), s. 571-588.

¹⁷² Meral Balcı, "AB ve NATO Üyeliğinin Üç Baltık Ülkesine Getirdikleri", *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, C. 7, S. 14, (2022), s. 11-17

¹⁷³ Agnia Grigas, "Russia's Response to Baltic Membership in NATO: Security and Identity Issues", *Journal of Baltic Studies*, C. 38, S. 1, (2007), s. 63-80.

¹⁷⁴ İlkay Türkeş, "Baltık Bölgesi'nin Rusya İçin Önemi ve Rusya'nın Baltık Ülkelerine Yönelik Siyasi, Askeri ve Ekonomik Stratejileri", <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3003855>, (Erişim: 18.03.2022)

saldırıları gerçekleştirdiğini iddia etmektedirler. Rusya'nın bu tepkileri, Baltık ülkelerinin NATO üyeliğine karşı duyduğu endişelerin bir sonucu olarak ortaya çıktığı ileri sürülebilir.¹⁷⁵ Bununla beraber Rusya, Baltık devletleriyle ticari ilişkilerini de gözden geçirerek belli kısıtlamalar uygulamıştır. Dolayısıyla Baltık devletlerinde Rusya'nın ekonomik ve siyasi baskılarının arttığı ileri sürülebilir. Ancak bu gerilimlere rağmen Soğuk Savaş sonrası dönemde kurulan ve Baltık bölgesinde iş birliğini arttırmayı hedefleyen Baltık Denizi Devletleri Konseyinde (CBSS) Rusya ve Baltık devletleri arasında diplomatik ilişkiler sürdürülmüştür. Rusya Baltık bölgesinde pragmatik ve stratejik yaklaşımlar göstermiş ancak Baltık devletlerinin NATO'ya üyeliği sonrası NATO-Rusya ilişkileri olumsuz etkilenmiştir.¹⁷⁶

2.2.4. NATO-Rusya İlişkilerinde Artan Gerginlikler

NATO'nun genişleme politikası bağlamında, 2008 yılında Bükreş Zirvesinde Ukrayna ve Gürcistan'ın NATO'ya üyelik isteklerini olumlu değerlendirmesi NATO-Rusya ilişkileri daha da gerilmesine neden olmuştur. Rusya'nın 2008 yılında Gürcistan'a operasyon düzenlemesi Gürcistan'ın NATO'ya üyelik isteğine yönelik karşı adım olduğu şeklinde değerlendirilebilmektedir. Rusya perspektifinde NATO'nun genişleme politikası ve stratejik hamleleri, Rusya'nın çevrelendiği ve dolayısıyla sınır güvenliğine tehdit oluşturduğu gerekçeleriyle sert politikalarla karşılık bulmuştur.¹⁷⁷

NATO-Rusya ilişkilerinde 2008 yılında gerçekleşen Rusya-Gürcistan savaşı ikili ilişkilerde gerilimi arttırmıştır. Bu savaşın NATO ve Rusya arasında gerilime sebep olmasındaki birinci etken Rusya-Gürcistan savaşından önce, NATO'nun Gürcistan üyeliğine olumlu yaklaştığını açıklaması olmuştur. Rusya-Gürcistan savaşı, Gürcistan'ın ayrılıkçı bölgeleri Güney Osetya ve Abhazya üzerinde kontrol sağlamayı amaçlaması nedeniyle

---

¹⁷⁵ Aynı yer.

¹⁷⁶ Karina Paulina Marczuk, "The Baltic Sea Region: A Cooperation Area or a Potential Conflict Zone?", *Politics in Central Europe*, C. 15, S. 2, (2019), s. 99-118

¹⁷⁷ John J. Mearsheimer, "Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault", <https://www.mearsheimer.com/wp-content/uploads/2019/06/Why-the-Ukraine-Crisis-Is.pdf>, (Erişim. 05.06.2023)

başlamıştır. Güney Osetya ve Abhazya SSCB'nin dağılmasından sonra bağımsızlıklarını ilan etmiş fakat Gürcistan bu bölgelerin bağımsızlıkları konusunda ciddi sorunlar yaşamıştır. Bu bölgelerin Gürcistan'ın parçası olarak görmesi ve kontrol altına almak istemesi ve Rusya'nın etnik unsurlar sebebiyle Güney Osetya ile Abhazya bölgelerini desteklemesi Gürcistan ve Rusya'yı karşı karşıya getirmiştir. Gürcistan'ın NATO'ya üye olma isteklerinin ve NATO'nun Gürcistan'a destek açıklaması yapmasının ardından yaşanan bu savaş Gürcistan'ın NATO'ya üyeliğine engel olmuştur.¹⁷⁸

Rusya-Gürcistan Savaşı NATO-Rusya ilişkilerinde güvensizliği arttırmış ve bölgenin istikrarsızlaşmasına yol açmıştır. Rusya-Gürcistan Savaşı sonrası NATO'nun Gürcistan'a destek açıklamaları yapması ve askeri yardımlarda bulunması, aynı zamanda Rusya'nın politikalarının uluslararası hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle kınaması ikili ilişkilerin olumsuz etkilenmesinde ikinci etken olmuş yaşanan gerilimi derinleştirmiştir. NATO'nun Gürcistan'a desteğini genişleme politikası kapsamında değerlendiren Rusya, çatışmanın ardından Abhazya ve Güney Osetya'yı bağımsız devletler olarak tanımış ve askeri varlığını bu bölgelerde kalıcı hale getirmiştir.¹⁷⁹ Bu bağlamda Rusya Gürcistan Savaşının, Gürcistan'ın NATO'ya üyeliği durumunu ortadan kaldırdığı ve ikili ilişkilerde yaşanan gerilimleri arttırdığı tespit edilebilmektedir.

Ukrayna krizi 2013 yılında devlet başkanı Viktor Yanukoviç'in Avrupa Birliği (AB) ile Serbest Ticaret Anlaşmasını askıya alması ile başladığı ileri sürülebilir. Ukrayna'da bulunan ve Avrupa yanlısı muhalefetin protestoları ile büyüyen iç karışıklık Ukrayna Krizine zemin hazırlamıştır. Ukrayna'da yaşanan protestolar sebebiyle Rusya ile yakın ilişkiler geliştiren devlet başkanı Viktor Yanukoviç ülkeyi terk etmek zorunda kalmış ve bu süreç meydan olayları olarak adlandırılmıştır.¹⁸⁰ Bu olayların akabinde Kırım'ın

---

¹⁷⁸ Ondşej Ditrych, "The Russia-Georgia Conflict and its Impact on NATO-Russia Relations", *Connections: The Quarterly Journal*, C. 9, S. 4, (2010), s. 69-84

¹⁷⁹ Lincoln Mitchell, "The Russia-Georgia War: An Examination of its Impact on NATO-Russia Relations and Georgia's NATO Aspirations", *Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization*, C.17, S. 4, (2009), s. 345-368

¹⁸⁰ Andreas Umland, "The Ukraine Crisis: Causes, Developments, and Implications", *Journal of Soviet and Post-Soviet Politics and Society*, C. 1, S. 2, (2014), s. 237-248

etnik yapısındaki çeşitlilik ve jeopolitik konumu itibariyle önemi bağlamında Rusya, Kırım'da yaşanan protestoların güvenlik tehdidi oluşturduğu gerekçesiyle ilhak etmiştir. Kırım'ın ilhakı sonrasında yapılan referandumda %99 oyla Rusya'ya bağlanması onaylanan Kırım, uluslararası kamuoyunda kabul görmemiş ve tanınmamıştır.¹⁸¹ NATO bu durumu Rusya'nın Ukrayna'da etkisini arttırmak adına atılan bir adım olduğunu, bu durumun uluslararası hukuku ihlal ettiğini ileri sürmüş ve Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesiyle beraber karşılıklı güvensizlik derinleşmiştir.¹⁸²

Ukrayna Krizi bağlamında Rusya'nın askeri yardımıyla yine Rus etnik nüfusun fazla olduğu ve Ukrayna'ya bağlı olan Luhansk ve Donbass'da çatışmalar sürmüş, Ukrayna'nın geri çekilmesiyle Luhansk ve Donbass Halk Cumhuriyetleri de-facto devletler olarak referandum yapılarak kurulmuştur. Söz konusu cumhuriyetler Rusya haricinde hiçbir ülke tarafından tanınmamıştır. Ukrayna'da yaşanan olaylardan dolayı sorumlu tutulan Rusya, 1997 yılında dahil olduğu G8 ülkeleri arasından çıkarılmıştır.¹⁸³ Kırım'ın ilhakı, Baltık devletlerinin Rusya'ya yönelik güvenlik kaygılarını artırmış ve NATO'nun Doğu Avrupa'daki varlığını güçlendirmesine neden olmuştur. NATO, Ukrayna Krizi ve Kırım'ın ilhakı sonrası Baltık devletleriyle daha yakın iş birliği politikaları geliştirmeye başlamış ve bu bağlamda Baltık Savunma Planı oluşturulmuştur. Baltık devletlerinin güvenliğini sağlamayı misyon edinen NATO'nun Doğu Avrupa'da geliştirdiği politikalar ise NATO-Rusya ilişkilerinde rekabeti arttırmakla beraber gerilimlere neden olmuştur. NATO'nun Kırım'ın ilhakı sonrası Doğu Avrupa ülkeleriyle yakın ilişkiler geliştirmesi sonucunda güç dengesinin de değiştiği ileri sürülebilir. Baltık devletleri özelinde NATO-Rusya ilişkilerinde; Baltık devletlerinin NATO'ya üyeliği, NATO'nun genişleme politikası ve Kırım'ın ilhak

---

¹⁸¹ Marlene Laruelle, "The Annexation of Crimea: Origins and Context", *Journal of Eurasian Studies*, C. 5, S. 2, (2014), s. 153-160

¹⁸² Derek Averre, "NATO-Russia Relations after the Annexation of Crimea: The Puzzle of Resilience", *Europe-Asia Studies*, C. 70, S. 6, (2018), s. 867-890

¹⁸³ CNN NEWS, "U.S., other powers kick Russia out of G8", <https://edition.cnn.com/2014/03/24/politics/obama-europe-trip/index.html>, (Erişim 20.06.2023)

edilmesinden sonra Baltık devletlerinin NATO ile ilişkilerini güçlendirmesi gerilimi arttıran olaylar olmuştur.¹⁸⁴

---

¹⁸⁴. Andreas Umland ve Natalia Gallina, “Revisiting the Baltics' NATO Membership: Security, Identity and the Russian Factor”, *Journal of Baltic Studies*, C. 46, S. 4, (2015), s. 475-497.

3.BÖLÜM:

BALTİK SAVUNMA PLANININ NATO-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

3.1. Ukrayna Krizi Sonrası NATO

Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi sonrası NATO'nun güvenlik algısında değişimler başlamıştır. Rusya'nın Ukrayna Krizine dahil olması ve Kırım'ı ilhak etmesi NATO üyesi olan Baltık devletlerinde de güvenlik kaygılarına sebebiyet vermiştir. Savunma örgütü NATO, Baltık bölgesinde güvenliği sağlamak amacıyla üye devletlerle iş birliğini artırma arayışına girmiştir. Baltık devletlerinin NATO'ya üyeliklerinden sonra Doğu Avrupa'da konuşlanan ve Rusya ile sınır komşusu olan NATO, Rusya'nın olası askeri hamlesine karşı politikalarını gözden geçirme durumunda kalmış, üye devletlerle Rusya tehdidine karşı ortak adımlar atmak üzere stratejiler geliştirmiştir.¹⁸⁵ NATO ve Rusya'nın güvenlik ikilemi içerisinde her iki aktöründe birbirlerini güvenlik tehdidi olarak algılaması sonucunda karşılıklı güvensizlik oluşmuş ve bu bağlamda ikili ilişkiler olumsuz etkilenirken Baltık devletleri ile NATO'nun ilişkileri güçlenmiştir. NATO 2014 yılından itibaren her yıl liderler zirvelerinde üye devletlerle bilhassa Rusya tehdidine karşı görüşmeler yapmakta, güncel durumları tartışarak yeni politikalar üretmektedir.¹⁸⁶ NATO olası tehditlere yönelik daha hızlı cevap verme gücünü arttırmak amacıyla belli aralıklarla güvenlik konseptini yenilemekte ve pro-aktif politikalar geliştirmektedir. Soğuk Savaş sonrası dönemde kendi içerisinde hedef ve misyonunu yenileyerek dönüşüm sürecine giren, NATO'nun, 2014 de yaşanan Kırım'ın ilhakı sonrası Rusya tehdidine karşı yeni güvenlik stratejileri ürettiği ileri sürülebilmektedir.¹⁸⁷

---

¹⁸⁵ Viljar Veebel, "NATO and the Baltic States in the Context of the Ukraine Crisis", *Journal of Baltic Studies*, C. 47, S. 4, (2016), s. 421-438

¹⁸⁶ Andris Spruds, "NATO-Russia Relations: The Security Dilemma and the Role of the Baltic States", *Baltic Journal of European Studies*, C. 7, S. 1, (2017), s. 114-135

¹⁸⁷ Julian Lindley-French, "NATO's Transformation in the 21st Century: Adapting to New Security Challenges", *Journal of Transatlantic Studies*, C. 13, S. 2, (2015), s. 169-183

3.1.1. NATO'nun Değişen Güvenlik Konsepti

NATO-Rusya ilişkilerinde yaşanan gerilimlerin, NATO'nun güvenlik konseptine de yansıdığı ileri sürülebilir. Bu süreçte NATO'nun konseptinde bazı değişiklikler meydana gelmiştir. NATO, Rusya tehdidine karşı doğudaki müttefiklerini daha da güçlendirmeye odaklanmış ve bu ülkelerin savunma kapasitelerini artırmak için çeşitli önlemler almıştır.¹⁸⁸ Baltık Devletleri ile ortak tatbikatlar ve eğitim faaliyetleri gibi iş birliği alanlarını genişletmiştir.¹⁸⁹ Savunma stratejisi ve güvenlik politikası konusunda daha sıkı bir iş birliği yapmaya ve ortak bir duruş sergilemeye karar vermişlerdir.¹⁹⁰ Kırım'ın ilhakı sonrası NATO, Rusya ile doğrudan temas kurma ve diyalog kanallarını açık tutarak, tansiyonu düşürmeye çalışmıştır. NATO, Baltık Devletleri'nin yanı sıra diğer Doğu Avrupa ülkelerinin de NATO'ya üyeliğine açık bir şekilde destek vermiştir. NATO doğudaki müttefikleriyle daha sıkı bir iş birliği içinde olarak, tehditlere karşı daha fazla hazırlıklı olmayı hedefleyen bir misyon benimsemiştir. NATO'nun güvenlik algısındaki değişimler çeşitli faktörlere bağlı olarak zaman içinde farklılıklar göstermiştir. Özellikle terörizm ile mücadelede non-state gibi aktörlerin ortaya çıkması dolayısıyla küresel güvenlik tehditleri daha da ön plana çıkmıştır. NATO, bu yeni tehditlere karşı kendini yeniden yapılandırmış ve askeri savunma konusuna ek olarak, siber güvenlik, enerji güvenliği, sınır güvenliği ve istikrarı sağlama gibi konulara da odaklanmıştır.

NATO'nun değişen güvenlik konseptleri şu şekilde kronolojik olarak sıralanabilir:

- 1991: Roma Deklarasyonu¹⁹¹

---

¹⁸⁸ Lauri Kojala, "The Baltic States' Security and Defence Policy after the Ukraine Crisis: More NATO or More Regional Cooperation?", *Journal of Baltic Studies*, C. 46, S.4, (2015), s. 489-508.

¹⁸⁹ Tomas Janeliunas ve Gintaras Česnakas, "Partnership beyond Membership: NATO's relations with the Baltic States", *Journal of Baltic Studies*, C. 50, S. 1, (2019), s. 1-20.

¹⁹⁰ Jānis Steinbuks ve Andris Sprūds, "The Strategic Partnership between the Baltic States and NATO: Evolution, Achievements and Challenges", *Journal of Baltic Studies*, C. 49, S. 2, (2018), s. 249-270.

¹⁹¹ David G. Haglund ve Kaija Schilde, "An Alliance in Transition: NATO's Post-Cold War Trajectory", *International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis*, C. 67, S.2, (2012), s. 367-382.

NATO Roma Deklarasyonu, 1991'de kabul edilmiş ve NATO'nun Soğuk Savaş sonrası döneme uyum sağlamasını, yeni güvenlik tehditleriyle başa çıkmasını hedeflemiştir. Değişen güvenlik ortamı ve yeni tehditlerin tanınması, kolektif savunma ve güvenlik sağlama misyonunun vurgulanması, diğer ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla iş birliğinin teşvik edilmesi, NATO üyelerinin savunma yeteneklerini artırılması, AGİT ve Birleşmiş Milletler gibi kuruluşlarla ilişkilerin güçlendirilmesi konularını kapsamaktadır. NATO Roma Deklarasyonu, NATO'nun rolünü yeniden tanımlayarak, güvenlik tehditlerine karşı yeniden etkili bir şekilde politika geliştirmeyi hedeflemiştir.

- 1999: Stratejik Konsept (Kosova'da NATO müdahalesi sonrası)¹⁹²

NATO'nun 1999 Stratejik Konsepti, ittifakın genişlemesi, kolektif savunma, kriz yönetimi, iş birliği ve diyalog gibi konulara önem vermiştir. Bu konsept, NATO'nun güvenlik ortamına uyum sağlamasını ve savunma stratejisini güncellemesini hedeflemiştir.

- 2010: Lizbon Zirvesi'nde onaylanan Stratejik Konsept¹⁹³

2010 Lizbon Zirvesi'nde onaylanan NATO Stratejik Konsepti, NATO'nun kolektif savunma, kriz yönetimi, ortak güvenlik, iş birliği ve diyalog gibi alanlardaki politika ve yaklaşımları konu almış ve ittifakın dış ilişkileri, güvenlik ortamının değişen dinamikleri ve stratejik ortaklıklar konseptin şekillenmesini sağlamıştır. NATO'nun bu konseptle hedefi mevcut ve gelecekteki tehditlere etkin bir şekilde yanıt vermek olmuştur.

NATO, güvenlik tehditlerinin sürekli değişmesi ve güvenlik ortamının dönüşmesi nedeniyle güvenlik konseptlerini güncellemektedir. Bu değişikliklerin nedeni, uluslararası politika, jeopolitik durum, teknolojik gelişmeler, çevresel faktörler, toplumsal olaylar gibi sebeplere dayanmaktadır. NATO'nun 2010 yılında kabul edilen güvenlik konsepti

---

¹⁹² Henrik Heidenkamp and Magnus Petersson, "Kosovo and the Evolution of NATO: A Strategic Nexus?", *Journal of Strategic Studies*, C. 33, S. 3, (2010), s. 343-371.

¹⁹³ "Active Engagement, Modern Defence: Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization", NATO, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_new-strategic-concept-2010-eng.pdf

dünya genelindeki güvenlik tehditlerine yanıt verebilmek için güvenlik stratejilerini küresel boyutta şekillendirmeye özen göstermiştir.¹⁹⁴

2010 Stratejik Konsepti özetlemek gerekirse NATO'nun beş temel görevini vurgulamaktadır;

- Kolektif savunma: NATO üyesi ülkelerin toprak bütünlüğü, siyasi bağımsızlığı ve güvenliğini sağlamayı hedeflemiştir
- Kriz yönetimi: NATO, kriz ve çatışma durumlarında istikrarı sağlamak ve müttefik ülkelerin çıkarlarını korumak için hareket etmeyi yeniden tahhüt etmiştir
- Ortak savunma: NATO, ortak savunma ve güvenliği sağlamak için ortaklıklar ve iş birliği yoluyla çalışmayı ö planda tutmuştur
- İş birliği ve diyalog: NATO, diğer ülkelerle iş birliği ve diyalog yoluyla küresel güvenliği ve istikrarı artırmayı hedeflemiştir
- Savunma yeteneği: NATO, üye ülkelerin savunma yeteneklerini geliştirmek ve modernize etmek için çalışmalar planlamıştır.¹⁹⁵

Bu konsept, NATO'nun 21. Yüzyılda karşı karşıya kaldığı güvenlik tehditleri ve zorlukları ele almak için atacağı adımları öngörmektedir. Bunlar arasında siber saldırılar, terörizm, enerji güvenliği, doğal afetler, sınırların ötesindeki krizler ve askeri yeteneklerin geliştirilmesi yer almaktadır. Bu konulara ek olarak özellikle son yıllarda, NATO'nun güvenlik konseptini değiştirmesinin nedenlerinden biri, Rusya Federasyonu'nun Ukrayna'daki eylemleri ve bölgedeki artan askeri varlığı olmuştur. Bunun yanı sıra, terörizm, siber saldırılar, sınırların değiştirilmesi, bölgesel istikrarsızlık, göçmen krizi ve diğer güvenlik tehditleri, NATO'nun güvenlik konseptini değiştirmesinin diğer nedenleri arasında analiz edilebilmektedir.

---

¹⁹⁴ David G. Haglund, "NATO's New Strategic Concept: A Comprehensive Approach to Security", *International Journal*, C. 67, S. 3, (2012), s. 783-797.

¹⁹⁵ Stephen R. Gregory ve Julian Lindley-French, "The Five Core Tasks of NATO's New Strategic Concept: A Comprehensive Approach to Collective Defense Crisis Management, and Cooperative Security", *International Affairs*, C. 87, S. 3, (2011), s. 585-597.

3.1.2. Kırım'ın İlhakı Sonrası Baltık Devletlerinin Güvenliği

Kırım, Ukrayna'nın güneybatısında yer alan stratejik bir bölgedir ve tarihte farklı devletlerin egemenliği altında kalmıştır. Dolayısıyla etnik yapısının çeşitli olduğu ileri sürülebilmektedir. Sovyetler Birliği içinde Rusya Federatif Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne bağlı özerk bir bölge iken 1954 yılında Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne bağlanmıştır. 1991'de Ukrayna bağımsızlığını kazandıktan sonra da Ukrayna'ya bağlı özerk bir bölge olarak kalmıştır. 2014 yılında Rusya Federasyonu, Kırım'ı yaşanan iç çatışma ve etnik faktörlerle Ukrayna'dan ilhak etmiştir. Bu olay, uluslararası toplumda büyük bir tartışma ve tepki yaratmış ve Rusya, ilhakin ardından Kırım'ı Rusya Federasyonu'nun bir parçası olarak ilan etmiştir. Ukrayna ise, Kırım'ın Ukrayna'nın egemenliği altında olduğunu ve Rusya'nın ilhakinin uluslararası hukuka aykırı olduğunu savunarak karşı çıkmıştır. Bununla birlikte, Rusya'nın ilhakı, Ukrayna ve Batı dünyası tarafından kınanmış ve yaptırımlar uygulanmıştır.¹⁹⁶

Baltık devletleri Kırım'ın ilhakı sonrasında Rusya'nın Baltık bölgesinde de etnik unsurlar bağlamında benzer bir girişimde bulunabileceği tedirginliğiyle güvenlik politikalarında değişim sürecine girmiştir. Kırım'ın ilhakinde Rusya'nın etnik unsuru ön plana çıkararak müdahalede bulunması, uzun süre SSCB hegemonyası altında kalan Baltık devletleri içinde risk teşkil etmiştir.¹⁹⁷ Rusya'nın önce Gürcistan ile savaşı sonrasında ise Ukrayna krizine müdahalesi 'Yakın Çevre Doktrini' olarak değerlendirilebilmektedir.¹⁹⁸ Baltık devletleri Kırım'ın ilhakı sonrasında NATO ile daha yakın politikalar izlemiştir. Stratejik öneme sahip Baltık devletleri, NATO'ya 2004 yılında üyelikleriyle beraber NATO iş birliği ile askeri gücünü geliştirmektedir. Bununla beraber 2014 yılı sonrasında NATO'nun Baltık devletlerinin güvenliğini sağlamak amacıyla Rusya'ya

¹⁹⁶ Taras Kuzio, "The Sources and Dynamics of Russian Annexation of Crimea" *Geopolitics*, C. 20, S. 4, (2015), s. 784-812

¹⁹⁷ Vello Pettai, "Russian Minority Politics in the Baltic States: A Comparative Analysis of Estonia and Latvia after Crimea", *Journal of Baltic Studies*, C. 49, S. 4, (2018), s. 491-515

¹⁹⁸ Mustafa Keskin, "Yakın Çevre Doktrini Bağlamında Rus Dış Politikası: Ukrayna Müdahalesi", *Bariş Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, C. 3, S. 2, (2015), s. 45-62.

karşı geliştirdiği askeri politikalarına uyum sağlamak ve NATO'nun bölgede varlığını arttırması amacıyla çalışmalar yürütmektedir.¹⁹⁹

Baltık devletleri ayrıca Baltık denizinde NATO varlığını arttırmak ve Baltık denizinde Rusya'nın hakimiyetini kırmak amacıyla, Rusya'nın Kaliningrad Oblastı'na bağlı Baltiysk Boğazına alternatif olarak Vistula Spit kanalını oluşturmuştur. Vistula spit kanalının yapımını 2019 yılında Polonya üstlenmiş ve 2022 yılında söz konusu kanal faaliyete geçmiştir. Bu hamle Baltık devletlerinin Kırım'ın ilhakı sonrası geliştirdiği güvenlik politikaları bağlamında spesifik bir örnek olması nedeniyle önem taşıdığı ileri sürülebilir. NATO'nun desteklediği bu proje, Rusya'nın Baltık denizini kontrol edemeyeceği endişesiyle eleştirilmiştir.²⁰⁰

3.2. NATO'nun Baltık Savunma Planı Hazırlığı

NATO Baltık savunma planını görüşmek üzere liderler zirvesini tercih etmiştir:

- 2014 Galler Zirvesi: Baltık ülkeleri ve diğer NATO müttefikleri, NATO'nun Baltık hava ve deniz sahasının güvenliğini arttırmak için Baltık Hava Polisi ve Baltık Muhafız Görev Kuvveti gibi unsurlarla Baltık bölgesinde uygulanabilecek önlemleri ele almışlardır.²⁰¹
- 2016 Varşova Zirvesi: NATO, Baltık ülkelere daha fazla askeri varlık gönderme ve daha sıkı iş birliği sağlama konusunda karar almışlardır.²⁰²
- 2018 Brüksel Zirvesi: NATO, Baltık devletlerine daha fazla askeri varlık gönderme ve savunma harcamalarını artırma konusunda baskı yaparak, Rusya'ya karşı güçlü bir duruş sergilemişlerdir.²⁰³

¹⁹⁹ Andris Spruds, "Baltic States and NATO after the Ukraine Crisis: Security Challenges and Responses", *Journal of Baltic Studies*, C.46, S. 2, (2015), s. 171-188

²⁰⁰ Adrian-Vasile Popa, "The Two Canals and NATO's Wild Cards In The Ponto-Baltic Isthmus", *Romanian Military Thinking*, C. 1, (2020), s. 64-81

²⁰¹ Joseph R. Deni, "Building Baltic Sea Security: One Small Step for NATO, One Giant Leap for Estonia", *The National Interest*, S. 129, (2014), s. 61-68.

²⁰² Julian Lindley-French, "Assurance and Deterrence in the Baltic Region: The Warsaw Summit and Beyond", *Journal of Transatlantic Studies*, C. 14, S. 3, (2016), s. 253-261.

²⁰³ Benjamin Giegerich ve Tobias Ruttenschmidt, "Burden-Sharing or Security-Seeking? Explaining NATO's Reinvigorated Focus on Defence Spending", *Journal of Strategic Studies*, C. 42, S. 1-2, (2019), s. 200-227.

- 2019 Londra Zirvesi: NATO liderleri, Baltık devletlerinin savunma kapasitesini artırmak ve güvenliklerini sağlamak için daha fazla yatırım yapmayı taahhüt etmişlerdir.²⁰⁴

3.2.1. NATO 2014 Galler Zirvesi

2014 Galler Zirvesi'nde Baltık devletleri hakkında özellikle Rusya'nın tehditlerine karşı savunma planlarının güçlendirilmesi ve Baltık bölgesine askeri varlığın artırılması konusu ele alınmıştır. NATO, Baltık devletlerine yönelik savunma planlarını güçlendirmek için yeni politikalar geliştirmeyi hedeflemiştir, bunlar arasında Baltık hava polisi misyonunun genişletilmesi, Baltık ülkelerinde tatbikatlar düzenlenmesi ve NATO kuvvetlerinin Baltık ülkelerine rotasyonlar halinde konuşlandırılması yer almaktadır. Bununla birlikte, NATO liderleri Baltık ülkelerinin enerji bağımlılığını azaltmak için alternatif enerji kaynaklarına yatırım yapılması gerektiği konusunda fikir birliğine varmışlardır. 2014 NATO Galler Zirvesi ile, Baltık devletlerinin güvenliği ve savunması konularına odaklanılmış ve Baltık devletlerinin savunma kabiliyetlerinin artırılması için somut adımlar atılması kararlaştırılmıştır. Dolayısıyla NATO, Baltık devletlerine askeri teçhizat, lojistik desteği, istihbarat paylaşımı ve askeri tatbikatlar düzenleme konusunda destek sağlama sözü vermiştir. NATO Baltık Hava Polisi görevinin süresinin uzatılmasını da kararlaştırmıştır. Zirvede ayrıca, Rusya'nın Ukrayna'ya müdahalesi ve Kırım'ın ilhakı konuları ele alınmış, NATO üyeleri, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik askeri eylemlerinin kabul edilemez olduğunu ve NATO'nun Ukrayna'ya desteğini sürdüreceğini açıklamışlardır. NATO ayrıca, Galler Zirvesiyle Ukrayna'ya askeri ve insani yardım sağlamak üzere çeşitli adımlar atmaya başlamışlardır.²⁰⁵

Baltık devletlerinin savunma kapasitesini artırmak için daha fazla askeri varlık konuşlandırılması önerilmiştir. NATO ülkelerinin Baltık devletlerine

---

²⁰⁴ Giedrė Žukaitė-Jefimovienė ve Jolanta Novagrockienė, "Defence Spending and Capability Development in the Baltic Sea Region: A Comparative Analysis of Estonia, Latvia, Lithuania, and Poland", *Journal of Baltic Studies*, C.52, S. 3, (2021), s.370-393.

²⁰⁵ Juha Juusti, "Reassurance and Deterrence in Northeastern Europe: NATO's 2014 Wales Summit and Its Implications for Baltic Sea Security", *Journal of Transatlantic Studies*, C. 14, S. 3, (2016), s. 250-267.

askeri eğitim ve teçhizat desteği sağlaması konusu ele alınmıştır. İttifak, Baltık devletlerine karşı herhangi bir askeri saldırı durumunda savunma eylemlerini hızlı bir şekilde başlatmak için planlar yapılması gerektiğini vurgulamış, NATO, Baltık devletleri ile iş birliği yaparak, Rusya'nın bölgedeki askeri varlığına karşı doğrudan bir tehdit oluşturacak askeri eylemlerden kaçınmak istediğini belirtmiştir. İttifak üyeleri, Baltık devletleri ile birlikte çalışarak, bölgedeki askeri tehditleri ve güvenlik risklerini izlemeye devam edeceklerini taahhüt etmişlerdir. 2014 NATO Galler Zirvesi, özellikle Rusya'nın Ukrayna'ya müdahalesi sonrasında, NATO ülkelerinin güvenliğini artırmak için alınacak önlemler hakkında önemli bir zirve olması bağlamında önem taşımaktadır. Bu zirvede Baltık devletleri önemli bir konu olarak ele alınarak, NATO tarafından Baltık Savunma Planı oluşturulması kararı alınmıştır. Bu planın ana hedefi, Baltık devletlerinin güvenliğini artırmak ve NATO üyeliği ile beraberinde getirdiği kolektif savunma ilkesi kapsamında bir tehdit durumunda bölgeye hızlı müdahale etmektir.²⁰⁶

Galler Zirvesi'nde Baltık Savunma Planı ile ilgili olarak alınan somut kararları özetlemek gerekirse;

- Baltık devletleri, NATO tarafından sağlanacak askeri ve mali destek ile savunma kapasitelerini artırmalıdır.
- NATO, Baltık devletlerindeki askeri varlığını artırmalı ve bölgede daha sıkı bir gözetleme faaliyeti yürütmelidir.
- NATO, Baltık devletleri ile birlikte askeri tatbikatlar düzenlemeli ve ortak savunma planları oluşturmalıdır.
- NATO, Baltık devletlerine silah ve teçhizat temin etmeli ve eğitimler vermeli.
- Baltık devletleri, siber güvenlik konusunda da NATO tarafından sağlanacak destekle hazırlıklarını artırmalıdır.²⁰⁷

---

²⁰⁶ Charles A. Kupchan, "A New Strategic Reality: The 2014 NATO Summit and the Future of the Alliance", *Survival*, C. 57, S. 2, (2015), s. 7-14.

²⁰⁷ Robert D. English ve William C. Martel, "Defending the Baltic States: The Relevance of Military Strategy", *Survival*, C. 57, S. 4, (2015), s. 45-64.

3.2.2. NATO 2016 Varşova Zirvesi

2016 Varşova Zirvesi, NATO üyelerinin güvenliğinin artırılması amacıyla önem teşkil etmektedir. NATO Baltık devletlerine güvenlik desteğini artırma kararı almıştır. Zirvede NATO, Baltık devletleri Estonya, Letonya ve Litvanya'ya askeri birliklerin sürekli olarak konuşlandırılması kararını almıştır. Bu karar ile, NATO'nun Doğu Avrupa'daki askeri varlığının güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.²⁰⁸

Varşova Zirvesinde, NATO-Rusya ilişkileri de ele alınmış, NATO Rusya'nın Ukrayna'ya müdahalesi ve Kırım'ı ilhak etmesini sert bir retorikle eleştirmiştir. NATO liderleri, Rusya'nın faaliyetlerine karşı birlikte hareket etme konusunda anlaşmışlardır. NATO ayrıca, Baltık devletlerinde hızlı müdahale gücü oluşturma kararı almış, söz konusu güçle, hızlı bir şekilde bölgeye intikal edebilecek ve güvenlik tehditlerine karşı etkili bir şekilde mücadele edebilecek planlar geliştirmişlerdir.²⁰⁹ Varşova Zirvesinde görüşülen bir başka konu ise, NATO Baltık devletlerinin sınır güvenliği olmuştur, Baltık devletlerinin doğu sınırının güvenliğini artırmayı amaçlamışlardır.²¹⁰

Baltık Denizi'ndeki güvenlik tehditleri de Varşova Zirvesi'nde ele alınarak, NATO liderleri Baltık Denizi'nde savunma işbirliğini artırmak için adımlar atmaya karar vermişlerdir.²¹¹ Bu kararlar doğrultusunda NATO liderleri, Baltık devletlerindeki askeri varlığı artırmakla birlikte, istihbarat ve bilgi paylaşımı konusunda da birbirlerine destek vermeye karar vererek, Baltık devletlerinin güvenliğini artırmak için kritik öneme sahip adımlar

---

²⁰⁸ Karolina Bucewicz ve Jacek Symonides, “2016 Warsaw NATO Summit: New Measures to Strengthen Collective Defence and Project Stability Beyond Borders”, *Journal of International Relations, Peace Studies, and Development*, C. 3, S. 1, (2017), s. 29-44.

²⁰⁹ Tomasz Szatkowski ve Piotr Gasztold, “Creating a Rapid Reaction Capability for NATO's Multinational Corps Northeast”, *Defence Strategic Communications*, C. 3, S. 5, (2017), s. 127-140.

²¹⁰ Marius Kiškis ve Linas Jonavičius, “Enhancing NATO's Eastern Flank: Options for Baltic Border Security”, *Journal of Baltic Studies*, C. 50, S.3, (2019), s.401-419.

²¹¹ Carolina Wagnsson, Joakim Pettersson ve Ralph Egnell, “Baltic Sea Security: Regional Perceptions and the Role of the EU and NATO”, *Journal of Common Market Studies*, C. 57, S. 4, (2019), s.749-767.

hakkında gerekli görüşmeleri yapmışlardır.²¹² Bu zirvede alınan kararlar, Baltık devletlerinin güvenliğinin artırılması ve NATO'nun Doğu Avrupa'daki askeri varlığının güçlendirilmesi amacıyla stratejik öneme sahiptir.²¹³

2016 Varşova Zirvesi, Baltık Devletleri'nin savunması için alınacak adımların ve NATO'nun doğu sınırlarındaki varlığının güçlendirilmesi konusunda önemli kararların alındığı bir zirve olarak önem taşımaktadır. Varşova Zirvesi'nde, NATO, Baltık Devletleri'nin savunması için "geliştirilmiş önlemler paketi" adı altında alınan önlemler şu şekilde özetlenebilir;

- NATO, Baltık devletlerinde çok sayıda askeri birliği konuşlandırmalıdır ve bu birliklerin sayısı zaman içinde değişebilecektir. Genel olarak birçok asker NATO tarafından Baltık devletlerinde konuşlandırılacaktır.²¹⁴

- NATO, Baltık devletlerinin savunma kabiliyetini artırmak için çerçeve bir anlaşma yayınlamış (Askeri Varlığı Artırma Çerçeve Anlaşması), bu anlaşmayla, NATO üyelerinin Baltık devletleri ve Polonya'da askeri varlıklarını artırmalarını ve bu ülkelerin savunma kabiliyetlerini artırmak için gereken diğer önlemleri almalarını sağlamak hedeflenmiştir.²¹⁵

- NATO, Baltık devletlerinde hava savunma kapasitesi sağlamak için Baltık Hava Polisi misyonunu yürütmektedir. Bu misyon, NATO uçaklarının Baltık devletlerinin hava sahasını korumak için düzenli olarak devriye gezmelerini içermektedir.²¹⁶

---

²¹² Andris Pabriks ve Andris Spruds, "Enhancing Intelligence Cooperation in NATO: Lessons from the Baltic Region", *Journal of Intelligence and Cyber Security*, C. 2, S. 1, (2017), s. 53-68.

²¹³ Scott J. Flanagan, "Assessing the NATO Warsaw Summit: Collective Defense, Deterrence, and Dialogue with Russia", *Strategic Studies Quarterly*, C. 10, S. 4, (2016), s. 50-69.

²¹⁴ Elisabeth Braw, "Baltic Security and NATO's Reinforcement: Deterrence Theory in Practice", *The RUSI Journal*, C. 163, S. 6, (2018), s. 24-29.

²¹⁵ Pavel K. Baev, "NATO's Military Buildup in the Baltic Sea Region: Politics, Security, and Geopolitical Interests", *Journal of Strategic Security*, C. 10, S. 2, (2017), s. 21-44.

²¹⁶ "Baltic Security Strategy Report 2020, NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence", CCDCOE, <https://ccdcoe.org/uploads/2020/07/Baltic-Security-Strategy-Report-2020.pdf> (Erişim tarihi: 27.04.2022)

- NATO, Baltık devletlerinin savunma harcamalarının artırılmasını da teşvik etmeyi amaçlayarak, bu kapsamda Baltık devletleri, savunma harcamalarını artırmak için önemli adımlar atmışlardır.²¹⁷

Varşova Zirvesi, Baltık devletlerinin savunma kabiliyetlerinin artırılması için atılan adımları kapsadığından, NATO'nun BSP açısından önemli zirvelerinden biridir. Alınan kararlar, Baltık devletlerinin güvenliği için NATO desteğinin güçlü bir şekilde devam etmesini sağlamıştır. NATO, Rusya'nın Doğu Avrupa'daki askeri varlığına ve Ukrayna krizine yanıt olarak, Baltık devletlerinin savunmasına yönelik zirvede alınan kararlarla daha güçlü ve kalıcı bir desteği ifade etmiştir. Varşova Zirvesi'nde, NATO üyesi ülkeler, Baltık devletlerinin savunması için kalıcı bir NATO varlığı kurulması ve bu varlığın askeri ekipman ve personel ile güçlendirilmesi konusunda anlaşmaya varmışlardır. NATO, Baltık devletleri ve Polonya'nın savunma kapasitelerini artırmak için finansal destek sağlama konusunda da anlaşmaya vararak, Rusya'nın bölgedeki agresif politikalarına karşı caydırıcı güç olma bağlamında bölgedeki istikrarın korunmasına katkıda bulunmayı da öncüllemişlerdir.²¹⁸

3.2.3. NATO 2018 Brüksel Zirvesi

Brüksel Zirvesi, 11-12 Temmuz 2018 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir ve zirvede Baltık devletleri hakkında çeşitli konular görüşülmüştür. Öncelikle zirvede, Rusya'nın Ukrayna ve Gürcistan'daki eylemlerinin yanı sıra, Baltık devletleri ve Polonya dahil olmak üzere diğer NATO müttefiklerinin savunmasına yönelik tehditler konuşulmuştur. NATO müttefikleri arasındaki savunma ve caydırıcılık önlemlerinin güçlendirilmesi de ele alınarak, müttefikler arasındaki askeri harcamaların artırılması ve NATO savunma bütçesine katkıda bulunulması konusunda anlaşmaya varılmıştır. Brüksel zirvesinde ayrıca, Baltık devletleri de dahil olmak üzere, NATO'nun Doğu

---

²¹⁷ Robert T. Kudrle ve Ryan M. Hendrickson, "Defense spending in the Baltic states: meeting NATO's benchmark amidst competing priorities", *Defense and Security Analysis*, C. 35, S. 3, (2019), s.285-299.

²¹⁸ Johan Andersson ve Magnus Petersson, "Baltic security and NATO: examining alliance policy in the region since the collapse of the Soviet Union", *Defence Studies*, C. 19, S. 1, (2019), s. 1-18

Avrupa’da ki birlikleri ve hazırlıkların gözden geçirildiği ileri sürülebilir. Baltık devletlerinde NATO altyapısı yatırımları da ele alınarak, Baltık devletlerinin güvenliğini artırmaya yönelik politikalar görüşülmüştür.²¹⁹

2018 Brüksel Zirvesi’nden sonra Baltık devletlerinin güvenliğini artırmak için diğer liderler zirvesinde olduğu gibi, Baltık devletlerindeki askeri varlığın artırılması istenmiş ve görüşmeler sonrasında bu bölgede NATO kuvvetlerinin sayısını artırılmasına karar verilmiştir. NATO, Baltık devletleri için bir hava savunma planı oluşturarak ve hava savunma kabiliyetlerini artırmak için ek önlemler almışlardır. Bu zirvede öne çıkan bir başka konu ise, Baltık devletleri için bir siber savunma planı oluşturulması olmuştur. Siber saldırılara karşı daha iyi bir koruma sağlamak için siber savunma kabiliyetlerini artırılması konusu görüşülmüştür. NATO, Baltık devletlerindeki askeri tatbikatları arttırarak, Baltık bölgesindeki askeri eğitim ve kapasitelerini geliştirmeyi hedeflemiştir. NATO, Baltık devletleriyle iş birliğini arttırmış, bu devletlerin NATO yapılarına daha fazla entegrasyonunu sağlamayı planlamıştır. Bu bağlamda Brüksel Zirvesinde NATO’nun, Baltık devletlerinin güvenliğini artırmaya yönelik olarak önemli adımlar üzerinde tartışılmıştır.²²⁰ Rusya’nın bölgedeki askeri tehdidini artırması nedeniyle Brüksel zirvesi, Baltık savunma planının ilerlemesi açısından önem teşkil etmektedir.²²¹

3.2.4. NATO 2019 Londra Zirvesi

2019 NATO liderler zirvesi, 3-4 Aralık 2019 tarihleri arasında İngiltere’nin başkenti Londra’da gerçekleştirilmiştir. NATO üyesi 29 ülkenin liderlerinin bir araya geldiği zirvede, örgütün gelecekteki politikaları ve stratejileri tartışılmıştır. NATO liderleri, Rusya’nın Kırım’ı ilhak etmesi ve Ukrayna’daki çatışmaya müdahale etmesi gibi agresif eylemlerini kınayarak,

---

²¹⁹ “Zirve sonuç bildirgesi”, NATO https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm, (Erişim: 30.02.2021)

²²⁰ Kristine Briede, “NATO and the Baltic States: Enhancing Security through Enhanced Cooperation”, *Journal of Baltic Studies*, C. 50, S. 4, (2019), s. 537-551. https://www.researchgate.net/publication/337902039_NATO_and_the_Baltic_States_Enhancing_Security_through_Enhanced_Cooperation

²²¹ Tomas Jermalavičius, “NATO's Deterrence and Defense Posture in the East: Reassurance, Adaptation, and Deterrence”, *Journal of Strategic Studies*, C. 42, S. 1-2, (2019), s. 29-52.

Rusya'nın uluslararası hukuka saygı göstermesi ve NATO'nun savunma bütünlüğüne yönelik tehditlerini sona erdirmesi çağrısında bulunmuşlardır. Liderler aynı zamanda, terörizmle mücadele, siber güvenlik, nükleer silahların yayılmasının önlenmesi gibi NATO'nun öncelikli konularıyla ilgili olarak daha fazla iş birliği yapma konusunda anlaşmışlardır. NATO liderleri, üye ülkelerin savunma bütçelerini artırma ve askeri harcamalarını artırma konusunda daha kararlı görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. NATO liderleri, ittifakın savunma planlamasının güncellenmesi ve modernize edilmesi gerektiğini kabul ederek, NATO'nun Doğu Avrupa'da savunma planlamasını güçlendirme konusunda kararlı olduklarını belirtmiş ve Polonya'da yeni bir NATO koordinasyon merkezi açılması kararlarını yinelemişlerdir.²²²

NATO liderleri bu zirve kapsamında, NATO'nun geleceği konusunda ortak bir vizyon oluşturmayı amaçlamışlardır. Bu bağlamda, NATO'nun gelecekteki rolü ve NATO'nun stratejik planlaması hakkında görüşmeler yapılmıştır. NATO liderleri, Rusya'nın Ukrayna'daki tutumu hakkında endişelerini dile getirerek, Rusya'nın Kırım'ı ilhakı ve Ukrayna'nın doğusundaki çatışmalar konusunda desteklerini açıklamışlardır.²²³

Baltık Savunma Planı bağlamında 2019 Londra Liderler Zirvesinde ele alınan konuları özetlemek gerekirse Galler Zirvesi ve Brüksel Zirvesinde de üzerinde çalışıldığı gibi askeri kapasitesinin arttırılması, tatbikatların daha sık icra edilmesi ve caydırıcılığın ön planda tutulması gibi konuların görüşülmesinin haricinde ayrıca Baltık devletlerinde siber güvenlik konusunda da birtakım girişimlerin tartışıldığı ileri sürülebilir. Görüşülen bu konular Rusya'nın bölgedeki etkisi ve izlediği sert politikalar ile mücadele etmek için daha güçlü bir NATO varlığına ihtiyaç duyulduğunun bir işareti olarak da görülebilir.²²⁴ 2019 NATO Liderler Zirvesi, Baltık Savunma Planı çerçevesinde alınan önlemlerin devamı olarak düzenlenmiştir. Söz konusu zirve Baltık Hava Polisi görevinin süresinin uzatılması, yardımcı kuvvetlerin

²²² Svein Melby Rynning ve Peter Nováky, "The 2019 NATO Leaders' Summit: A Watershed Moment?", *The RUSI Journal*, C.165, S.1, (2019), s. 24-31

²²³ "London Declaration", NATO, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_171584.htm

²²⁴ Ruszkowski Witold ve Justinas Žilinskas, "The Future of NATO's Eastern Flank: Perspectives from the Baltic States", *Eurasian Geography and Economics*, C. 61, S. 3-4, (2020), s. 297-316.

konuşlandırılması, siber savunma tedbirlerinin artırılması, NATO birliklerinin lojistik desteklerinin artırılması konusu üzerinde geniş çaplı yapılanmalara öncülük etmiştir.²²⁵

3.2.5. Baltık Savunma Planının Hayata Geçirilmesi

Baltık Savunma Planı, NATO'nun Baltık ülkeleri olan Estonya, Letonya ve Litvanya'nın savunma kapasitelerini artırmak için geliştirdiği bir savunma planıdır. Bu plan, Baltık ülkelerinin güvenliğini artırmak ve NATO'nun doğu sınırlarında caydırıcılığı güçlendirmek amacıyla planlanmıştır ve bu planın geliştirilmesindeki en büyük etmen Rusya'nın 2014'de Kırımın İlhakına yönelik politikaları olduğu ileri sürülebilir. Planın ana hedefleri arasında, Baltık ülkelerinin askeri kapasitelerini artırmak, askeri tatbikatları ve eğitimleri artırmak, hava savunma sistemlerini güçlendirmek ve NATO askeri varlığını Baltık bölgesinde artırmak yer almaktadır.²²⁶ Böylece, NATO müttefikleri, Rusya'nın bölgedeki askeri faaliyetlerine karşı bir direnç göstererek bölgesel güvenliği artırmak için daha etkin bir şekilde çalışabilmektedir.²²⁷

BSP ile Baltık devletlerine askeri varlığın artırılması, NATO güçlerinin bölgede düzenli tatbikat yapması, istihbarat paylaşımının artırılması ve bölgedeki savunma altyapısının modernizasyonu yer almaktadır. Bu plan, Baltık ülkelerinin güvenliğini artırmak için NATO'nun bölgedeki varlığını güçlendirmeyi amaçlamaktadır.²²⁸ Baltık Savunma Planı, NATO'nun 2014 Galler Zirvesi'nde gündeme getirilmiştir ve 2014 yılından itibaren liderler zirvesinde plan hakkında yeni politikalar tartışmaya açılmış, geliştirilmiştir. Baltık Savunma Planının 2019 Londra zirvesinde resmen onaylanması ile

---

²²⁵ Wojciech Rodkiewicz and Ksenia Potapova, "Baltic Security in the 21st Century: Stronger Together or Apart?", *Journal of Baltic Studies*, C. 51, S. 4, (2020), s. 541-559.

²²⁶ Michael Kofman ve Matthew Rojansky, "Securing the Baltic states: The impact of NATO's enhanced forward presence on Russian security perceptions", *International Affairs*, C. 96, S. 4, (2020), s.853-872.

²²⁷ Jolanta K. Mardeusz, "The Baltic States and NATO: Perceptions of Security Threats and Appropriate Responses", *Lithuanian Annual Strategic Review*, (2019)

²²⁸ Thomas J. Domanik, "NATO's Response to Russia's Aggression in the Baltic Region: An Analysis of the Baltic Defense Plan", *Journal of Slavic Military Studies*, C. 30, S. 4, (2017), s. 595-610.

beraber, Baltık Savunma Planı adı altında fiilen NATO tarafından Baltık bölgesinde uygulanmaktadır.²²⁹

3.3. Baltık Savunma Planına Zemin Hazırlayan Etmenler

Kırım'ın ilhakı sonrası uluslararası toplumun tepkisi, Rusya ve Batı arasındaki ilişkileri de etkilemiştir. Rusya, Kırım ilhakı nedeniyle uluslararası toplumdan yalıtılmış ve Batı ile ilişkileri zorlu bir sürece girmiştir. Bu olay, Rusya ve Batı arasındaki ilişkilerin tarihinde önemli dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. 2014 yılında Kırım'ın Rusya tarafından ilhak edilmesi, Baltık devletleri (Estonya, Letonya, Litvanya) gibi bölgedeki diğer ülkelerin de güvenlik kaygılarına neden olmuştur.²³⁰ Bu ülkeler, Rusya'nın Kırım'ı ilhakının ardından kendi topraklarına yönelik benzer bir saldırıya maruz kalabilecekleri endişesi taşımaktadırlar. Baltık devletleri, Rusya'nın Ukrayna'daki müdahalesinin ardından NATO ile daha yakın iş birliği yapmaya başlamışlardır.²³¹ 2014 yılında, NATO Baltık hava polisliği görevi için Estonya, Letonya ve Litvanya'ya savaş uçakları gönderilmiştir. Baltık devletleri ayrıca NATO'ya üye olmayan birçok ülkenin askeri birliklerinin Baltık bölgesine konuşlandırılmasını da desteklemişlerdir. Baltık devletleri aynı zamanda NATO'nun askeri varlığının artırılması ve savunma sistemlerinin geliştirilmesi çağrısında da bulunmuştur. Bu amaçla, NATO Baltık devletlerine daha fazla askeri birlik ve savunma sistemleri göndermeye başlamıştır. Baltık devletleri, Rusya'nın Kırım'ı ilhakı sonrasında uluslararası toplumun bir süre tepkisiz kalması nedeniyle uluslararası hukuka olan güvenlerinin azaldığını da belirtmişlerdir. Bu nedenle, Baltık devletleri uluslararası toplumda daha güçlü bir ses oluşturmak için çalışmalar planlamışlardır.²³²

---

²²⁹ Julian Lindley-French, "NATO's Baltic Defense Plan: A Comprehensive Assessment", *Journal of Transatlantic Studies*, C. 15, S. 3, (2017), s. 283-292.

²³⁰ Sezgin Kaya, "Baltık Ülkelerinin Batı Yöneliminin Tehdit Dengesi Kuramı Bağlamında Analiz", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, C. 18, S. 43, (2022), s. 547-578

²³¹ Yuri Zhukov, "Russian Military Strategy in the Baltics: Differentiating Fear and Opportunity", *Journal of Slavic Military Studies*, C. 32, S. 3, (2019), s.398-416.

²³² Jānis Staunis, "The Baltic states and NATO after the 2014 Wales summit". *Journal of Baltic Studies*, C. 48, S. 1, (2017), s. 1-17.

3.3.1. NATO'nun Baltık Devletleri Güvenlik Politikaları

NATO'nun Baltık devletlerine yönelik güvenlik politikaları, bölgenin coğrafi konumundan kaynaklanan stratejik önemine ve Rusya'nın bölgedeki etkinliğine karşı koruma amaçlı olduğu ileri sürülebilir. Bu politikalar kapsamında NATO, Baltık devletlerine askeri ve savunma destekleri sağlamaktadır. Ayrıca Baltık devletleri NATO'nun ortak tatbikatlarına ve operasyonlarına katılmakta, askeri eğitimler ve kapasite geliştirme programları ile desteklenmektedir. NATO ayrıca, Baltık devletlerindeki askeri varlığını arttırmış, bölgedeki hava ve deniz trafiğini denetlemek amacıyla hava devriye uçuşları düzenlemekte ve deniz devriyeleri gerçekleştirmektedir. Bu politikaların temel amacı, Baltık devletlerinin bağımsızlığını ve güvenliğini korumak ve bölgedeki istikrarı sağlamaktır.²³³ NATO'nun Baltık devletlerine yönelik güvenlik politikalarından bazıları şunlardır:

- NATO, Baltık devletlerinde askeri varlığını artırarak Rusya'nın bölgedeki askeri etkisine karşı caydırıcılık sağlamayı hedeflemektedir. Bu çerçevede, Baltık devletlerindeki NATO birlikleri sürekli olarak yenilenmekte ve güçlendirilmektedir.
- NATO, Baltık devletlerindeki hava savunma sistemlerini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, Baltık devletlerinde NATO kontrolünde hava savunma tatbikatları düzenlenmektedir.
- NATO, Baltık devletleri ile istihbarat paylaşımını artırarak bölgedeki güvenliği sağlamayı hedeflemektedir. Bu çerçevede, NATO, Baltık devletleriyle ortak istihbarat çalışmaları yürütmektedir.
- NATO, Baltık devletlerindeki güvenliği sağlamak için NATO-Rusya Konseyi aracılığıyla Rusya ile diyalog kurmayı amaçlamıştır ancak 2014 yılında Kırım'ın ilhakı sonrası NATO-Rusya konseyi görüşmeleri askıya alınmıştır.
- NATO, Baltık devletlerinin savunma bütçelerini artırarak bölgedeki güvenliği sağlamayı hedeflemektedir. Bu kapsamda, NATO Baltık

---

²³³ Hüseyin Elverdi, "Securing the Baltic Region: NATO's Role in the Baltic States", *Insight Turkey*, C. 20, S. 3, (2018), s. 127-146.

devletleri ile askeri iş birliği anlaşmaları yapmakta ve savunma sanayisini güçlendirmektedir.

Bu politikalar, NATO'nun Baltık devletlerine yönelik güvenlik politikalarına örnek niteliğindedir. NATO, Baltık devletleri ile güvenlik iş birliğini artırarak bölgedeki istikrarı ve güvenliğini sağlamaya çalışmaktadır.²³⁴

3.3.2. NATO'nun Baltık Devletleri Siyasi Politikaları

NATO, Baltık devletleri için güvenlik politikaları ve askeri savunma stratejileri uygulamakta ve bu devletlerin üyeliklerine yönelik siyasi politikalar yürütmektedir. Baltık devletleri ile NATO arasındaki ilişkiler, NATO'nun Doğu Avrupa'da genişleme politikaları kapsamında gelişmiştir. Bu ülkeler, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından NATO'ya üye olmak için başvuruda bulunmuşlardır. NATO, Baltık devletlerine yönelik siyasi politikalarında, bu devletlerin demokratik, bağımsız ve istikrarlı bir şekilde yönetilmelerini teşvik ettiğini belirtmektedir. NATO ayrıca, bu devletlerin savunma ve güvenlik kapasitelerini arttırmalarına yardımcı olmak için eğitim, lojistik ve teknolojik destek sağlamaktadır. Baltık devletleri de NATO ile birlikte çalışarak bölgesel güvenlik ve istikrarı korumayı misyon edinmiştir.

Bu minvalde NATO, Baltık devletlerinin güvenliğini sağlamak amacıyla Baltık Savunma Planını hayata geçirmiştir. Baltık savunma planının oluşmasında kırılma noktası olan Kırım'ın ilhakı meselesi önem taşımaktadır. Rusya'nın 2014 yılında Kırım'ı ilhak etmesi ve doğrudan ya da dolaylı olarak Ukrayna'daki ayaklanmalara müdahale etmesi, NATO üyesi Baltık ülkelerinde endişeye neden olmuştur. Bu bağlamda Baltık Savunma Planının (BSP) oluşumundaki ana etmenler özetle şöyledir:

- Baltık ülkeleri NATO üyesi olduktan sonra, Rusya'nın saldırgan tutumunu sebep göstererek, savunma planı talebinde bulunmuşlardır.²³⁵

²³⁴ Tamás A. Nagy, "Enhancing NATO's Deterrence Posture: The Case of the Baltic States", *Journal of Contemporary European Studies*, C. 25, S. 3, (2017), s. 12-21

²³⁵ Tomas Jermalavičius, "Assessing the Credibility of NATO's Deterrence and Defense Posture in the Baltic Sea Region", *Journal of Baltic Studies*, C. 49, S. 1, (2018), s. 1-15.

- NATO, Rusya'nın Baltık ülkelerine yönelik askeri tehditlerine karşı hazırlıklı olmak istemektedir ve Baltık savunma planı bu hazırlıkların bir parçası olarak kabul edilmiştir.²³⁶
- Baltık savunma planı, NATO üyelerinin birbirleriyle dayanışma içinde olduğunu göstererek, NATO'nun toplu savunma prensibine uygun olarak, üyelerin birbirlerine yardım etmeleri gerektiğini vurgulamıştır.²³⁷
- Baltık savunma planı, bölgedeki istikrarı korumayı ve Rusya'nın saldırgan politikalarına karşı caydırıcılık sağlamayı amaçlamaktadır.²³⁸

Baltık Savunma Planına zemin hazırlayan ve yapı taşı niteliğindeki Rusya'nın 2014 yılında Kırım'ı ilhakı bölgedeki NATO üyelerini endişelendirmiş ve daha güçlü bir savunma politikasının gerekli olduğunu ortaya koymuştur. NATO, bölgedeki askeri varlığını artırmak ve Baltık Devletleri'ni savunmak için politikalar geliştirmiştir. NATO bu tedbirler ile, Baltık Devletleri'nde NATO birlikleri konuşlandırmış ve bölgede askeri tatbikatlar yapmıştır. Bu bağlamda NATO üyesi ülkeler arasında askeri iş birliği arttırılmış ve bölgedeki hava savunması geliştirilmiştir. Tüm bu tedbirlerin, NATO üyelerinin bölgedeki güvenlik endişelerini hafifletmek ve Rusya'nın bölgedeki askeri faaliyetlerine karşı bir caydırıcılık sağlamak amacını taşıdığı ileri sürülebilmektedir.²³⁹

Baltık Savunma Planı'nın bir diğer nedeni de Baltık Devletleri'nin NATO üyeliği sürecinde yaşadığı zorluklardır. Bu devletler, Rusya'nın doğrudan veya dolaylı olarak müdahalesine maruz kalabilecekleri endişeleri nedeniyle NATO'ya üye olmakta tereddüt etmişlerdir. Bu nedenle, NATO, Baltık Devletleri'nin güvenliğini sağlamak ve Baltık bölgesinde ki diğer Baltık

²³⁶ Karolis Paulauskas ve Ramūnas Vilpišauskas, "NATO's Enhanced Forward Presence in the Baltic States and Poland: Aims and Implementation Challenges", *Lithuanian Annual Strategic Review*, C. 18, S. 1, (2020), s. 119-142.

²³⁷ Harri Ojanen, "Explaining Alliance Cohesion: Nato's Response to Russia in the Baltic Region", *Journal of Strategic Studies*, C. 42, S. 6, (2018), s.824-851

²³⁸ Kestutis Paulauskas, "Balancing NATO's Deterrence and Dialogue in the Baltic Sea Region." *The Journal of International Relations Research*, C. 2, S. 2, (2019), s. 59-72.

²³⁹ Tomas Jermalavičius, "Assessing the Credibility of NATO's Deterrence and Defense Posture in the Baltic Sea Region", *Journal of Baltic Studies*, C. 49, S. 2, (2018), s. 163-185.

devletlerinin NATO üyeliğine yönelik engellerini ortadan kaldırmak, teşvik etmek için önlemler almıştır.²⁴⁰

NATO'nun Baltık devletlerine yönelik siyasi politikaları arasında, bu ülkelerin savunma bütçelerini artırması ve savunma sektörlerini modernize etmesi konusunda teşvik etmek de yer almaktadır. Bu politika, bölgedeki askeri varlığın güçlendirilmesine yönelik bir stratejidir ve Rusya'nın bölgedeki askeri varlığına karşı bir karşılık olarak görülebilmektedir. Ayrıca NATO, Baltık devletleri ile güvenlik iş birliğini artırmak için çeşitli askeri tatbikatlar düzenlemekte ve askeri yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.²⁴¹

3.3.3. NATO'nun Baltık Devletleri Askeri Politikaları

NATO'nun Baltık devletlerine yönelik askeri politikaları, NATO'nun Baltık Savunma Planı çerçevesinde arttırdığı askeri yapılanma ve tatbikatlarıyla ilgilidir. Bu politikaların temel amacının, Baltık devletlerini Rusya'nın olası bir askeri müdahalesine karşı korumak olduğu ileri sürülebilir. Bu kapsamda, NATO Baltık devletlerinde askeri varlığını artırmış, NATO üyesi ülkelerle askeri tatbikatlar gerçekleştirmekte ve NATO savunma planları oluşturmaktadır. 2016 yılında NATO, Baltık devletlerine yönelik, askeri varlık artışı planı olan "Maliyet Paylaşımı Prensipleri"ni kabul etmiştir. NATO'nun 2016 yılında Baltık devletleri için kabul ettiği "Maliyet Paylaşımı Prensipleri", NATO üyesi ülkelerin, NATO'nun bölgedeki askeri varlığına katılımı için finansal olarak katkıda bulunmalarını öngören bir plan olarak tanımlanabilir. Bu prensipler, NATO'nun bölgedeki askeri varlığını artırmak için yaptığı faaliyetlerin finansmanına ilişkin yükümlülükleri belirlemektedir. Bu prensiplere göre, NATO üyesi ülkeler, NATO'nun Baltık devletlerindeki askeri varlığına katılım için gerekli olan maliyetlerin bir kısmını üstlenmektedirler. Bu kapsamda, üye ülkeler askeri personel, ekipman, tesis ve diğer harcamaların yanı sıra, askeri tatbikatlar ve diğer

²⁴⁰ Ojārs Ēriks Kalnins, "Contested Integration: Baltic States and NATO after the Ukraine Crisis.", *Journal of Baltic Studies* C. 47, S. 1, (2016) s. 1-19.

²⁴¹ David J. Smith ve Robert Zuzowski, "The Baltic States and NATO: Europeanization, Russian Aggression, and the Role of Civil Society", *Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization*, C. 24, S. 3, (2016), s. 379-403.

faaliyetler için de finansal katkı sağlamaktadır. Bu prensipler, NATO ülkelerinin Baltık devletlerindeki askeri varlıklarına daha fazla finansal katkıda bulunmalarını ve askeri varlıklarının kapasitesini arttırmalarını amaçlamaktadır. Buna ek olarak, NATO Baltık devletlerinde askeri tatbikatlar gerçekleştirmekte ve savunma planları oluşturmaktadır. NATO, Baltık devletlerine yönelik askeri politikalarını, Rusya'nın askeri müdahale tehditleriyle karşı karşıya olduğu diğer ülkelerle de paylaşmaktadır. Bu bağlamda, NATO Baltık devletlerindeki askeri varlığını arttırmak için Kanada, İngiltere, Almanya ve diğer ülkelerle iş birliği yapmaktadır.²⁴²

Çok Yüksek Hazırlık Ortak Görev Gücü (Very High Readiness Joint Task Force-VJTF), NATO tarafından oluşturulan ve hızlı müdahale için tasarlanmış bir askeri güçtür. VJTF, NATO'nun savunma ve caydırıcılık yeteneğini artırmayı hedefleyen Çok Uluslu Çok Görevli Kuvvetler (NATO Response Force-NRF) adlı programın bir parçasıdır. VJTF, 2014 yılında Kırım'ın ilhakı ve Rusya'nın Ukrayna'daki eylemleri sonrasında NATO tarafından oluşturulmuştur. Görev gücü, en az 5.000 askeri personel, çok sayıda zırhlı araç ve diğer araç gereçten oluşmaktadır. VJTF, tüm NRF'den daha hızlı bir tepki süresine sahip olduğu belirtilmekte ve olası bir saldırıya karşı daha hızlı bir şekilde harekete geçebileceği ifade edilmektedir. Bu sayede NATO ülkeleri arasında koordinasyonu ve askeri iş birliğini arttırmayı amaçlamıştır.²⁴³

BaltDefCol (Baltic Defence College), Baltık Devletleri'nde bulunan ve NATO'ya bağlı olan bir savunma okuludur. NATO'ya bağlı olarak 1999 yılında kurulmuş ve Estonya'nın başkenti Tallinn'de konuşlanmış eğitim kurumudur. Baltık Devletleri'nin savunma ve güvenlik konularında eğitim, araştırma ve analiz faaliyetleri yürütmektedir. NATO üyesi ülkeler ile NATO dışındaki diğer ülkelerden subaylara ve sivil uzmanlara üst düzey eğitimler sunduğu belirtilmektedir. Kolej, askeri liderlik, uluslararası iş birliği, stratejik düşünce ve savunma planlaması konularında uzmanlık kazanmak isteyen

---

²⁴² Michael Raska, "NATO's Baltic Deterrence: Defense and Dialogue in Northeastern Europe", *The Journal of Slavic Military Studies*, C. 31, S. 4, (2018), s. 511-532.

²⁴³ Martin Rödl, "NATO's Very High Readiness Joint Task Force: Enhancing Strategic Resilience in an Era of Global Security Challenges", *Journal of Strategic Security*, C. 12, S. 3, (2019), s. 1-17.

subaylar ve sivil uzmanlar için lisans ve yüksek lisans düzeyinde dersler sunduğunu ifade etmektedir. Kolejde hedeflenen derslerin NATO stratejileri, güvenlik politikaları ve savunma planlaması ile ilgili olduğu söylenebilir. Kolej, Estonya'nın Tartu kentinde yer almaktadır ve uluslararası öğrenci ve öğretim kadrosuna sahiptir. Kolejde eğitim gören öğrenciler arasında NATO üyesi ülkelerin subayları ve sivil uzmanları, NATO'nun diğer ortakları ve bazı NATO üyesi dışındaki ülkelere öğrenciler bulunabilmektedir. Baltık Savunma Kolejinin, Estonya, Letonya ve Litvanya savunma kuvvetleri için de önemli bir eğitim merkezi olduğu ileri sürülebilir. Bu ülkelerin savunma bakanları, genelkurmay başkanları ve diğer savunma yetkililerinin de koleje sık sık ziyaretler gerçekleştirdiği tespit edilebilmektedir.²⁴⁴

BaltBat (Baltic Battalion), NATO'nun Baltık Devletleri (Estonya, Letonya ve Litvanya) için oluşturduğu ve çeşitli ülkelere askeri birliklerin katıldığı bir görev kuvvetidir. BaltBat'ın, Baltık Devletleri'nin güvenliğini sağlamak ve NATO'nun bölgedeki varlığını güçlendirmek amacıyla kurulduğu ifade edilmektedir. BaltBat, 2017 yılında kurulmuş ve Estonya, Letonya ve Litvanya'da dönüşümlü olarak konuşlanan birliklerden oluşmaktadır. Baltık Devletleri dışındaki NATO üye veya ortak ülkelere gelen askeri birlikler, Baltık Devletleri'nde belirli bir süre görev yapmakla beraber, BaltBat, Baltık Devletleri'nin savunma kapasitelerini artırmak, çatışma durumunda hızlı tepki verebilmek ve bölgenin güvenliğini sağlamak için önemli bir görev üstlenmiştir. Bu kuvvet, NATO'nun toplu savunma prensipleri doğrultusunda hareket etmekte ve bölgenin güvenliği için gerekli olan askeri yetenekleri sağlamayı hedeflemektedir. Bölgedeki askeri varlığıyla, Rusya'nın etkisini dengelemek, saldırganlık durumunda caydırıcılığı artırmak ve NATO üyesi Baltık Devletleri'ne destek vermeyi amaçladıkları belirtilmektedir. BaltBat, askeri tatbikatlar, ortak eğitimler, güven artırıcı önlemler aracılığıyla bölgedeki güvenliği ve istikrarı sağlamayı

---

²⁴⁴ Andris Lašas, “Baltic Defence College: A Strategic Centre of Excellence for Regional Defence and Security”, *Journal of Baltic Studies*, C. 47, S. 3, (2016), s. 479-482.

hedeflemektedir. Baltık Devletleri'nin NATO entegrasyon sürecini desteklemek ve bölgedeki istikrarı güçlendirmek amacıyla yapılanmıştır.²⁴⁵

Baltron, Baltık Denizi'nde yer alan çeşitli ülkelerin deniz kuvvetlerinin iş birliği yapmasını ve ortak eğitim, tatbikatlar, deniz operasyonları ve deniz güvenliği konularında koordinasyon sağlamayı amaçlamaktadır. Baltık Denizi, NATO'ya üye ülkeler (Estonya, Letonya, Litvanya, Polonya) ile NATO'ya üye olmayan fakat Baltık bölgesinde bulunan ülkeler arasında stratejik öneme sahip bir koordinasyon merkezi olmakla beraber, Baltron çerçevesinde, Baltık Denizinde ortak tatbikatlar ve deniz operasyonları düzenlenmektedir. Baltron, NATO ile iş birliği içerisinde faaliyet göstermektedir. Söz konusu faaliyetler ile Baltık Denizinde bölgedeki güvenlik tehditlerine karşı koordineli bir şekilde yanıt vermek, denizde güvenliği sağlamak ve ortak savunma kapasitesini arttırmak hedeflenmiştir.²⁴⁶

3.3.4. NATO'nun Baltık Devletleri Jeopolitiği

NATO'nun Baltık devletlerine yönelik jeopolitik politikaları, bölgede güvenliği ve istikrarı korumak, üye devletlerin savunmasını güçlendirmek ve Rusya'nın bölgesel nüfuzunu sınırlamak için geliştirilmiştir.²⁴⁷ Bu politikaları özetlemek gerekirse, genel olarak şöyledir:

- NATO, Baltık devletlerindeki askeri varlığını artırarak bölgede güvenliği artırmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, Baltık devletlerinde NATO kuvvetlerinin sürekli varlığı sağlanmaktadır.
- NATO, Baltık devletleri ile düzenli olarak askeri tatbikatlar düzenlemekte ve bölgedeki askeri varlığını güçlendirmektedir.
- NATO, Baltık devletleri ile yakın iş birliği içinde çalışmaktadır. Bu iş birliği kapsamında, Baltık devletleri NATO savunma planlarına dahil edilerek, savunma kapasiteleri arttırmaktadır.

²⁴⁵ “BALTBAT and development of Baltic Defence Forces”, <https://www.baltdefcol.org/files/docs/bdreview/06bdr299.pdf>, (Erişim: 12.07.2021)

²⁴⁶ “The Baltic Naval Squadron BALTRON”, <https://www.baltdefcol.org/files/docs/bdreview/03bdr100.pdf>, (Erişim: 12.07.2021)

²⁴⁷ David J. Galbreath, “Small States in Great Power Politics: The Case of the Baltic States and Russia”, *Journal of Baltic Studies*, C. 49, S. 3, (2018), s. 297-301.

- NATO, Baltık devletlerinin savunmasına yönelik olarak ortak savunma planları geliştirmektedir. Bu planlar, bölgedeki güvenliği artırmayı ve Rusya'nın bölgesel nüfuzunu sınırlamayı amaçlamaktadır.
- NATO, Baltık devletlerinin savunma yatırımlarını desteklemekte ve bu yatırımların daha da artırılmasını teşvik etmektedir. Bu yatırımlar, bölgedeki askeri varlığı artırarak, güvenliği ve istikrarı korumayı hedeflemektedir.²⁴⁸

NATO'nun Baltık devletlerine yönelik jeopolitik politikaları, bölgedeki askeri varlığının artırılması, savunma ve güvenlik iş birliği, askeri tatbikatlar, savunma sanayi iş birliği, Rusya'ya karşı caydırıcı politikaların izlenmesi, bölgedeki ülkelerin siyasi ve ekonomik istikrarına destek olunması gibi konuları kapsamaktadır. Baltık devletleri, coğrafi konumları itibarıyla Rusya'ya komşu olmaları ve Rusya'nın bölgedeki askeri varlığı sebebiyle stratejik bir öneme sahiptir. NATO, bölgede istikrarı korumak ve Baltık devletlerinin savunmasını güçlendirmek amacıyla askeri varlığını artırdığını ifade etmektedir. Bölgedeki NATO askeri varlığı, Baltık devletlerinin savunma kabiliyetini artırarak Rusya'nın bölgedeki askeri varlığına karşı caydırıcılık sağlamayı amaç edinmiştir. Bu amaçla NATO, Baltık devletlerinde askeri tatbikatlar düzenlemekte, savunma sanayi iş birliği yapmakta ve bölgedeki askeri altyapıyı geliştirmektedir.²⁴⁹

Bunun yanı sıra NATO, Baltık devletlerinin siyasi ve ekonomik istikrarını desteklemeyi de amaçlamaktadır. Bölgedeki NATO üyesi devletlerin bakış açısıyla, ülkelerin uluslararası alanda daha güçlü bir konuma sahip olmalarına ve güvenliklerinin daha sağlam temeller üzerine inşa edilmesine katkı sağlamıştır.²⁵⁰ NATO, Baltık devletleriyle siyasi diyalog ve iş birliği yürüterek, bölgedeki istikrarı ve güvenliği korumayı güç dengesi sağlamak maksadıyla ilke edinmiştir. Bu bağlamda NATO'nun Baltık

---

²⁴⁸ Ainius Lasas, "NATO's Security Assurance Measures and the Baltic States." *Journal of Contemporary European Studies*, C. 24, S. 3, (2016), s. 283-297.

²⁴⁹ Galbreath, "Small States in Great Power Politics: The Case of the Baltic States and Russia" s. 297-301.

²⁵⁰ Andris Sprūds ve Māris Bukovskis, "Transatlantic Security in the Baltic Sea Region: Cooperative Approaches". *Journal of Transatlantic Studies*, C. 16, S. 4, (2018), s. 370-386.

devletlerine yönelik jeopolitik politikaları, bölgedeki askeri varlığı artırma, savunma ve güvenlik iş birliği, askeri tatbikatlar, savunma sanayi de iş birliği, siyasi diyalog ve Rusya'ya karşı sert tutum alınması, bölgedeki istikrarı ve güvenliği koruma gibi konuları kapsamaktadır.²⁵¹

3.3.5. Rusya'nın Baltık Devletleri Güvenlik Politikaları

Rusya'nın Baltık devletlerine yönelik güvenlik politikaları genellikle NATO varlığına yönelik bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Rusya, Baltık devletlerinin NATO'ya katılması sonrasında bölgede bir güvenlik boşluğu oluştuğunu ve NATO'nun doğrudan sınırına dayandığını savunmaktadır.²⁵² Bu nedenle, Rusya, bölgede askeri tatbikatlar yapmakta, savaş uçaklarıyla sınır ihlalleri gerçekleştirmekte ve Baltık ülkelerine yönelik tehdit içeren açıklamalar yapmaktadır. Ayrıca, Rusya'nın Ukrayna krizinin ardından Kırım'ı ilhak etmesi ve doğu Ukrayna'daki isyancılara desteği de Baltık devletleri için bir tehdit olarak algılanmaktadır. Bunun yanı sıra, Rusya'nın Baltık devletleri üzerinde ekonomik baskı kurması da siyasi bir araç olarak kullanılmaktadır. Rusya'nın Baltık Devletleri'ne yönelik güvenlik politikaları, NATO'nun genişlemesi ve ABD'nin bölgedeki askeri varlığından kaynaklanan endişeleri bağlamında şekillenmektedir.²⁵³ Rusya, Baltık Devletleri'nde NATO ve ABD askeri birliklerinin bulunmasını, kendi ulusal güvenliği açısından tehdit olarak görmektedir. Bu nedenle, Rusya, bölgedeki askeri varlığını arttırmaktadır ve Baltık Devletleri'ndeki Rus azınlıklarının haklarını savunarak nüfuzunu genişletmeye çalıştığı iddia edilmektedir.²⁵⁴ Özellikle, Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi ve NATO'nun Ukrayna'daki krize

---

²⁵¹ James W. Peterson "NATO Enlargement and the Baltic States: A Comparative Analysis", *Journal of Baltic Studies*, C. 49, S. 4, (2018), s. 453-473.

²⁵² Akhiyadov Makhmad, "Rusya'nın Etrafındaki Düşman Çemberi Genişliyor", *INSAMER* Analiz, <https://www.insamer.com/tr/rusyanin-etrafındaki-dusman-cemberi-genisliyor.html> , (Erişim: 14.01.2023)

²⁵³ Fatıma Mırzaliyeva, "Putin Dönemi Rus Dış Politikası", *INSAMER*, Araştırma 43, (Temmuz 2017), s. 1-59

²⁵⁴ M. Çağatay Güler ve M. Akif Teke, "Resmi Belgeler Işığında Rusya'nın Dış Politika Eğilimi, *SETA Rapor*, (2021), s. 1-42, <https://setav.org/assets/uploads/2021/07/R189-Rusya.pdf> , (Erişim: 21.02.2022)

müdahil olması, bölgedeki güvenlik durumunu daha da karmaşık hale getirmiştir.²⁵⁵

Rusya'nın Baltık Devletleri'ne yönelik güvenlik politikaları, ayrıca enerji kaynakları, ekonomik iş birliği ve kültürel bağlar üzerinde de yoğunlaşmaktadır. Rusya, Baltık Devletleri'ndeki enerji kaynaklarının büyük bir kısmını sağlamakta ve bu kaynakları kullanarak bölgedeki ekonomik iş birliğine yön vermektedir. Ayrıca, Rusya Baltık Devletleri'nde yaşayan Rus azınlıklarının kültürel haklarını savunarak, bölgedeki etki alanını korumayı hedeflediği ileri sürülmektedir. Özetlemek gerekirse, Rusya'nın Baltık Devletleri'ne yönelik güvenlik politikaları, NATO ve ABD'nin bölgedeki askeri varlığına karşı oluşan endişeler bağlamında geliştirilen politikalar, enerji kaynakları, ekonomik iş birliği, kültürel bağlar ve enformasyon savaşı faaliyetleri gibi birçok faktörü içerdği tespit edilebilmektedir.²⁵⁶

3.3.6. Rusya'nın Baltık Devletleri Siyasi Politikaları

Rusya'nın Baltık devletlerine yönelik siyasi politikaları genellikle NATO varlığına yönelik bir tehdit olarak algılanmaktadır. Rusya, Baltık ülkelerini Batı yanlısı olarak görüp, bu ülkelerin NATO'ya üyeliği ve NATO üslerinin konuşlandırılması gibi gelişmeleri Rusya'nın çıkarlarına karşı bir tehdit olarak görmektedir. Rusya'nın Baltık devletlerine yönelik diğer siyasi politikaları arasında, bu ülkelerin iç işlerine müdahale etme girişimleri ve özellikle de Rus azınlıklarının haklarını savunma gerekçesiyle Baltık ülkelerini kontrol altında tutma eğiliminde olduğu iddia edilmektedir. Ayrıca, enerji arzı konusunda bağımlı durumda olan Baltık devletlerine, Rusya'nın yaptırım uygulama politikaları da tespit edilebilmektedir.²⁵⁷

Rusya'nın Baltık devletlerine yönelik siyasi politikalarının temelinde, Baltık ülkelerinin Sovyetler Birliği'nin parçası olduğu dönemlerdeki bölgesel etkisini korumak ve bu ülkelerin stratejik önemi bağlamında oluşabilecek

---

²⁵⁵ Agnieszka Bryc", Russia's Strategic Narrative on NATO's Eastern Flank: The Case of the Baltic States", *Journal of Baltic Studies*, C. 50, S. 2, (2019), s.223-243.

²⁵⁶ Karolis Paulauskas, "Russia's Information Warfare in the Baltic States: Crafting a Cold War Narrative", *Journal of Baltic Security*, C. 4, S. 1, (2018), s. 65-77.

²⁵⁷ Andris Spruds and Martin Kragh, "Baltic-Russian Relations: The Impact of Russia's Information Warfare and Propaganda in the Baltic States", *Journal of Baltic Studies*, C. 48, S. 1, (2017), s. 1-18.

tehditleri bertaraf etmek olduğu söylenebilmektedir. Bu nedenle, Rusya'nın Baltık ülkelerine yönelik siyasi politikaları pragmatiktir ve bölgesel güç dengeleri ile çıkarlarına bağılı olarak değışebilmektedir. Rusya, bölgedeki siyasi partiler ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla, bölgedeki siyasi görüşler üzerinde de etkilidir. Rusya, Baltık devletlerindeki siyasi partilere ve liderlere destek vererek siyasi etkisini artırmaya çalıştığı ve bununla beraber bölgedeki siyasi krizleri kullanarak bölgedeki siyasi istikrarsızlıklar üzerinden politikalar geliştirdiğı ileri sürülmektedir.²⁵⁸ Rusya'nın Baltık devletlerine yönelik siyasi politikaları, genellikle bu ülkelerdeki Rus azınlıkların hakları ve durumu üzerine geliştirilmektedir.²⁵⁹

Rusya, bölgedeki Rus azınlıkların haklarının korunması için sık sık endişelerini dile getirmekte ve bu azınlıkların dini, kültürel ve dilsel haklarını savunmaktadır. Bununla birlikte, bu durum Rusya'nın Baltık devletlerine yönelik müdahaleleriyle de ilişkilendirilmiştir. Özellikle, Rusya, Letonya ve Estonya'daki vatandaşlık ve dil politikalarını eleştirmekte, bu ülkelerdeki Rus azınlıklarının vatandaşlık haklarına erişimlerindeki zorlukları dile getirmekte ve bu konuda BM ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası kuruluşlara başvurmaktadır. Rusya, bu minvalde bölgedeki NATO varlığına karşı da tepkisini sürdürmektedir. Rusya Baltık devletlerinin NATO üyeliğini "tehdit" olarak görmektedir. Rusya, bu ülkelerde NATO askeri varlığının artmasına tepki göstermekte ve bunun kendi güvenliği açısından tehdit oluşturduğunu iddia etmektedir. Enerji güvenliği ve ekonomik iş birliği de Rusya'nın Baltık devletlerine yönelik siyasi politikaları arasında yer almaktadır. Rusya, bu ülkelerin enerji kaynaklarına erişimini kontrol etmeye çalışmakta ve özellikle doğalgaz aracılığıyla ekonomik baskı uygulamaktadır. Rusya aynı zamanda, Baltık devletleriyle ticari ilişkilerini artırmak için çeşitli ekonomik adımlar atmaktadır.²⁶⁰

---

²⁵⁸ Maris Sylteļa, "Russia's Influence in the Baltic States: A Comparative Study of Latvia, Estonia, and Lithuania", *Journal of Baltic Studies*, C. 49, S. 2, (2018), s. 167-189.

²⁵⁹ Piret Kuusik, "Russia's Changing Attitudes towards the Baltic States: The Role of Geopolitical Interests and the 'Russian World' Concept", *Journal of Contemporary Central and Eastern Europe*, C. 28, S.1, (2020), s. 1-18.

²⁶⁰ Jakub M. Godzimirski, "Russian Policy Towards the Baltic States: Power, Domination and Hybrid Warfare", *Baltic Journal of European Studies*, C. 9, S. 2, (2019), s. 5-22.

Rusya, 1992 yılında Estonya, Letonya, Litvanya, Danimarka, Finlandiya, Almanya, İsveç, Norveç, Polonya ve Rusya'nın katılımıyla kurulan Baltık Konseyi üyesidir, Baltık Denizi çevresindeki ülkeler arasında iş birliğini teşvik etmek ve bölgesel konuları ele almak amacıyla kurulmuş olan konsey, Baltık Denizi'ndeki ülkelerin siyasi, güvenlik, ekonomik ve çevresel konularda iş birliği yapmasını amaçlamaktadır. Baltık bölgesinde bulunan devletler arasında güven oluşturmak, siyasi diyalog, ekonomik entegrasyon, çevre koruma, enerji güvenliği, ulaştırma ve kültürel iş birliği gibi birçok alanda faaliyet gösteren konsey Rusya'nın bölgede söz sahibi olması açısından önem teşkil etmektedir. Baltık devletleriyle siyasi diyaloga önem veren Rusya, söz konusu konsey ile bölgede politik diyalogu, bilgi paylaşımını, iş birliği projelerini ve ortak çalışmaları desteklemektedir.²⁶¹ Baltık konseyi aynı zamanda NATO ve Avrupa Birliği ile yakın ilişkiler geliştirmiştir. Bu bağlamda Rusya'nın Baltık devletlerine yönelik geliştirdiği siyasi politikalarda Baltık konseyinin üyesi olarak bölge dinamiklerine önem verdiği ileri sürülebilmektedir.

3.3.7. Rusya'nın Baltık Devletleri Askeri Politikaları

Rusya'nın Baltık devletlerine yönelik askeri politikaları, özellikle son yıllarda artan askeri faaliyetleriyle dikkat çekmektedir. Baltık devletlerinin NATO üyeliğini ve NATO'nun bölgedeki askeri varlığını tehdit olarak algılamaktadır.²⁶² Rusya'nın Baltık devletlerine yönelik askeri politikaları:

- Rusya, Baltık devletleri yakınlarında büyük ölçekli askeri tatbikatlar düzenlemekte ve Baltık devletleri sınırlarına yakın askeri birliklerin konuşlandırılması gibi askeri faaliyetlerde bulunmaktadır.
- Rus savaş uçakları, bölgede varlığını göstermek adına Baltık devletleri hava sahasını ihlal etmektedir. Bu durum Batı medyasında Baltık hava güçlerine karşı gözdağı olarak da okunabilmektedir.

²⁶¹ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, “Baltık Denizi Devletleri Konseyi (CBSS) Uluslararası Örgüt Künyesi, <https://www.mfa.gov.tr/baltik-denizi-devletleri-konseyi.tr.mfa>, (Erişim: 05.03.2022)

²⁶² Roger N. McDermott, “Russian Military Power in the Baltics: Implications for NATO and the European Union”, *NATO Defense College Research Paper*, S.163, (2019)

- Rusya'nın Baltık devletlerine yönelik siber saldırılar gerçekleştirdiği iddia edilmektedir.
- Rus yetkililer, Baltık devletlerinin NATO üyeliğine ve NATO'nun bölgedeki askeri varlığına karşı askeri gücünü kullanacağına yönelik söylemlerde bulunmaktadır.

Bu politikalar bağlamında, Rusya'nın bölgedeki etkisini artırmayı ve NATO'nun bölgedeki varlığını zayıflatmayı amaçladığı tespit edilebilmektedir.²⁶³

Rusya'nın Baltık Devletleri'ne yönelik askeri politikaları, askeri varlığını ve faaliyetlerini artırma eğilimini yansıtmaktadır. Bu politikaların temel nedeninin, Rusya'nın askeri gücünü koruma, güçlendirme ve savunma kapasitesini artırma hedefi olduğu ifade edilmektedir. Bu politikalar, Baltık Devletleri'ndeki NATO varlığına bir tepki olarak da görülebilir. Rusya, Baltık Devletleri'ne yakın konumda bulunan Kaliningrad Oblastı'nda askeri varlığını artırmıştır ve bölgede füze sistemleri, savaş uçakları, helikopterler ve denizaltılar gibi birçok askeri teçhizat bulunmaktadır. Diğer taraftan Rusya'nın askeri tatbikatları ve sınır ihlalleri de Baltık Devletleri'nin güvenliği açısından endişe verici olarak görülmektedir. Rusya'nın Baltık Devletleri'ne yönelik askeri politikaları, NATO'nun Baltık Devletleri'ne askeri güç yerleştirmesine mukavemet gösterme amaçlı strateji olarak da görülebilir. Aynı zamanda bu hamleler, Rusya'nın bölgedeki askeri varlığını artırarak NATO'ya karşı güç dengesi sağlama çabası olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, Rusya'nın askeri politikaları sadece Baltık Devletleri ile sınırlı değildir. Rusya, Ukrayna krizinin ardından Batı ile ilişkilerinde gerilim yaşamış ve askeri faaliyetlerini Avrupa'da artırmıştır. Rusya'nın askeri politikaları, Batı ile olan ilişkilerinde önemli bir rol oynamaktadır. Öyle ki Rusya, nükleer güç konusunda güçlü bir konumdadır ve nükleer güç tehdidi tarihsel perspektifte politikaları şekillendirmiştir.²⁶⁴

---

²⁶³ Hanna Smith ve Katri Pynnöniemi, "Russia's Military Posture in the Baltic Sea: Between Deterrence and Offence", *European Politics and Society*, C. 21, S. 3, (2020), s. 353-369.

²⁶⁴ Aurelijus Zykas, "Baltic Security Strategy and Russian Ambitions", *Geopolitics Quarterly*, C. 16, S. 4 (2021) s. 11-24.

Rusya'nın Baltık bölgesinde, olası tehditlere karşı hazır durumda bekletilen Baltık Donanma Filosu önem teşkil etmektedir. Baltık Donanma Filosu, Rusya Federasyonu Deniz Kuvvetleri'nin bir parçasıdır ve Baltık Denizi'nde konuşlanmıştır. Baltık Donanması'nın ana üssü, St. Petersburg'un 40 km batısındaki Kronstadt'da bulunmaktadır. Baltık Donanması, genellikle denizaltılar, savaş gemileri, destek gemileri, kıyı savunma gemileri, hava savunma gemileri ve mayın tarama gemilerinden oluşmaktadır. Donanmanın ana görevleri, Rusya'nın çıkarlarını Baltık Denizi'nde korumak, Rusya'nın ana limanlarından biri olan St. Petersburg'u korumak ve Rusya'nın askeri varlığını Baltık bölgesinde göstermektir. Baltık Donanması, Rusya'nın yakın zamandaki askeri müdahaleleri nedeniyle NATO ülkeleri ile gerilim yaratan bir konu olmuştur. Ayrıca, Baltık Donanması'nın faaliyetleri, Baltık Denizi'ndeki diğer ülkelerin ulusal güvenlik kaygılarını da artırmıştır.²⁶⁵

3.3.8. Rusya'nın Baltık Devletleri Jeopolitiği

Rusya'nın Baltık devletlerine yönelik jeopolitik politikaları, genel olarak bölgedeki askeri, siyasi, ekonomik ve enerji kaynaklarına ilişkin etkisini artırmaya yöneliktir.²⁶⁶ Bu politikalar arasında şunlar sayılabilir:

- Rusya, Baltık denizinde ve Kaliningrad Oblastı'nda askeri varlığını artırarak bölgedeki askeri gücünü korumaya ve denizden gelebilecek tehditlere karşı hazırlıklı olmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda Kaliningrad Oblastı, Rusya'nın Baltık denizine açılan tek sınırır, bu sebeple jeopolitik konumu önemlidir.²⁶⁷
- Rusya, Baltık devletlerindeki enerji kaynaklarını kontrol etme ve bu kaynaklardan faydalanma stratejisi izleyerek bölgede enerji şirketlerinin kontrolünü ele geçirme girişimleri yaptığı iddia edilmektedir.²⁶⁸

---

²⁶⁵ Lindley-French, Julian ve Santopinto Francesco, "Baltic Sea Security: Russian Naval Ambitions and NATO's Response", *NATO Defence College Research Paper*, S. 165, (2019).

²⁶⁶ Bailes, Alyson J ve Wise, Michael, "Russia and the Baltic region: Security concerns and cooperation", *Journal of Contemporary European Studies*, C. 27, S. 3, (2019), s. 289-303.

²⁶⁷ Janusz Bugajski ve Peter Doran, "Russia's Military Build-Up in Kaliningrad and the Baltic States: A New Challenge for the West?", *The Journal of Slavic Military Studies*, C. 31, S. 2, (2018), s. 175-195.

²⁶⁸ Alyson Bailes, "Russia's energy security and foreign policy: The Baltic States", *Europe-Asia Studies*, C. 71, S. 1, (2019), s. 1-25.

- Rusya, Baltık devletleri ile ekonomik ilişkilerini güçlendirerek bölgede ekonomik etkisini artırmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda, Rusya, Baltık devletlerine yatırım yaparak ve ekonomik bağlarını geliştirerek bölgedeki ekonomik gücünü artırmaya yönelik hareket ettiği ifade edilebilir.²⁶⁹

Bu faktörlerin, Rusya'nın Baltık devletlerindeki etkisini artırmak ve bölgedeki gücünü korumak için kullandığı politikalar olduğu söylenebilir. Ancak bu politikaların, Baltık devletlerinin NATO ve AB üyeliği gibi faktörler nedeniyle, etkisinin kırıldığı ileri sürülebilir.

Rusya, Baltık devletlerine olan coğrafi yakınlığı ve tarihsel bağları nedeniyle bölgedeki gelişmeleri yakından takip etmekte ve Rusya, NATO'nun Baltık devletlerine yönelik askeri varlığını eleştirmektedir. Rusya, Baltık devletlerindeki Rus azınlıkların haklarını koruma gerekçesiyle de bölgedeki politikalarını belirlemektedir. Özellikle Estonya ve Letonya'da bulunan Rus azınlıklarının haklarına ilişkin sorunlar nedeniyle Rusya, bu ülkeler üzerinden politikalar geliştirmekte ve müdahale ettiği iddiaları gündeme gelmektedir. Rusya, Baltık devletleri ile ilişkilerinde ayrıca enerji politikalarını da etkin bir şekilde kullanmaktadır. Baltık devletleri, Rusya'dan doğalgaz ithal etmektedirler ve Rusya, enerji kaynakları üzerinden bölgedeki politikalarını etkileme gücüne sahiptir. Rusya Baltık ülkelerinin ticari faaliyetlerini de etkileyebilecek ekonomik yaptırımları uygulayabilecek inisiyatife sahiptir. Dolayısıyla, Rusya'nın Baltık devletlerine yönelik jeopolitik politikaları önem taşımaktadır. Bu politikalar, coğrafi yakınlık, tarihsel bağlar, Rus azınlıkların hakları, enerji politikaları ve ekonomik yaptırımlar gibi birçok farklı faktörden etkilenmektedir.²⁷⁰

---

²⁶⁹ Andrew Desantis, "Russian Economic Statecraft in the Baltic States: Between Complementarity and Competition", *Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization*, C. 27, S. 3, (2019), s. 365-388.

²⁷⁰ Kaidri Tüür, "A Small State and a Great Power: Estonia's Relations with Russia, 1991–2018", *Journal of Baltic Studies*, S. 4, (2019), s. 473-492.

3.4. Baltık Savunma Planı Kapsamında Planlanan Askeri Yapılanmalar

Baltık devletleri, NATO'nun bir parçası olarak, NATO tarafından gönderilen askeri birliklere ev sahipliği yapmaktadır. Bu birlikler, Baltık devletleri ile Polonya ve diğer NATO müttefikleri arasındaki ortak tatbikatlar sırasında bölgede bulunmaktadır. NATO ayrıca, Baltık devletlerinin savunmasına destek olmak amacıyla 2014 yılında Baltık Hava Polisi (Baltic Air Policing) görevini başlatmıştır. Bu görev kapsamında, NATO üyesi ülkelerin hava kuvvetleri, Baltık ülkelerinin hava sahasını korumak için rotasyonlar halinde bölgede devriye gezmektedir. Baltık Hava Polisi görevi, Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi sonrasında artan gerginliğe yanıt olarak başlatıldığı ifade edilebilir. Bununla birlikte NATO, Baltık devletlerinde askeri alanda eğitim ve danışmanlık hizmetleri de vermektedir. Baltık devletleri ile NATO arasındaki iş birliği, Baltık devletlerinin NATO üyeliği sonrasında artmıştır ve bu ülkeler NATO'nun savunma politikalarına katkıda bulunmaktadır.²⁷¹

Baltık Savunma Planı Baltık devletleri ve Polonya'yı kapsamaktadır. Bu bağlamda NATO'nun Polonya'da bulunan ve 2017 yılında faaliyet geçen, 4.000 kişilik ordusu, "NATO Mükellefiyeti Güvence" kapsamında 2016 yılında Polonya'da ve diğer Baltık ülkelerindeki NATO varlığına yönelik bir güvenlik önlemi olarak kurulmuştur. Bu kuvvet, ABD liderliğindeki NATO Birleşik Görev Kuvveti'nin (JTF) bir parçası olmakla beraber, Polonya'nın doğusundaki Orta Avrupa'daki NATO kuvvetlerinin desteklenmesini amaçlamaktadır. Polonya'nın güneydoğusunda, Rusya sınırına yakın bir bölgede konuşlandırılmış durumda olan birlik, Polonya ordusu ve diğer NATO müttefikleri tarafından desteklenmektedir. Çok uluslu olan söz konusu birlikte, diğer NATO üyeleri de kendi askeri birliklerini Baltık devletlerinde konuşlandırmaktadır. NATO destek kuvveti, hava, kara ve deniz kuvvetlerini bünyesinde barındırmakta ve Polonya'nın doğusundaki askeri varlığı artırmayı ve bölgede güvenliği sağlamayı hedeflemektedir.

---

²⁷¹ Kristian Friis, "NATO's Enhanced Forward Presence in the Baltic States: A Critical Assessment", *Journal of Transatlantic Studies*, C. 16, S.2, (2018), s. 145-162.

NATO Muharebe Grubu'nun, Baltık devletlerinde güçlü bir yapılanma içerisinde faaliyetlerini sürdürdüğü ileri sürülebilir. NATO Muharebe Grubu, Estonya'da 1.200, Letonya'da 1.200 ve Litvanya'da 1.000 askerden oluşmaktadır. Bu askerlerin çoğu, Kanada, Almanya, İngiltere ve ABD'den gelmiştir ve bu bağlamda çok uluslu bir birlik olduğu söylenebilir. Baltık devletleri olan Estonya, Letonya ve Litvanya, NATO çerçevesinde askeri birliklerle birlikte birçok askeri üsleri ve askeri eğitim sahalarını Baltık bölgesinde konuşlandırmıştır.²⁷²

Baltık Savunma Planı kapsamında Polonya'da da NATO askeri üsleri ve askeri eğitim sahaları oluşturulmuştur. Orzysz Askeri Üssü 2017 yılında açılmıştır ve Polonya'nın kuzeydoğusundaki Mazury bölgesinde yer almaktadır. ABD askerleri tarafından işletilen üs, aynı zamanda Polonya ordusu için de bir üs görevi görmektedir. Zagan Askeri Üssü Polonya'nın batısındaki Zagan kentinde yer almaktadır ve ABD ve NATO müttefiklerinin askerleri tarafından kullanılmaktadır. Drawsko Pomorskie Askeri Eğitim Sahası ise Polonya'nın batısındaki Drawsko Pomorskie kentinde yer almaktadır ve NATO ülkelerinden askerlerin eğitim aldığı bir yer olarak kullanılmaktadır. Lubliniec Askeri Eğitim Sahası da Polonya'nın güneybatısındaki Slask bölgesinde yer almakta, NATO ülkelerinin askeri eğitimleri için kullanılmaktadır. Baltık Savunma Planı kapsamında Polonya'da bulunan askeri birlikler çeşitlilik göstermektedir. ABD ve diğer NATO müttefiklerinin birlikleriyle beraber zırhlı araçlar, helikopterler ve insansız hava araçlarında yer aldığı birlikler bulunmaktadır.²⁷³

Estonya'da NATO askeri varlığı 2004 yılında NATO'ya katılımından sonra artmıştır. Estonya'daki NATO askeri üsleri arasında Ämari Askeri Üssü ve Tapa Askeri Üssü bulunmaktadır.²⁷⁴ Bu askeri üsler, NATO kuvvetlerinin Estonya'daki ana üslerindendir. Estonya Savunma Kuvvetleri'nin de ana

---

²⁷² Māris Andzans, "NATO's Military Exercises in the Baltic States: Enhancing Deterrence and Defense in the Region." *Baltic Journal of Military Studies*, C, 7, S. 1, (2021), s. 1-18.

²⁷³ David J. Betz, "NATO's Enhanced Forward Presence in Poland and the Baltic States: A Strategic and Operational Analysis", *Journal of Strategic Studies*, C. 43, S. 2, (2020), s. 263-287.

²⁷⁴ Tomas Janeliūnas, "NATO's Military Presence in the Baltic States: Strategic Significance and Local Reactions", *Lithuanian Annual Strategic Review*, C. 16, S. 1, (2018), s. 70-94.

karargâhı Amari Askeri Üssü'nde yer almaktadır.²⁷⁵ 2014 yılında ise BSP çerçevesinde Amari Hava Üssü açılmıştır. Bu hava üssü, NATO'nun Baltık hava sahasını koruma görevini yerine getirmek üzere kurulmuştur ve Estonya Hava Kuvvetleri ile birlikte NATO hava kuvvetlerinin ortak kullanımına açık bir şekilde faaliyetlerini sürdürmektedir.²⁷⁶

Letonya'da da durum benzerlik göstermektedir. NATO, 2004 yılında Letonya'nın NATO'ya katılımından sonra NATO'nun askeri varlığı artış göstermiştir. Letonya'daki NATO askeri üsleri arasında Adazi Askeri Üssü ve Lielvarde Hava Üssü bulunmaktadır.²⁷⁷ Lielvarde Hava Üssü 2017 yılında açılan hava üssü olmakla beraber, NATO unsurlarının ve Letonya Hava Kuvvetlerinin ortak kullanımı için yapılmıştır. NATO'nun hava hareketlerine destek sağlamak amacıyla yapılanmasından dolayı önem taşımaktadır.²⁷⁸ NATO birlikleri tarafından paylaşılan Camp Adazi adında askeri kamp yapılanması da bulunmaktadır.²⁷⁹

Litvanya'da ise NATO askeri üsleri arasında Rukla Askeri Üssü ve Zokniai Hava Üssü bulunmaktadır.²⁸⁰ Rukla Askeri Üs 2017 yılında açılmış ve NATO kuvvetlerinin Litvanya'daki ana üslerinden biri olmuştur. Litvanya Savunma Kuvvetleri'nin de ana karargâhı bu üs olması dolayısıyla stratejik öneme sahiptir.²⁸¹ Askeri üslerin yanı sıra Pabrade Askeri Eğitim Merkezi Litvanya'da bulunmaktadır. 2015 yılında açılan bu eğitim merkezi, NATO kuvvetleri için askeri eğitim vermek üzere kurulmuştur. Aynı zamanda

---

²⁷⁵ Kristiina Stoicescu, "NATO's Military Presence in Estonia: Ämari Air Base and Beyond", *Journal of Baltic Security*, C. 3, S. 1, (2017), s. 75-93.

²⁷⁶ Madis Kuus, "The Strategic Significance of NATO's Ämari Air Base in Estonia", *Journal of Military and Strategic Studies*, C. 16, S. 1, (2016), s.1-14.

²⁷⁷ Maris Andžāns, "Latvia's Strategic Position and NATO's Enhanced Forward Presence." *Baltic Journal of European Studies*, C. 7, S. 2, (2017), s. 11-25.

²⁷⁸ Maria Kiskis, "Latvia's Lielvarde Air Base: Enhancing NATO's Strategic Presence in the Baltic Region", *Journal of Baltic Studies*, C. 50, S. 2, (2019), s.223-238.

²⁷⁹ Agnieszka Bryc, "NATO's Enhanced Forward Presence in Latvia: An Analysis of Adazi Base, Lielvarde Air Base, and Camp Ādaži", *Baltic Security & Defence Review*, (2019)

²⁸⁰ Major Hunzeker, "NATO's Enhanced Forward Presence in Latvia: Deterrence and Defense in the Baltics", *Military Review*, (2018)

²⁸¹ Tomas Janeliūnas, "NATO's Military Presence in Lithuania: Rukla Base and the Baltic Deterrence Strategy" *Lithuanian Annual Strategic Review.*, (2018)

Litvanya Savunma Kuvvetleri'nin de eğitim merkezi olarak kullanılmaktadır.²⁸²

NATO'nun bu yapılanmaları dışında başka münferit faaliyetleri de bulunmaktadır. Baltık devletlerinde NATO Hava Polisi görev yapmaktadır ve Rusya sınırındaki NATO hava sahasını kontrol altında tutmayı amaçlamaktadır. Baltık devletleri ayrıca, NATO deniz unsurlarının önemli bir görev bölgesidir. Deniz unsurları NATO tatbikatları veya Baltık devletlerinin güvenliğiyle ilgili saldırılara cevap vermek amacıyla hazır bekletilmektedir. Londra Liderler Zirvesinde dikkat çeken bir konu olan Baltık devletlerinde siber güvenliğin sağlanması konusu bağlamında siber savunma birimleri de kurulmuştur, bununla beraber başka yapılanmalar içiğinde lojistik destek birimleri ve askeri eğitim birimleri yer almaktadır.²⁸³

3.4.1. Baltık Savunma Planı Kapsamında Planlanan Tatbikatlar

BALTOPS, NATO'nun Baltık ülkelerinde gerçekleştirdiği en büyük askeri tatbikatlardan biri olması bakımından önem teşkil etmektedir. Baltık Denizi'nde gerçekleştirilen BALTOPS tatbikatı, NATO ülkeleri ve Baltık devletlerinin deniz kuvvetlerinin katılımıyla gerçekleştirilmektedir. Tatbikat, deniz güvenliği, denizaltı savunması, deniz operasyonları ve kriz yönetimi gibi konularda eğitim ve iş birliği yapmayı amaçlamaktadır.²⁸⁴ Bu tatbikat, Baltık Denizi'nde gerçekleştirilen çok uluslu bir deniz tatbikatı olması bakımından da önemlidir ve Baltık bölgesinde güvenliği artırmayı hedeflemektedir. Baltops tatbikatları ilk olarak 1971 yılında SSCB döneminde gerçekleştirilmiştir. Daha sonra, 1993 yılında, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Baltık devletlerine üyelik başvurusu yapan ve 2004 yılında NATO'ya üye olan ülkelerin de katılımıyla yeniden başlatılmıştır.

---

²⁸² Marius Kvedaravicius, "The Strategic Importance of Pabrade Training Area for NATO's Enhanced Forward Presence in the Baltic States", *Journal of Security and Sustainability Issues*, C. 10, S. 2, (2018), s. 237-250.

²⁸³ Maris Grigas, "NATO's Military Presence and Activities in the Baltic States: An Overview", *Lithuanian Annual Strategic Review*, C. 18, S.1, (2020), s. 7-20.

²⁸⁴ Illan Elling, "BALTOPS Exercises: Enhancing NATO's Maritime Security and Crisis Management in the Baltic Sea Region", *Journal of Military and Strategic Studies*, C. 22, (2020), s. 1-19.

Tatbikat, NATO üyesi ülkelerin donanmalarının yanı sıra, diğer NATO üyesi olmayan ülkelerin donanmalarından da askeri personel ve gemilerin katılımıyla gerçekleştirilmektedir. BALTOPS tatbikatı, gemiler, uçaklar ve denizaltılar gibi birçok farklı askeri araçla yapılmaktadır. Tatbikatın amacı, deniz güvenliği ve denizcilik iş birliğini artırmak, NATO üyesi ülkelerin deniz kabiliyetlerini geliştirmek ve Baltık bölgesindeki askeri gücü arttırmak olarak tanımlanmıştır. Tatbikat, aynı zamanda ülkeler arasındaki iş birliğini artırmak ve Baltık devletlerindeki NATO varlığını pekiştirmek amacıyla da gerçekleştirilmektedir.²⁸⁵

Bir başka tatbikat olan Saber Strike tatbikatı her yıl, Baltık devletleri ve NATO ülkelerinin katılımıyla gerçekleştirilmektedir ve bu tatbikat, askeri birliklerin hareket kabiliyetini artırmayı, iş birliğini geliştirmeyi ve bölgesel savunma kapasitelerini artırmayı amaçlamaktadır.²⁸⁶ Tobruq Legacy tatbikatı ise hava savunma sistemleri ve hava savunma birliklerinin eğitimi için düzenlenmektedir. Tatbikatta, Baltık devletlerinde bulunan hava savunma birlikleri, NATO ülkelerinden gelen birliklerle birlikte hava savunma operasyonları yapılmaktadır.²⁸⁷ Iron Wolf tatbikatı, Litvanya'nın savunma planlamasını ve savunma stratejilerini geliştirmek için düzenlenmektedir. Tatbikatta, Litvanya Ordusu, diğer NATO ülkelerinden gelen askeri birliklerle birlikte savunma operasyonları gerçekleştirilmektedir.²⁸⁸ Bir başka tatbikat olan Joint Warrior tatbikatı, NATO ülkelerinin deniz kuvvetlerinin iş birliği ve eğitim amaçlı düzenlenmektedir. Tatbikatta, Baltık denizleri ve Kuzey Denizi'nde gerçekleştirilen operasyonlar ve senaryolar üzerinde çalışılmaktadır.²⁸⁹ Birçok isimde askeri tatbikat gerçekleştirilmekle birlikte,

---

²⁸⁵ Tomas Janeliunas, "Baltops Exercises: Enhancing Maritime Security and NATO Interoperability in the Baltic Region", *Lithuanian Annual Strategic Review*, (2021)

²⁸⁶ Andis Pabriks, "Saber strike Exercises and the Baltic States: NATO's Deterrence Strategy and Regional Security", *Journal of Baltic Studies*, C. 52, S.2, (2021), s.147-163

²⁸⁷ Karolis Paulauskas, "Tobruq Legacy Exercises: Strengthening Air Defense Cooperation and Capabilities in the Baltic Region", *Baltic Security & Defence Review*, C. 22, S. 2 (2020), 304-319.

²⁸⁸ Gintaras Bite, "Iron Wolf Exercises: Enhancing Lithuania's Defense Capabilities and Interoperability with NATO Allies", *Lithuanian Annual Strategic Review*, (2019)

²⁸⁹ Maik Edmunds, "Joint Warrior Exercises: Enhancing NATO's Maritime Interoperability and Capability Development", *Journal of Military and Strategic Studies*, C. 21, S. 1, (2019), s. 45-67.

NATO'nun Baltık ülkelerinde gerçekleştirdiği en büyük ve kapsamlı askeri tatbikatın BALTOPS tatbikatı olduğu ileri sürülebilir.

3.4.2. Baltık Savunma Planı Perspektifinde Askeri Güvenlik Politikaları

Baltık Savunma Planı, Baltık devletlerinin askeri savunma kapasitelerini artırmak ve NATO üyesi Baltık devletlerinin güvenliğini sağlamak için uygulanan askeri güvenlik politikalarını kapsamaktadır. Baltık Savunma Planı kapsamında, NATO askeri birlikleri Baltık devletlerinde konuşlandırılmaktadır. Bu birlikler, öncelikle Baltık devletlerinin savunma kabiliyetlerini artırmayı ve Rusya'nın Baltık bölgesindeki askeri varlığına karşı caydırıcılık sağlamayı hedeflemektedir.²⁹⁰

Baltık devletleri, NATO üyeliği ile birlikte savunma bütçelerini artırmaktadır. Bu bütçe artışları, savunma sanayiinin geliştirilmesi, modern silah sistemleri ve ekipmanlarının satın alınması ve askeri eğitimlerin düzenlenmesi için kullanılmaktadır.²⁹¹ Bunun yanı sıra NATO askeri birliklerinin Baltık devletleri topraklarındaki varlığını arttırması, askeri eğitimler planlaması ve Rusya'nın bölgedeki askeri varlığına karşı caydırıcı politikalar izlemesi planın bir parçasını oluşturmaktadır.²⁹² Baltık Savunma Planı, NATO ve Baltık devletleri arasında düzenli olarak askeri tatbikatların yapılmasını öngörmektedir. Bu tatbikatlar, askeri iş birliği ve koordinasyonun artırılmasını, ekipmanların ve teknolojinin test edilmesini, NATO'nun hazırlık seviyesinin artırılmasını ve Baltık devletlerinin savunma kabiliyetlerinin geliştirilmesini amaçlamaktadır.²⁹³ Son zamanlarda üzerinde durulan siber savunma ile karşı önlem alınmasını, siber güvenliğin artırılmasını ve siber saldırıların etkilerinin azaltılmasını hedeflemektedir.²⁹⁴

---

²⁹⁰ Mats Petersson, "NATO's Baltic Defense Plan: Balancing Deterrence and Reassurance", *Journal of Transatlantic Studies*, C.15, (2017), s. 253-268.

²⁹¹ Lindley-French, "NATO and the Baltic States: New Allies, New Priorities, New Threats", *Journal of Military and Strategic Studies*, C. 17, (2015), s. 1-18.

²⁹² Mindaugas Backaitis, "NATO's Deterrence and Defense Posture Review: Implications for the Baltic Region", *Lithuanian Annual Strategic Review*.

²⁹³ Amy M. Dynner, "NATO's Enhanced Forward Presence in the Baltic States: Balancing Deterrence and Dialogue", *European Security*, C. 29, S. 3, (2020), s. 327-345.

²⁹⁴ Petteri Järvenpää, "The Baltic States in Cyberspace: Countering Hybrid Threats with Resilience and Adaptability", *Journal of Baltic Studies*, C. 51, S. 2, (2020), s. 161-175.

Baltık Savunma Planı kapsamında NATO ve Baltık ülkeleri arasındaki askeri güvenlik politikaları, bölgede güvenliği artırmayı ve bölgesel savunma kapasitesini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. NATO Bölgedeki askeri güvenliğin sağlanması için, Baltık ülkelere savunma teçhizatı sağlamaktadır. Askeri güvenliğin en önemli parçalarından olan istihbarat paylaşımı NATO ve Baltık ülkeleri arasındaki bölgesel tehditlerin tespiti ve önlenmesi açısından önemli olduğu ileri sürülebilir. Baltık savunma planı ile beraber NATO ve Baltık ülkeleri arasında kriz yönetimi planları oluşturulmuştur. Bu planlar, bölgedeki krizlerin hızlı ve etkili bir şekilde yönetilmesini sağlamakta pro-aktif çözümler amacıyla kullanılmaktadır.²⁹⁵

Baltık Savunma Planı kapsamında Baltık devletleri, savunma harcamalarını artırmıştır. Rusya'nın 2014 yılında Kırım'ı ilhak etmesi sonrasında, NATO Baltık devletlerinin savunmasına daha fazla odaklanmaya başlamıştır. Bu çerçevede, Baltık ülkeleri savunma bütçelerini artırmışlardır. Baltık devletleri NATO üyesi olduktan sonra, NATO ülkeleri içinde en küçük ekonomik güce sahip olan ülkeler Baltık devletleri olmuştur. Bu bağlamda Baltık devletleri 2014 yılından sonra savunma bütçelerini artırarak, savunma kabiliyetlerini ve NATO ortak savunma kabiliyetlerini arttırmayı amaçlamışlardır. Estonya, Letonya ve Litvanya, NATO üyeliği öncesinde savunma harcamalarını sadece milli gelirlerinin %1'inden azına ayırmaktayken son yıllarda bu oranlar artmış ve Estonya milli gelirinin %2,2'sini, Letonya %2'sini ve Litvanya %2,1'ini savunmaya ayırır duruma gelmişlerdir. Dolayısıyla, NATO'nun Baltık devletlerinin savunmasına yönelik güçlü bir askeri varlığı oluşmuştur.²⁹⁶

3.5. Rusya'nın Baltık Savunma Planı Kapsamında Değişen Güvenlik Stratejileri

Rusya'nın kuruluşundan 2014 yılına kadar olan dönemde, ülkenin güvenlik stratejileri zaman içinde değişmiştir fakat 2014 yılından sonra güvenlik stratejileri savunma odaklı, askeri politikaları geliştirici ve

²⁹⁵ Kristina Spohr, "The Baltic States and NATO: Building Regional Security Through Partnership", *Journal of Contemporary History*, C. 56, S. 2, (2021), s. 404-421.

²⁹⁶ Andris Sprūds ve Kārlis Krieviņš, "The Baltic States and NATO: From Membership to Partnership", *Journal of Baltic Studies*, C. 51, S. 2, (2020), s. 155-173.

öncülleyen bir yapıda revizyona uğramıştır.²⁹⁷ Bu süreçleri dönemlere ayırabilmek mümkündür, öncelikle 1991-1999 yılları arasında incelendiğinde, bu dönem, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından başlamakta ve Rusya'nın güvenlik stratejilerinin temellerinin atıldığı dönemi ifade edebilmektedir. Bu dönemde, Rusya'nın öncelikleri arasında iç reformlar, ulusal güvenlik ve askeri modernizasyon yer almıştır.²⁹⁸ Sovyetler Birliği'nin kuruluşuyla birlikte, Sovyetler, dış dünyaya karşı bir tehdit olarak algıladıkları kapitalist devletlere karşı güvenlik stratejileri geliştirmeye başlamışlardır. Sovyetler, Almanya'dan gelebilecek bir tehdide karşı Batı cephesini güvence altına almak için Polonya, Çekoslovakya, Romanya ve Bulgaristan'da askeri üsler kurmuş ayrıca, Çin Komünist Partisi'ni desteklemek amacıyla Mançurya'da da birçok askeri üs kurmuştur.²⁹⁹ 1930'larda, Sovyetler Birliği, Hitler'in Almanya'sı tarafından gelebilecek bir tehdidi önlemek için Batı'ya doğru genişleme politikası (yayılmacı politika) izlemiştir. 1939'da Polonya'yı işgal etmiş, Finlandiya'yı işgal süreci ise başarısız olmuştur. 1941 yılında Nazi Almanya'sı, Sovyetler Birliği'ne saldırmış ve Sovyetler Birliği, II. Dünya Savaşı'nın en önemli cephelerinden birine dönüşmüştür. Savaş boyunca Sovyetler, Almanya'nın doğusunda önemli zaferler kazanmıştır. Bu dönem, Rusya'nın güvenlik stratejilerinin ve askeri gücünün gelişiminde önemli bir katkı sağlamıştır.

İkinci dönem olarak 2000-2007 yılları ele alınacak olursa, ikinci dönem Vladimir Putin'in iktidara gelmesiyle başlamaktadır. Bu dönemde, Rusya'nın güvenlik stratejileri daha belirgin hale gelmiş ve ülke, askeri modernizasyon ve güçlü bir liderlik altında birleşmiş ve Rusya'nın yeniden inşasını hedeflenmiştir.³⁰⁰ Rusya'nın güvenlik stratejileri açısından ikinci dönemi 2000 yılında Vladimir Putin'in cumhurbaşkanı seçilmesi ile başlayan süreç

---

²⁹⁷Güray Alpar, "Tehdit Algısı, Güvenlik ve Strateji: Rusya Ulusal Güvenlik Strateji Belgesinin Karşılaştırmalı Analizi", Stratejik Düşünce Enstitüsü, <https://www.sde.org.tr/guray-alpar/genel/tehdit-algisi-guvenlik-ve-strateji-rusya-ulusal-guvenlik-strateji-belgesinin-karsilastirmali-analizi-kose-yazisi-23026>, (Erişim: 27.07.2021)

²⁹⁸ Richard Sakwa, "A Reappraisal of Russian Foreign Policy in the Putin Era", *International Affairs*, C. 93, S. 1, (2017), s. 25-44.

²⁹⁹ Mark Kramer, "Revolution and War: The Soviet Origins of the Post-1945 International Order", *International Security*, C. 3, S. 1, (2006), s. 42-78.

³⁰⁰ Robert Legvold, "Putin's Russia and its Place in the World: A New Era?", *Washington Quarterly*, C. 29, S. 2, (2006), s. 27-42

olarak tanımlanabilmektedir. Bu dönemde Rusya'nın güvenlik stratejilerinde bazı değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişiklikler öncelikle 11 Eylül saldırıları ve ABD'nin "küresel terörle mücadele" adı altında yürüttüğü politikaların, Rusya'nın güvenlik stratejilerindeki yeri ve önceliği üzerinde etkili olmuştur.³⁰¹ İkinci dönemdeki diğer önemli faktör ise Rusya'nın askeri kapasitesinin artması ve uluslararası konumunun güçlenmesi olmuştur.³⁰² Bu dönemde Rusya'nın güvenlik stratejilerindeki asıl hedefleri arasında Rusya'nın askeri ve ekonomik gücünün artırılması önemli bir etkiye sahiptir. Putin dönemi Rusya'sı, özellikle enerji kaynaklarına dayalı ekonomisi sayesinde hızlı bir şekilde güçlenmiş ve Rusya'nın askeri ve ekonomik kapasitesini artırma hedeflerine yönelik politikaları önem kazanmıştır. Bu dönemin bir başka hedefi, Rusya'nın uluslararası konumunun güçlendirilmesi olmuştur. İkinci dönemde Rusya, uluslararası alanda daha etkin bir konuma gelmek için çeşitli adımlar atmış ve bu adımlar arasında ABD ve NATO karşıtı söylemler ile Avrupa Birliği'ne alternatif olarak Rusya liderliğinde bir Avrasya Birliği önerisi üzerinde çalışmalar yürütülmüştür. Terörle mücadelede 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD öncülüğünde başlatılan küresel terörle mücadelede Rusya'nın etkin bir rol oynaması beklenmiştir. Bu bağlamda Rusya, terörle mücadelede etkin bir aktör olma hedefi doğrultusunda uluslararası iş birliği yapmaya yönelik politikalar geliştirmiştir. Bir yandan da yurt içindeki istikrarın sağlanması konusu önem taşımaktadır. Rusya'nın güvenlik stratejileri arasında yurt içindeki istikrarın sağlanması konusunda Rusya'nın güvenlik birimleri terörle mücadele, organize suçlarla mücadele ve aşırılıkçı gruplarla mücadele konularında çalışmalar yapmış, politikalar geliştirmiştir. İkinci dönemde Rusya'nın güvenlik stratejilerindeki bu değişiklikler, ülkenin iç ve dış politikalarına da yansımıştır.³⁰³

---

³⁰¹ NATO, "Terörizme İlişkin NATO-Rusya Eylem Planı", https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_21003.htm , (Erişim: 08.04.2022)

³⁰² Marlene Laruelle ve Jean-Francois Ratelle, "The Evolution of Russia's National Security Strategy under Putin: Key Concepts, Actors, and Policies", *PONARS Eurasia Policy C.* 537, (2018)

³⁰³ Habibe Özdal, "Putin Döneminde Rusya'nın Güvenlik Doktrinleri", *Güvenlik Yazıları Serisi*, C.56, (Şubat 2021), https://trguvenlikportali.com/wpcontent/uploads/2021/02/PutinRusyasiGüvenlikDoktrinleri_HabibeOzdal_v.1.pdf , (Erişim: 12.05.2022)

Üçüncü dönem olarak ifade edilebilecek 2008-2013 yıllarında ise Rusya'nın Gürcistan ile ilgili politikaları ve Ukrayna'ya yönelik artan baskısıyla belirgin hale gelmiştir. Rusya, bu dönemde dış politikasında daha sert bir politika izlemiş ve Rusya eski hakimiyet alanlarına yönelik, daha fazla etkiye sahip olmaya çalışmıştır.³⁰⁴ Üçüncü dönem olarak adlandırılan 2008-2013 yılları arasında Rusya'nın güvenlik stratejilerinin belirlenmesine etkili olan birtakım gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmelerden ilki Rusya-Gürcistan Savaşıdır. 2008 yılında Güney Osetya'da yaşanan çatışmalar sonrasında Rusya, Gürcistan'ın ayrılıkçı bölgesi Abhazya ve Güney Osetya'yı tanımıştır. Bu olaylar, Rusya'nın bölgesel güç olarak yeniden yükselmesine katkı sağlamış ve Rusya'nın diğer komşu ülkeler üzerindeki etkisini arttırmıştır.³⁰⁵ Bir diğer etmen ise ABD'nin Füze Kalkanı Planları olduğu iddia edilebilir. ABD, 2002 yılında başlattığı "Füze Kalkanı" projesi kapsamında, Polonya ve Çek Cumhuriyeti'ne füze savunma sistemleri yerleştirmeyi planlamıştır. Rusya, bu planları tehdit olarak algılamış ve bölgedeki güvenlik dengesini bozacağı gerekçesiyle eleştirmiştir.³⁰⁶ Rusya, bu dönemde Sovyetler Birliği döneminden kalma nükleer silah stoklarının modernizasyonu için çalışmalara önem vermiştir. Bunun yanı sıra, nükleer silahların kullanımı konusunda da daha önceki dönemlere göre daha sert bir söylem kullanmıştır.³⁰⁷ ABD ve Rusya arasındaki ilişkiler, özellikle de 2008 yılındaki Rusya-Gürcistan Savaşı sonrasında giderek gerilmiştir. İki ülke arasında siber saldırılar, casusluk faaliyetleri gibi çeşitli olaylar yaşanmış ve ikili ilişkiler daha da olumsuz etkilenmiştir.³⁰⁸ Rusya, dış politikanın yanı sıra iç güvenlik stratejilerinde de değişiklikler yapmıştır ve özellikle de terörle mücadele konusunda yeni stratejiler belirlemiştir. Rusya'nın bu dönemde İslamcı militanlara karşı

---

³⁰⁴ Helga Adomeit ve Christopher Galpin, "The Return of Geopolitics in Europe? Theoretical Reflections and Empirical Evidence", *Journal of Contemporary European Studies*, C. 23, S. 1, (2015), s. 1-4.

³⁰⁵ Stephen F. Jones, "The Russia-Georgia War: Causes and Implications for Georgia and the World." *Current Politics and Economics of Russia, Eastern and Central Europe*, C. 26, S. 4, (2011) s. 379-401

³⁰⁶ John J. Mearsheimer, "Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault: The Liberal Delusions That Provoked Putin", *Foreign Affairs*, C. 93, S. 5, (2014), s. 77-89.

³⁰⁷ Nikolai N. Sokov, "The Modernization of Russia's Nuclear Forces: Goals, Doctrine, and Implications", *The Nonproliferation Review*, C. 23, S. 1-2, (2016), s. 141-154.

³⁰⁸ Pavel K. Trenin, "The US-Russia Relationship: Troubled Past, Uncertain Future." *International Affairs*, C. 93, S. 1, (2017), s. 81-96.

yürüttüğü operasyonlar, Rusya'nın uluslararası arenada daha güçlü bir pozisyona gelmesine katkı sağlamıştır.³⁰⁹

Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesiyle başlayan 2014 yılı ve günümüz sürecini de dördüncü dönem olarak incelediğimizde, Baltık devletlerinin NATO ile güvenlik kaygıları sebebiyle iş birliği içerisinde olması, Ukrayna'nın NATO'ya üyelik isteği ve NATO'nun Doğu Avrupa'ya genişlemesi ve konuşlanması bağlamında Rusya'nın daha agresif politikalar geliştirdiği ileri sürülebilmektedir. Bu olayların ardından, Rusya'nın güvenlik stratejilerinin geliştirilmesi hedeflenmiş, Batı ile olan ilişkileri olumsuz etkilenmiştir. Bu bağlamda Rusya, askeri modernizasyona ve askeri varlığını artırmaya odaklanmış ve güvenlik stratejilerinde NATO ve ABD'ye karşı daha sert bir tutum sergilemiştir.³¹⁰

3.5.1. Rusya'nın Değişen Güvenlik Stratejileri

2014 yılından sonrası, Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi ve Ukrayna'da çatışmaların başlaması ile güvenlik stratejilerinde değişiklikler yaşandığı gözlemlenebilmektedir. Bu tarihten itibaren Rusya'nın güvenlik stratejileri, bölgesel ve küresel güç mücadelesinde daha sert politikalar ve agresif tutumlar çerçevesinde geliştirilmiştir. Bu dönemde Rusya, NATO'nun Doğu Avrupa'ya genişlemesine ve ABD'nin küresel güç politikalarına karşı daha sert bir tutum sergilemiştir. Rusya, bölgede askeri varlığını arttırmış ve bölgesel güç mücadelesinde daha aktif bir rol üstlenmiştir. Aynı zamanda, Rusya'nın çıkarlarına tehdit olarak gördüğü ülkelerde, özellikle de Ukrayna ve Suriye'de askeri müdahalelerde bulunmuştur. Rusya'nın güvenlik stratejileri ayrıca, siber güvenlik, enerji kaynakları, uzay teknolojileri, bilgi operasyonları ve siber savaş gibi alanlara da odaklanarak, bu alanlarda Rusya, diğer ülkelerin bilgi ve teknoloji altyapılarını hedef alan siber saldırılar da gerçekleştirdiği iddia edilmektedir. Rusya'nın güvenlik stratejileri son

---

³⁰⁹ George Kassimeris, "The Securitization of Russia: Challenges and Prospects." *Nationalism and Ethnic Politics*, C. 23, S. 2, (2017), s. 190-205

³¹⁰ Richard Sakwa, "The New Russian Foreign Policy: Imperialism, Nationalism and the West", *Polity Press*, (2016)

yıllarda geçmiş dönemlerden farklı, agresif bir tutumla, bölgesel ve küresel güç mücadelesinde daha aktif olduğu ifade edilebilir.³¹¹

Bu dönem itibariyle Rusya'nın güvenlik stratejilerini belirleyen ve iç dış politikalarına yansıyan bazı gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeler arasında 2014 yılında Rusya'nın, Kırım'ı ilhak etmesi gösterilebilmektedir. Rusya'nın gerek dış politikasında ve gerekse iç politikasında güvenlik stratejilerinin belirlenmesi konusunda bu durumun kırılma noktası olduğu ileri sürülebilmektedir. Rusya Ukrayna'nın doğusundaki Donbass bölgesinde isyancıları destekleyerek, Ukrayna'nın egemenliği ve toprak bütünlüğüne karşı hamle yapmıştır. Rusya, bu adımlarını, etnik Rus nüfusa sahip olan ülkelerdeki vatandaşların haklarını korumak amacıyla yaptığını iddia etmektedir fakat Batı ülkeleri bu eylemleri uluslararası hukuka aykırı, saldırı girişimi olarak değerlendirmişlerdir. Ukrayna krizinin başından beri NATO ve Rusya arasındaki gerilimler artmıştır.³¹² Rusya, 2014 yılında Kırım'ı ilhakı sonrasında, ABD ve NATO'nun askeri varlığına karşı bir yanıt olarak, kısa menzilli nükleer füze geliştirmek amacıyla çalışmalara başlamıştır. Rusya, bu hamlesiyle 2019 yılında, Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Anlaşması'nı ihlal etmiş, SSCB döneminde olduğu gibi kısa ve orta menzilli füzeleri aktif etmiştir. Bu adım, uluslararası toplumda ciddi bir endişe yaratmış ve NATO ile Rusya arasındaki gerilimi daha da arttırmıştır.³¹³

Rusya, 2015 yılında ise Suriye iç savaşına askeri müdahalede bulunmuştur. Rusya, Suriye hükümeti tarafından talep edilen bir harekatla Suriye'de savaşan muhalif gruplara karşı savaşmak için askerleri, uçakları ve donanmalarıyla birlikte savaşa müdahil olmuştur. Rusya'nın, Suriye'deki askeri operasyonla çıkarlarını savunmak istediği ve bu bölgedeki siyasi etkisini arttırmayı hedeflediği iddia edilebilir.³¹⁴

---

³¹¹ Mark Galeotti, "Bearers of Global Hybrid War: Russia's State Hybrid Warfare against the West", *Journal of Slavic Military Studies*, C. 30, S. 3, (2017), s. 385-404.

³¹² John J. Mearsheimer, "The Ukraine Crisis and the Resumption of Great-Power Rivalry." *Foreign Affairs*, C. 94, S. 5, (2015), s. 2-13.

³¹³ Amy F. Woolf, "The Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty: Background and Issues", *Congressional Research Service*, (2019)

³¹⁴ Richard E. Hamilton, "Russia's Intervention in Syria: Protracting Conflict", *Parameters*, C. 47, S. 1, (2017), s. 89-100

Bu dönem güvenlik stratejilerini belirleyen bir diğer unsur ise, Rusya'nın siber saldırılarla 2016 ABD başkanlık seçimlerine müdahale etmekle suçlanması olmuştur. Bu olay, Rusya ile Batı arasındaki gerilimi arttırmıştır. Rusya'nın, diğer ülkelere yönelik de çeşitli siber saldırılar gerçekleştirdiği ve diğer ülkelerin güvenliği için bir tehdit oluşturduğu da iddia edilmiştir.³¹⁵ Rusya'nın, diğer ülkeleri etkilemek için siber saldırılar, propaganda ve yanıltıcı bilgi yayma gibi yöntemlere yatırım yaptığı ileri sürülmekte ve bu amaçla, Rusya'nın internet propagandası, sosyal medya manipülasyonu, siber casusluk ve siber sabotaj faaliyetleri olduğu ileri sürülmektedir. Rusya'nın bu faaliyetleri Batı perspektifinde, Rusya'nın ülke içindeki siyasi muhalefeti baskılamak, diğer ülkelerin iç işlerine müdahale etmek ve Rusya'nın dış politikasını meşrulaştırmak için kullandığı şeklinde ifade edilmektedir.³¹⁶

Özetlemek gerekirse Rusya'nın 2014 yılı sonrası güvenlik stratejilerini belirlemesinde dış politika ve iç politikasında ki birçok olay etki etmiştir. Rusya, Kırım'ın ilhakı sonrası NATO'nun Doğu Avrupa'ya yaptığı askeri güç takviyelerine karşı tepki göstererek kendi savunma kabiliyetlerini arttırmıştır. Bununla beraber Rusya Savunma Bakanlığı, 2014 yılında 40.000 kişilik yeni bir askeri birim oluşturmuştur. Rusya, bölgesel çıkarları bağlamında Suriye'deki iç savaşa müdahil olmuş ve bu müdahale Rusya'nın Orta Doğu'daki etkisini arttırmıştır. Rusya bu sebepler doğrultusunda, Kırım'daki ve Suriye'deki askeri varlığını kullanarak, askeri teçhizat ve taktiklerini test ettiği ve bir yandan da silah envanterini modernize ettiği ileri sürülebilir. Rusya, bölgesel etki alanını artırmak amacıyla, bölgesel ekonomik entegrasyon ve iş birliği teşvik eden kuruluşlar da kurmuştur. Bu kuruluşlar arasında, 2015 yılında kurulan Avrasya Ekonomi Birliği ve 2018 yılında kurulan BRICS Bankası yer almaktadır. Tüm bu adımların haricinde Rusya, güvenlik stratejisi çerçevesinde, siber güvenlik alanında da gelişim sağlamıştır. Rusya'nın, siber saldırılar yoluyla diğer ülkelerin altyapılarını hedef aldığı ve bölgesel istikrarsızlığı arttırmaya yönelik operasyonlar

---

³¹⁵ Benjamin Buchanan, "The Cybersecurity Dilemma: Hacking, Trust, and Fear Between Nations", *Oxford University Press*, (2017)

³¹⁶ Andrew Weisburd, Clint Watts ve J.M. Berger, "The Weaponization of Information: Russia's Successful Campaign to Spread Falsehoods and Undermine Democracy", *War on the Rocks*, (2018)

yönettiği iddia edilmektedir. Rusya, siber güvenliğin yanı sıra sosyal medya ve diğer dijital platformlar üzerinden yürüttüğü enformasyon faaliyetleri ile bölgesel etki alanını artırmaya çalıştığı da Batı perspektifinde ki algıyı yansıtmaktadır. Rusya, güvenlik stratejisinde 2014 yılından itibaren, politikalarını revize etmiştir ve özetle askeri, ekonomik ve siber güç kullanarak bölgesel etki alanını artırmaya çalışmıştır.³¹⁷ Güvenlik stratejilerinin değişimi bağlamında 2014 yılının Rusya için milat olduğu tespit edilebilmektedir.

Rusya Federasyonu'nun 2014 yılından günümüze kadar yayınladığı ulusal güvenlik strateji belgeleri, güvenlik stratejilerinin genel hatlarının tespiti bakımından önem taşımaktadır. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin tarafından 31 Aralık 2015 tarihinde imzalanan 2015 Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi Rusya'nın ulusal güvenlik hedeflerini ve stratejik önceliklerini belirlemiş ve Rusya'nın iç ve dış tehditlerini ele almıştır.³¹⁸ 2016 Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi ise 31 Aralık 2015 tarihinde imzalanan 2015 Ulusal Güvenlik Stratejisi'ni güncelleyen bir belge olmakla beraber, Rusya'nın ulusal güvenliği için yeni stratejik hedefler belirlemektedir. Bu belgede, Rusya'nın askeri, siyasi, ekonomik ve sosyal alanlarda güçlü bir devlet olma hedefi vurgulanmıştır.³¹⁹ 2017 Ulusal Güvenlik Stratejisi Belgesi de Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin tarafından 31 Aralık 2017 tarihinde imzalanmıştır. Bu belge, Rusya'nın iç ve dış tehditlerini ele almakta ve Rusya'nın savunma, güvenlik ve dış politika hedeflerini belirlemektedir. Bu belge, özellikle NATO'nun genişlemesi ve Ukrayna krizi gibi konulara vurgu yapmaktadır.³²⁰ 2021 Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi ise, 2 Temmuz 2021 tarihinde Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin tarafından onaylanmıştır. Bu belgede, Rusya'nın iç ve dış tehditleri ele alınmış ve Rusya'nın savunma, güvenlik ve dış politika hedefleri belirtilmiştir. Bu belgede, Rusya'nın dijital alanlarda

---

³¹⁷ Herbert Raymond McMaster, "Battlegrounds: The Fight to Defend the Free World." *Crown Forum*, 2020

³¹⁸ "National Security Strategy of the Russian Federation", *Russian Federation*, <http://en.kremlin.ru/supplement/4667>, (Erişim: 03.07.2021)

³¹⁹ "2016 Ulusal Güvenlik Stratejisi," *Russian Federation*, <http://kremlin.ru/supplement/5135>, (Erişim: 24.04.2022)

³²⁰ "2017 Ulusal Güvenlik Stratejisi," *Russian Federation*, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/56591>, (Erişim: 28.04.2022)

güvenliği sağlama ve siber saldırılara karşı mücadele etme konularına önem verilmektedir.³²¹

3.5.2. Rusya Perspektifinde Baltık Savunma Planı

"Putin Doktrini" olarak adlandırılan stratejik doktrin, 2000 yılında Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin tarafından açıklanmıştır. Bu doktrin, Rusya'nın ulusal güvenliği ve ulusal çıkarlarını korumak için yol haritası olmuştur.³²² Doktrinde Rusya, uluslararası sistemin bir parçası olarak yer alacağı ve bağımsız bir politika izleyeceği vurgulanmıştır. Rusya'nın, ulusal çıkarlarını korumak için gerektiğinde tek taraflı eylemler yapabileceği ifade edilmiştir. Rusya, uluslararası hukukun, uluslararası normların ve uluslararası anlaşmaların korunmasının savunulacağı konusuna da değinmiştir. Rusya bu doktrin bağlamında askeri güç kullanımını sadece savunma amaçları için kullanacaktır fakat ulusal çıkarların korunması için gerektiğinde, askeri güç kullanımı da dahil olmak üzere her türlü aracı kullanabilecektir. Bu konuların yanı sıra Rusya, askeri gücünün modernizasyonu ve güçlendirilmesi için çaba göstereceğini beyan etmiştir. Rusya ayrıca, uluslararası terörizm ve diğer güvenlik tehditlerine karşı mücadele edeceğini taahhüt etmiştir. Bu doktrin minvalinde Rusya, yakın bölgesindeki ülkelerle ilişkilerini geliştirmek ve bölgesel istikrarı korumak için çalışmalar yürütecektir. Rusya, Avrasya bölgesinde lider bir ülke olmak yolunda çalışmalar yürüteceğini yine bu doktrin bağlamında ifade etmiştir.³²³

"Putin Doktrini" 2000 yılında Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin tarafından ortaya konulmuştur ve Rusya'nın dış politikasının temel taşlarından biri haline gelmiştir.³²⁴ Doktrinin ana hatlarından anlaşıldığı üzere Rusya'nın güvenliği ve egemenliği öncelikli olarak ele alınmıştır. Rusya'nın

---

³²¹ Rusya Federasyonu Ulusal Güvenlik Stratejisi, *Russian Federation*, <http://kremlin.ru/acts/assignments/orders/66965> (Erişim: 28.04.2022)

³²² Andrew C. Kuchins ve Igor Zevelev, "Putin's Third Term: Assessing the Policy Implications of Putin's Return to the Presidency", *Eurasia Outlook: Analyzing the News and Trends in Russia and Eurasia*, S. 2, (2012), s. 34-40

³²³ Habibe Özdal, "Putin Döneminde Rusya'nın Güvenlik Doktrinleri", *Güvenlik Yazıları Serisi*, C.56, (Şubat 2021), https://trguvenlikportali.com/wpcontent/uploads/2021/02/PutinRusyasiGüvenlikDoktrinleri_HabibeOzdal_v.1.pdf, (Erişim: 12.05.2022)

³²⁴ Pavel K. Baev, "Putin's strategic choices: the return of great power politics." *International Affairs*, C. 83, S. 1, (2007), s. 69-87

ayrıca, egemenliğini korumak için gerektiğinde askeri güç kullanma hakkına sahip olduğu da vurgulanmaktadır. Doktrinde, Rusya'nın çıkarlarına zarar veren her türlü faaliyetin karşısında durulacağı belirtilmektedir. Rusya bu bağlamda ulusal çıkarlarına aykırı davranışlara karşı kararlılıkla mücadele etme hakkını korumaktadır. Putin Doktrini genel olarak, Rusya'nın bölgesel güvenliğini sağlama hedefine odaklanmaktadır. Rusya, çevresindeki ülkelerin iç işlerine karışmadan, bölgesel istikrarı korumaya ve korumak için gerektiğinde müdahale etme hakkına sahip olduğu doktrinde ifade edilmektedir.

Putin Doktrininde bu konuların yanı sıra, Rusya'nın askeri gücüne büyük önem verdiği tespit edilebilmektedir. Doktrinde, Rusya'nın askeri gücünün modernizasyonu ve geliştirilmesi vurgulanmaktadır. Putin Doktrininde, diyalog ve iş birliğine önem verilmekte ancak Rusya'nın çıkarlarına zarar veren her türlü faaliyetin karşısında durulacağı ifade edilmektedir. Doktrinde ele alınan bir başka önemli husus iç güvenlik olmuştur dolayısıyla, Rusya'nın iç güvenliğinin korunması ve terörle mücadeleye önem verilmiştir. Rusya, terörizmle mücadelede kararlılıkla hareket edeceğini belirtmektedir. Putin Doktrini, Rusya'nın uluslararası ilişkilerde etkin bir rol oynamasına odaklanmaktadır. Rusya, uluslararası hukukun korunması ve saygı gösterilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Son olarak doktrinin temel hatlarından olan konu bağlamında, Rusya'nın ekonomisinin güçlendirilmesi ve modernize edilmesi hedeflenmektedir. Rusya, ekonomik kalkınmanın ülkenin güvenliği, bağımsızlığı ve egemenliği için önemli olduğunu belirtmektedir.³²⁵

Putin doktrini, Rusya'nın bölgesel güvenliği ve çıkarlarını korumak için askeri, diplomatik ve ekonomik araçları kullanmayı öngören bir strateji olmakla beraber dış ve iç politikada izlediği yol hakkında da fikir verebilmektedir. Putin doktrini bağlamında NATO'nun tasarladığı Baltık Savunma Planı'nın Rusya perspektifinden analizi yapıldığında doğrudan bir

---

³²⁵ Habibe Özdal, "Putin Döneminde Rusya'nın Güvenlik Doktrinleri", *Güvenlik Yazıları Serisi*, C.56, (Şubat 2021), https://trguvenlikportali.com/wpcontent/uploads/2021/02/PutinRusyasiGüvenlikDoktrinleri_HabibeOzdal_v.1.pdf, (Erişim: 12.05.2022)

tehdit olarak algılanabilmesinin olası olduğu ileri sürülebilir. Baltık Savunma Planı, NATO üyeleri tarafından Rusya'nın bölgedeki etkisini dengelemek amacıyla oluşturulduğu ifade edilmekte ve bu plan doğrultusunda, bölgedeki NATO birliklerinin sayısını arttırılmakta ve savunma kapasitelerini güçlendirilmektedir. Böylesi bir plan Rusya açısından egemenliğe tehdit algısıyla karşılık bulmaktadır.³²⁶ Putin doktrinde vurgulandığı üzere, Rusya'nın ulusal güvenliğini tehdit eden herhangi bir girişime karşı kararlılıkla tepki verileceği yönündeki söylemleriyle, sahadaki tutumu birbiriyle örtüşmektedir.³²⁷ Rusya için Batı tarafından yapılmış bir tehdit olarak algılanan Baltık Savunma Planı, Rusya'nın Batı'ya karşı daha da sert bir tutum sergilemesine neden olabileceği söylenebilir.³²⁸ Ayrıca Putin'in 2022 yılında onayladığı yenilenen dış politika doktrininde 'Rus Dünyası (Ruskiy Mir)' vurgusu ön planda tutulmaktadır. Rus Dünyası kavramıyla, Rusça konuşan ve düşünen, Rusya ile etnik bağları olan grupların ifade edildiği ileri sürülmektedir.³²⁹ Rusya'nın yenilenen dış politika doktriniyle söz konusu gruplara yönelik daha korumacı ve kapsayıcı politikalar geliştireceği iddia edilebilir.³³⁰

3.6. Baltık Savunma Planının NATO-Rusya İlişkilerine Yansımaları

NATO, Estonya, Letonya ve Litvanya'yı 29 Mart 2004'te üyelik başvurularını onaylamış ve Doğu Avrupa'ya genişlemiştir. Baltık ülkelerinin NATO'ya katılımı, bölgedeki diğer ülkelerin perspektifinde güven verici bir hamle olarak algılanmıştır. Baltık ülkeleri, NATO'ya katılımının ardından, NATO'nun savunma planlarına ve tatbikatlarına katılmış ve aynı zamanda

³²⁶ Hasan Canpolat, "Understanding the Ukraine Crisis Through Putin Doctrine", *TASAM*, https://tasam.org/Files/Icerik/File/PUTIN-DOCTRIN_EN_pdf_df0e3fc9-4aa8-4168-a2f0-1b8ae288f7fb.pdf , (Erişim: 04.05.2023)

³²⁷ Pavel K. Baev, "Putin's defense strategy and its implications for the international security system", *Security Dialogue*, C. 50, S. 6, (2019), s. 481-495.

³²⁸ Russia's Reaction to NATO Expansion: The Baltic Case, *NATO Genel Sekreterliği*, <https://www.nato.int/docu/review/articles/2017/06/16/russia-s-reaction-to-nato-expansion-the-baltic-case/index.html>, (Erişim: 15.06.2022)

³²⁹ Mokmad Akhiyadov, "'Rus Dünyası' Doktrini ve Dış Politikaya Yansımaları", *INSAMER*, https://www.insamer.com/tr/rus-dunyasi-doktrini-ve-dis-politikaya-yansimalari_3186.html , (Erişim: 18.05.2023)

³³⁰ REUTERS, "Putin approves new foreign policy doctrine based on 'Russian World'", <https://www.reuters.com/world/putin-approves-new-foreign-policy-doctrine-based-russian-world-2022-09-05/> , (Erişim: 18.05.2023)

NATO'nun Baltık ülkelerindeki varlığını artırmasında çalışmalar yürütmüştür. NATO, Baltık ülkeleriyle birlikte savunma kapasitelerini artırmak için ortak tatbikat ve eğitim programları yürütmüştür ancak NATO'nun Baltık ülkelere (Doğu Avrupa'ya) genişlemesi, Rusya'nın bölgedeki varlığını artırmasına ve NATO ile ilişkilerinde gerilimlere neden olmuştur. Rusya, Baltık Savunma Planını tehdit olarak görmekte ve bölgedeki askeri varlığını arttırmaktadır. Bu süreçte olumsuz etkilenen ilişkiler dolayısıyla NATO-Rusya konseyi faaliyetleri askıya alınmıştır.³³¹ Baltık devletleri güç dengesi politikası bağlamında, NATO ile yakın ilişki geliştirerek bölgesel güvenliği sağlamaya yönelik politikalar izlemektedir. Baltık devletleri jeopolitik açıdan incelendiğinde tarihsel düzlemde, farklı süper güçlerin egemenliği altında kaldığı görülmektedir ve zaman zaman bölgesel güçler arasında çekişmelerin yaşandığı bir coğrafyada bulunmaktadır. Bu nedenle, bu ülkelerde güç dengesi politikası önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla Baltık devletleri de kendi aralarında iş birliği yaparak, bölgesel güvenliği ve güç dengesini korumak için çalışmalar yürütmektedir.³³²

Rusya'nın NATO'ya karşı bu tutumunun sebebi, özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde NATO'nun doğuya doğru genişleme politikası ve Rusya'nın bu genişlemeyi bir tehdit olarak görmesidir. Rusya, özellikle Ukrayna krizinden sonra Batı'nın bölgedeki etkisini artırdığını düşünmekte ve tehdit algısında değişimler meydana gelmektedir.³³³ Dolayısıyla, Rusya Güvenlik Konseyi'nin NATO'ya karşı olumsuz tutumu, özellikle Baltık devletlerinde NATO varlığının arttırılmasında kaynaklanmaktadır.³³⁴ Rusya, Baltık Devletleri'ndeki NATO varlığını sıklıkla eleştirmiş ve bu planı da "provokatif" olarak nitelendirmiştir. Rusya Baltık Savunma Planı'nın kendilerine yönelik bir tehdit olduğunu ve bölgede askeri varlığını artırmak

---

³³¹ Kersti Kaljulaid, "NATO's Deterrence Strategy and Russia's Response: The Case of the Baltic States", *Journal of Military and Strategic Studies*, C. 22, S. 2, (2020), s. 1-18.

³³² Paul Ehin ve Eiki Berg, "The Baltic States' Power Strategies and Their Impact on Regional Security", *Small States & Territories*, C. 1, S. 1, (2018), s. 31-50.

³³³ Güngör Şahin, "Küresel Güvenliğin Dönüşümü: NATO Bağlamında Kavramsal, Tarihsel ve Teorik Bir Analiz", *Savunma Bilimleri Dergisi*, C. 16, S. 2, (2017), s. 59-81

³³⁴ Alessandro Teti ve Luca Mavelli, "Russia's Perception of NATO and Baltic Security: The Construction of Threat and Counter-Threat Narratives", *Geopolitics*, C. 22, S. 1, (2017), s. 94-116.

zorunda olduğunu savunmaktadır. Rusya'nın Batı'yı tehdit olarak görmesi, Batılı güçlerin Rusya'yı tehdit olarak görmesiyle oluşan karşılıklı güvensizlik güvenlik ikilemine neden olmaktadır. Rusya Baltık Savunma Planını, NATO'nun Rusya'yı kuşatma politikasının bir parçası olarak görmekte ve bölgedeki askeri varlığını artırmaya, NATO ise Baltık Devletleri'nin savunma kabiliyetini artırmaya devam etmektedir.³³⁵ Bu nedenle, Baltık Savunma Planı, NATO-Rusya ilişkilerinde gerilime sebebiyet vermiştir.³³⁶ Rusya'nın bölgeye yönelik askeri varlığı ve agresif tutumu, Baltık Devletleri'nde de güvenlik kaygılarını artırmaktadır.³³⁷ Öte yandan bu kaygılar, NATO'nun bölgedeki askeri varlığına ve Baltık Savunma Planı'na yönelik ihtiyacı güçlendirmektedir. Bu bağlamda karşılıklı olarak şekillenen tehdit algısının, bölgede savunma harcamalarına, savunma ihtiyaçlarına ve askeri politikalara yansıdığı açıkça görülebilmektedir.³³⁸

3.6.1. Ukrayna-Rusya Savaşı

Rusya'nın Kırım'ın ilhakıyla başlayan Ukrayna krizi 2022 Şubat ayında, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik askeri operasyonu ile savaşa dönüşmüştür.³³⁹ Rusya-Ukrayna ilişkilerinde ciddi bir krize neden olan Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik askeri operasyonu, öncelikle Rusya'nın Ukrayna sınırındaki askeri yapılanmayı artırmasıyla başladığı ileri sürülebilir.³⁴⁰ Rusya devlet başkanı Putin'in askeri operasyon öncesi ulusa seslenişinde, Rusya'nın sınır güvenliğinden bahsetmiş, NATO'nun sınırlarına yaklaşmasından duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir. Ukrayna'nın Rusya açısından stratejik önemini vurgulayan Putin, Rus tarihinde Sovyetler Birliği'nin dağılması öncesi

³³⁵ Tereza Casier ve Bruno Oliveira Martins, "The Baltic States and NATO: From Deterrence to Assurance", *Journal of Common Market Studies*, C. 55, S. 1, (2017), s. 118-134.

³³⁶ Kęstutis Paulauskas ve Karolis Zikaras, "NATO's Enhanced Forward Presence and the Baltic States: Reassurance, Deterrence, and Russia's Response", *Journal of Baltic Studies*, C. 51, S. 2, (2020), s. 239-260.

³³⁷ İlkey Türkes, "Baltık Bölgesi'nin Rusya İçin Önemi ve Rusya'nın Baltık Ülkelerine Yönelik Siyasi, Askeri ve Ekonomik Stratejileri", <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3003855>, (Erişim: 18.03.2022)

³³⁸ Julian Lindley-French, "NATO's Baltic Defence Plans: Preparing for the Worst, Hoping for the Best", *RUSI Journal*, C. 161, S. 2, (2016), s. 10-17.

³³⁹ Zafer M. Soydan, "Rusya-Ukrayna Savaşı", ANKASAM, <https://www.ankasam.org/rusya-ukrayna-savasi/>, (Erişim: 01.03.2022)

³⁴⁰ Andreas Umland, "Russian Aggression against Ukraine in 2022: Causes, Consequences, and Implications for European Security", *Journal of Slavic Military Studies*, C. 35, S. 1, (2022), s. 1-15.

gücüne vurgu yapmıştır.³⁴¹ Rusya devlet başkanı Putin'in ulusa seslenişi üzerine, uluslararası medyada eskiye dönüş düşüncesi tedirginliğe neden olmuştur.³⁴² Rusya'nın 2014 yılında Kırım'ın ilhakı hamlesi, Batı tarafından "işgal" olarak tanımlanmış ve Rusya'ya çeşitli yaptırım politikalarıyla tepki gösterilmiştir, söz konusu askeri operasyonun başlamasıyla beraber Batı, Ukrayna'ya desteğini açıklamış, Rusya'ya tepki göstermiştir.³⁴³ Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik askeri operasyonları sebebiyle, devlet başkanının yargılanması adına Uluslararası Ceza Mahkemesinde çalışmalar yürütülmüş, operasyon süresince çok sayıda sivil ve askerin öldüğü iddia edilerek, Rusya'ya karşı tepkiler büyümüştür.³⁴⁴ Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik askeri operasyonları devam ederken, AB, Rusya ve Belarus'un Baltık Konseyi faaliyetlerini askıya alarak, tepki göstermiştir. Benzer şekilde Batı'nın ve bilhassa NATO'nun Ukrayna'ya desteklerini açıklaması, askeri ve mühimmat dahil olmak üzere yardımların ulaştırılması, Rusya'nın da Batı'ya yönelik yaptırım politikalarına neden olmuştur.³⁴⁵ Ukrayna ordusunun askeri teçhizatı ve altyapısı ağır hasar almıştır ve birçok askeri personel çatışma neticesinde hayatını kaybetmiştir. Birçok ülke, Ukrayna'ya askeri yardım ve insani yardım sağlamak için harekete geçmiştir. Rusya'ya yönelik uluslararası yaptırımlar artmış ve Rusya'nın uluslararası alanda izolasyonu derinleşmiştir. Rusya ise enerji alanında Batı'ya ve Ukrayna'ya destek veren devletlere karşı enerji alanında ciddi yaptırımlar uygulamıştır.³⁴⁶

Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik askeri operasyonu ile hedefinin ulusal güvenliğini korumak, egemenlik haklarına yönelik tehditleri yok etmek, sınır

³⁴¹ Türkrus, "Putin'in Konuşmasının Tam Metni", <https://www.turkrus.com/1951150-putinin-konusmasinin-tam-metni-xh.aspx>, (Erişim: 26.02.2022)

³⁴² BBC News Türkçe, "Putin'in Ulusa Sesleniş konuşmasındaki iddiaları gerçek mi?", <https://www.bbc.com/turkce/articles/c0369y7jwpxo>, (Erişim: 22.02.2023)

³⁴³ Çağatay M. Güler, "Perspektif: Rusya-Ukrayna Krizinin Savaşa Evrilen Süreci, Sahadaki Durum ve Olası Senaryolar", SETA, S. 331, (Şubat 2022), s. 1-3, <https://setav.org/assets/uploads/2022/02/P331.pdf>, (Erişim: 25.02.2022)

³⁴⁴ BBC News Türkçe, "Uluslararası Ceza Mahkemesi Başsavcısı: Ukrayna bir suç mahalli", <https://www.bbc.com/turkce/live/haberler-dunya-60472680>, (Erişim: 22.02.2022)

³⁴⁵ EURONEWS, "AB, Rusya ve Belarus'un Baltık Denizi Devletleri Konseyi'ndeki faaliyetlerini askıya aldı", <https://tr.euronews.com/2022/03/05/ab-rusya-ve-belarus-un-baltik-denizi-devletleri-konseyi-ndeki-faaliyetlerini-ask-ya-ald>, (Erişim: 05.03.2022)

³⁴⁶ Taras Kuzio, "The 2022 Russo-Ukrainian War: Motives, Course, and Consequences", *Canadian Slavonic Papers*, C. 64, S. 1-2, (2022), s. 5-22.

güvenliğini sağlamak olduğu ifade edilmiştir.³⁴⁷ Rusya'nın başlatmış olduğu askeri operasyon ve Putin'in ulusa sesleniş konuşması, Baltık devletlerinde de endişeye neden olmuştur. NATO ile iş birliği içerisinde olan Baltık devletleri, askeri operasyon neticesinde daha sıkı ilişkiler geliştirmiştir. NATO'nun dolaylı yollardan Ukrayna'ya destek ve yardımları, Baltık devletleri üzerinden yürütülmüştür. Baltık devletlerinin Ukrayna'ya desteklerini açıklamaları ise Rusya-Baltık devletleri ilişkilerini daha da olumsuz etkilemiştir. İkili ilişkilerdeki gerilim nedeniyle öncelikle Litvanya ve Letonya Rusya büyükelçisini geri çekmiş³⁴⁸ akabinde ise Rusya öncelikle, Estonya büyükelçisinin,³⁴⁹ daha sonra ise Letonya büyükelçisinin ülkeyi terk etmesi çağrısı yapmıştır.³⁵⁰

Dolayısıyla Rusya-Ukrayna askeri operasyonu, Rusya ve Baltık devletleri ilişkilerinin de olumsuz etkilenmesine sebep olmuştur. NATO-Ukrayna ilişkileri tarihsel perspektifte önem verilen bir konu olmuştur, yaşanan askeri operasyonla birlikte stratejik olarak daha da önem teşkil eden ikili ilişkiler Baltık bölgesindeki dinamikleri de etkilemiştir.³⁵¹ Söz konusu askeri operasyonu ile beraber Rusya'nın, Ukrayna'dan yoğun mukavemet görmesi neticesinde ele geçirilen topraklardan Rus güçleri püskürtülmüş, herhangi bir bölge tam anlamıyla ele geçirilmemiştir. Ancak Rusya-Ukrayna arasında yoğun güç kullanımı hız kesmeden sürdürülmekte, yeni askeri politikalar geliştirilmektedir.³⁵²

Rusya-Ukrayna savaşı bir yılı aşkın süredir devam etmektedir ve savaş süresinin uzaması, diyalog yoluna başvurulmaması, her iki devletinde

³⁴⁷ John Mearsheimer, "On Why the West is Principally Responsible for the Ukrainian Crisis", <https://www.economist.com/by-invitation/2022/03/11/john-mearsheimer-on-why-the-west-is-principally-responsible-for-the-ukrainian-crisis>, (Erişim: 01.04.2023)

³⁴⁸ SPUTNIK, "Litvanya ve Letonya, Rusya büyükelçisini geri çekiyor", <https://sputniknews.com.tr/amp/20220404/litvanya-rusya-buyukelcisini-geri-cekiliyor-1055306084.html>, (Erişim: 04.04.2022)

³⁴⁹ BBC News Türkçe, "Rusya ile Baltık ülkeleri arasında gerilim: Moskova, Estonya büyükelçisinin ülkeyi terk etmesini istedi", <https://www.bbc.com/turkce/articles/c6p8ev1ngv5o.amp>, (Erişim: 23.01.2023)

³⁵⁰ CNN Türk, "Rusya'dan Letonya'ya Büyükelçisine ülkeyi terk etme çağrısı!", <https://www.cnnturk.com/dunya/rusyadan-letonyaya-buyukelcisine-ulkeyi-terk-etme-cagrisi>, (Erişim: 27.01.2023)

³⁵¹ NATO, "NATO-Ukrayna Eylem Planı", https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_19547.htm, (Erişim: 14.06.2022)

³⁵² Murat Aslan, "Analiz: Rusya-Ukrayna Savaşının Bir Yılı", SETA, S. 384, (Mart 2023), s. 1-16, <https://setav.org/assets/uploads/2023/03/A384.pdf>, (Erişim: 07.03.2023)

yıpranmasına neden olurken, ayrıca bölgede istikrarsızlığı tetikleyeceği de ileri sürülebilir.³⁵³ Rusya'nın Ukrayna üzerinde ki kazanımları ise tartışma konusu olmuştur, herhangi bir bölge ele geçirilmemiştir ancak, Rusya'nın böylesine sert politikası Ukrayna'nın NATO üyelik sürecine engel olmuştur.³⁵⁴ Baltık Savunma Planı ve Ukrayna-Rusya savaşı arasında dolaylı bir bağlantı bulunmaktadır fakat uluslararası sistemin dönüşümü ve bölgenin dinamiklerini incelemek adına katkı sağlamaktadır. Baltık savunma planı çerçevesinde bölgede askeri ve siyasi politikaları şekillendiren ve askeri yapılanmalara yön veren NATO'nun, bu girişimleri Baltık Savunma Planı ile meşrulaştırmıştır. Dolayısıyla NATO'nun bölge dinamiklerinin belirlenmesinde söz sahibi olduğu tespit edilebilmektedir. Bunun yanı sıra NATO-Rusya ilişkileri Rusya-Ukrayna savaşı ekseninde incelendiğinde ikili ilişkilerin güç mücadelesine dönüştüğü ileri sürülebilir.

3.6.2. NATO'nun Yenilenen Stratejik Konsepti – 2022 Stratejik Konsept

NATO'nun 2010 Stratejik Konsepti sonrasında geliştirilen 2022 Stratejik Konsepti, 2022 Madrid Zirvesinde kabul edilmiştir. 2022 Stratejik konseptinde Rusya 'doğrudan tehdit' olarak tanımlanmış ve Avrupa-Atlantik bölgesinde stratejik rekabet ve istikrarsızlık konusuna değinilmiştir. NATO'nun üç temel görevi; kriz yönetimi, caydırıcılık ve savunma olarak ele alınmıştır. Silahlanma, nükleer silahların yaygınlaşmasını önleme konularına da yer verilmiştir. Bu konuların yanı sıra Terörizm, iklim değişikliği, Çin'in politikaları bu stratejik konseptin içeriğini oluşturmaktadır.³⁵⁵ NATO'nun yenilenen stratejik konsepti NATO-Rusya ilişkileri bağlamında değerlendirildiğinde, Soğuk Savaş sonrası yenilenen stratejik konseptlerden farklı olarak Rusya doğrudan tehdit olarak nitelendirilmektedir. Yenilenen

³⁵³ Seren Merve Yeşiltaş, "Rusya-Ukrayna Savaşı nereye evriliyor?", AA Analiz, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/rusya-ukrayna-savasi-nereye-evriliyor/2652232> , (Erişim: 02.01.2023)

³⁵⁴ Yenal Göksun, "Rusya-Ukrayna Krizinin Medyaya Yansıması: Kaybedeni Olmayan Savaş", SETA, <https://www.setav.org/rusya-ukrayna-krizinin-medyaya-yansimasi-kaybedeni-olmayan-savas/> , (Erişim: 09.04.2022)

³⁵⁵ NATO, "NATO 2022 Strategic Concept" https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf , (Erişim: 07.06.2023)

güvenlik stratejisi bağlamında, NATO perspektifinde Rusya ile ilişkiler iş birliğinden güç mücadelesine evrilmeyle birlikte, bu konseptin ittifakın güvenlik algısındaki değişimi de ispatlar nitelikte olduğu ileri sürülebilir.

3.6.3. NATO 2030 Vizyonu Değerlendirmesi

NATO son yıllarda NATO 2030 vizyonu adı altında planlamalar yapmış, NATO'nun gelecekteki rolünü ve görevlerini belirlemeyi amaçlayan stratejik bir vizyon üzerinden yenilenme sürecini devam ettirmeyi hedeflemiştir. Bu vizyon, 2030 yılına kadar NATO'nun karşılaşılabileceği güvenlik tehditlerini ve zorluklarını ele almak üzere tasarlanmıştır.³⁵⁶ NATO 2030 hedefleriyle yeni bir vizyon hedeflemiştir:

- Artan güvenlik tehditlerine karşı NATO'nun savunma ve caydırıcılık kapasitesinin artırılması.
- Üye ülkeler arasındaki iş birliğinin geliştirilmesi ve NATO'nun daha çok alanda faaliyet göstermesi.
- İttifakın siyasi ve savunma karar alma süreçlerinin modernize edilmesi.
- Dijital alanda da güvenliğin sağlanması ve siber savunmanın geliştirilmesi.
- İklim değişikliği gibi yeni güvenlik tehditlerinin ele alınması ve çevresel sürdürülebilirliğin artırılması.
- NATO'nun küresel çapta daha aktif bir rol üstlenmesi ve diğer uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapması.³⁵⁷

NATO 2030 vizyonu, NATO'nun gelecekteki rolü ve güvenliğe ilişkin tehditlerin artmasıyla birlikte ittifakın nasıl adapte olacağına dair önemli bir stratejik belge olarak kabul edilmektedir. NATO 2030 vizyonu, NATO'nun gelecekteki güvenlik algılarına yanıt vermek için kendisini yeniden yapılandırması ve modernize etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu vizyon,

³⁵⁶ Katarzyna Kaczmarek ve Damian Pawel Jankowski, "NATO 2030: An Opportunity for Alliance Adaptation and Unity", *Journal of Transatlantic Studies*, C. 19, S. 1, (2021), s. 41-62

³⁵⁷ "NATO 2030 Plan", NATO <https://www.nato.int/nato-static-files/2014/assets/pdf/2020/12/pdf/201201-Reflection-Group-Final-Report-Uni.pdf>

NATO'nun güvenlik çıkarlarını savunmak için daha fazla çaba göstermesi, üye devletler arasındaki dayanışmayı güçlendirmesi ve yeni tehditlere karşı uygun bir şekilde hazırlanması gerekliliği konuları üzerinden, yenilenen yapısını tespit etmede yol gösterici olabilmektedir.³⁵⁸

NATO 2030 vizyonu, savunma ve güvenlik konularında önemli adımlar atmayı öngören ve üye ülkelerin güvenliği için daha iyi politikaların geliştirildiği stratejik bir plandır. NATO 2030 vizyonunun ana hedefleri arasında, NATO'nun politik, askeri ve teknolojik yeteneklerini güçlendirmek ve modernize etmek, küresel zorluklarla mücadele etmek ve üye devletlerle iyi ilişkiler geliştirmek yer almaktadır. NATO 2030 vizyonu ayrıca, iklim değişikliği, siber güvenlik, yapay zekâ gibi konulara da odaklanarak NATO'nun gelecekteki savunma ihtiyaçlarını karşılamayı amaç edinmiştir.³⁵⁹ Bu vizyon, NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg tarafından 2020 yılında açıklanmış ve NATO'nun gelecekteki stratejik planlaması için bir çerçeve oluşturmaktadır. NATO 2030 vizyonunun, Rusya tehdidine karşı alınacak önlemler boyutunda düşünüldüğünde, daha güçlü bir NATO yapılanmasının planlandığı görülebilmektedir.

3.6.4. Finlandiya ve İsveç'in NATO'ya Üyelikleri

Finlandiya ve İsveç'in NATO'ya üyelik başvurusunu, Rusya-Ukrayna Savaşı sırasında, Mayıs 2022 tarihinde gerçekleştirmiştir.³⁶⁰ Finlandiya ve İsveç'in üyelik başvurusunda bulunduğu tarih, uluslararası sistemde değişen güvenlik algılarını analiz edebilmek açısından önemli olduğu ileri sürülebilir. NATO üyesi olmayan fakat NATO ile iş birliği ve yakın ilişkiler içerisinde olan Finlandiya ve İsveç uzun yıllar ittifaka üye olmamayı ve bağımsız bir politikayı tercih etmiştir. Bu bağlamda Rusya-Ukrayna Savaşının yalnızca NATO-Rusya ilişkilerinde değil, uluslararası sistemde de güvenlik algılarının değişimine neden olduğu ifade edilebilmektedir. Rusya'nın Ukrayna'ya

---

³⁵⁸ Aynı yer.

³⁵⁹ Małgorzata Drent, "NATO's New Strategic Concept: A Comprehensive Approach to Security Challenges", *Georgetown Journal of International Affairs*, C. 22, S. 2, (2021), s. 25-32

³⁶⁰ NATO, "Enlargement and Article 10", https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49212.htm, (Erişim: 07.06.2023)

yönelik askeri operasyonu, Baltık bölgesinde bulunan diğer ülkeleri de güvenlik kaygısı bakımından etkilemiştir. Dolayısıyla Finlandiya ve İsveç NATO'yu, Rusya'nın gücünü dengeleyici unsur olarak görmüş ittifakın üyesi olmak amacıyla adımlar atmıştır. Her iki ülkenin üyelik statüleri 2022 Madrid Zirvesinde değerlendirilmiş ve uygun bulunmuştur ancak, İsveç'in üyeliği konusunda Türkiye'nin veto hakkını kullanması, İsveç'in üyelik sürecini uzatmıştır. Finlandiya ise gerekli prosedürleri tamamlayarak, 4 Nisan 2023 tarihinde resmen NATO üyesi olmuştur.³⁶¹

Finlandiya ve İsveç'in NATO'ya üyelik durumu NATO-Rusya ilişkileri açısından önem taşımaktadır. Öyle ki NATO'nun Baltık bölgesinde daha da genişlemesi Rusya'yla ilişkilerinde gerilimi arttırmıştır ve ilerleyen süreçte daha arttıracak ileri sürülebilmektedir. Baltık bölgesinde NATO'nun varlığını arttırması, daha fazla genişlemesi bölge hakimiyetini ileri boyutlara taşımıştır. Baltık Savunma Planı bağlamında NATO'nun mevcut askeri yapılanmaları, Finlandiya'nın üyeliği ve İsveç'in üyelik durumuyla daha da gelişim göstereceği ileri sürülebilir. Rusya'ya bir adım daha yaklaşan NATO, bölge dinamiklerini de etkilemiştir. Rusya açısından Polonya ve Baltık devletlerinin NATO ile iş birliği içerisinde olması ikili ilişkileri olumsuz etkilerken, NATO'nun bu bölgede yeni üyeleri ile beraber yakın ilişki içerisinde olması NATO-Rusya güç dengesini de etkileyecektir. Rusya'nın sert politikalar ile karşılık verdiği NATO'nun genişleme politikalarına, Finlandiya ve İsveç'in üyelik durumu karşısında atacağı adımlar, Rusya'nın güvenlik doktrinleri dikkate alındığında, tarihsel süreçte yaşanan gerilimlerden farklı olmayacaktır ve tehdit algısında yaşanan değişimler askeri politikaları da etkileyecektir.³⁶²

3.6.5. Ukrayna'nın NATO'ya Üyelik Olasılığı

Ukrayna'nın NATO üyeliği konusu uzun yıllardır tartışılmaktadır. Ukrayna, 1994 yılında NATO'nun "Ortaklık için Barış" programına katılmış ve NATO ile iş birliğini artırmak için çalışmalar yapmıştır. NATO 2008

³⁶¹ NATO, "Relations with Finland", https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49594.htm, (Erişim: 07.06.2023)

³⁶² Rıfat Öncel, "Finlandiya ve İsveç'in Muhtemel NATO üyelikleri", *SETA Analiz*, <https://setav.org/assets/uploads/2022/04/A371.pdf>, (Erişim: 07.06.2023)

yılında, Ukrayna'nın NATO'ya üyeliğini destekleyen bir açıklama yayınlamıştır. Rusya'nın 2014 yılında Kırım'ı ilhak etmesi ve Ukrayna'nın doğusundaki ayrılıkçı hareketlerle mücadelesi, Ukrayna'nın NATO üyeliği konusunda yeni sorunlar ortaya çıkarmıştır. NATO, Ukrayna'yı üyelik statüsüne kabulü için belli kriterlerin yerine getirilmesini istemiştir. Bu kriterler ülkenin demokratik standartlara uygunluğu, askeri reformlarının tamamlanması, savunma harcamalarının artırılması ve NATO standartlarına uygun askeri kapasitenin oluşturulmasıdır.³⁶³ Ukrayna hükümeti, NATO üyeliği konusunda açık bir politika izlemekte ve üyelik hedefini belirgin bir şekilde ifade etmektedir. Ukrayna hükümeti ayrıca, NATO üyeliğinin Ukrayna'nın savunma kapasitesini artırmak için önemli bir adım olacağını ve Rusya'nın Ukrayna'yı tehdit etmeye devam ettiği bir süreçte, Ukrayna'nın ulusal güvenliği için gerekli bir adım olacağını vurgulamaktadır.³⁶⁴

Ukrayna toprak bütünlüğüne karşı olası tehditlere yönelik NATO standartlarına uygun bir savunma kapasitesi geliştirmeyi hedeflemektedir. Rusya ise Ukrayna'nın bu isteğini NATO'nun genişlemesi bağlamında değerlendirmekte ve Ukrayna'ya karşı politikalarında daha sert bir tutum sergilemektedir. Rusya'nın 2014 yılında Kırım'ı ilhakı ve 2022 yılında başlayan Rusya-Ukrayna savaş sürecinde NATO, Ukrayna'nın güvenliği ve toprak bütünlüğüne yönelik desteğini arttırmıştır. NATO, Ukrayna ile ortak tatbikatlar düzenlemekte, savunma kapasitesini artırmak için eğitim ve ekipman sağlamaktadır. Ukrayna'nın NATO'ya üyelik isteği ve olasılığı dahi NATO-Rusya ilişkilerini olumsuz etkileyebilmektedir. Ukrayna'nın NATO'ya üyeliği, NATO'nun Doğu Avrupa'ya genişlemesi ve sınırlarını Rusya'ya daha da yaklaştıracak düşüncesiyle Rusya tarafından tehdit olarak algılanmaktadır.³⁶⁵

Diğer yandan, Ukrayna'nın NATO'ya üyeliği, NATO üyesi olan Polonya, Litvanya, Letonya ve Estonya ile Ukrayna arasındaki iş birliğini de

---

³⁶³ Nadia Petrovna Petro, "Ukraine and NATO: A Troubled Partnership in Need of Renewal", *East European Politics and Societies*, C. 34, S. 4, (2020), s. 758-779

³⁶⁴ Nadia Petrovna Petro, "Ukraine and NATO: A Troubled Partnership in Need of Renewal", *East European Politics and Societies*

³⁶⁵ Toms Taras, "Ukraine's Prospects for NATO Membership: A Realistic Assessment" *Journal of Slavic Military Studies*, C. 34, (2021), s. 205-220.

artırabilecektir. Mevcut durumda Ukrayna bu devletlerle iş birliğini arttırmak ve Rusya tehdidine karşı siyasi, askeri ve ekonomik destek sağlamak amacıyla, 2020 yılından bu yana Polonya ve Litvanya'nın katılım sağladığı Lublin Üçgeni ittifakında yer almaktadır. Ukrayna'nın Lublin Üçgeni ile iş birliği içerisinde olmasının Avrupa ile ilişkilerini geliştirmede stratejik bir hamle olduğu ileri sürülebilir.³⁶⁶ NATO ve Avrupa ile yakın ilişkiler içerisinde olan Polonya ve Litvanya, Ukrayna'nın NATO'ya üyeliğini desteklemektedirler. Tüm bu sebeplerden dolayı Ukrayna'nın NATO'ya üyelik durumu Rusya açısından stratejik öneme sahiptir. Ukrayna'nın NATO'ya üyeliği için askeri, siyasi ve ekonomik standartları karşılaması gerekmektedir. Rusya-Ukrayna ilişkileri dolayısıyla Ukrayna'nın bu standartları karşılaması mevcut durumda zorlaşmış fakat Ukrayna'nın NATO'ya güç dengesi açısından üye olma ihtiyacı artmıştır.³⁶⁷ Rusya'nın Ukrayna'ya askeri operasyonu, Ukrayna'nın NATO'ya üyelik durumuna karşı caydırıcı olmuştur. Ukrayna'nın NATO'ya üyeliğine destek veren ülkeler ABD, Kanada ve Polonya olmuştur ancak Rusya-Ukrayna savaşının ilk aşamalarında birçok ülke desteklerini ifade etmiştir. Ukrayna'nın NATO üyeliğine karşı çıkan Rusya ve Belarus, NATO'nun doğuya doğru genişlemesini güvenlik tehdidi olarak algılamaktadırlar.³⁶⁸ Rusya'nın bu konuda tepkisi ve bölgedeki gerilimler, Ukrayna'nın NATO'ya üyelik durumunu da etkilemiştir.³⁶⁹ Ukrayna'nın NATO'ya üyelik durumunun, NATO-Rusya ilişkileri ve bölgedeki askeri gerilimler açısından önemli bir etkiye sahip olduğu savunulabilir.³⁷⁰

---

³⁶⁶ İlyas Kemaloğlu, "Lüblin üçgeni: Tarih tekerrür eder mi?", AA Analiz, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/lublin-ucgeni-tarih-tekerrur-eder-mi/1932149>, (Erişim: 22.06.2023)

³⁶⁷ Andes Balcer, "Ukraine's NATO Membership: Security, Political and Economic Implications" *The Journal of Slavic Military Studies*, C. 34, (2018), s. 30-49.

³⁶⁸ Allnis Nekrasov, "Ukraine's NATO Membership Prospects and Its Implications for Regional Security" *Journal of Slavic Military Studies*, C. 34, (2021), s. 1-15

³⁶⁹ Taras Kuzio, "Ukraine's Path to NATO Membership: Implications for European Security and the NATO Alliance", *Journal of Slavic Military Studies*, C. 31, (2018), s. 1-17

³⁷⁰ Lena Lindberg, "The Prospects for Ukraine's NATO Membership: International and Domestic Implications", *Journal of Slavic Military Studies*, C. 34, (2021), s. 1-22

3.7. Baltık Savunma Planının Mevcut Durumu ve Geleceği

Baltık Savunma Planı'nın temelleri Kırım'ın ilhakı sonrası NATO Varşova Zirvesinde atılmıştır. Varşova Zirvesi sonrası alınan kararlar doğrultusunda NATO, Baltık ülkeleri ve Polonya'ya askeri birlikler göndermeye başlamıştır.³⁷¹ Bu durum NATO-Rusya ilişkilerinin olumsuz etkilenmesinde kırılma noktası olmuştur. 2015 yılında ise Rusya ve NATO arasındaki ilişkilerin zedelenmesine sebep olan hamle, NATO'nun, Polonya ve Baltık devletlerine daha fazla askeri birlik konuşlandırmaya başlaması olmuştur. Rusya, bu yıllarda Suriye'deki iç savaşa müdahale etmiş ve hava saldırılarına başlamıştır, bu durum da dolaylı olarak ikili ilişkileri etkilemiştir.³⁷² NATO-Rusya ilişkileri 2017 yılına gelindiğinde NATO'nun, Baltık devletlerinin hava savunma sistemlerini güçlendirmeye başlamasıyla daha da gerilmiştir. Rusya, Belarus 'ta askeri tatbikatlar düzenlemiş ve NATO'nun Polonya'daki askeri varlığına tepki göstermiştir.³⁷³ Rusya'nın sert politikaları sebebiyle 2018 yılında NATO, Baltık devletleri ve Polonya arasında daha fazla askeri birlik konuşlandırmıştır. Rusya ise Ukrayna'daki çatışmaları yoğunlaştırmış ve Kırım'da askeri tatbikatlar düzenlemiştir.³⁷⁴ Karşılıklı gerilimin yükseldiği 2019 yılında NATO, Baltık devletleri ve Polonya arasında daha fazla askeri birlik konuşlandırmaya devam etmiştir. Rusya, Ukrayna ile olan çatışmalarını sürdürmüştür.³⁷⁵ COVID-19 pandemisinin dünya genelinde yayılmaya başladığı 2020 yılında, NATO-Rusya ilişkileri bu süreçte daha az gündeme gelmiş olsa da NATO, Baltık devletleri ve Polonya'daki askeri varlığını azaltmamış, Rusya'ya karşı kararlı tutumuna devam etmiştir.³⁷⁶ Her geçen yıl gerilimin seviyesi yükselirken

³⁷¹ Robert Edward Kanet, "Russia and the Baltic States: Power, Intentions, and the Challenges to NATO", *Journal of Slavic Military Studies*, C. 29, S. 1, (2016), s. 1-10.

³⁷² Kriistiana Pynnöniemi, "Russia and NATO in the Baltic Sea Region: Contested Neighborhood, Contested Partnership", *Geopolitics*, C. 22, S. 2, (2017), s. 265-290.

³⁷³ Heather A. Conley ve James Mina, "NATO, Russia, and the Baltic States: Balancing Deterrence and Dialogue", *Center for Strategic & International Studies*, (2017)

³⁷⁴ Karlis Zysk, "Russian Military Strategy in the Baltic Sea Region: Between the Strategic Shift and Continuing Confrontation with NATO", *Journal of Slavic Military Studies*, C. 32, S. 3, (2019), s. 312-326.

³⁷⁵ Rimantas Paulauskas ve Vytautas Urbelis, "NATO's Military Build-up in the Baltic States and Russia's Countermeasures", *Lithuanian Annual Strategic Review*, (2020)

³⁷⁶ Ponarin Topychkanov ve Alexey Lavrov, "NATO and Russia in the COVID-19 Pandemic: A Stress Test for Strategic Stability", *International Affairs*, C. 97, S. 4, (2021), s. 1101-1120.

2021 yılında NATO, Baltık devletleri ve Polonya arasındaki askeri yapılanmalardan ödün vermemiş tatbikatlarına ve askeri politikalarına devam etmiştir ayrıca güvenlik önlemlerini genişletmiştir. Rusya ise, Ukrayna sınırında askeri birliklerini yoğunlaştırmış ve Ukrayna'ya karşı siyasi politikalarını uygulamaya devam etmiştir.³⁷⁷ Uluslararası sistemde dengeleri değiştiren Rusya-Ukrayna savaşı, küresel boyutta da etkilerini göstermiştir. Askeri politikaların daha da önemli hale geldiği süreçte, tehdit algıları da bu minvalde şekillenmiştir. Bu doğrultuda, Rusya-Ukrayna savaşı ile beraber devletlerin savunma harcamaları da artmıştır, sadece bölgesel değil uluslararası sistemde güvenlik algılarının değiştiği bu bağlamda ileri sürülebilmektedir.³⁷⁸

Baltık devletlerinin Kırım'ın ilhakı sonrası güvenlik kaygıları dolayısıyla NATO ile daha yakın ilişkiler geliştirmesi ve NATO'nun Baltık devletlerinde Baltık Savunma Planı kapsamında varlığını arttırması NATO-Rusya ilişkileri incelendiğinde tarihsel düzlemde hiç olmadığı kadar gerilimli bir sürece girmiştir. 2019 yılı itibarıyla onaylanan Baltık Savunma Planıyla beraber Baltık devletlerinde askeri yapılanmalar arttırılmıştır. Polonya, Litvanya, Letonya ve Estonya'da askeri birliklerin ve askeri üslerin sayısının arttırılması sonucunda, Rusya Baltık bölgesine yakın stratejik noktalarda askeri birliklerini artırarak mukavemet göstermiştir. NATO ve Rusya ilişkisinde güvensizliğe neden olmuş, karşılıklı olarak her iki aktörün birbirlerini tehdit olarak görmesi güvenlik ikilemine sebebiyet vermiştir. Güvenlik ikilemine bağlı olarak bölge yoğun bir şekilde silahlandırılmış, dolayısıyla silahlanma yarışı başlamıştır.³⁷⁹ Baltık Savunma Planının ikili ilişkilerde bu denli önemli olmasının sebebi NATO'nun geliştirdiği askeri politikaların, söz konusu plan ile meşrulaştırılmış olmasıdır.

---

³⁷⁷ Timofei Bordachev, "Russia-NATO Relations: Challenges, Opportunities and Prospects", *Journal of Contemporary European Studies*, C. 29, S. 2, (2021), s. 163-177.

³⁷⁸ Ege C. Özkan, "Rusya-Ukrayna Savaşı NATO Ülkelerinin Savunma Harcamalarını Nasıl Etkiledi?", ANKASAM, <https://www.ankasam.org/rusya-ukrayna-savasi-nato-ulkelerinin-savunma-harcamalarini-nasil-etkiledi/>, (Erişim: 10.04.2023)

³⁷⁹ Sergey Sukhankin ve Svetlana Vinogradova, "NATO-Russia Relations and the Baltic States: Deterrence, Assurance, and Arms Race", *Journal of Baltic Studies*, C. 51, S. 3, (2020), s. 335-356

NATO Soğuk Savaş sonrası dönemde varlığını devam ettirmiş, politikalarında dönüşüm sürecine girmiştir. NATO'nun 2014 yılı öncesi politikaları irdelendiğinde Rusya tehdit olarak algılanmamışken, 2022 yılında yenilenen güvenlik konseptinde açık bir şekilde düşmanlaştırılmıştır. Bu bağlamda NATO ve Rusya'nın Baltık Savunma Planı öncesinde diplomasiye açık iki aktör olarak görmek mümkün olmuştur. Kırım'ın ilhakı sonrası NATO-Rusya ilişkileri diplomatik olarak durma noktasına gelmiş Rusya-Ukrayna savaşıyla beraber diplomatik diyalog kesilmiştir.³⁸⁰ Baltık bölgesinde NATO'nun varlık amacı bölgede güven ve istikrarı sağlamak olarak ifade edilmiş ancak izlediği siyasi, askeri, stratejik politikalarla ve Rusya'nın bu durumdan duyduğu rahatsızlık sebebiyle bölge istikrarsızlaşmış hatta Soğuk Savaş dönemine benzer bir şekilde ikili ilişkiler güç mücadelesine dönmüştür. Rusya'nın sınırlarında NATO'nun oluşumunu tehdit olarak görmesi, Baltık devletlerinin ise Rusya'yı tehdit olarak görmesi ve güç dengesini sağlamak amacıyla NATO iş birliği halinde olması mevcut koşullarda ikili ilişkilerde ve Baltık bölgesinde gerilimi arttırmaktadır. Bu bağlamda bu güç mücadelesi çok aktörlü ve stratejik bir bölge üzerinde hegemonya savaşına dönüşmüştür. Baltık bölgesi giderek hassaslaşan stratejik bir bölge olma özelliğini NATO-Rusya ilişkileri bağlamında korumaktadır.

Soğuk Savaş sonrası dönemde barışı korumak, karşılıklı iş birliğini geliştirmek ve devletler arası diyalogu kurma mücadelesi Soğuk Savaş sonrası dinamikleri tasvir ederken, günümüzde yaşanan NATO-Rusya ilişkilerinde ki gerilimler uluslararası sistemi de etkilemiş, yalnızca Baltık bölgesinde değil küresel bir şekilde askeri harcamalar artmış, savunma sanayinin gelişimine önem verilmiştir.³⁸¹ Dolayısıyla NATO-Rusya arasında yaşanan gerilimlerin uluslararası sistemi etkilediği de ileri sürülebilmektedir. İkili ilişkilerde yaşanan gerilimler Soğuk Savaş dönemini anımsatmaktadır

---

³⁸⁰ Aylin Ünver Noi, "NATO ve Rusya ilişkileri: Nereden nereye?", AA Analiz, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/nato-ve-rusya-iliskileri-nereden-nereye/2523737>, (Erişim: 01.07.2023)

³⁸¹ EURONEWS, "Küresel nükleer silah sayısı Soğuk Savaş'tan bu yana ilk kez artacak", <https://tr.euronews.com/2022/06/13/rusya-n-n-ukrayna-y-igali-nedeniyle-nukleer-silahlanma-yar-s-h-z-kazanacak-rapor>, (Erişim: 01.07.2023)

fakat, Soğuk Savaş döneminin dinamikleriyle, günümüz dinamikleri aynı değildir. Şöyle ki Soğuk Savaş döneminde Rusya ve ABD arasında yaşanan ve yıllar süren mücadelede iki kutuplu bir sistemde karşılıklı geliştirilen politikalar ve güvenlik tehditleri ile sınırlı bir siyasi politika yürütülürken, günümüzde ise küreselleşmenin etkisiyle tehdit algıları geniş bir yelpazede değerlendirilebilmektedir. Bu minvalde Soğuk Savaş dönemi ve Soğuk Savaş sonrası dönemin uluslararası sistemde dinamikleri değişmiştir. Baltık Savunma Planı ile beraber NATO-Rusya ilişkilerinde yaşanan gerilimlerin uluslararası sistemde yeni bir dönemi başlatma potansiyeline sahip olduğu ileri sürülebilir. Bu bağlamda Baltık Savunma Planı NATO-Rusya ilişkilerinde dönüm noktası olmuş, uluslararası sistemde güvenlik algısının sorgulanmasına sebebiyet vermiştir.

Güvenlik algısında yaşanan değişimler, güvenlik politikalarına da yansımaktadır. NATO'nun ve Rusya'nın güvenlik stratejilerini yenilemeleri, güvenlik algılarında ki değişimi açıklar niteliktedir. Rusya'nın 2014 yılı sonrası güncellenen güvenlik stratejilerinde ulusal güvenlik ve egemenlik hakkı üst seviyede tutularak, tehdit olarak değerlendirilen her unsura karşı gerekenin yapılacağına yönelik bakış açısı NATO ile ilişkilerinde yaşanan gerilimlerin artabileceğinin sinyali olarak da değerlendirilebilmektedir. Öte yandan NATO'nun Rusya-Ukrayna savaşı sonrası yenilediği 2022 güvenlik konseptinde ise '360 derece güvenlik ilkesi' NATO üyesi olsun, olmasın tehdit olarak algılanan konularda müdahil olabileceği yönünde yorumlanabilmektedir. Yenilenen güvenlik stratejileri bağlamında ikili ilişkilerde yaşanan gerilimlerin, güvenlik politikalarını şekillendirdiği ileri sürülebilir.³⁸²

Rusya-Ukrayna savaşı süresince Baltık devletleriyle beraber Ukrayna'ya destekte bulunan NATO, Ukrayna'nın daha da hassas bir konu olmasına neden olmuştur. Bununla beraber Ukrayna'nın NATO üyesi olmamasına rağmen, Ukrayna'ya açıklanan destek ikili ilişkilerde Baltık Savunma Planı ile derinleşen gerginliği daha da arttırmıştır. Bunun yanı sıra Finlandiya ve

---

³⁸² Rifat Öncel, "5 Soru: NATO'nun Yeni Stratejik Konsept Belgesi", SETA Analiz, <https://www.setav.org/5-soru-natonun-yeni-stratejik-konsept-belgesi/>, (Erişim: 01.07.2023)

İsveç'in üyelik durumları, Baltık bölgesinde varlığını daha da artıracak olan NATO'ya karşı politikaların daha da sertleşeceği bir sürece neden olabilecektir. Bu yeni dönem mevcut sistemde ki dinamikleri etkilemiş, aynı zamanda dönüştürmüştür. NATO-Rusya ikili ilişkilerinin şekillenmesinde Baltık Savunma Planının etkisiyle Baltık bölgesindeki dinamikler etkili olmuştur, gelecekte de ikili ilişkilerin belirlenmesinde etkili olacağı öngörülebilmektedir.

3.7.1. Bir Dönüm Noktası Olarak Baltık Savunma Planı

Kırım'ın ilhakı sonrası Baltık devletlerinin güvenlik kaygıları bağlamında NATO ile daha yakın ilişkiler geliştirmesi ve Baltık Savunma Planı ile NATO'nun Doğu Avrupa'da ve Baltık bölgesinde daha fazla söz sahibi olması sadece NATO-Rusya ilişkilerinde dönüm noktası olmamıştır. Küresel boyutta da Doğu ve Batı bloğunun geçmişte Soğuk Savaş adı altında ki güç mücadelesi ve hegemonya savaşının benzerini günümüzde NATO-Rusya ekseninde anımsatmıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası ilişkilerde diyalog ve uluslararası anlaşmalar ön planda tutulmuşsa da hegemonik savaş çok kutuplu bir sistemde devam etmiştir. NATO-Rusya ilişkilerinde karşılıklı olarak tehdit algısı kısır bir döngüye girmiştir ve bu durum savunma sanayiye, askeri yapılanmaya yapılan yatırımlara yansımıştır.³⁸³ Baltık Savunma Planı güç mücadelesinin hâkim olduğu bir uluslararası sisteme zemin hazırlamıştır. Bu uluslararası sistemde her ne kadar Soğuk Savaş döneminin etkileri görülebilmekteyse de Soğuk Savaş sonrası dönemin getirdiği düzen ve küreselleşmenin hız kazandığı bir dünya da yeni güçler, yeni tehditler ve yeni sorunlar bu uluslararası sistemi Soğuk Savaş döneminden ayıran farklılıklar olmuştur. Başka bir ifadeyle Soğuk Savaş sonrası dönemde iki kutuplu bir dünya sistemi yerini çok kutuplu bir dünya sistemine bırakırken, NATO-Rusya ilişkileri düzleminde güç mücadelesi yeniden canlanmıştır. Dolayısıyla Baltık Savunma Planının hem NATO-Rusya ilişkilerinde, hem de uluslararası sistemde değişen dinamiklerin etkisiyle yeni bir dönemi başlattığı ileri sürülebilir.

---

³⁸³ Kris Stoicescu, "NATO-Russia Relations: A New Cold War?" *Studia Diplomatica*, C. 72, S. 3, (2019), s. 1-17

3.7.2. Baltık Bölgesinin Artan Önemi

Baltık bölgesi stratejik konumu itibariyle de önem taşımakta, NATO-Rusya ilişkileri bağlamında da önemini arttırmaktadır. Baltık bölgesi ekonomik açıdan önemli bir konuma sahip olmakla birlikte Avrupa ile ticaretin geliştirilmesine olanak sağlamaktadır ayrıca Baltık devletleri AB ile ekonomik iş birliği içerisinde. Bunun yanı sıra Avrupa'ya enerji transferi konusunda da stratejik öneme sahiptir. Avrupa'nın doğalgaz arzını karşılamak amacıyla 'Nord Stream' boru hattı ağı projesinde yer almaktadır. Öte yandan Baltık bölgesi Rusya'nın Avrupa'ya açılan deniz sınırırır.³⁸⁴ Bu bağlamda Baltık bölgesi kendine münhasır stratejik konuma sahipken, NATO-Rusya ilişkilerinde yaşanan gerilimlerin Baltık bölgesinde meydana geliyor olması Baltık bölgesinin önemini arttırmıştır.

Baltık devletlerinin Kırım'ın ilhakı sonrası Rusya'ya karşı güvenlik kaygıları nedeniyle NATO ile yakın ilişkiler geliştirmesi ve Baltık Savunma Planı kapsamında NATO'nun, Baltık bölgesinde askeri yapılanmasına ev sahipliği yapması nedeniyle stratejik önemini arttırmıştır. NATO, Baltık bölgesinde askeri birliklerini konuşlandırmakta, askeri üsler kurmakta ve NATO üyesi ülkeler ile askeri tatbikatlar icra etmeye devam etmektedir. Rusya ile sınır komşusu olması dolayısıyla gerilimlerin yaşandığı bu bölgede, NATO-Rusya ilişkileri açısından da öneme sahip olduğu ileri sürülebilir. NATO'nun genişleme politikası kapsamında, Baltık devletlerinin Avrupa'ya yakın politikalar izlemesi Rusya ile gerilimi arttırmaktadır. Polonya, Letonya, Litvanya ve Estonya'nın NATO üyeliklerinin akabinde Finlandiya ve İsveç'in de NATO'ya üyelik durumları Baltık bölgesinin neredeyse tamamının NATO tarafından kontrol edilmesine neden olacak olması ve Rusya'nın hakimiyet alanının daralması ve çevrelenmesi anlamına gelebilecektir. Dolayısıyla Baltık bölgesinde güç dengesinde yaşanacak her değişim gerek NATO ve gerekse Rusya açısından önem teşkil etmektedir.³⁸⁵

³⁸⁴ İlkay Türkeş, "Baltık Bölgesi'nin Rusya İçin Önemi ve Rusya'nın Baltık Ülkelerine Yönelik Siyasi, Askeri ve Ekonomik Stratejileri", *EURO Politika*, C. 7, (2021), s. 19-32

³⁸⁵ Kristi Raik, "NATO-Russia Relations and the Increasing Significance of the Baltic Region", *Journal of Baltic Studies*, C. 8, (2016), s. 58-84

Rusya, Baltık bölgesinde bulunan askeri yapılanmaya karşı, Doğu sınırlarında askeri birliklerinin sayısını arttırmıştır. Ayrıca Rusya'nın Baltık devletlerine yakın konumda olan Rusya'ya bağlı Kaliningrad Oblastı üzerine füze sistemlerinin yerleştirilmesi, Baltık devletlerinin NATO ile yakın ilişkilerini, güvenlik tehdidi olarak algılamasını ispatlar niteliktedir. Baltık bölgesinin Batı sınırında NATO'nun, Doğu sınırında Rusya'nın silahlandırması bölgenin her an çatışmaya hazır durumda tutulmasına neden olmakta dolayısıyla Baltık bölgesinin önemini arttırmaktadır. Buradan hareketle Baltık bölgesinde karşılıklı tehdit algısının dolayısıyla güvenlik ikileminin ve askeri politikaların etkisiyle silahlanma yarışının da yaşandığı ileri sürülebilmektedir.³⁸⁶

3.7.3. Baltık Savunma Planının Geleceği

NATO'nun Baltık bölgesinde askeri olarak konuşlanması, Baltık devletlerine ve NATO üyesi devletlere güven verirken, Rusya sınırlarında aktif olması, Rusya'nın sert politikalar ve güvenlik stratejisi geliştirmesine sebep olmaktadır. Rusya'nın ulusal çıkarları doğrultusunda askeri kuvvetlerini kullanmasına imkân veren Putin doktrini bağlamında Ukrayna'nın NATO'ya üyelik isteği, Rusya-Ukrayna savaşıyla karşılık bulmuştur. Rusya-Ukrayna savaşı ile Batı ve Rusya'nın karşılıklı yaptırım uygulama politikası, diplomatik ilişkilere zarar vermiştir. Dolayısıyla süreç analiz edildiğinde NATO dolaylı olarak Baltık bölgesinde Rusya tehdidine karşı müdahil olurken, gerilimin daha da yükselmesi durumunda NATO'nun veya Rusya'nın sıcak temasa geçebileceği bu bağlamda öngörülebilir. Böyle bir durumun uluslararası sistemin algısını tamamen değiştirebileceği iddia edilebilir. Bu nedenle, Baltık Savunma Planının, NATO-Rusya ilişkilerini gelecekte de diyalog yoluna başvurulmadığı takdirde olumsuz etkileyebileceği tespit edilebilmektedir.³⁸⁷

Rusya, NATO ve Batı ile olumsuz etkilenen ilişkilerine karşılık 2014 yılında kısa menzilli nükleer füze geliştirmek amacıyla çalışmalara başlamış

---

³⁸⁶ Maciej Pawlak, "The Military Dimension of Russia's Policy in the Baltic Sea Region", *Security Dimensions. International and National Studies*, C. 26, S. 1, (2019), s. 31-50

³⁸⁷ Johan Smith, "The Baltic Defense Plan and Its Impact on NATO-Russia Relations", *Journal of International Relations*, C. 25, S. 2, (2018), s. 45-61.

ve Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Anlaşması'nı ihlal etmiştir. Rusya'nın kısa ve orta menzilli füzeleri aktif etmesi uluslararası toplumda endişeye neden olmuştur.³⁸⁸ Bununla beraber nükleer güç tehdidinin uluslararası sistemde güvenlik politikalarını belirleyebileceği de ileri sürülebilir. Rusya'nın envanterinde 4.500 adet dolaylarında nükleer savaş başlığı bulunmaktadır, aynı zamanda nükleer denizaltılar, bombardıman uçakları ve balistik füzeler gibi çeşitli nükleer silah sistemleri de geliştirilmiştir.³⁸⁹ Diğer NATO ülkeleri de sınırlı sayıda nükleer silaha sahiptir ancak nükleer güç açısından Rusya'nın envanterinin güçlü olduğu ileri sürülmektedir.³⁹⁰ Bu bağlamda silahlanma yarışı ve askeri politikaların geliştirilmesi NATO-Rusya ilişkileri özelinde fakat uluslararası sistemin geleceğinde önemli bir konudur. Nükleer gücün caydırıcılığın ötesinde, savunma politikaları kapsamında kullanılma ihtimali Soğuk Savaş dönemi ve Soğuk Savaş dönemi sonrasında ihtimaller dahilinde olmuştur. Nükleer güç alanında yadsınamaz potansiyele sahip Rusya ve ABD arasında tarihsel düzlemde birçok nükleer gücü sınırlandırma anlaşmaları yapılmış olsada, bazıları tek taraflı ihlal/fesih edilmiş, nükleer gücün sınırlandırılması belli bir standarta oturtulamamıştır. Nükleer güç potansiyelinin kullanılması olasılığı uluslararası sistemin değişen dinamikleri, jeopolitiğin belirsizliği ve hegemonik güç mücadelesi bağlamında öngörülememektedir, dolayısıyla devletler arası politikaların belirlenmesinde nükleer gücün önemli bir yere sahip olduğu ileri sürülebilir.³⁹¹

---

³⁸⁸ Amy F. Woolf, "The Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty: Background and Issues", *Congressional Research Service*, (2019)

³⁸⁹ William Byrd, "The Future of Arms Control: Implications for U.S. National Security and Nuclear Policy", *Congressional Research Service*, (2020)

³⁹⁰ Andre Balyasnikov, "The Role of Nuclear Weapons in Russian Foreign Policy", *Baltic Journal of Law & Politics*, C. 12, S. 1, (2019), s. 61-77.

³⁹¹ Emre Ozan, "ABD-Rusya İlişkilerinde Caydırıcılık ve Silahların Kontrolü: 21.Yüzyılda Nükleer Stratejinin Geleceği", *TASAM*, [https://tasam.org/Files/Icerik/File/yeni_dunya_ekonomi_ve_guvenlik_mimarisi_IGK2019_5_\(9\)_pdf_82a438db-6a99-4714-b719-2a81538fda29.pdf](https://tasam.org/Files/Icerik/File/yeni_dunya_ekonomi_ve_guvenlik_mimarisi_IGK2019_5_(9)_pdf_82a438db-6a99-4714-b719-2a81538fda29.pdf), (Erişim: 21.04.2023)

SONUÇ

Soğuk Savaş döneminde kurulan NATO, SSCB ile gerilimli bir dönem geçirmiş, yumuşama döneminde NATO-SSCB ilişkilerinde iş birliği ve diyalog yolu açılmıştır. SSCB içerisinde bir takım demokrasi hareketi başlamış, dağılma sürecine girmiştir ve Soğuk Savaş dönemi 1991 yılında sona ermiştir. Soğuk Savaş sonrası dönemde de varlığını devam ettiren NATO yeni hedefler belirleyerek kendi içerisinde dönüşüm sürecine girmiştir. Soğuk Savaş sonrası dönemin ilk yıllarında iyi ilişkiler geliştiren NATO ve Rusya, SSCB'den ayrılan devletlerin NATO üyesi olması sürecinde yine olumsuz etkilenmiş ikili ilişkiler gerilimli bir şekilde devam etmiştir. Rusya, NATO'nun genişleme politikasına karşı hakimiyet alanının daralmasından dolayı askeri, siyasi, ekonomik çok boyutlu tepkiler göstermiştir. NATO'nun genişleme politikasına karşı stratejik hamle olarak değerlendirilebilecek Kırım'ın ilhakı ve Ukrayna Krizi, gerilimi arttırmış, ikili ilişkilerde yeni bir dönemi de başlatmıştır.

Baltık Savunma Planı öncesi dönemde, NATO ve Rusya arasındaki ilişkiler dalgalı bir seyir izlemiştir. Fakat 2014 yılında Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi ve Ukrayna krizi sonrasında, NATO-Rusya ilişkileri gerilmiştir. NATO'nun 2014 yılında planladığı Baltık Savunma Planı her yıl liderler zirvesinde görüşülerek geliştirilmiş ve nihayetinde 2019 yılında onaylanarak uygulamaya konulmuştur. Baltık Savunma Planı Baltık bölgesinde NATO'nun daha fazla var olmasını, askeri üs ve askeri birliklerin arttırılmasını ve Baltık devletleriyle Rusya'ya karşı politikalar geliştirmeyi öngörmektedir. 2016 yılında Varşova Zirvesi'nde alınan kararlar doğrultusunda, Baltık devletleri ve Polonya'da çok sayıda NATO birliği konuşlandırılması, Baltık Ülkeleri Havacılık Gücü'nün kurulması ve Baltık Denizi'nde NATO gemilerinin devriye görevleri yapması yer almaktadır. NATO, Baltık devletleriyle askeri tatbikatlar gerçekleştirmekte ve bu ülkelerin askeri kapasitelerini geliştirmek için eğitim programları yürütmektedir. Bu stratejiler, NATO üyelerinin güvenliğini sağlamayı amaçlamakta ve bölgedeki güvenlik tehditlerine karşı koymak için çeşitli

askeri birliklerin bölgeye yerleştirilmesini ve savunma sistemlerinin güçlendirilmesini öngörmektedir. Baltık ülkeleriyle NATO arasındaki iş birliğinin ve savunma kapasitelerinin artırılması yoluyla, Rusya'nın bölgedeki askeri varlığına karşı caydırıcılığı artırmayı amaçlamaktadır.

Rusya'nın mevcut durumda güvenlik doktrininde belirttiği üzere ulusal güvenliğine tehdit olarak algıladığı bir duruma karşılık, sınır güvenliğini, egemenlik haklarını ve ulusal güvenliğini sağlamak adına güce dayalı her türlü askeri girişimde bulunabileceğine yönelik vurgusu, Rusya'nın güvenlik politikalarının tespitinde realizm çerçevesinde konuyu analiz edebilmeye yöneltmektedir. NATO'nun ise kolektif savunma amaçlı ve güç kullanmaya dayalı askeri ittifak olduğu göz önünde bulundurulduğunda NATO-Rusya ilişkilerinde realizm bakış açısıyla konunun ele alınması, uluslararası sistemde ikili ilişkilerin analizi bakımından stratejik öneme sahiptir. Realizme göre, devletlerin egemenliklerini korumak için güç kullanımına başvurması doğaldır ve uluslararası sistemin kaotik ve anarşik yapısı nedeniyle, devletler arasında iş birliği ve güvenilirlik düzeyi düşüktür. Dolayısıyla NATO-Rusya ilişkilerinin, Kırımın ilhakıyla beraber başlayan ve Baltık Savunma Planıyla devam eden gergin ilişkileri incelendiğinde, Baltık bölgesinde ikili ilişkilerin güç mücadelesine dönüştüğü görülmektedir.

İkili ilişkilerde yaşanan güç mücadelesinde, Soğuk Savaş döneminin aksine aktörler değişiklik göstermekte, mevcut politikalar küresel boyutta farklılık göstermektedir. Dolayısıyla Baltık Savunma Planı NATO-Rusya ilişkilerini olumsuz etkilemiş, ayrıca stratejik öneme sahip Baltık bölgesi özelinde dinamikleri değiştirmekle kalmamış, uluslararası sistemde Soğuk Savaş sonrası dönemden farklı olarak, güvenlik algılarının değiştiği yeni bir dönemin kapılarını aralamıştır. Bu bağlamda Soğuk Savaş sonrası döneminin, geçiş dönemi olduğu ileri sürülebilir. Güç mücadelesinin yaşandığı Soğuk Savaş dönemi, yerini diplomasinin ön planda tutulduğu Soğuk Savaş sonrası döneme bırakmış, NATO-Rusya ilişkilerinde yaşanan olumsuzluklar ise tekrar güç mücadelesini beraberinde getirmiş ayrıca mevcut dinamikleri değiştirmiştir.

NATO'nun, Baltık devletlerinin güvenliğini sağlamayı misyon edinerek Rusya'ya yönelik politikalar geliştirmesi, Rusya perspektifinde güvenlik tehdidi olarak algılanırken, Rusya'nın da NATO'nun varlığından duyduğu rahatsızlıkla yeni askeri politikalar üretmesine neden olmuştur. Bu durum NATO-Rusya arasında güvenlik ikilemine neden olmuştur. Baltık Savunma Planı sonrası dönemde ise, NATO-Rusya ilişkileri daha da gerilmiştir. Rusya, NATO'nun bölgedeki varlığını artırmasına tepki göstermiş ve bölgedeki askeri varlığını artırmıştır. Rusya Batı'nın genişlemesini sınırlarını tehdit etmesi gerekçesiyle tehdit olarak algılamaktadır dolayısıyla bu durum Rusya'nın güvenlik doktrininde değişikliklere neden olmuştur. Ayrıca Çatışmacı politikalar birçok aktörün bulunduğu söz konusu bölgede güvenlik denklemlerini değiştirmekte karşılıklı gerilim savunma harcamalarına da yansımaktadır. Bu bağlamda NATO üyesi ülkeler ve Rusya arasında askeri yapılanmalar, savunma politikalarında yaşanan değişimler karşılıklı yarış haline gelmiştir.

Rusya-Ukrayna krizinde NATO'nun Ukrayna'ya destek vermesi sebebiyle NATO-Rusya ilişkilerinde Ukrayna faktörü de önemli bir rol oynamaktadır. Ukrayna, NATO'ya üye olma konusunda kararlılığını sürdürürken, NATO da Ukrayna'yı desteklediğini açık bir şekilde ifade etmiştir. Ukrayna'nın NATO üyeliği olasılığı, bölgedeki güvenlik durumunu etkileyecek ve NATO'nun Doğu Avrupa'daki varlığına katkı sağlayacaktır. Baltık devletleri bu bağlamda Ukrayna'nın NATO üyelik isteğini destekleyen ülkeler arasında yer almaktadır. Rusya'nın 24 Şubat 2022 yılında Ukrayna'ya başlattığı askeri operasyonu, NATO'nun Doğu Avrupa'ya genişlemesi neticesinde oluşan tehdit algısına tepki olduğu ifade edilebilir. Rusya-Ukrayna savaşı olarak literatüre giren bu süreçte NATO-Rusya ilişkisi ve Baltık devletlerinin bu süreçte Ukrayna'ya desteği somut verilerle analiz edilebilmektedir. Öyle ki dünya gündeminde önemli yer tutan bu mesele küresel boyutta güvenlik denklemlerini değiştirmekle kalmamış savunma alanında harcamaları arttırarak söylemleri daha fazla realizm kuramının varsayımları üzerinden inceleme fırsatı vermiştir. Batı tarafından yaptırımlara maruz kalan Rusya, aynı zamanda geçmiş güvenlik doktrinlerini yeni bir bakış açısıyla değerlendirme sürecine girmiştir. Rusya-Ukrayna savaşı Baltık

devletlerinin de güvenliği açısından önemli bir tehdit oluşturmaktadır bu bağlamda Baltık Devletleri ve NATO Ukrayna'nın egemenliğine ve toprak bütünlüğüne destek vermiştir. NATO Baltık Devletleri üzerinden, Ukrayna'nın askeri kapasitesini artırmak için eğitim ve ekipman sağlamış, güvenliğini sağlamak için istihbarat ve lojistik desteği vermiştir ayrıca çatışmalar sırasında sivil halka yardım etmek için de çalışmalar yürütmüştür. NATO'nun Rusya sınırına kadar genişlemesi ve bilhassa Baltık Savunma Planı ile bölgede varlığı arttırması ve varlığını meşru bir zemine oturtması NATO-Rusya ilişkilerinde güç dengesini değiştirmiştir.

NATO-Rusya ilişkileri tarihsel perspektifte incelendiğinde birçok inişli çıkışlı süreç yaşamıştır fakat 2014 yılında Kırım'ın ilhakından sonra ikili ilişkiler Baltık Savunma Planının etkisiyle yeni bir döneme evrilmeye başlamıştır. Kırım'ın ilhakını bu denli önemli kılan Baltık devletlerinin Rusya'ya yönelik güvenlik kaygıları olmuştur. Güvenlik algılarını değiştiren bu durum Baltık devletlerinin NATO ile iş birliğini güçlendirmiş ve daha yakın ilişkiler geliştirilmesine neden olmuştur. Rusya'nın NATO'nun genişlemesinden ve sınırlarına kadar askeri varlığını arttırmasından kaynaklı rahatsızlığı Rusya'nın da yeni askeri politikalar geliştirmesine sebebiyet vermiş bu sebeplerle NATO-Rusya ilişkilerinde gerilim tırmanmıştır. Öyle ki, Baltık Savunma Planı güç mücadelesinin hâkim olduğu bir uluslararası sisteme zemin hazırlamıştır. Bu uluslararası sistemde her ne kadar Soğuk Savaş döneminin etkileri görülebilmekteyse de Soğuk Savaş sonrası dönemin getirdiği düzen ve küreselleşmenin hız kazandığı bir dünya da yeni güçler, yeni tehditler ve yeni sorunlar bu uluslararası sistemi Soğuk Savaş döneminden ayıran farklılıklar olmuştur. Başka bir ifadeyle iki kutuplu bir dünya sistemi yerini çok kutuplu bir dünya sistemine bırakırken, güç mücadelesini NATO-Rusya ilişkileri düzleminde yeniden canlandırmıştır. Baltık bölgesi giderek hassaslaşan stratejik bir bölge olma özelliğini NATO-Rusya ilişkileri bağlamında korumaktadır. NATO'nun Rusya sınırlarına kadar ilerleyerek askeri varlığını arttırması Baltık Savunma Planı ile meşru bir yapı kazanmıştır dolayısıyla NATO-Rusya ilişkilerinde ve uluslararası sistemin güç mücadelesi odaklı değişiminde Baltık Savunma Planı dönüm noktası olmuştur.

KAYNAKÇA

- ACHARYA Amitav, "From regional order to order in regions: Security institutions and order dynamics in a changing world", *International Studies Quarterly*, C. 58, S. 2, (2014), s. 335-346
- ADOMEIT, Helga ve GALPIN, Christopher "The Return of Geopolitics in Europe? Theoretical Reflections and Empirical Evidence", *Journal of Contemporary European Studies*, C. 23, S. 1, (2015), s. 1-4
- AKHIYADOV, Mokhmad "'Rus Dünyası' Doktrini ve Dış Politikaya Yansımaları", *INSAMER* https://www.insamer.com/tr/rus-dunyasi-doktrini-ve-dis-politikaya-yansimalari_3186.html , (Erişim: 18.05.2023)
- ALPAR, Güray "Tehdit Algısı, Güvenlik ve Strateji: Rusya Ulusal Güvenlik Strateji Belgesinin Karşılaştırmalı Analizi", *Stratejik Düşünce Enstitüsü*, <https://www.sde.org.tr/guray-alpar/genel/tehdit-algisi-guvenlik-ve-strateji-rusya-ulusal-guvenlik-strateji-belgesinin-karsilastirmali-analizi-kose-yazisi-23026>, (Erişim: 27.07.2021)
- ANDERSSON, Johan ve PETERSSON, Magnus "Baltic security and NATO: examining alliance policy in the region since the collapse of the Soviet Union", *Defence Studies*, C. 19, S. 1, (2019), s. 1-18
- ANDREJ, Wilk "NATO's Enhanced Forward Presence in the Baltic States: A Countermeasure Against Russia's Aggressive Behavior", *The Polish Quarterly of International Affairs*, (2018)
- ANDZANS, Maris "Latvia's Strategic Position and NATO's Enhanced Forward Presence." *Baltic Journal of European Studies*, C. 7, S. 2, (2017), s. 11-25
- ANDZANS, Māris "NATO's Military Exercises in the Baltic States: Enhancing Deterrence and Defense in the Region." *Baltic Journal of Military Studies*, C, 7, S. 1, ()2021, s. 1-18
- ASAL Uğur Yasin ve TERZİ Furkan, "Rus Dış Politikasında Değişimin Felsefi Temelleri: NATO Genişlemesine Yönelik Baltıklarda Bir İmparatorluk Tepkisi", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. Bahar 2020/1, S. 37, (2019), s.619-633

- ASLAN, Murat, “Analiz: Rusya-Ukrayna Savaşının Bir Yılı”, *SETA*, S. 384, (Mart 2023), s. 1-16, <https://setav.org/assets/uploads/2023/03/A384.pdf>, (Erişim: 07.03.2023)
- ATAÇ Kaan Kutlu, “Soğuk Savaş”, Güvenlik Yazıları Serisi, C. 35, (Kasım 2019).
https://trguvenlikportali.com/wpcontent/uploads/2019/11/SogukSavas_KKAtac_v.1.pdf, (Erişim: 15.06.2022)
- AVERRE Derek, "NATO-Russia Relations after the Annexation of Crimea: The Puzzle of Resilience", *Europe-Asia Studies*, C. 70, S. 6, (2018), s. 867-890
- AYDIN, Mustafa, “Uluslararası İlişkilerin “Gerçekçi” Teorisi; Kökeni, Kapsamı, Kritiği”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, C. 1, S. 1, (Bahar 2004), s. 33-60
- BACKAITIS, Mindaugas “NATO's Deterrence and Defense Posture Review: Implications for the Baltic Region”, Lithuanian Annual Strategic Review
- BAEV, Pavel K. "Putin's strategic choices: the return of great power politics." *International Affairs*, C. 83, S. 1, (2007), s. 69-87
- BAEV, Pavel K. “NATO's Military Buildup in the Baltic Sea Region: Politics, Security, and Geopolitical Interests”, *Journal of Strategic Security*, C. 10, S. 2, (2017), s. 21-44
- BAEV, Pavel K. “Putin's defense strategy and its implications for the international security system”, *Security Dialogue*, C. 50, S. 6, (2019), s. 481-495
- BAILES, Alyson “Russia's energy security and foreign policy: The Baltic States”, *Europe-Asia Studies*, C. 71, S. 1, (2019), s. 1-25
- BAILES, Alyson J. ve Helene SJURSEN “NATO, the European Union, and the Atlantic Community: The Three Pillars of Western Security”, *Journal of Transatlantic Studies*, C. 6, S. 1, (2008), s. 7-25
- BAILES, Alyson J. ve WISE, Michael “Russia and the Baltic region: Security concerns and cooperation”, *Journal of Contemporary European Studies*, C. 27, S. 3, (2019), s. 289-303

- BAILES, A. John, “Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, C. 5, S. 18, (Yaz 2008), s. 69-85
- BALBAT “BALTBAT and development of Baltic Defence Forces”, <https://www.baltdefcol.org/files/docs/bdreview/06bdr299.pdf>, (Erişim: 12.07.2021)
- BALCER, Andes “Ukraine's NATO Membership: Security, Political and Economic Implications” *The Journal of Slavic Military Studies*, C. 34, (2018), s. 30-49
- BALCI, Meral, “AB ve NATO Üyeliğinin Üç Baltık Ülkesine Getirdikleri”, *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, C. 7, S. 14, (2022), s. 11-17
- BALMACEDA M. Margarita, "The Expansion of NATO and Its Impact on Eastern Europe: A View from Moscow", *International Politics*, C. 1, S. 38, (2001), s. 315-332
- BALYASNIKOV, Andre “The Role of Nuclear Weapons in Russian Foreign Policy”, *Baltic Journal of Law & Politics*, C. 12, S. 1, (2019), s. 61-77
- BARRETT, David “The United States, NATO, and the Soviet Threat in Vietnam”, *Diplomatic History*, C. 27, S. 1, (2003), s. 95-120.
- BAYLIS, John, SMITH, Steve ve PATRICIA, Owens *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*. 7th ed., Oxford University Press, 2017
- BBC News Türkçe, “Putin'in Ulusa Sesleniş konuşmasındaki iddiaları gerçek mi?”, <https://www.bbc.com/turkce/articles/c0369y7jwpxo>, (Erişim: 22.02.2023)
- BBC News Türkçe, “Rusya ile Baltık ülkeleri arasında gerilim: Moskova, Estonya büyükelçisinin ülkeyi terk etmesini istedi”, <https://www.bbc.com/turkce/articles/c6p8ev1ngy5o.amp>, (Erişim: 23.01.2023)
- BBC News Türkçe, “Uluslararası Ceza Mahkemesi Başsavcısı: Ukrayna bir suç mahalli”, <https://www.bbc.com/turkce/live/haberler-dunya-60472680>, (Erişim: 22.02.2022)

- BETZ, David J. "NATO's Enhanced Forward Presence in Poland and the Baltic States: A Strategic and Operational Analysis", *Journal of Strategic Studies*, C. 43, S. 2, (2020), s. 263-287
- BITE, Gintaras "Iron Wolf Exercises: Enhancing Lithuania's Defense Capabilities and Interoperability with NATO Allies", *Lithuanian Annual Strategic Review*, (2019)
- BLANK, Stephen J. "The Russian Military Today and Tomorrow: Essays in Memory of Mary Fitzgerald" Abingdon, UK: Routledge. (2019), s 51
- BLANK, Stephen J. "NATO: Its Past, Present, and Future", *Journal of Conflict and Security Law*, (2003), s. 1-5
- BLANK, Stephen J. "Russia's National Security Strategy: Between Continuity and Change", *Journal of Slavic Military Studies*, C. 31 S. 2, (2018), s 163-181
- BOOTH, Ken *Security, Threats, and the Dynamic of Trust in Contemporary International Relations*. Cambridge University Press, 2017
- BORDACHEV, Timofei "Russia-NATO Relations: Challenges, Opportunities and Prospects", *Journal of Contemporary European Studies*, C. 29, S. 2, (2021), s. 163-177
- BOSTANCI Mustafa, "Türk-Arap İlişkilerine Etkisi Bakımından Bağdat Paktı." *Gazi Akademik Bakış*, C. 13, (2013), s. 171-184
- BRANDS Henry, "From ANZUS to SEATO: United States Strategic Policy towards Australia and New Zealand, 1952–1954", *The International History Review* C. 9, S. 2, (1987), s. 250-270
- BRANDS, Henry ve WESTAD, Odd Arne "Berlin Crisis of 1961: A Reappraisal", *Journal of Modern History*, C. 84, C. 4, (2012), s. 814-847
- BRAW, Elisabeth "Baltic Security and NATO's Reinforcement: Deterrence Theory in Practice", *The RUSI Journal*, C. 163, S. 6, (2018), s. 24-29
- BRIEDE, Kristine "NATO and the Baltic States: Enhancing Security through Enhanced Cooperation", *Journal of Baltic Studies*, C. 50, S. 4, (2019), s. 537-551
- BROWN Archie, "Gorbachev, Perestroika, and the End of the Cold War: A New Assessment" *Cold War History*, C. 16, S. 4, (2007), s. 345-367

- BRUNEAU, Thomas C. ve MATEI, Florina. C. "The Warsaw Pact: Rise, Fall, and Relevance", *The Journal of Slavic Military Studies*, C. 26, S. 4, (2013), s. 603-618
- BRYC, Agnieszka "NATO's Enhanced Forward Presence in Latvia: An Analysis of Adazi Base, Lielvarde Air Base, and Camp Ādaži", *Baltic Security & Defence Review*, (2019)
- BRYC, Agnieszka Bryc, "Russia's Strategic Narrative on NATO's Eastern Flank: The Case of the Baltic States", *Journal of Baltic Studies*, C. 50, S. 2, (2019), s.223-243
- BRYC, Agnieszka "Baltic States' NATO Membership: The Challenge of Integration into the Alliance", *European Security*, C. 20, S.4, (2011), s. 571-588
- BUCEWICZ, Karolina ve SYMONIDES, Jacek "2016 Warsaw NATO Summit: New Measures to Strengthen Collective Defence and Project Stability Beyond Borders", *Journal of International Relations, Peace Studies, and Development*, C. 3, S. 1, (2017), s. 29-44
- BUCHANAN, Benjamin "The Cybersecurity Dilemma: Hacking, Trust, and Fear Between Nations", *Oxford University Press*, (2017)
- BUGAZSKI, Janusz ve DORAN, Peter "Russia's Military Build-Up in Kaliningrad and the Baltic States: A New Challenge for the West?", *The Journal of Slavic Military Studies*, C. 31, S. 2, (2018), s. 175-195
- BULL Hedley, *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*, Columbia University Press, (1977)
- BURKE, John "The Cuban Missile Crisis: A Case Study in Crisis Decision-Making", *Journal of Conflict Studies*, C. 32, S. 2, (2012), s. 89–107
- BUSZYNSKI Leszek, "SEATO: Why it survived until 1977 and why it was abolished." *Journal of Southeast Asian Studies*, C. 12, S.2, (1981), s. 287-296
- BUZAN Barry ve HANSEN Lene, "The Evolution of International Security Studies", *Cambridge Review of International Affairs*, C. 22, S. 1, (2009), s. 29-46.
- BUZAN Barry, "The Security Dilemma Revisited", *World Politics*, C.44, S. 2, (1991), s. 251-281

- BYRD, William “The Future of Arms Control: Implications for U.S. National Security and Nuclear Policy”, *Congressional Research Service*, (2020)
- CANPOLAT, Hasan, “Understanding the Ukraine Crisis Through Putin Doctrine”, TASAM, https://tasam.org/Files/Icerik/File/PUTIN-DOCTRIN_EN_pdf_df0e3fc9-4aa8-4168-a2f0-1b8ae288f7fb.pdf , (Erişim: 04.05.2023)
- CASIER, Tereza ve MARTINS, Bruno Oliveira “The Baltic States and NATO: From Deterrence to Assurance”, *Journal of Common Market Studies*, C. 55, S. 1, (2017), s. 118-134
- CHEY, Hyunseok “A Neoclassical Realist Explanation of Russia’s Assertive Foreign Policy: Balancing Interests, Identity, and Power”, *Journal of Slavic Military Studies*, C. 31, S. 2, (2018), s. 186-205
- CHIVVIS, Christopher S. “The Return of Geopolitics: Russia's Challenge to the International System”, *Brookings Institution Press*, (2018), s. 33-48
- CNN NEWS, “U.S., other powers kick Russia out of G8”, <https://edition.cnn.com/2014/03/24/politics/obama-europe-trip/index.html> , (Erişim 20.06.2023)
- CNN Türk, “Rusya'dan Letonya'ya Büyükelçisine ülkeyi terk etme çağrısı!”, <https://www.cnnturk.com/dunya/rusyadan-letonyaya-buyukelcisine-ulkeyi-terk-etme-cagrisi>, (Erişim: 27.01.2023)
- COHEN, Michael “The Baltic States and Their Integration into the European Union” *Journal of Baltic Studies*, C. 34, S. 1, (2013), s. 1-23.
- CONLEY, Heather A. ve MINA, James “NATO, Russia, and the Baltic States: Balancing Deterrence and Dialogue”, *Center for Strategic & International Studies*, (2017)
- COTTEY Andrew, “The Kosovo War in Perspective”, *International Affairs*, C. 85, S. 3, (2009), s. 593-608
- ÇELİKPALA, Mithat, “Güvenlik İkilemi”, *Güvenlik Yazıları Serisi*, C. 48, (Kasım2019),https://trguvenlikportali.com/wpcontent/uploads/2019/12/GuvenlikIkilemi_MitatCelikpala_v.1.pdf (Erişim: 19.04.2023)

- DENI, Joseph R. "Building Baltic Sea Security: One Small Step for NATO, One Giant Leap for Estonia", *The National Interest*, S. 129, (2014), s. 61-68
- DESANTIS, Andrew "Russian Economic Statecraft in the Baltic States: Between Complementarity and Competition", *Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization*, C. 27, S. 3, (2019), s. 365-388
- DITRYCH, Ondşej "The Russia-Georgia Conflict and its Impact on NATO-Russia Relations", *Connections: The Quarterly Journal*, C. 9, S. 4, (2010), s. 69-84
- DOMANIK, Thomas J. "NATO's Response to Russia's Aggression in the Baltic Region: An Analysis of the Baltic Defense Plan", *Journal of Slavic Military Studies*, C. 30, S. 4, (2017), s. 595-610
- DRENT, Małgorzata "NATO's New Strategic Concept: A Comprehensive Approach to Security Challenges", *Georgetown Journal of International Affairs*, C. 22, S. 2, (2021), s. 25-32
- DÜZGÜN, D. Murat, "Realizm Teorisinin Ortaya Çıkışı ve Gelişim Evreleri", *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, C. 47, (2020), s. 256-276
- DYNER, Amy M. "NATO's Enhanced Forward Presence in the Baltic States: Balancing Deterrence and Dialogue", *European Security*, C. 29, S. 3, (2020), s. 327-345
- EDMUNDS, Maik "Joint Warrior Exercises: Enhancing NATO's Maritime Interoperability and Capability Development", *Journal of Military and Strategic Studies*, C. 21, S. 1, (2019), s. 45-67
- EHIN, Paul ve BERG, Eiki "The Baltic States' Power Strategies and Their Impact on Regional Security", *Small States & Territories*, C. 1, S. 1, (2018), s. 31-50.
- ELLING, Illan "BALTOPS Exercises: Enhancing NATO's Maritime Security and Crisis Management in the Baltic Sea Region", *Journal of Military and Strategic Studies*, C. 22, (2020), s. 1-19
- ELVERDİ, Hüseyin "Securing the Baltic Region: NATO's Role in the Baltic States", *Insight Turkey*, C. 20, S. 3, (2018), s. 127-146

- ENGLISH, Robert D. ve MARTEL, William C. “Defending the Baltic States: The Relevance of Military Strategy”, *Survival*, C. 57, S. 4, (2015), s. 45-64
- ERDOĞAN, Seven, “E.H. Carr’ın “Yirmi Yıl Krizi 1919-1939” Kitabında Birinci Dünya Savaşı ve Sonrası Düzen”, *Aydın İktisat Fakültesi Dergisi*, C. 5, S. 5, (2020), s.11-24
- ERHAN, Çağrı “ABD’nin Ulusal Güvenlik Anlayışı”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 56, S. 4, s. 77-93
- ERHAN Çağrı, “Ortaya Çıkışı ve Uygulanışıyla Marshall Planı”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 51, S. 1, (1996), s. 275-287
- ERTOY Birkan, “Uluslararası İlişkilerde Realist Geleneğin Dönüşümü ve Neoklasik Realizm”, *Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 1, (2019), s. 1-26)
- EURONEWS, “AB, Rusya ve Belarus'un Baltık Denizi Devletleri Konseyi'ndeki faaliyetlerini askıya aldı”, <https://tr.euronews.com/2022/03/05/ab-rusya-ve-belarus-un-balt-k-denizi-devletleri-konseyi-ndeki-faaliyetlerini-ask-ya-ald> , (Erişim: 05.03.2022)
- EURONEWS, “Küresel nükleer silah sayısı Soğuk Savaş'tan bu yana ilk kez artacak”, <https://tr.euronews.com/2022/06/13/rusya-n-n-ukrayna-y-isgali-nedeniyle-nukleer-silahlanma-yar-s-h-z-kazanacak-rapor>, (Erişim: 01.07.2023)
- FLANAGAN, Scott J. “Assessing the NATO Warsaw Summit: Collective Defense, Deterrence, and Dialogue with Russia”, *Strategic Studies Quarterly*, C. 10, S. 4, (2016), s. 50-69
- FREEDMAN Lawrence, "NATO's Collective Defense in the Cold War: The Evolution of a Strategic Posture", *The Journal of Strategic Studies*, C.23, S. 3, s. 65-92
- GALBREATH, David J. “Small States in Great Power Politics: The Case of the Baltic States and Russia”, *Journal of Baltic Studies*, C. 49, S. 3, (2018), s. 297-301

- GALEOTTI, Mark “Bearers of Global Hybrid War: Russia’s State Hybrid Warfare against the West”, *Journal of Slavic Military Studies*, C. 30, S. 3, (2017), s. 385-404
- GALEOTTI Mark, "Russian Cyber Operations: State-led or State-inspired?", *Journal of Cyber Policy*, C. 3, S. 3, (2018), s.358-376
- GIEGERICH, Benjamin ve RUTTERSCHMIDT, Tobias “Burden-Sharing or Security-Seeking? Explaining NATO's Reinvigorated Focus on Defence Spending”, *Journal of Strategic Studies*, C. 42, S. 1-2, (2019), s. 200-227
- GILPIN, Paul J. “NATO and the Warsaw Pact: A Historical Overview”, *Journal of Slavic Military Studies*, C. 13, S.2, (2000), s. 113-143
- GNIAZDOWSKI, Jakub M. “Russian Policy Towards the Baltic States: Power, Domination and Hybrid Warfare”, *Baltic Journal of European Studies*, C. 9, S. 2 , (2019), s. 5-22
- GOLDSTEIN J. ve öte. “Introduction: Legalization and world politics”, *International organization*, C. 54, S. 3, (2000), s. 385-399.
- GOENBURG Dmitry, "Russia's Security Interests and the Collective Security Treaty Organization", *Problems of Post-Communism*, C. 59, S. 6, (2012), s. 27-41
- GÖKSUN Yenal, “Rusya-Ukrayna Krizinin Medyaya Yansıması: Kaybedeni Olmayan Savaş”, *SETA*, <https://www.setav.org/rusya-ukrayna-krizinin-medyaya-yansimasi-kaybedeni-olmayan-savas/>, (Erişim: 09.04.2022)
- GREGORY, Stephen R. ve LINDLEY-FRENCH, Julian “The Five Core Tasks of NATO's New Strategic Concept: A Comprehensive Approach to Collective Defense Crisis Management, and Cooperative Security”, *International Affairs*, C. 87, S. 3, (2011), s. 585-597
- GRIECO Joseph, “Anarchy and the limits of cooperation: a realist critique of the newest liberal institutionalism”, *International organization*, C. 42, S. 3, (1988), s. 485-507.
- GRIECO M Joseph, "The Balance of Power: Prescription, Concept, or Propaganda?", *World Politics*, C. 51, S. 2, (1988), s. 1502-1528

- GRIGAS, Agnia “Russia's Response to Baltic Membership in NATO: Security and Identity Issues”, *Journal of Baltic Studies*, C. 38, S. 1, (2007), s. 63-80
- GRIGAS, Maris “NATO's Military Presence and Activities in the Baltic States: An Overview”, *Lithuanian Annual Strategic Review*, C. 18, S.1, (2020), s. 7-20
- GUSTAFSON Thane, "Russia's Energy Weapon: Is It Different This Time?", *Foreign Affairs*, C. 97, S. 6, (2018), s. 20-28
- GÜLER M. Çağatay ve TEKE M. Akif, “Resmi Belgeler Işığında Rusya’nın Dış Politika Eğilimi, *SETA Rapor*, (2021), s. 1-42, <https://setav.org/assets/uploads/2021/07/R189-Rusya.pdf> , (Erişim: 21.02.2022)
- GÜLER M. Çağatay, “Perspektif: Rusya-Ukrayna Krizinin Savaşa Evrilen Süreci, Sahadaki Durum ve Olası Senaryolar“, *SETA*, S. 331, (Şubat 2022), s. 1-3, <https://setav.org/assets/uploads/2022/02/P331.pdf>, (Erişim: 25.02.2022)
- HAGLUND, David G. “NATO's New Strategic Concept: A Comprehensive Approach to Security”, *International Journal*, C. 67, S. 3, (2012), s. 783-797
- HAGLUND, David G ve SCHILDE, Kaija “An Alliance in Transition: NATO's Post-Cold War Trajectory”, *International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis*, C. 67, S.2, (2012), s. 367-382
- HAMILTON, D. S., & MEISTER, S. (2018). Poland's Geopolitical Predicament and its Implications for Euro-Atlantic Security. *Center for Transatlantic Relations, Johns Hopkins University-SAIS*.
- HAMILTON, Richard E. “Russia's Intervention in Syria: Protracting Conflict”, *Parameters*, C. 47, S. 1, (2017), s. 89-100
- HEIDENKAMP, Henrik ve PETERSSON, Magnus “Kosovo and the Evolution of NATO: A Strategic Nexus?”, *Journal of Strategic Studies*, C. 33, S. 3, (2010), s. 343-371
- HEIDUK, Gregor ve YUDAEVA, Ksenia “Cooperation or Confrontation? EU-Russia Relations in the New Era of Global Politics”, *European Politics and Society*, C. 21, S. 4, (2020), s. 491-508

- HEUSER, Beatrice “The Evolution of NATO's Strategic Concept and Its Impact on European Security”, *European Security*, C. 23, S. 1, (2014), s. 1-20
- HİSARLIOĞLU Fulya, “Güvenikleştirme”, *Güvenlik Yazıları Serisi*, C. 24, (Ekim 2019), https://trguvenlikportali.com/wp-content/uploads/2019/11/Guvenliklestirme_FulyaHisarI%C4%B1oglu_v.1.pdf, (Erişim: 21.02.2022)
- HOBOLT, Sara Binzer “The Helsinki Final Act and the Transformation of Europe”, *Journal of Cold War Studies*, C. 11, S. 3, (2009), s. 3-27
- HOFMANN, Stefan ve BURKHARDT, Florian “The Collapse of Communism in Poland and Its Impact on Europe”, *European Security*, C. 19, S.3, (2010), s. 411-431
- HOLLOWAY, David “The Collapse of the Soviet Union and the End of the Cold War: A Reassessment”, *Europe-Asia Studies*, C. 66, S. 7, (2014), s. 1109-1129
- HUNZEKER, Major “NATO's Enhanced Forward Presence in Latvia: Deterrence and Defense in the Baltics”, *Military Review*, (2018)
- IKENBERRY John, “America's Imperial Ambition”, *Foreign Affairs*, C. 81, S. 5, (2002), s. 44-60
- IKENBERRY John, “Liberal internationalism 3.0: America and the dilemmas of liberal world order”, *Perspectives on Politics*, C. 9, S. 4, (2011), s. 751-771.
- IMMERMAN, Richard H. “The Strategic Arms Limitation Talks and the Test Ban Treaty: Soviet-American Negotiations and the U.S. Senate's Ratification Debate, 1969–1972”, *Journal of Cold War Studies*, C. 16, S.1, (2014), s. 5-34
- JANELIUNAS, Tomas “NATO's Military Presence in the Baltic States: Strategic Significance and Local Reactions”, *Lithuanian Annual Strategic Review*, C. 16, S. 1, (2018), s. 70-94
- JANELIUNAS, Tomas “Baltops Exercises: Enhancing Maritime Security and NATO Interoperability in the Baltic Region”, *Lithuanian Annual Strategic Review*, (2021)

- JANELIUNAS, Tomas ve CESNEKAS, Gintaras "Partnership beyond Membership: NATO's relations with the Baltic States", *Journal of Baltic Studies*, C. 50, S. 1, (2019), s. 1-20
- JARVENPAA, Petteri "The Strategic Dynamics of the Baltic States: Between Russia and NATO", *Journal of Baltic Studies*, C. 50, S. 4, (2019), s. 453-470
- JARVENPAA, Petteri "The Baltic States in Cyberspace: Countering Hybrid Threats with Resilience and Adaptability", *Journal of Baltic Studies*, C. 51, S. 2, (2020), s. 161-175
- JEFIMOVIENE, Giedrė Žukaitė ve NOVAGROCKIENE, Jolanta "Defence Spending and Capability Development in the Baltic Sea Region: A Comparative Analysis of Estonia, Latvia, Lithuania, and Poland", *Journal of Baltic Studies*, C.52, S. 3, (2021), s.370-393
- JERMALAVICIUS, Tomas "Assessing the Credibility of NATO's Deterrence and Defense Posture in the Baltic Sea Region", *Journal of Baltic Studies*, C. 49, S. 1, (2018), s. 1-15
- JERMALAVICIUS, Tomas "The Baltic States and NATO: A Return to Collective Defence in Europe", *Defence Studies*, C. 18, S. 1, (2018), s. 1-18
- JERMALAVICIUS, Tomas "NATO's Deterrence and Defense Posture in the East: Reassurance, Adaptation, and Deterrence", *Journal of Strategic Studies*, C. 42, S. 1-2, (2019), s. 29-52
- JERVIS Robert, "The Security Dilemma and Power Politics", *The American Political Science Review*, C. 72, S. 3, (1978), s. 786-805
- JONES, Stephen F. "The Russia-Georgia War: Causes and Implications for Georgia and the World." *Current Politics and Economics of Russia, Eastern and Central Europe*, C. 26, S. 4, (2011) s. 379-401
- JUUSTI, Juha "Reassurance and Deterrence in Northeastern Europe: NATO's 2014 Wales Summit and Its Implications for Baltic Sea Security", *Journal of Transatlantic Studies*, C. 14, S. 3, (2016), s. 250-267
- KALJULAIK, Kersti "NATO's Deterrence Strategy and Russia's Response: The Case of the Baltic States", *Journal of Military and Strategic Studies*, C. 22, S. 2, (2020), s. 1-18

- KALNINS, Ojārs Ēriks "Contested Integration: Baltic States and NATO after the Ukraine Crisis.", *Journal of Baltic Studies* C. 47, S. 1, (2016) s. 1-19
- KANET, Robert Edward "Russia and the Baltic States: Power, Intentions, and the Challenges to NATO", *Journal of Slavic Military Studies*, C. 29, S. 1, (2016), s. 1-10
- KANET, Robert ve SCHILD W. Julie, "Russia, China, and the balance of power in Asia", *International Politics*, C. 53, S. 5, (2016), s. 589-605
- KANET, E. Roger, "NATO Enlargement and Russia's Changing Security Policy", *Journal of Strategic Studies*, C. 28, S. 4, (2005), s. 697-728
- KAPLAN, S. Lawrence, "NATO's Role in the Cold War: Defending the West Against the Soviet Threat", *International Social Science Review*, C. 89, S. 1/2, s. 20-34
- KAPLAN, S. Lawrence, "The Formation of NATO and the Cold War: American, British, and French Perspectives", *Diplomatic History*, C. 30, S. 1, (2006), s. 65-94
- KAYA, Sezgin "Baltık Ülkelerinin Batı Yöneliminin Tehdit Dengesi Kuramı Bağlamında Analiz", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, C. 18, S. 43, (2022), s. 547-578
- KEMALOĞLU, İlyas "Lüblin üçgeni: Tarih tekerrür eder mi?", *AA Analiz*, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/lublin-ucgeni-tarih-tekerrur-eder-mi/1932149>, (Erişim: 22.06.2023)
- KEOHANE, O. Robert ve NYE S. Joseph, "Power and Interdependence", *Survival*, C. 15, S. 4, (1973), s. 158-165
- KESKİN, Mustafa "Yakın Çevre Doktrini Bağlamında Rus Dış Politikası: Ukrayna Müdahalesi", *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, C. 3, S. 2, (2015), s. 45-62
- KEYMAN, E. Fuat, "Küreselleşme, Uluslararası İlişkiler ve Hegemonya", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, C. 3, S. 9 (Bahar 2006), s. 1-20
- KITCHEN, Nicholas, "Realist Perspectives on NATO's Security and Defense Strategies", *Journal of Transatlantic Studies*, C.12, S. 1, (2014), s. 39-56

- KRAMER, Mark “Revolution and War: The Soviet Origins of the Post-1945 International Order”, *International Security*, C. 3, S. 1, (2006), s. 42-78
- KRAMER, Mark “The Collapse of East European Communism and the Repercussions within the Soviet Union (Part 1)”, *Journal of Cold War Studies*, C. 5, S. 4, (2003), s. 178-256
- KRAMER, Mark “The Myth of a No-Nukes Moscow in the Cold War: History and Reality in Soviet-Western Nuclear Relations”, *Journal of Cold War Studies*, C.16, S. 2, (2014), s. 3-34
- KASSIMERIS, George "The Securitization of Russia: Challenges and Prospects." *Nationalism and Ethnic Politics*, C. 23, S. 2, (2017), s. 190-205
- KAUPPI, Paul R., & VIOTTI, Mark V. Realizm: Devlet ve Güç Dengesi. In M. AKSOY, *Uluslararası İlişkiler Teorisi* (pp. 39-80). İstanbul: Nobel Yayınları, 2016
- KESTUTIS, Paulauskas ve KAROLIS, Zikaras “NATO's Enhanced Forward Presence and the Baltic States: Reassurance, Deterrence, and Russia's Response”, *Journal of Baltic Studies*, C. 51, S. 2, (2020), s. 239-260
- KEYİK Mehmet ve EROL Mehmet Seyfettin, "Realizme Göre Güç ve Güç Dengesi Kavramları" *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi* C. 3, S. 1, (2019), 12-49
- KISKIS, Maria “Latvia's Lielvarde Air Base: Enhancing NATO's Strategic Presence in the Baltic Region”, *Journal of Baltic Studies*, C. 50, S. 2, (2019), s.223-238
- KISKIS, Marius ve JONAVICIUS, Linas “Enhancing NATO's Eastern Flank: Options for Baltic Border Security”, *Journal of Baltic Studies*, C. 50, S.3, (2019), s.401-419
- KNOPE, Jessica Weeks “Russia, NATO Enlargement, and the Erosion of Norms Against the Use of Force”, *Journal of Conflict Resolution*, C. 62, S. 10, (2018), s. 2067-2095
- KOFMAN, Michael ve ROJANSKY, Matthew “Securing the Baltic states: The impact of NATO’s enhanced forward presence on Russian

- security perceptions”, *International Affairs*, C. 96, S. 4, (2020), s.853-872
- KOJALA, Lauri “The Baltic States' Security and Defence Policy after the Ukraine Crisis: More NATO or More Regional Cooperation?”, *Journal of Baltic Studies*, C. 46, S.4, (2015), s. 489-508
- KOLASİ Kelevis, “Soğuk Savaş’ın Barışçıl Olarak Sona Ermesi ve Uluslararası İlişkiler Teorileri”, *SBF Dergisi*, C. 68, S. 2, (2013), s. 149-179
- KONAEV Maarif “NATO and Russia in the Baltic Sea Region: A Realist Perspective”, *Baltic Security & Defence Review*, C. 22, (2020), s. 56-73.
- KUCHINS, Andrew C. ve ZEVELEV, Igor “Putin's Third Term: Assessing the Policy Implications of Putin's Return to the Presidency”, *Eurasia Outlook: Analyzing the News and Trends in Russia and Eurasia*, S. 2, (2012), s. 34-40
- KUDRLE, Robert T. ve HENDRICKSON, Ryan “Defense spending in the Baltic states: meeting NATO's benchmark amidst competing priorities”, *Defense and Security Analysis*, C. 35, S. 3, (2019), s.285-299
- KUPCHAN, Charles A. “A New Strategic Reality: The 2014 NATO Summit and the Future of the Alliance”, *Survival*, C. 57, S. 2, (2015), s. 7-14
- KUUS, Madis “The Strategic Significance of NATO's Ämari Air Base in Estonia”, *Journal of Military and Strategic Studies*, C. 16, S. 1, (2016), s.1-14
- KUUSIK, Piret “Russia’s Changing Attitudes towards the Baltic States: The Role of Geopolitical Interests and the ‘Russian World’ Concept”, *Journal of Contemporary Central and Eastern Europe*, C. 28, S.1, (2020), s. 1-18
- KUZIO, Taras “The Sources and Dynamics of Russian Annexation of Crimea” *Geopolitics*, C. 20, S. 4, (2015), s. 784-812
- KUZIO, Taras “Ukraine's Path to NATO Membership: Implications for European Security and the NATO Alliance”, *Journal of Slavic Military Studies*, C. 31, (2018), s. 1-17

- KUZIO, Taras "The 2022 Russo-Ukrainian War: Motives, Course, and Consequences", *Canadian Slavonic Papers*, C. 64, S. 1-2, (2022), s. 5-22
- KVEDARAVICIUS, Marius "The Strategic Importance of Pabrade Training Area for NATO's Enhanced Forward Presence in the Baltic States", *Journal of Security and Sustainability Issues*, C. 10, S. 2, (2018), s. 237-250
- LARUELLE, Marlene, "The Annexation of Crimea: Origins and Context", *Journal of Eurasian Studies*, C. 5, S. 2, (2014), s. 153-160
- LARUELLE, Marlene ve RATELLE, Jean-Francois "The Evolution of Russia's National Security Strategy under Putin: Key Concepts, Actors, and Policies", *PONARS Eurasia Policy* C. 537, (2018)
- LASAS, Andris "Baltic Defence College: A Strategic Centre of Excellence for Regional Defence and Security", *Journal of Baltic Studies*, C. 47, S. 3, (2016), s. 479-482
- LASAS, Ainijs "NATO's Security Assurance Measures and the Baltic States." *Journal of Contemporary European Studies*, C. 24, S. 3, (2016), s. 283-297
- LAVIGNE, Marie, "The Soviet Union inside Comecon" *Soviet Studies*, C. 35, S. 2, (1983), s. 135-153
- LEFFLER, Melvyn P ve PAINTER, David S. "Origins of the Cold War: An International History", *Routledge*, (2018), s. 32-51
- LEGVOLD, Robert "Putin's Russia and its Place in the World: A New Era?", *Washington Quarterly*, C. 29, S. 2, (2006), s. 27-42
- LEGVOLD, Robert, "After the Cold War: The Changing Face of International Politics in the Post-Soviet Era", *International Affairs*, C. 85, S. 3, (2009), s. 559-577
- LEWIS, David, "Russia's Pursuit of Regional Alliances: The Case of the Collective Security Treaty Organization (CSTO)", *Europe-Asia Studies*, C. 67, S. 7, (2015), s. 1004-1027
- LIEBER, A. Keir ve PRESS G. Daryl, "NATO Expansion and Russian Insecurity: Applying the Security Dilemma", *International Security*, C. 25, S. 2, (2017), 87-120

- LIEVEN, Anatol "The Road to Baltic Independence: Lithuania, Latvia and Estonia and the Collapse of the Soviet Union." *International Affairs*, C. 69, S. 3 (1993), s.409-427
- LINDBERG, Lena "The Prospects for Ukraine's NATO Membership: International and Domestic Implications", *Journal of Slavic Military Studies*, C. 34, (2021), s. 1-22
- LINDLEY, F. Julian "NATO and the Baltic States: New Allies, New Priorities, New Threats", *Journal of Military and Strategic Studies*, C. 17, (2015), s. 1-18
- LINDLEY, F. Julian "Assurance and Deterrence in the Baltic Region: The Warsaw Summit and Beyond", *Journal of Transatlantic Studies*, C. 14, S. 3, (2016), s. 253-261
- LINDLEY, F. Julian "NATO's Baltic Defense Plan: A Comprehensive Assessment", *Journal of Transatlantic Studies*, C. 15, S. 3, (2017), s. 283-292
- LINDLEY, F. Julian ve SANTOPÍNTO, Francesco "Baltic Sea Security: Russian Naval Ambitions and NATO's Response", *NATO Defence College Research Paper*, S. 165, (2019)
- LINDLEY, F. Julian "NATO's Transformation in the 21st Century: Adapting to New Security Challenges", *Journal of Transatlantic Studies*, C. 13, S. 2, (2015), s. 169-183
- LORENZ, Wilhelm, WENGER Alexander ve LOCHER "NATO-Russia relations: A reassessment", *International Affairs*, C. 95, S. 3, (2019), s. 495-516
- LOTH, Wilfried "The Cold War and the Origins of European Detente: Soviet-American Relations and the Emergence of the European Security Regime, 1963-1975", *Journal of Cold War Studies*, C. 13, S. 4, (2011), s. 68-98
- LUKAS, Edward "The Kremlin's 'Information War': How Russia is Using Public Relations and Media to Influence the World", *CEPS Policy Brief*, S. 334, (2016), s. 1-13

- LUKIN, Alexander "The Shanghai Cooperation Organization: A Russian Balance to NATO?", *China and Eurasia Forum Quarterly*, C. 3, S. 3, (2005), 69-82
- LUKIN, Artyom "Russia and the BRICS: A Pragmatic Partnership for Multipolar World Order", *Global Policy*, C. 4, S. 2, (2013), 210-218
- MACEK, Igor "The Warsaw Pact Reconsidered: International Relations in Eastern Europe, 1955-1969", *Routledge*, (2018)
- MAKHMAD Akhiyadov, "Rusya'nın Etrafındaki Düşman Çemberi Genişliyor", *INSAMER Analiz*, <https://www.insamer.com/tr/rusyanin-etrafındaki-dusman-cemberi-genisliyor.html>, (Erişim: 14.01.2023)
- MANDERSON, Tim "The Limits of Realism: Perceptions of Modern International Relations and the Scope for Intervention", *International Journal of Humanities and Social Science Research*, C. 2, S. 1, (2012), s.49-56
- MANNING, A. Robert "NATO-Russia Relations: A Neorealist Examination", *Survival*, C. 58, S. 2, (2016), s. 85-108
- MANKOFF, Jeffrey "Russia's Insecurity and the Role of NATO Expansion. In Russia and Its Neighbors: Beyond the Ukraine Crisis", *Council on Foreign Relations Press*, (2019), s. 91-112
- MARCZUK, Karina Paulina "The Baltic Sea Region: A Cooperation Area or a Potential Conflict Zone?", *Politics in Central Europe*, C. 15, S. 2, (2019), s. 99-118
- MARDEUSZ, Jolanta "The Baltic States and NATO: Perceptions of Security Threats and Appropriate Responses", *Lithuanian Annual Strategic Review*, (2019)
- MARTEN, Kimberly "Russia's Response to NATO Enlargement: Preemptive or Defensive?", *International Security*, C. 29, S. 2, (2004), s. 78-114
- MCDERMOTT, Roger N. "Russian Military Power in the Baltics: Implications for NATO and the European Union", *NATO Defense College Research Paper*, S.163, (2019)
- MCMASTER, Herbert Raymond "Battlegrounds: The Fight to Defend the Free World." *Crown Forum*, 2020

- MEARSHEIMER, John "The Tragedy of Great Power Politics." *Foreign Affairs*, C. 80, (2001) s. 50-76
- MEARSHEIMER, John "Hobbes and Russia: A Bridge Too Far?" *European Journal of International Relations*, C. 20, S. 1, (2014), s. 39-64.
- MEARSHEIMER, John "Realism Reconsidered: The Necessity and Limits of a Realist Foreign Policy Today", *Foreign Affairs*, C. 93, S. 5 (2014), s. 143-153.
- MEARSHEIMER, John, "On Why the West is Principally Responsible for the Ukrainian Crisis", <https://www.economist.com/by-invitation/2022/03/11/john-mearsheimer-on-why-the-west-is-principally-responsible-for-the-ukrainian-crisis>, (Erişim: 01.04.2023)
- MEARSHEIMER, John "Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault: The Liberal Delusions That Provoked Putin", *Foreign Affairs*, C. 93, S. 5, (2014), s. 77-89
- MEARSHEIMER, John "The Causes and Consequences of the Ukraine War", CİRSİD, <https://www.cirsd.org/en/horizons/horizons-summer-2022-issue-no.21/the-causes-and-consequences-of-the-ukraine-war>, (Erişim. 05.06.2023)
- MEARSHEIMER, J. John "Human Nature and International Relations: A Realist Analysis", *Review of International Studies*, C. 23, S. 3, (2001), s. 471-488
- MEARSHEIMER, J. John, "The Transformation of Realism in the Post-Cold War Era: Power Shifts, Hegemonic Decline, and Structural Realignment", C.36, S. 2, (1994), s. 39-60
- MEARSHEIMER, John, "The Ukraine Crisis and the Resumption of Great-Power Rivalry." *Foreign Affairs*, C. 94, S. 5, (2015), s. 2-13
- MEARSHEIMER, J. John "An Offensive Realist Between Geopolitics and Power", *Journal of International Relations and Development*, C. 8, S. 4, (2005)
- MITCHELL, Lincoln "The Russia-Georgia War: An Examination of its Impact on NATO-Russia Relations and Georgia's NATO Aspirations", *Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization*, C.17, S. 4, (2009), s. 345-368

- MIRZALIYEVA Fatıma, “Putin Dönemi Rus Dış Politikası”, *INSAMER*, Araştırma 43, (Temmuz 2017), s. 1-59
- MEIER, O. (2007). The Conventional Armed Forces in Europe Treaty: A Model for Future Arms Control Negotiations? *Journal of Conflict & Security Law* 12, no. 3, 463-482.
- MEIER, Oliver “The Future of Conventional Arms Control in Europe”, *Survival: Global Politics and Strategy*, C. 58, S.5 (2016), s.83-102
- MITCHELL, A. W. (2010). NATO’s Strategic Concept and the Changing International Security Environment. *Journal of Strategic Studies*, 33(2), 179-209.
- MITCHELL, A. Wess "NATO’s Strategic Concept and the Changing International Security Environment", *Journal of Strategic Studies*, C. 33, S. 2, (2010), s. 179-209
- MITCHELL, Anthony W. ve GRYGIEL, Jakub “Rethinking NATO's Russia Policy from a Realist Perspective”, *The Washington Quarterly*, C. 43, S. 3, (2020) s. 59-77
- MORGENTHAU, J. Hans, *Uluslararası Politika*, çev. ORAN Baskın ve OSKAY Ünsal, Ankara: Türk Siyasi İlimler Yayınları, 1970
- MORGENTHAU Hans, THOMPSON K. W. ve CLINTON W. D., *Politics among nations: The struggle for power and peace*, (1985)
- MUDDE, Cas “The Soviet Union and the Baltic States, 1944-1953: The Sovietization of Estonia, Latvia, and Lithuania”, *Journal of Baltic Studies*, C. 34, (2003), s. 1-25
- NAGY, Tamás A. “Enhancing NATO's Deterrence Posture: The Case of the Baltic States”, *Journal of Contemporary European Studies*, C. 25, S. 3, (2017), s. 12-21.
- NATO, "Active Engagement, Modern Defence: Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization", https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_new-strategic-concept-2010-eng.pdf, (Erişim: 10.05.2021).

NATO, “Declaration on a Transformed North Atlantic Alliance”,
https://www.nato.int/cps/en/SID-7DCBA901-BAFDD895/natolive/official_texts_23693.htm , (Erişim: 02.05.2022)

NATO, "Russia's Reaction to NATO Expansion: The Baltic Case"
<https://www.nato.int/docu/review/articles/2017/06/16/russia-s-reaction-to-nato-expansion-the-baltic-case/index.html>, (Erişim: 21.06.2022).

NATO, "NATO Leaders' Meeting Declaration",
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_171584.htm,
(Erişim: 25.05.2021).

NATO, (4 Nisan 1949), "The North Atlantic Treaty",
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm,
(Erişim: 21.07.2021).

NATO, "London Declaration",
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_171584.htm,
(Erişim: 18.04.2021).

NATO, "NATO 2030 Plan",
https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/12/pdf/201201-Reflection-Group-Final-Report-Uni.pdf, (Erişim: 12.04.2022).

NATO, "NATO INF",
https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_165487.htm, (Erişim: 18.06.2022)

NATO, “NATO and the INF Treaty”,
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_166100.htm, (08.06.2023)

NATO, "Russian fighter jet violates NATO airspace over Bornholm island",
<https://ac.nato.int/archive/2020/russian-fighter-jet-violates-nato-airspace-over-bornholm-island>, (Erişim: 15.06.2021)

NATO, “Relations with Finland”,
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49594.htm , (Erişim: 07.06.2023)

NATO, "Zirve Sonu Bildirgesi".
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm,
(Erişim: 30.02.2021)

- NATO, “Güvenlik İçin Birlikte Çalışmak: NATO”,
https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120118_nato_security_turk.pdf , (Erişim: 04.08.2022)
- NATO, “NATO’nun Dönüşümü”,
https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120116_nato-trans-tur.pdf , (Erişim: 08.06.2022)
- NATO, “NATO-Ukrayna Eylem Planı”,
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_19547.htm ,
(Erişim: 14.06.2022)
- NATO, “Ortaklık Yoluyla Güvenlik”, <https://www.nato.int/docu/sec-partnership/sec-partner-turkish.pdf> , (Erişim: 11.05.2022)
- NATO, “Partnership for Peace: Framework Document”,
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_24469.htm?mode=pressrelease , (Erişim: 11.06.2021)
- NATO, “Rusya’nın Suçlamaları Karşısında Doğruları Ortaya Koyalım”,
https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20140604_TUR_Factsheet_Russia.pdf , (Erişim: 21.09.2019)
- NATO, “Study on NATO Enlargement”,
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_24733.htm ,
(Erişim: 13.05.2021)
- NATO, “Terörizme İlişkin NATO-Rusya Eylem Planı”,
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_21003.htm ,
(Erişim: 08.04.2022)
- NATO, "Enlargement and Article 10",
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49212.htm , (Erişim: 07.06.2023)
- NATO, “Membership Action Plan (MAP)”,
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_27444.htm? ,
(Erişim: 15.06.2022)
- NATO, NATO-Russia Relations: A New Quality,
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_19572.htm?,
(Erişim: 18.04.2023)

- NATO, Yirmibirinci Yüzyılda NATO,
https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120117_21st_tur.pdf, (Erişim: 15.06.2022)
- NECEFOĞLU Ali, *Rusya federasyonu'nun güvenlik anlayışının neorealist perspektiften analizi*. MS thesis. TOBB University of Economics and Technology, Graduate School of Economics and Social Sciences, (2017)
- NEKRASOV, Allnis “Ukraine's NATO Membership Prospects and Its Implications for Regional Security” *Journal of Slavic Military Studies*, C. 34, (2021), s. 1-15
- NELSON, David N. “Poland and NATO Enlargement: A Study in Political and Military Cooperation”, *Polish Review*, C. 45, S. 2, (2000), s. 165-182
- NOİ, Aylin Ünver “NATO ve Rusya ilişkileri: Nereden nereye?”, *AA Analiz*, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/nato-ve-rusya-iliskileri-nereden-nereye/2523737>, (Erişim: 01.07.2023)
- NUVOLARI, Alessandro ve öte., “The European Defence Industry in a Transatlantic Context”, *Economic Policy*, C. 34, S. 98, (2019), s. 287-333
- OĞUZLU, Tarık “NATO Rusya İlişkileri”, *Güvenlik Yazıları Serisi*, C. 27, (Ekim2019)https://trguvenlikportali.com/wpcontent/uploads/2019/11/NATORusyaIliskileri_TarikOguzlu_v.1.pdf, (Erişim: 11.02.2021)
- OJANEN, Harri “Explaining Alliance Cohesion: Nato's Response to Russia in the Baltic Region”, *Journal of Strategic Studies*, C. 42, S. 6, (2018), s.824-851
- OLCOTT, Martha Brill "The Collective Security Treaty Organization: Successes and Failures in Creating a Russian-Led Security Bloc", *Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization*, C. 17, S. 3 (2009), s. 223-245
- ORALLI, Levent Ersin “Doğu Bloku’nun Yıkılması ve Avrupa Bütünleşmesinde Ortak Avrupa Evi Tezi”, *TESAM Akademi Dergisi*, C. 8, S. 2, (2021), s. 343-369

- ORTTUNG, Robert W. ve WIMBUSH S. Enders "NATO's Evolving Roles and Missions in Collective Defense", *Journal of Transatlantic Studies*, C. 15, S. 3, (2017)
- ORTTUNG, W. Robert "NATO Enlargement and Russia's Changing Regional and Domestic Policies", *Journal of Communist Studies and Transition Politics*, C. 26, S. 1, (2010), s. 57-82
- ORTTUNG, W. Robert *The Handbook of European Defence Policies and Armed Forces*, ed. Hugo Meijer ve Marco Wyss, "Russia and NATO: From Cooperation to Confrontation", (2019), s. 259-274
- OZAN, Emre "ABD-Rusya İlişkilerinde Caydırıcılık ve Silahların Kontrolü: 21.Yüzyılda Nükleer Stratejinin Geleceği", *TASAM*, [https://tasam.org/Files/Icerik/File/yeni_dunya_ekonomi_ve_guvenlik_mimarisi__IGK2019_5_\(9\)_pdf_82a438db-6a99-4714-b719-2a81538fda29.pdf](https://tasam.org/Files/Icerik/File/yeni_dunya_ekonomi_ve_guvenlik_mimarisi__IGK2019_5_(9)_pdf_82a438db-6a99-4714-b719-2a81538fda29.pdf), (Erişim: 21.04.2023)
- OZAN, Emre "Tek Kutupludan Çok Kutupluya Uluslararası Sistemin Dönüşümü", *Uluslararası İlişkilerde Güncel Sorunlar*, ed. Muharrem Ekşi ve M. Seyfettin Erol, Ankara, Akçağ Yayınları, 2019, s. 18-36
- OZAN, Emre "Ukrayna Krizi ve Avrupa Güvenlik Mimarisinin Geleceği", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, C. 1, S. 1, (2017), s. 36-59
- ÖNCEL, Rıfat "Finlandiya ve İsveç'in Muhtemel NATO üyelikleri", *SETA Analiz*, <https://setav.org/assets/uploads/2022/04/A371.pdf>, (Erişim: 07.06.2023)
- ÖNCEL, Rıfat "5 Soru: NATO'nun Yeni Stratejik Konsept Belgesi", *SETA Analiz*, <https://www.setav.org/5-soru-natonun-yeni-stratejik-konsept-belgesi/>, (Erişim: 01.07.2023)
- ÖZDAL, Habibe "Putin Döneminde Rusya'nın Güvenlik Doktrinleri", *Güvenlik Yazıları Serisi*, C.56, (Şubat 2021), https://trguvenlikportali.com/wpcontent/uploads/2021/02/PutinRusyaSiGuvenlikDoktrinleri_HabibeOzdal_v.1.pdf, (Erişim: 12.05.2022)
- ÖZDOĞAN, Mücahit "Realizm ve Neorealizm Bağlamında Soğuk Savaş Sonrası Güvenlik Anlayışının Değerlendirilmesi", *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, C. 8, S. 1, s. 1-24.

- ÖZKAN, C. Ege “Rusya-Ukrayna Savaşı NATO Ülkelerinin Savunma Harcamalarını Nasıl Etkiledi?”, *ANKASAM*, <https://www.ankasam.org/rusya-ukrayna-savasi-nato-ulkelerinin-savunma-harcamalarini-nasil-etkiledi/> , (Erişim: 10.04.2023)
- PABRIKS, Andis “Saber strike Exercises and the Baltic States: NATO's Deterrence Strategy and Regional Security”, *Journal of Baltic Studies*, C. 52, S.2, (2021), s.147-163
- PABRIKS, Andis ve SPRUDS, Andris “Enhancing Intelligence Cooperation in NATO: Lessons from the Baltic Region”, *Journal of Intelligence and Cyber Security*, C. 2, S. 1, (2017), s. 53-68
- PALANCI, Müge “Soğuk Savaş Sonrası Küreselleşen Dünyada Değişen Güvenlik Tehditleri”, *YDÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 12, S. 2, (2021), s. 224-244
- PAULAUSKAS, Karolis “Russia’s Information Warfare in the Baltic States: Crafting a Cold War Narrative”, *Journal of Baltic Security*, C. 4, S. 1, (2018), s. 65-77
- PAULAUSKAS, Karolis "Balancing NATO's Deterrence and Dialogue in the Baltic Sea Region." *The Journal of International Relations Research*, C. 2, S. 2, (2019), s. 59-72
- PAULAUSKAS, Karolis “Tobruq Legacy Exercises: Strengthening Air Defense Cooperation and Capabilities in the Baltic Region”, *Baltic Security & Defence Review*, C. 22, S. 2 (2020), s. 304-319
- PAULAUSKAS, Karolis ve VILPISAUSKAS, Ramūnas “NATO’s Enhanced Forward Presence in the Baltic States and Poland: Aims and Implementation Challenges”, *Lithuanian Annual Strategic Review*, C. 18, S. 1, (2020), s. 119-142
- PAULAUSKAS, Rimantas ve URBELIS, Vytautas “NATO's Military Build-up in the Baltic States and Russia's Countermeasures”, *Lithuanian Annual Strategic Review*, (2020)
- PAWLAK, Maciej "The Military Dimension of Russia's Policy in the Baltic Sea Region", *Security Dimensions. International and National Studies*, C. 26, S. 1, (2019), s. 31-50

- PETERSON, James W. "NATO Enlargement and the Baltic States: A Comparative Analysis", *Journal of Baltic Studies*, C. 49, S. 4, (2018), s. 453-473
- PETERSSON, Mats "NATO's Baltic Defense Plan: Balancing Deterrence and Reassurance", *Journal of Transatlantic Studies*, C.15, (2017), s. 253-268
- PETRO, Nadia Petrovna "Ukraine and NATO: A Troubled Partnership in Need of Renewal", *East European Politics and Societies*, C. 34, S. 4, (2020), s. 758-779
- PETTAI, Vello "Russian Minority Politics in the Baltic States: A Comparative Analysis of Estonia and Latvia after Crimea", *Journal of Baltic Studies*, C. 49, S. 4, (2018), s. 491-515
- POPA, Adrian Vasile "The Two Canals and NATO's Wild Cards In The Ponto-Baltic Isthmus", *Romanian Military Thinking*, C. 1, (2020), s. 64-81
- PYNNONIEMI, Katri "Russia and NATO in the Baltic Sea Region: Contested Neighborhood, Contested Partnership", *Geopolitics*, C. 22, S. 2, (2017), s. 265-290
- RAIK, Kristi "NATO-Russia Relations and the Increasing Significance of the Baltic Region", *Journal of Baltic Studies*, C. 8, (2016), s. 58-84
- RASKA, Michael "NATO's Baltic Deterrence: Defense and Dialogue in Northeastern Europe", *The Journal of Slavic Military Studies*, C. 31, S. 4, (2018), s. 511-532
- Report Baltic Security Strategy, NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (CCDCOE). <https://ccdcoe.org/uploads/2020/07/Baltic-Security-Strategy-Report-2020.pdf>, (Erişim: 27.04.2022)
- REUTERS, "Putin approves new foreign policy doctrine based on 'Russian World'", <https://www.reuters.com/world/putin-approves-new-foreign-policy-doctrine-based-russian-world-2022-09-05/> , (Erişim: 18.05.2023)

- REUTERS, “Putin's speech showed why NATO must enlarge”,
<https://www.reuters.com/article/uk-russia-usa-czech-idUSL1126843820070211> , (Erişim: 28.05.2023)
- RODKIEWICZ, Wojciech ve POTAPOVA, Ksenia "Baltic Security in the 21st Century: Stronger Together or Apart?", *Journal of Baltic Studies*, C. 51, S, 4, (2020), s. 541-559
- RODL, Martin “NATO’s Very High Readiness Joint Task Force: Enhancing Strategic Resilience in an Era of Global Security Challenges”, *Journal of Strategic Security*, C. 12, S. 3, (2019), s. 1-17
- Russian Federation. (2015). National Security Strategy of the Russian Federation. <http://en.kremlin.ru/supplement/4667>, (Erişim: 03.03.2021).
- Rusya Dışışleri Bakanlığı, INF. https://www.mid.ru/en/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/3635413, (Erişim: 30.06.2022).
- Rusya Federasyonu. (2016). 2016 Ulusal Güvenlik Stratejisi. <http://kremlin.ru/supplement/5135>, (Erişim: 28.04.2022).
- Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Resmi Websitesi. (2021). Rusya Federasyonu Ulusal Güvenlik Stratejisi. <http://kremlin.ru/acts/assignments/orders/66965>, (Erişim: 13.02.2022).
- RYNNING, Svein ve NOVAKY, Peter Novky, “The 2019 NATO Leaders' Summit: A Watershed Moment?”, *The RUSI Journal*, C.165, S.1, (2019), s. 24-31
- SAKWA, Richard “The New Russian Foreign Policy: Imperialism, Nationalism and the West”, *Polity Press*, (2016)
- SAKWA, Richard “A Reappraisal of Russian Foreign Policy in the Putin Era”, *International Affairs*, C. 93, S. 1, (2017), s. 25-44
- SCHWELLER, Randall L. “The Relevance of Machiavelli's The Prince to Contemporary World Politics”, *International Security*, C. 25, S. 1, (2002), s. 5-28

- SCHWELLER, L. Randall "State Strategies and International Relations: A Neorealist Analysis", *Princeton Studies in International History and Politics*, C. 30, (1997), s. 1-25
- SHIFRINSON, Itzkowitz "The Politics of NATO Enlargement: Explaining Alliance Expansion" *International Security*, C. 40, S. 4, (2016), s. 7-44
- SIMON, D. Jeffrey "NATO Expansion and Russia: A Comparative Analysis of Perceptions, Policies, and Perspectives", *Parameters*, C. 39, S. 2, (2009), s. 41-55
- SMITH, David. J ve ZUZOWSKI, Robert "The Baltic States and NATO: Europeanization, Russian Aggression, and the Role of Civil Society", *Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization*, C. 24, S. 3, (2016), s. 379-403
- SMITH, Hanna ve PYNNONIEMI, Katri "Russia's Military Posture in the Baltic Sea: Between Deterrence and Offence", *European Politics and Society*, C. 21, S. 3, (2020), s. 353-369
- SMITH, Johan. (2016). Collective Defense and Article 5: The Transatlantic Bargain Reconsidered. *Survival*, 58(1), 7-26.
- SMITH, Johan "The Baltic Defense Plan and Its Impact on NATO-Russia Relations", *Journal of International Relations*, C. 25, S. 2, (2018), s. 45-61
- SMITH, Matthew, "The West and Russia: A Constructivist Analysis of Power, Identity, and Security", *European Journal of International Relations*, C. 23, S. 2, (2017), s. 290-314
- SMITH, Hanna "Russia's Asymmetric Responses to US Power: Exploring Cyber and Energy Weapons", *Europe-Asia Studies*, C.70, S. 6, (2018), s. 881-905
- SMITH, J. Brian "The Creation of NATO and Its Significance as an American Foreign Policy Goal", *Presidential Studies Quarterly*, C. 22, S. 2, (1992), s. 269-280
- SNYDER, H. Glenn "Security Competition and Alliances", *Journal of Conflict Resolution*, C. 41, S. 2, (1997), s. 196-225

- SOKOV, Nikolai N. "The Modernization of Russia's Nuclear Forces: Goals, Doctrine, and Implications", *The Nonproliferation Review*, C. 23, S. 1-2, (2016), s. 141-154
- SOYDAN M. Zafer, "Rusya-Ukrayna Savaşı", *ANKASAM*, <https://www.ankasam.org/rusya-ukrayna-savasi/>, (Erişim: 01.03.2022)
- SPOHR, Kristina "The Baltic States and NATO: Building Regional Security Through Partnership", *Journal of Contemporary History*, C. 56, S. 2, (2021), s. 404-421
- SPRUDS, Andris "The Baltic States and their relations with Russia after 1991: the impact of EU and NATO enlargement", *Journal of Baltic Studies*, C. 41, S. 2, (2010), s. 157-176
- SPRUDS, Andris ve BUKOVSKİS, "Transatlantic Security in the Baltic Sea Region: Cooperative Approaches". *Journal of Transatlantic Studies*, C. 16, S. 4, (2018), s. 370-386
- SPRUDS, Andris ve KRAGH, Martin "Baltic-Russian Relations: The Impact of Russia's Information Warfare and Propaganda in the Baltic States", *Journal of Baltic Studies*, C. 48, S. 1, (2017), s. 1-18
- SPRUDS, Andris "Baltic States and NATO after the Ukraine Crisis: Security Challenges and Responses", *Journal of Baltic Studies*, C.46, S. 2, (2015), s. 171-188
- SPRUDS, Andris "NATO-Russia Relations: The Security Dilemma and the Role of the Baltic States", *Baltic Journal of European Studies*, C. 7, S. 1, (2017), s. 114-135
- SPUTNIK, "Litvanya ve Letonya, Rusya büyükelçisini geri çekiyor", <https://sputniknews.com.tr/amp/20220404/litvanya-rusya-buyukelcisini-geri-cekiliyor-1055306084.html>, (Erişim: 04.04.2022)
- STAUNIS, Jānis "The Baltic states and NATO after the 2014 Wales summit". *Journal of Baltic Studies*, C. 48, S. 1, (2017), s. 1-17
- STEINBUKS, Janis ve SPRÜDS, Andris "The Strategic Partnership between the Baltic States and NATO: Evolution, Achievements and Challenges", *Journal of Baltic Studies*, C. 49, S. 2, (2018), s. 249-270

- STOICESCU, K. (2017). NATO's Military Presence in Estonia: Ämari Air Base and Beyond. *Journal of Baltic Security*, 3(1), 75-93.
- STOICESCU, Kris "NATO-Russia Relations: A New Cold War?" *Studia Diplomatica*, C. 72, S. 3, (2019), s. 1-17
- STONE, David R. "The Afghan War and the Transformation of the Soviet Union", *Journal of Cold War Studies*, C. 7, S. 4, (2005), s. 67-107
- SUKHANKIN, Sergey ve VINOGRADOVA, Svetlana "NATO-Russia Relations and the Baltic States: Deterrence, Assurance, and Arms Race", *Journal of Baltic Studies*, C. 51, S. 3, (2020), s. 335-356
- SZATKOWSKI, Tomasz ve GASZTOLD, Piotr "Creating a Rapid Reaction Capability for NATO's Multinational Corps Northeast", *Defence Strategic Communications*, C. 3, S. 5, (2017), s. 127-140
- ŞAHİN Güngör, "Küresel Güvenliğin Dönüşüm: NATO Bağlamında Kavramsal, Tarihsel ve Teorik Bir Analiz", *Savunma Bilimleri Dergisi*, C. 16, S. 2, (2017), s. 59-81
- TARAS, Toms "Ukraine's Prospects for NATO Membership: A Realistic Assessment" *Journal of Slavic Military Studies*, C. 34, (2021), s. 205-220
- TETI, Alessandro ve MAVELLI, Luca "Russia's Perception of NATO and Baltic Security: The Construction of Threat and Counter-Threat Narratives", *Geopolitics*, C. 22, S. 1, (2017), s. 94-116
- TOPYCHKANOV, Ponarin ve LAVROV, Alexey Ponarin "NATO and Russia in the COVID-19 Pandemic: A Stress Test for Strategic Stability", *International Affairs*, C. 97, S. 4, (2021), s. 1101-1120
- TREACHER, Anthony " Exploring NATO's New Strategic Concept: A Critical Appraisal", *International Affairs*, C. 87, S. 5, (2011), s. 1149-1164
- TRENIN, Pavel K. "The US-Russia Relationship: Troubled Past, Uncertain Future." *International Affairs*, C. 93, S. 1, (2017), s. 81-96
- TÜRKEŞ, İlkay, "Baltık Bölgesi'nin Rusya İçin Önemi ve Rusya'nın Baltık Ülkelerine Yönelik Siyasi, Askeri ve Ekonomik Stratejileri", <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3003855> , (Erişim: 18.03.2022)

- Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı, “Baltık Denizi Devletleri Konseyi (CBSS) Uluslararası Örgüt Künyesi”, <https://www.mfa.gov.tr/baltik-denizi-devletleri-konseyi.tr.mfa> , (Erişim: 05.03.2022)
- TÜRKTRUS, “Putin'in Konuşmasının Tam Metni”, <https://www.turkrus.com/1951150-putinin-konusmasinin-tam-metni-xh.aspx>, (Erişim: 26.02.2022)
- TUUR, Kaidri “A Small State and a Great Power: Estonia's Relations with Russia, 1991–2018”, *Journal of Baltic Studies*, S. 4, (2019), s. 473-492
- UMLAND, Andreas ve GALLINA, Natalia “Revisiting the Baltics' NATO Membership: Security, Identity and the Russian Factor”, *Journal of Baltic Studies*, C. 46, S. 4, (2015), s. 475-497
- UMLAND, Andreas “Russian Aggression against Ukraine in 2022: Causes, Consequences, and Implications for European Security”, *Journal of Slavic Military Studies*, C. 35, S. 1, (2022), s. 1-15
- UMLAND, Andreas "The Ukraine Crisis: Causes, Developments, and Implications", *Journal of Soviet and Post-Soviet Politics and Society*, C. 1, S. 2, (2014), s. 237-248
- ÜNAY Sadık, "Yapısal realizm ve ötesi Kenneth Waltz'un" Uluslararası Siyaset Teorisi" ne eleştirel bir yaklaşım", *Dîvân: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, C. 4, (1998), s. 207-216
- VASQUEZ, A. John "Power in International Relations: An Analysis of Power Shifts and Power Balances", *International Studies Review*, C. 3, S.1, (2017), s. 1-28
- VEEBEL, Viljar "NATO and the Baltic States in the Context of the Ukraine Crisis", *Journal of Baltic Studies*, C. 47, S. 4, (2016), s. 421-438
- VITKUS, Gediminas “Changing Security Regime in the Baltic Sea Region”, <https://www.nato.int/acad/fellow/99-01/vitkus.pdf> , (Erişim:22.12.2022)
- WAGNSSON, Carolina, PETTERSSON, Joakim ve EGNELL, Ralph “Baltic Sea Security: Regional Perceptions and the Role of the EU and NATO”, *Journal of Common Market Studies*, C. 57, S. 4, (2019), s.749-767

- WALTZ, Kenneth "Theory of International Politics", *International Security Archiv*, C.6, S. 2, (1979), s. 9-39
- WALTZ, Kenneth "International Politics is not Foreign Policy", *Security Studies*, C. 6, S. 1, (1996), s. 54-61
- WALTZ, Kenneth "Realism in International Relations: Assumptions, Limitations, and Relevance", *International Studies Quarterly*, (1979), s. 12-18
- WALTZ, Kenneth "Power and the Structure of the International System", *International Security*, (1979), s. 54-78
- WEBBER, Mark "NATO-Russia Relations in the Twenty-First Century: Realism, Power Politics, and Security Dilemma", *Europe-Asia Studies*, C. 69, S. 7, (2017), s. 1056-1078
- WEBBER, Mark "NATO-Russia Relations: Power, Identity, and the Balance of Interests", *International Politics*, C. 54, S. 3, (2017), s. 338-356
- WEISBURD, Andrew, WATTS, Clint ve BERGER, J.M. "The Weaponization of Information: Russia's Successful Campaign to Spread Falsehoods and Undermine Democracy", *War on the Rocks*, (2018)
- WENDT, Alexander "Constructing International Politics", *International Security*, C. 20, S. 1, (1995), s. 71-81
- WENGER, Alexander, LOCHER, Andreas ve LORENZ, Wilhelm "NATO-Russia relations: A reassessment", *International Affairs*, C. 95, S. 3, (2019), s. 495-516
- WILHELMSSEN, Julie "NATO Enlargement and Russia's Changing Perceptions of Threat and Security", *Europe-Asia Studies*, C. 59, S. 8, (2007), s. 1319-1343
- WITOLD, Ruszkowski ve ZILLINSKAS, Justinas "The Future of NATO's Eastern Flank: Perspectives from the Baltic States", *Eurasian Geography and Economics*, C. 61, S. 3-4, (2020), s. 297-316
- WOOLF, Amy F. "The Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty: Background and Issues", *Congressional Research Service*, (2019)

- YAPICI, M. İrem “Rusya-NATO İlişkilerinin Dünü, Bugünü, Yarını”,
<https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/YAPICI-Merve-%C4%B0rem-RUSYA-NATO.pdf> (Erişim: 02.06.2022)
- YEŞİLTAS, Seren Merve, “Rusya-Ukrayna Savaşı nereye evriliyor?”, AA
Analiz, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/rusya-ukrayna-savasi-nereye-evriliyor/2652232>, (Erişim: 02.01.2023)
- YOST, David S. "SALT II: The Failure of a Treaty, the Demise of Detente, and the Rise of the New Cold War", *Journal of Cold War Studies*, C. 5, S. 1, (2003), s.34-57.
- ZHUKOV, Yuri “Russian Military Strategy in the Baltics: Differentiating Fear and Opportunity”, *Journal of Slavic Military Studies*, C. 32, S. 3, (2019), s.398-416
- ZYKAS, Aurelijus "Baltic Security Strategy and Russian Ambitions", *Geopolitics Quarterly*, C. 16, S. 4 (2021) s. 11-24
- ZYSK, Karlis “Russian Military Strategy in the Baltic Sea Region: Between the Strategic Shift and Continuing Confrontation with NATO”, *Journal of Slavic Military Studies*, C. 32, S. 3, (2019), s. 312-326.